

april

4

1973

SLOVENIJA

Škofja Loka, eno izmed najstarejših slovenskih mest, slavi letos tisočletnico obstoja. Visoki jubilej proslavljajo vse leto, njegova počastitev pa bo predvsem delovna. Seveda imajo tudi raziskovalci loške zgodovine pomembno besedo. V sklopu jubilejnih proslav bo tudi tradicionalni izseljenski piknik 4. julija ... Foto: Peter Pokorn

Spomladansko oranje

Foto: Janez Zrnec

Pri gradu Blato pri Grosupljem

Foto: Marjan Garbajs

Iz vaših pisem

Naša slovenska šola v Reutlingenu

Res, »naša«, to je edino, kar lahko rečemo, da je naše tu na tujem. Tu, v tem kraju nas je zelo veliko, ki imamo šolarje zato smo se lani zelo razveselili vesti, da konzulat organizira redno slovensko šolo. Lani je bilo učencev še malo, saj je bilo vse skupaj povezano z velikimi težavami. Večina mamic je zaposlena in tudi velika oddaljenost je bila vzrok, da otroci ali niso ali pa so neredno hodili v šolo. Letos je razred poln tako, da je tov. Dragica morala razdeliti učence na starejšo in mlajšo skupino. Predvsem se nam zdi važno, da se otroci učijo pravilno slovenščino in moram reči, da se učijo res pridno in redno obiskujejo pouk. Tam se naši otroci spoznavajo, dobivajo nove prijatelje iz raznih krajev Slovenije in tako bodo bolj povezani med seboj, kar je za nas nujno potrebno. Zahvaljujem se tovarišici učiteljici Dragici za trud, ki ga ima z našimi šolarčki in lepo pozdravljam vse slovenske družine tu v Nemčiji kakor tudi

Malmö: 24.1.1973

Narčam da mi od 1.2.1973
pošljete časopis Rodna gruda.

Moj naslov:
Milan Meško % Čeh

214 44 Malmö
Sweden

Lepe pozdrave od bodočega bralca.

v Avstraliji v kraju Geelong, kjer smo živeli nekaj časa, ter rojake v Aumetzu v Franciji.

Ivanka Požle
7412 Emingen, Kreis Reutigen, ZR Nemčija

Štirinajstdnevnik

Rodno grudo vedno težko pričakujem in sem z njo zelo zadovoljen. Posebno sem vesel lepih fotografij, ki jih s ponosom pokažem tudi nemškemu tovarišem. Prav pobaham se z njimi.

Revije sem vesel, vendar mislim, da je res predolgo čakati cel mesec nanjo. Razmislite, da bi kdaj izhajala štirinajstdnevno! Novice bi bile tako bolj sveže in zadovoljni bi bili, čeprav bi bila revija nekoliko dražja in obseg nekoliko manjši.

Božidar Cesar
Stuttgart, ZR Nemčija

Kozolci ...

Revija je močna vez med Slovenci v inozemstvu in onimi v rodni domovini. Slike iz domovine so zanimive: mesta in vasi so večja, nekdanje hiše so povsod obkrožene z novimi poslopji in jih je težko spoznati.

V zadnjih dveh revijah ste objavili slike malih kozolcev. Ti mali kozolci bodo kmalu izginiti. Kozolci na velikih kmetijah v Poljanski dolini niso služili samo za sušenje sena, temveč tudi kot garaža za vozove.

Amerikancem so zelo zanimivi gradovi po Jugoslaviji. Žal je bilo njih veliko število poškodovanih ali porušenih. Pozdravljam rojake po Ameriki in domovini.

M. B. Nickelson
La Jara, Colo., ZDA

Naročnina

Pošiljam vam naročnino za mojo revijo, prenehajte pa jo pošiljati na ime Jože Vozel, vas Kal, Zagorje ob Savi. Jože Vozel je po težki bolezni umrl v trboveljski bolnici. Rojen je bil v vasi Kal, kjer je tudi živel, dokler ga ni smrt rešila trplje-

nja. Star je bil komaj 72 let. Zapustil je bolno ženo, več sinov in hčera z družinami, tu v Ameriki pa brata Johna in dve sestri, Angelo in mene.

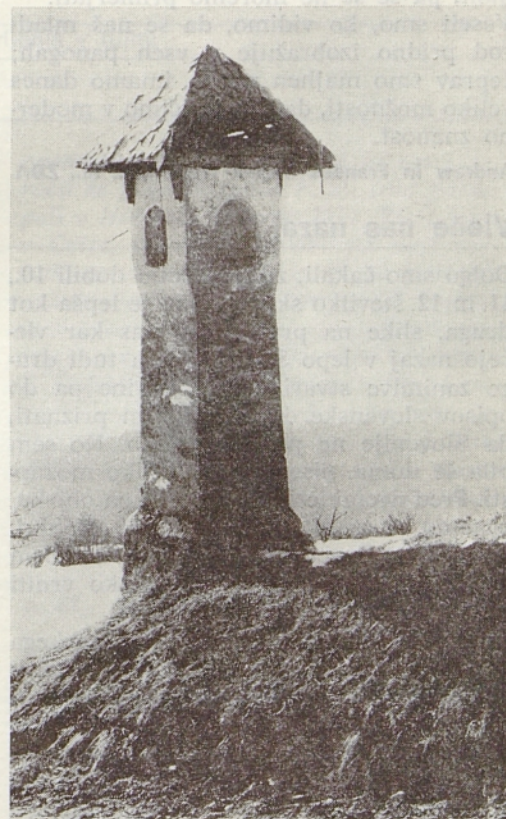
Theresa Batis Herminie, Pa. ZDA

Imam tri slovenske časopise

Rodna gruda je lepa, posebno bogata pa je s slikami. Naročene imam še tri druge slovenske časopise, tako da imam vedno dovolj slovenskega branja. Zelo rada berem tudi romane.

Tu v Sudbury je okoli petnajst slovenskih družin. Imamo slovensko društvo, pri kateru počitniško hišico, kjer imamo na leto po tri piknike. Tako se zbiramo Slovenci.

Rose Marolt Sudbury, Ont. Kanada

Staro kužno znamenje pri Rašici nad Ljubljano.
Foto: Janez Klemenčič

Križanka

Z Rodno grudo smo zelo zadovoljni, želeli bi le, da bi v njej izhajala tudi križanka. Morda je to tudi želja drugih naročnikov. Rodna gruda prihaja z veliko zamudo. Šele pred štirinajstimi dnevi (danes je 1. II.) smo prejeli novembrsko številko. Vem, da to ni vaša krivda. Tukajšnje pošte so zelo malomarne z dostavo. Poštarji sami pa zelo neradi raznašajo tuje časopise.

Steven-Mimi Plevel, Hamilton, Kanada

Spomini iz otroštva

Obnavljamo naročnino za Rodno grudo, ker ne želimo ostati brez te revije, ki nam v lepem materinem jeziku prinaša nepozabne slike in odkriva ter budi spomine na otroštvo. Žal nam je, ker se je rodila tako pozno, morala bi nas obiskovati že pred 70, 60, 50 leti. S poučnim in koristnim branjem bi nas vzgajala v narodno zavedne rojake, kajti v tisti dobi je bilo resnično pomanjkanje podobnega časopisa iz domovine. Takratna dežela Kranjska je pošiljala misijonarje v Ameriko, da so učili Indijance, na svoje sinove pa so pozabljali.

Res imamo danes marsikaj, takrat pa se nam še sanjalo ni, da bomo s časom postali enakopravni državljani Amerike. Prepričali pa smo se tudi, da ni vse zlato, kar se sveti. Končno smo tudi zadovoljni, ker se je tudi zvezna vlada začela bolj zanimati za socialne starostne razmere. Dosegli nismo še vsega, sčasoma pa bo še vse prišlo. Z evropskim socialnim sistemom pa se še ne moremo primerjati. Veseli smo, ko vidimo, da se naš mladi rod pridno izobražuje v vseh panogah; čeprav smo majhen narod, imamo danes veliko možnosti, da se vključimo v moderno znanost.

Andrew in Frances Možek Waukegan, Ill., ZDA

Vleče nas nazaj

Dolgo smo čakali, zdaj pa smo dobili 10., 11. in 12. številko skupaj. Ena je lepša kot druga, slike na prvi strani nas kar vlečejo nazaj v lepo Slovenijo. Pa tudi druge zanimive stvari, od zgodovine pa do opisov slovenske dežele. Moram priznati, da Slovenije ne poznam veliko. Ko sem bila še doma, nisem imela veliko možnosti. Pred dvema leti, ko smo bili na obisku, pa smo si ogledali Bled, Brezje, Bohinj, izvir Soče, Bovec, Idrijo, Koper, Izolo in druge kraje. Res se je bilo težko vrniti nazaj.

Oba z možem sva doma iz Slovenskega Primorja. Delala sem v tekstilni tovarni v Ajdovščini in tudi tukaj sem zaposlena v predilnici. Rada imam družbo, zato zelo rada delam, čeprav sem edina Slovenka v tovarni. Imela sem delovodja, ki je bil doma z Bleda, pa so mi ga »ukradli«. Pa ga bom že dobila nazaj...

Družina Nussdölfer Sydney, Avstralija

Mi, »domotožci«

Slučajno sem dobil v roke revijo Rodna gruda v daljni Avstraliji. Bil sem presrečen in solze so mi prišle v oči, ko sem jo prelistal. To je edina revija, ki daje nam *domotožcem* razvedrilo in poročila iz naše prelepe Slovenije. Nimam besed, da bi vam lahko opisal, kako sem ganjen nad vsem, kar je napisano v njej. Nihče doma si ne more predstavljati, kaj pomeni ta revija človeku, ki je v tujini in posebno še, če se počuti tako zavednega Slovenca kot sem jaz in moja družina. Živimo v deželi, ki nam da dovolj vsega, če imaš denar, drugače pa si lahko lačen in gol. Nihče te ne pozna, ker vsakdo gleda le na svoj »biznis«. Težave imamo predvsem zaradi domotožja. Polnih 39 let sem živel v naši prelepi Sloveniji, v okolici Maribora. Ni lahko izkoreniniti ali upogniti to drevo, ki ima korenine globoko v zemlji. In tako so moje korenine doma v Sloveniji. Tu ne mislimo ostati, pa naj bi se cedila med in mleko po cesti. Star pregovor pravi: ljubo doma, kdor ga ima. Doma sicer nimam več, imam pa košček Slovenije v sebi, ki me bo privlekel nazaj, pa čeprav po vseh štirih. Vsaka šola nekaj stane in tako je tudi nas, da smo šli sem, kjer ni mesto za poštenega človeka, ki ljubi svojo domovino in svoje običaje. Nikoli ne bi nikomur priporočal, naj gre iskat srečo v tujino. To so samo govornice. Denar ni nič. Meni je bogastvo sreča in zadovoljstvo. Nekateri so tu ponoreli, ko so zaslužili 100 dolarjev na teden, to pa v teh razmerah ne pomeni ravno veliko. Slovenci se tu držimo precej skupaj in vedno govorimo samo dobro o naši prelepi Sloveniji in o naših pridnih ljudeh po tovarnah in na deželi.

Marjan Martin Doveton, Vic., Avstralija

Pozdrav iz Liechtensteina

Najlepša hvala za redno pošiljanje Rodne grude, saj je to res košček domovine, ki smo jo zapustili. Meni osebno pomeni zelo veliko, saj tu v Liechtensteinu ne živi veliko Slovencev. Sporočam spremembo naslova.

Hasler Stanka-Zemljč
Triesen, F. Liechtenstein

Ljubljana — Love Jane

Tukaj Amerikanci ne vedo, kako bi po ameriško pomenilo Ljubljana. Mnogi na to niti ne pomislijo. Če pa vas slučajno kdo vpraša, jim povejte, da Ljubljana pomeni »Love Jane«. Morda pa se bo kdo nasmehnil ob tem...

Mary Bole Willoughby, Ohio, ZDA

Ižanka piše iz New Yorka

Rodna gruda res počasi pride v New York, a bolje je pozno kot nikoli. Nekaj dni potem pa le imam kaj dobrega bra-

nja: Vselej sem vesela, ko jo dobim. Saj me že ob samem naslovu pretrese mraz, ko mislim na svoj domači kraj.

Moj brat France Repar v Indiji pri Beogradu mi piše, da rad bere Rodno grudo, ki sem mu jo jaz naročila lansko poletje. Vem, da bo rad prebral tudi moje vrstice iz New Yorka.

Tu večkrat beremo v časopisih o spopadih policije z roparji, pa o tem, kako včasih trpijo zaradi njih tudi povsem nedolžni ljudje.

V Rodni grudi sem prebrala tudi poročilo o nesreči, v kateri sta bila ranjena Frank in Mildred Virant iz Bridgeville v Penn. Prilagam pa tudi fotografijo, ki je bila posneta leta 1970 na škofjeloškem pikniku.

Mary Tursich
New York City, ZDA

Ob moji šestdesetletnici

Srčno želim povedati v Rodni grudi, kako lepo so me tukaj v Torontu počastili domači in znanci ob moji 60-letnici. Iz rodne kraja in od tu sem prejel od otrok in znancev številne čestitke in lepa darila. Teh je bila vsa miza polna. V zahvalo smo pripravili doma malo gostije, kjer smo si nazdravili in po domače zapeli:

»Pri farni cerkvi zvonček že zvoní,
jaz sem pa še na tuji zemljici...«

Obujali smo tudi spomine in jaz sem spregovoril o svojem življenju. Rojen sem bil v Ziljah pri Vinici, v kamnitih pasivnih krajih. Ko mi je bilo 18 let, sem se priženil na posestvo Matije Žuhlja v Spodnjih Ziljah in vzel na rame težko breme gospodarjenja. Obnavljal sem dom, obnovil in pokrčil ves kamen na njivah in košenicah, obnovil in nasadil vinograd in sadovnjak. Izmučen in zgaran sem se podal v svet, star že 50 let v želji, da bi bolje poskrbel za družino — ženo in tri otroke. Zdaj sta dve hčerki že omoženi. Tudi šest vnukov že imam. Razumemo se in radi se imamo. Tega pa sem najbolj vesel. Lepo pozdravljam vse rojake po svetu.

Stanislav Čemas, Toronto

IZDAJA — PUBLISHER:
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

GLAVNI UREDNIK:
Drago Seliger

ODGOVORNI UREDNIK:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone
Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan
Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:
Vera Valenci

Oblikovalec:
Jože Boncelj

Prevajalci:
Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolar-
jev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg,
Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol.,
Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holan-
dija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija: 16.— DM, Norveška:
33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA:
5.— dol.

PLAČILA NAROČNINE:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

iz inozemstva: dev. račun: 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski
banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporo-
čenem pismu

PAYMENT FROM ABROAD:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljub-
ljanska banka or by international money order or by check in
registered letter

CENA POSAMEZNEGA IZVODA: 5 DIN

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

4

LETO XX — APRIL 1973

REVIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVENES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
Američani v Bohinju	6
Začasno na tujem (I)	7
English Section (II)	7
Kmečka ohcet '73	15
Prišleci v Švici, prišleci doma	16
Zakladi Narodne galerije	18
Le pesem čričkov je večna	20
Preteklost v sedanosti	22
Dve roki, eno čustvo	24
Slikarstvo Viktorja Magyarja	25
Slovenci v ZR Nemčiji	26
Ansambel Franca Flereta	27
Nazaj pod Karavanke	29
Naši po svetu	30
Kako izoblikovati otrokovo poštenost	34
Otroci berite	36
Lojze Kovačič: Resničnost (odlomek)	38
Natrgani cvetovi	39
Filatelija	40
Zapis iz prvih dni življenja v tujini	41

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Izgubljeni sinovi, bratje...

Koliko naših ljudi se je že izgubilo ne-
znano kje v svetu? Koliko mater ne ve
za svoje sinove, žena za može, sester
za brate? Te naše »izgubljene sinove«
včasih iščemo tudi prek naše revije in
neredko se nam zgodi, da nas obiščejo
srečni iskalci, hvaležni, da smo jim po-
magali poiskati njihove drage. Seveda
pa ostanejo številna iskanja brez od-
meva. Mnogi za seboj niso pustili nika-

ke sledi, kakor da so se vdrli v zemljo,
nikakega sporočila. Ali je mogoče tako
pozabiti na mater, sestre, brate? Žal
vam moram reči, da je.

Pred nekaj dnevi smo videli na ljub-
ljanski televiziji pogovor z materjo iz
Maribora, ki živi v nemogočih socialnih
razmerah. Pa jo je reporterka med
drugim vprašala: »Ali nimate nikogar
od svojih, da bi vam kaj pomagal?«
»Imam hčerko v Avstraliji,« je odgovo-
rila. »Ali vam kaj piše, kdaj vam je
nazadnje pisala?« »Pred sedemnajstimi
leti,« je skrušeno odgovorila obupana
mati. Ali je mogoče pozabiti mater?

V februarski številki smo objavili eno
izmed zadnjih naših poizvedb — sest-
ra je iskala brata v Avstraliji — na ka-
tero smo že čez nekaj dni prejeli odziv.
Žal, to pismo zaskrbljeni sestri ni pri-
neslo veselja. Tako nam je napisal ro-
jak Pavle Vatovec s Tasmanije: »V Rod-
ni grudi sem prebral, da sestra išče bra-
ta na Tasmaniji. Takoj sem se odločil,
da vam odgovorim, obenem pa se tudi

opravičujem, ker vam tega nisem spo-
ročil že prej. Gospoda F. M. smo poko-
pali v Hobartu 9. maja 1972. Pisal sem
v Celje, slike s pogreba pa sem dal
tudi nekemu prijatelju, ki je potoval
v Jugoslavijo, da bi jih izročil njego-
vim staršem oziroma sorodnikom, na
žalost pa nisem mogel najti nikogar.
V Hobartu ni bilo Slovenca, ki bi ne
prišel na njegov pogreb, tako nas je
prizadela njegova smrt. Vsi smo jokali
za njim. Zavedamo se, da smo z njim
izgubili pravega poštenega rojaka. Do-
govorili smo se, da mu bomo mi posta-
vili spomenik. Prosim vas, sporočite
njegovi sestri, da smo storili vse, kar
je bilo mogoče, da bi zvedeli za njen
naslov, vendar pa nismo mogli vzpo-
staviti stikov. Sporočite ji tudi, kaj se
je zgodilo z njenim bratom in ji dajte
moj naslov.«

Kaj naj še dodam k temu pismu?
Morda le to, da je to sporočilo prizade-
lo tudi vse nas v uredništvu. Izgublje-
nega brata smo našli prepozno.

Mitja Ribičič novi predsednik

Na seji republiške konference Socialistične zveze v prvih dneh marca so soglasno izvolili za predsednika Mitjo Ribičiča namesto razrešenega Janeza Vipotnika, ki je bil imenovan za glavnega direktorja RTV Ljubljana. Mitja Ribičič je ob prevzemu svoje nove dolžnosti poudaril, da se zaveda resnosti političnega trenutka, da pa mu bo delo lažje zaradi velikega ugleda, ki si ga je Socialistična zveza pridobila v preteklih letih.

Kancler Brandt v Jugoslaviji

V dneh od 16. do 19. aprila bo obiskal Jugoslavijo kancler ZR Nemčije Willy Brandt z ženo. O mednarodnih in dvostranskih odnosih se bo nemška delegacija pogovarjala s predsednikom zvezne vlade Džemalom Bijedićem, kanclerja Brandta pa bo sprejel tudi predsednik Tito.

Princ Filip v Makedoniji

Edinburški vojvoda princ Filip se je v začetku marca mudil nekaj dni v Makedoniji, kjer si je ogledal novo skopsko železarno, ki je bila zgrajena z britansko opremo, za tem pa je obiskal nekatere kulturnozgodovinske in turistične zanimivosti te republike. Daljši čas se je zadržal ob ohridskem jezeru.

Janko Smole: zakaj devalvacija

V zvezni skupščini je 6. marca član zvezne vlade Janko Smole v zvezi z mednarodno monetarno krizo poudaril, da je bil odločilni razlog za zadnjo devalvacijo dinarja v tem, da se ohrani položaj jugoslovanskega izvoza na svetovnem trgu. Med drugim je poudaril: »Dinar smo devalvirali v času, ko je skupni promet tekočih transakcij s tujino dosegel pri nas okrog 9,3 milijarde dolarjev, v času ugodnega plačilno-bilančnega položaja Jugoslavije, saj smo leto 1972 končali s pomembnim presežkom v tekoči plačilni bilanci, v znesku okrog 300 milijonov dolarjev, in v času, ko se je obseg deviznih rezerv povečal leta 1972 za okrog 566 milijonov dolarjev tako, da so na dan 31. decembra 1972 znašale te rezerve 869 milijonov dolarjev.«

Jugoslovanske obveznice na newyorški borzi

Podpredsednik zvezne vlade Jakov Sirotković je po obisku Združenih držav Amerike in razgovorih z ameriški gospodarstveniki izjavil, da je za Američane zelo zanimiv

zanimivosti iz domovine

načrt za gradnjo jedrske elektrarne v Jugoslaviji. Skupna vrednost takega objekta bi bila okrog 250 milijonov dolarjev. Veliko pozornost v ameriškem tisku je povzročila tudi novica, da Jugoslavija prvokrat nastopa na newyorški finančni borzi s svojimi državnimi boni oziroma državnimi obveznicami dolgoročnega posojila. Obveznice prodaja Narodna banka Jugoslavije, jugoslovanska vlada pa je porok za redno odplačevanje posojila.

Sedeminpetdeset ladij

Najmočnejše jugoslovansko brodarstvo podjetje Jugoslovanska linijska plovba iz Reke bo letos dobila pet novih ladij s skupno nosilnostjo 105.000 ton. Zdaj ima to podjetje 57 ladij za čezoceansko plovo, od teh pa jih je bila polovica zgrajena v zadnjih štirih letih. Podjetje je lani ustvarilo 30 milijonov dolarjev čistega dohodka.

Stanovanja za delavce

Podružnica Ljubljanske banke za kreditiranje stanovanjskega gospodarstva je sklenila, da bodo občane še bolj spodbujali k varčevanju in k vlaganju za zidavo stanovanj. Prednost pri najemanju kreditov naj bi imela predvsem zidava delavskih stanovanj. Posebne ugodnosti predvidevajo tudi za naše ljudi, ki so zaposleni v tujini prav zaradi tega, ker doma niso imeli stanovanja.

Petina Slovencev živi na vasi

Po podatkih popisa prebivalcev, ki je bil v marcu leta 1971, je imela Slovenija le še 353.031 kmečkih prebivalcev ali 20,44 odstotka vsega prebivalstva. Glede narodnega dohodka je kmetijstvo šele na četrtem mestu. Najmanj kmečkega prebivalstva imata občini Trbovlje in Jesenice, največ pa občine Lendava, Murska Sobota, Lenart in Ormož, kjer je še 50 odstotkov kmetov. Zmanjševanje števila kmečkega prebivalstva se bo v prihodnje nedvomno še nadaljevalo.

Kmečke idile ni več

Nov hotel v Rogoški Slatini

Rogaška Slatina ima že nekajstoletno zdraviliško tradicijo, kljub temu pa so v zadnjem času premalo vlagali v razvoj zdraviliškega objekta.

viliškega turizma. V zadnjih letih je doma in na tujem predvsem znan njihov oddelek za hujšanje, saj prihajajo s tem namenom sem ženske iz vse Evrope. Zmoglјivosti nočitvenih kapacitet v Rogaški Slatini so že

Rogaška Slatina s slavno zdraviliško preteklostjo želi zadržati korak s sodobnim razvojem turizma

občutno premajhne, zato so se odločili, da bodo v kraju zgradili nov hotel A kategorije, kjer bodo lahko sprejeli tudi zahtevnejše goste. Graditi ga bodo začeli že v aprilu.

Zeleno listje v izvoz

Dubrovniško podjetje »Dalmacijabilje« vsako leto izvozi za okrog 1,5 milijona dolarjev zdravilnih zelišč, letos pa računajo, da bo znašala vrednost njihovega izvoza okrog 2 milijona dolarjev. V tujino — od tega večina v Združene države Amerike — izvozijo 60 odstotkov skupne količine odkupljenih zelišč.

Nove ameriške lokomotive v Jugoslaviji

Ameriška družba General Motors je pred kratkim odposlala v Jugoslavijo prvo pošiljko lokomotiv za jugoslovanske železnice, ki so jih skupno kupile pri tej firmi 124. Vsaka od teh lokomotiv ima 3.000 do 3.300 konjskih moči in bodo s tem najmočnejše lokomotive na jugoslovanskih tirih.

Zastava 101 v tujino

Jugoslovanska inačica italijanskega fiata 128 — zastava 101, ki velja tudi za jugoslovanski »nacionalni« avto, vzbujala zanima-

nje tudi na tujih avtomobilskih trgih. Kragujevska tovarna »Crvena zastava« ga je začela uspešno tudi izvažati, predvsem na Poljsko, Finsko, Avstrijo, vse pa kaže, da ga bodo izvozili tudi v Francijo in ZR Nemčijo.

Heyerdalovo darilo

Znani norveški pisatelj in borec odporniškega gibanja Thor Heyerdal se je odpovedal vsem sedanjim in bodočim honorarjem za svoja dela, objavljena v Jugoslaviji v korist ustanove Josephine Baker in za Sedmo celino, mednarodno otroško ustanovo pri Šibeniku. Slavni potopisec meni, da je Jugoslavija najidealnejša za uresničitev načrtov, ki naj zbližajo otroke in mladino vsega sveta.

17,7 milijona motornih vozil

V letu 1972 je pripeljalo v Jugoslavijo več kot 17,7 milijona motornih vozil, kar je za 1,5 milijona več kot v prejšnjem letu. Največ je bilo osebnih avtomobilov, kar kaže na to, da se tuji turisti pri potovanju v našo državo največ poslužujejo osebnih avtomobilov in letal, zanemarjajo pa klasičen način prevoza (železnica, avtobusi).

Tito na pustovanju na Bledu

Po petih letih je bilo letos na Bledu ponovno organizirano pustovanje s pisano karnevalsko povorko po blejskih ulicah. To prireditve si je ogledal tudi predsednik Tito, ki se je ravno v tem času mudil na Gorenjskem.

V karnevalskem sprevodu je sodeloval s štirinajstimi vpregami tudi blejski konjeniški klub Triglav. Konjeništvu na Bledu se zadnje čase razvija v pomembno športno-turistično panogo, ki nudi prijetno razvedrilo številnim domačim in tujim turistom. Posebne zasluge za to ima posestnik Miha Ferčej, ki ima blizu Bleda majhno kobilarno lipicancev in jahalno šolo za turiste.

Iz »Pavlihe«

Na Brniku smo v februarju pozdravili tudi predsednika clevelandskega mestnega sveta Edmunda Turka, ki je z ženo prišel v Slovenijo na meden tedne. Tokrat sta si za kraj svojega bivanja izbrala Bled. Na sliki je tudi voditeljica skupine Alice Kuhar.

Ko je letalo pristalo na Brniku, je bil lep sončen dan, zato so spet brnele filmske kamere, ki so hotele zajeti vsaj del tega veselega razpoloženja. Skupina v gorenjskih narodnih nošah in z živahno diatonično harmoniko je vse zimske izletnike kljub utrujenosti kmalu spravila v dobro voljo...

Američani v Bohinju

V Bohinju so se že kar navadili na goste iz daljne Amerike, saj postajajo že stalni obiskovalci tega kraja. Skupina, ki se je v marcu na Brniku poslovila od Slovenije in z letalom odpotovala nazaj v Združene države, je ob odhodu zapela pesem »Pa spet pridemo«. Med 120 potniki je bilo namreč več kot polovico naših izseljencev oziroma njihovih potomcev, ki še dobro »tolčejo« slovensko besedo. Človek, pravijo, je kot rastlina; nekje mora imeti svoje korenine. Tako ni čudno, da marsikdo od Američanov, katerega starši ali stari starši so se rodili v naših krajih, želi vsaj enkrat videti to preljubo domovino, o kateri pojejo številne narodne pesmi.

Jack Ponikvar iz Euclida v Ohio je bil na primer že trikrat v Sloveniji. Čeprav sodi že v drugo pokolenje slovenskih Američanov, še dobro govori naš jezik.

»Well, učil sem se predvsem od svoje stare matere, ki je doma iz Žužemberka, stari oče pa iz Kamnika.« Potem je povedal, da ima po vsej Sloveniji polno »žlahte« in da obišče toliko sorodnikov, kolikor jih more.

»Najamem avto in se potikam po Sloveniji,« je pripovedoval v svoji tipični slovenščini z ameriškim naglasom. Zraven si ni mogel kaj, da ne bi pripomnil, kako mora za izposojanje avtomobila vsako leto odšteti več dolarjev.

Sicer pa ne more prehvaliti domovine svojih starih staršev.

Zlata rebula in ribe

»Najrajši pridem pozimi, ko imate manj turistov, ko je zrak čistejši, ko v Savici plavajo velike ribe.« Pri tem so se ostali Američani, ki so naju obkrožili, hudomušno nasmejali. Jack je bil namreč priljubljen humorist te skupine, razen tega pa igra boben pri orkestru, ki je spremljal to potovanje. Ameriška agencija »Kollander World Travel« namreč te počitnice prodaja pod naslovom »Polka ski-tour«.

Še bolj pa so bušnili v smeh, ko je Jack pohvalil naš cviček in zlato rebulo. Pridruži-

li so se mu tudi ostali v tej pohvali in tako smo bili pri temi hrana in pijača.

»Pijače so za nas Američane premalo hladne,« je dejal George Staiduhar, katerega stari starši so prišli v Ameriko iz Reke. Njegova žena Marie pa se je čudila, kako to, da jemo toliko svinjine in teletine, medtem ko imajo Američani na krožnikih največkrat govedino.

Vsi pa so enoglasno dejali, kako fantastičen okus ima naša hrana, ker je »home made« in ne v konzervah. Za kavo pa so dejali, da je premočna. Tako ni čudno, da so nekateri rajši s seboj prinesli svojo bolj blago kavo. Zanimivo je, da je bilo med skupino, ki sem jo obiskala, največ mladih. Med njimi veliko študentov. Tako Corky Godec iz Clevelanda: »Vaša pokrajina je prečudovita. Slikovita je, polna je malih lepo vzdrževanih vasi, no, najrajši pa imam pogled iz hotela na cerkvico svetega Janeza ob jezeru.«

Večina ameriških gostov je namreč bivala v hotelu Bellevue, ki se ne imenuje zastoj »Lepi pogled«, saj nudi razgled ne le na verigo Julijskih Alp, ampak tudi na vso bohinjsko dolino s celim jezerom vred.

V času mojega obiska se je jezero, ki je še zamrznjeno, v ledeni modrini kopalo v soncu in je bilo v svoji spokojnosti in hkrati očarujoči divjini prekrasno.

»Vse sem prefotografiral,« je dejal Dean Skylar s fotoaparatom v rokah, drugi pa so dodali, da so marsikaj posneli tudi na filmski trak. Tako bodo svojim sorodnikom in svojim prijateljem razkazovali Slovenijo in širili glas o njeni lepoti.

Kot glas iz davnine

Zanimivo je še, da so nekateri prišli k svojim sorodnikom z magnetofonskim trakom, na katerega so posneli glasove svojih starih staršev ali staršev, ki so se rodili tu. Potem so te govore posredovali svojim najbližjim sorodnikom.

»Moja stara teta iz Žužemberka so dva ura poslušal svojo sestro in zraven jokala,« je v

svoji ameriški slovenščini povedal Jack. Potem smo govorili o življenju pri nas in kakor je mladi Corky Godec smešno izgovoril stavek »mate mav gnarja pa fajn žvite,« me je misel pretresla. Res je, da je denar sveta vladar, ampak denar ni vse.

Ker je bila med to skupino večina mladih, je bilo v Bellevueju nadvse veselo. Igrali so menda noč in dan, pa plesali in se zabavali. Pri tem so bili najbolj aktivni tisti, ki pač niso prišli z namenom, da bi smučali. V skupini je bilo precej smučarjev, nekaj celo dobrih. Presenetilo me je, ko so Vogel pohvalili, zlasti pa še, ko so dejali, da so naše vlečnice hitrejše in boljše od ameriških. Kaj takega...!

Spomin na sv. Jederta

Seveda pa med temi Američani niso imeli besede samo mladi. Oglasil se je tudi 66-letni Janez Erjavec, sicer rojen v Ljubljani. Najprej mi je pokazal sliko cerkve sv. Jederta, ki jo je nedavno objavila naša »Rodna gruda« in jo je naš sobesednik s čopičem in v barvah prenesel na platno.

»Ko sem bil še deček, sem namreč tja hodil po kostanj,« je rekel.

Janez Erjavec je že tretjič v domovini in pravi, da vsakič ko pride, vidi nov napredek dežele. In sploh je bil poln hvale. Iz njega so govorila čustva, tista, ki človeka vežejo na rodno grudo in katerih mladi Američani, potomci starih izseljencev ne morejo več občutiti.

Američani, recimo jim kar tako, so sicer bili gostje Bohinjskega kota, vendar pa je potovalna agencija »Transturist«, ki je prevzela organizacijo bivanja teh turistov pri nas, poskrbela, da so Američani na hitro preleteli več krajev. Pokazali so jim Bled, Reko, Opatijo, Trsat, potem pa Zagreb in celo košček Avstrije ter Italije. Tako so šli nazaj v Ameriko polni vtisov in verjemimo, da z željo, da se spet vrnejo.

Albina Podbevšek

Slovenski veleslalom v Švici!

Tako nosi naslov svojevrstna prireditev, ki jo je letos že drugič zapovrstjo, priredilo Slovensko planinsko društvo iz Züricha. Svojevrstna po tem, ker sodi med najrazličnejšo društveno dejavnost, ki jo razvijajo naši ljudje v tujini, pa vendarle nosi posebno obeležje. Gre za srečanje naših rojakov na snežnih poljanah, kjer se srečno povezuje želja za športnim uspehom s pravtakošno ali še večjo željo po snidenju z rojaki, ki živijo v tej in sosednjih deželah. Kaj lahko nam je razumeti, da sodijo srečanja naših ljudi v tej prijateljski deželi med njihove osnovne potrebe, saj je za njih kot mnoge v drugih deželah značilno, da ne živijo strnjeno v posameznih mestih, temveč so raztreseni širom dežele.

Tekmovanje je bilo 4. marca v Oberibergu, ki je oddaljen cca 60 km od Züricha. Oberiberg leži v gorski planoti, ki z nekaj nad tisoč metrov nadmorske višine zelo spominja na naše planote v tej višini.

Na večer pred tekmovanjem sedimo v stranski sobici Posthotela v naselju Oberiberg. Avgust Teropšič, Jože Jelovčan, njegova soproga Minka, Janez Peterl in drugi odborniki so se prelevili iz odbornikov društva v »štabe«, ki pred akcijo daje zadnje napotke in ureja vse kar je posamezniku ali skupini potrebno. »Ta želi vedeti, kje bi lahko prenočil, oni, če je prišla njegova ekipa, tretji se želi prijaviti na tekmovanje posameznikov, četrtega zanimajo tekmovalni pogoji, pa proga, pa štartne številke in tako naprej.« Predsednik društva Avgust Teropšič pripoveduje gostom, med katerimi sta predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger in konzul generalnega konzulata SFRJ v Zürichu v Švici, o društveni dejavnosti, o želji da čimprej dobijo ali bolje povedano organizirajo dopolnilno slovensko šolo, o želji, da bi dobili na svojo prihodnjo prireditev ansambel »Lojzeta Slaka« in o težavah kot uspehih, s katerimi se srečujejo posamezniki, in društvo v tej deželi. Ob pogovoru se opravičuje, ker mora zdaj po žig društva, nato dokončno povedati, kako je z žrebanjem štartnih list, pa kaj je z nagradami in kako je s kosilom ... in tako naprej. Organizacija tekmovanja je kot pravimo na plečih Jožeta Jelovčana. Pridnega pomočnika ima v svoji ženi in drugih članih društva, pravkar išče dekletce, ki bo iz vrečke vleklo številke, da se dokončno sestavi štartna lista. Delna nervoza, ki je lastna v podobnih položajih, ko je treba predvideti vrsto drobnih a pomembnih zadev Jožeta prav nič ne moti. Dobrovoljen, kot je, z nasmeškom in šegavo domislico hitro ukrepa in rekel bi mimogrede urejuje stvari, ob katerih bi si marsikdo drug podpiral glavo in »tuhtal«. Skrbno sestavlja štartno listo in že opozarja Minko, da bo treba po hišno »tiskarno«, kajti listo je treba razmnožiti v nekaj sto izvodih, da jo tekmovalci in gle-

dalci dobijo v roke. Potem, ko je mala Sonja z žrebanjem določila skupinam in posameznikom njihov vrstni red nastopa, je pričel z delom ročni razmnoževalni stroj in kaj kmalu smo dobili štartno listo. Jože in drugi kljub utrujenosti niso mogli skriti zadovoljstva, saj se obeta lepa prireditev, na kateri bo prek 140 tekmovalcev, to je še enkrat več kot prvo leto tekmovanja.

Nedeljsko jutro na nebu še ni povedalo, kakšen bo dan. Nebo je bilo prekrito z oblaki in le tu in tam je pokukal pramen sonca, ki je od ure do ure postajal močnejši in obetal lep dan. Ob 9. uri, ki je bila določena za zadnji čas, da se prijavijo še posamezniki zamudniki za tekmovanje se je snežna planota že kopala v sončni belini. Pod velikim napisom »Elan«, — tovarna Elan je pokrovitelj tekmovanja — razpetim nekaj deset metrov pod ciljem, že stoji naš Gustel, tokrat kot napovedovalec in glasbeni »redaktor«. Med poročila, kje je treba dvigniti startne številke, kdaj prične tekmovanje, prošnjami, da gledalci in drugi smučarji ne ovirajo poteka tekmovanja in druge, sodi glasba naših narodno-zabavnih ansambljev, ki s svojimi vižami dviguje dobro počutje. Potem ko je Jože razdelil startne liste in opravil vse podrobnosti s tekmovalci, je rojak Hladnik opravil zadnji tehnični nadzor in ob progi so se postavili vsi nadzorniki in drugi, ki so potrebni za tekme. Poslušamo zadnje pogovore med rojakom Zego in Gustlhom, v katerem ugotovita, da je vse nared in da se tekmovanje lahko prične. Tudi švicarski kolegi iz tamkajšnjih smučarskih organizacij so priskočili na pomoč kot časomerilci in nadzorniki. Skratka, vse je pripravljeno, ura je 11 in iz zvočnika slišimo besede predsednika: »Spoštovani rojaki! Pri srčno pozdravljeni in dobrodošli v Oberibergu na športni prireditvi II. slovenski veleslalom v Švici ...« Potem, ko je tekmovalce in gledalce ponovno obvestil o celodnevem sporedu, se zahvalil vsem, ki so priskočili na pomoč in zaželel obilo razvedrila je dejal: »To je tudi prilika, da se rojaki treh zahodnoevropskih držav (Švice, Avstrije in Nemčije) še bolj spoznamo in navežemo še tesnejše medsebojne stike.« Nekaj trenutkov po pozdravu se je že spustil po progi, obeleženi z »elanovimi« zastavicami predtekmovalec tekmovanja Jože Jelovčan, kajti skrb za organizacijo mu ni dovolila, da bi šel med tekmovalce. Tri ure so nato drsli med vraticami tekmovalci vseh vrst in starosti. Kot se to spodobi, so svojo nalogo najprej opravili cicibani, njim so sledili pionirji in pionirke, pa mladinci in končno članice in člani.

Čas obeda je začasno pomiril radovednost tekmovalcev o svoji uvrstitvi in dal priliko strokovnjakom, da so razvozljali in določili uganko radovednosti. V sosednjem Unteribergu, žal v premajhni dvorani hotela Rössli-

post, je nastopil najlepši trenutek. Po priložnostnih govorih predsednika društva, konzula in predsednika SIM so bili prečitani tekmovalni uspehi in podeljene nagrade. Preveč bi bilo pisanja, če naj bi omenil vse uvrstitve. Tudi Jožetov glas je bil že pri kraju, ko je stoječ na stolu, čital rezultate posameznikov ob živahnem in glasnem aplavdiranju zdaj temu, ker je bil prvak, zdaj onemu, ker je iz »naše« ekipe ali »kraja«. Ganljivo je bilo gledati cicibane in pionirje, ko so prihajali po nagrade in od stvari, ki so jih lahko sami izbirali na mizi, segali po svetlomodrih smučarskih kapah, ne pa po lepih volnenih šalih, ki so jim bili tudi na razpolago. Da pa najboljši ne bi ostali v tajnosti za širšo javnost, naj jih povemo. Med cicibani je bila najboljša Hladnik Sonja, pri pionirjih pa njena sestra Katja, ki je bila prva v otroški ekipi tudi na prvem tekmovanju leta 1972. Najboljši pionir je bil Belec Tomaž, med mladinci pa se je najbolje odrezal Hafner Gerhard. Pokal »Antene« za najbolje uvrščeno članico je sprejela Igličar Milka. Tudi društvo »Triglava« je podelilo svoj pokal, ki je tokrat odšel iz Švice v Avstrijo, dobil ga je prvak v članski konkurenci Čop Ivan. Izgleda, da je letošnje leto, kar zadeva smučanja, leto Avstrije. Tako sodim potem, ker je šel tudi prehodni pokal Slovenske izseljenske matice za najboljšo ekipo v Avstrijo. Osvojila ga je ekipa naših fantov, ki delajo v sosednji Avstriji in ki so jo sestavljali: Čop Ivan, Čop Metod in Belec Franc. Drugo mesto je osvojila ekipa Triglava št. 7 iz Švice in prav tako so bili triglavinci št. 4 na tretjem mestu.

Še in še bi človek lahko pisal o ganljivih in pristrčnih slikah tega srečanja. Naj strnem svoje vtise z ugotovitvijo, da je Drugi slovenski veleslalom v Švici lepo uspel. Vse večji obisk na tej prireditvi in pa to, da je bilo med tekmovalci kar lepo število naših rojakov iz drugih republik, kar je bilo v priložnostnih govorih posebej poudarjeno, je gotovo razveseljivo za organizatorje in za misel povezovanja naših ljudi na tujem. Prehajanje prehodnega pokala Matice iz društva v društvo in iz dežele v deželo nam pove, da opravlja svoje osnovno poslanstvo; povezuje naše ljudi iz različnih krajev in dežel. Pomoč švicarskih prijateljev, ki so za v prihodnje obljubili, da pride to tekmovanje v redni koledar švicarskih zimskih prireditev, gotovo govori o resnosti in pomembnosti prireditve. Vse to, še posebej pa izredna marljivost in zavzetost organizatorjev, to je Planinskega društva Triglav iz Züricha, so najboljša zagotovila, da bo ta prireditev postala stalna, vsako leto številnejša po udeležbi in pomembnejša pri zblíževanju in povezovanju naših ljudi na tujem.

Drago Seliger

Več informativnih centrov

V februarju je bila v Beogradu seja zvezne konference Socialistične zveze, ki je razpravljala predvsem o zaposlovanju naših ljudi v tujini. Na sejo so povabili tudi predstavnike nekaterih jugoslovanskih društev in klubov, ki delujejo v nekaterih državah. Slovenska društva je zastopal ing. Marcel Božič, predsednik SKUD »Triglav« v Stuttgartu. Poročilo o tej seji ponatiskujemo iz mariborskega »Večera«.

To, da so organizatorji četrte seje zvezne konference Socialistične zveze povabili na zasedanje tudi predstavnike naših delavcev, ki so zaposleni v osmih evropskih državah, je bila seveda poteza, ki so jo najprej zelo toplo sprejeli naši delavci, razen njih pa tudi vsi tisti v Jugoslaviji, ki jim je naložena skrb za boljšo povezanost zdomcev z domovino.

Zvonimir Zebec, ki je govoril delegatom konference prvi, je zaposlen kot tehnik v Münchnu in je nastopil kot predstavnik približno 150.000 naših delavcev, ki so začasno zaposleni na Bavarskem. Zebec je po narodnosti Hrvat.

Najprej se je zahvalil Socialistični zvezi za povabilo in za možnost, da lahko govori tako pomembnemu zboru v Jugoslaviji. Zebec je povedal, da pride v ZR Nemčijo večina naših delavcev povsem neobveščena o deželi, kamor prihajajo delat. Ne vedo nič o zgodovini dežele, o značaju ljudi, nič o navadah, predvsem pa ne vedo skoraj ničesar o pravicah in dolžnostih, ki jih čakajo na bodočem delovnem mestu. K vsemu pa je treba dodati neznanje tujega jezika.

Zato je Zebec predlagal, da bi v domovini organizirali kratke seminarje, na katerih bi se delavci, ki odhajajo v Nemčijo (velja pa to tudi za druge države) seznanili vsaj z nekaterimi najosnovnejšimi podatki, ki bi jim bistveno olajšali prve dni bivanja v tujini. Na seminarjih naj bi dobili tudi osnovno znanje nemškega jezika. Zebec je tudi povedal, da jugoslovanski delavci puščajo nemški državi tudi večmilijonske vsote mark, ker ne vedo, da imajo razne pravice in ugodnosti, ki so povsem iste, kakor jih imajo nemški delavci. (To velja zlasti za socialno zavarovanje in pokojnine.)

Naš delavec iz Münchna je zatem govoril o zanimivih možnostih, ki jih imajo tudi tuji delavci v Nemčiji, da se lahko namreč vključijo v tako imenovane svete podjetij, kjer so sicer člani nemški delavci. Ti sveti imajo precejšnja pooblastila in pomenijo neke vrste samoupravljanje podjetij. V svetih se govori in odloča tudi o tarifni politiki in sploh o statusu delavcev, tudi tujih. Če tuji delavci ni-

majo svojega zastopnika v svetu, se seveda ne more govoriti o tem tako prizadeto, kakor pa bi se v primeru, če imajo tuji delavci svojega predstavnika v njem.

Zebec je naposled pripomnil, da se je sicer skrb matične domovine za delavce zunaj povečala, da pa vseeno še ostaja marsikje in marsikdaj le pri resolucijah, ki so presplošne.

Drugi predstavnik naših delavcev, ki je nastopil na govorniškem odru na konferenci Socialistične zveze v Beogradu, je bil ing. Marcel Božič, Slovenec, zaposlen v Stuttgartu, kjer je tudi predsednik tamkajšnjega kulturno umetniškega kluba »Triglav«. M. Božič je povedal, da jim pri njihovem delu kulturno umetniških in športnih društvih (v Stuttgartu deluje tudi športno društvo »Sloga«) primanjkuje predvsem ljudi, ki bi bili pripravljeni delati. Pri tem je mislil tudi na naše predstavnike v inozemstvu. Tudi kvaliteta osebja na naših diplomatskih predstavništvi še ni zadostna. Primanjkuje še vedno socialnih delavcev, ki bi

imeli stike z našimi delavci in jim lahko svetovali ter jim v marsičem pomagali. Rekel pa je tudi, da se ustanovljeni klubi in društva bore s finančnimi težavami in da potrebujejo materialno pomoč.

Ing. Božič je tudi menil, da bi bilo dobro, če bi ustanovili v inozemstvu več informativnih centrov, kjer bi delavci lahko dobili naše časnike, knjige in sploh gradivo s podatki in novicami iz domovine. Še posebej pa pogrešajo učitelje za svoje otroke.

Mogoče je prav diskusija predstavnikov naših delavcev v tujini vplivala na odločitev konference, da tokrat ni ob zaključku sprejela resolucije, ki bi na splošno govorila o naših zdomcih, temveč dokument, v katerem je predložila akcijski program, ki se obrača neposredno k delavcem, zaposlenim začasno v inozemstvu. Dokument vsebuje predvsem stvarna napotila za delo tistim organizacijam v domovini, ki bodo v prihodnje neposredno delovale in imele neposredno povezavo z delavci v inozemstvu.

Jugoslovani — najbolj šolani inozemci

Po neki anketi, ki so jo nedavno izvedli v ZR Nemčiji, je bilo ugotovljeno, da so Jugoslovani najbolj šolani izmed vseh delavcev tujih narodnosti, ki so zaposleni v tej deželi. Izkazalo se je, da Jugoslovani prednjačijo v splošni in tudi strokovni izobrazbi. Značilno zanje pa je tudi to, da jih je le 56 odstotkov zaposlenih v strokah, za katere so kvalificirani, ostali pa delajo na raznih drugih delovnih mestih. Razlog za to je pač v tem, da delajo tam, kjer je večji zaslužek, čeprav to ni delo za katerega so strokovno usposobljeni.

Naši rojaki so tudi pri znanju nemškega jezika na prvem mestu. Po tej anketi 27 odstotkov tam zaposlenih Jugoslovancev zelo dobro govori nemško, 60 odstotkov pa dobro. Med ostalimi inozemskimi delavci v Nemčiji jih dobro govori nemško le 22 odstotkov.

Obvestilo

Vse Jugoslovane, ki žive in delajo na območju urada za delo (Arbeitsamta) v Balingenu, kakor tudi njegovih podružnic v Ebingenu, Hechingenu, Sigmaringu, Riedlingenu, Saulaugau, Pfulendorfu in Messkirchu, obveščamo, da se je posvetovalnica Arbeiterwohlfahrt za jugoslovanske delavce s sedežem v Ba-

lingenu preselila v nove prostore. Njen sedanji naslov je: Beratungsstelle für Jugoslawische Arbeitnehmer, 746 Balingen 1, Merianstr. 9., Telefon: 07433/2815. Uradne ure so:

Balingen — posvetovalnica, vsako sredo od 9. do 12. in od 13. do 18. ure

Ebingen, Arbeitsamt, Gartestr. 17. Vsak drugi in četrti torek v mesecu od 16. do 18. ure

Hechingen — Arbeitsamt, Kirchplatz 3, vsak drugi torek v mesecu od 10. do 12. ure

Sigmaringen — Arbeitsamt, Gartenstr. 8, vsak tretji torek v mesecu od 16. do 18. ure

Pfulendorf — Arbeitsamt, Adolf Koplingstr. 30, vsak tretji torek v mesecu od 10. do 12. ure

Messkirch — Arbeitsamt, Abr. Santa Klara str. 3, vsak četrti torek v mesecu od 10. do 12. ure

Saulgau — Arbeitsamt, Hinderburgerstr. 28, vsak prvi torek v mesecu od 16. do 18. ure

Riedlingen Arbeitsamt, Unterriederstr. 6, vsak prvi torek v mesecu od 10. do 12. ure.

Jugoslovanom, ki žive zunaj krajev, ki smo jih navedli in zaradi oddaljenosti in slabih prometnih zvez nimajo možnosti priti v navedenih uradnih urah, priporočamo, da nam pišejo ali telefonirajo.

Socialna delavca: **Miodrag Božić**
Milan Laznik

Niti eden se ne sme izgubiti...

Slovensko šolstvo v pokrajini Baden-Württemberg zajema iz meseca v mesec širši krog. S pomočjo našega predstavništva smo to šolsko leto uspeli organizirati oddelke slovenskega dopolnilnega pouka v Sindelfingu, Ravensburgu, Pforzheimu, Aalenu, Plochingenu — Hochdorfu, Esslingenu in še v Calwu na obronkih Schwarzwalda. Pripravlja se tudi oddelki v Mannheimu.

Prvo srečanje s slovenskimi starši je za učitelja, ki bo prek otrok prinašal v družino tudi zrnice domovinske ljubezni, vedno zanimivo. Od staršev pričakujemo, da se vabilu k ustanovitvi slovenskega oddelka odzovejo, saj drugače si učitelj slovenskega rojaka niti predstavljati ne more. Pa vendar so nekatere družine vabljen tudi po večkrat na sestanek ali k sodelovanju, a kljub temu ostane včasih prizadevanje učitelja brezplodno. Mnogi starši se še ne zavedajo krivice, ki jo naredijo otroku s tem, da svojemu otroku ne nudijo pouka materinščine.

Z veseljem se spominjam roditelskega sestanka v Pforzheimu. Deževen dan je bil, ko sva hiteli s tovarišico Milico Pukl proti šoli, kjer je bil napovedan roditelski sestanek. Staršev je bilo le nekaj kot prstov na eni roki, vendar pa so pokazali za slovensko šolo izredno zanimanje. Sami so zbrali sredstva, da so v lokalnem časopisu objavili novico, da je prispela slovenska učiteljica in da bodo tudi njihovi otroci deležni slovenskega pouka. Tovarišica Puklova se veseli vsakega petka, ko se ponovno sreča z učenci v Pforzheimu. Šoli sta, pravi, posebno naklonjeni družini Varl in Medle. Skoraj vsako šolsko uro pripeljejo starši še kakega novega učenca.

Tudi v Aalenu sva bili s tovarišico Marijo Kurent presenečeni nad uspelim ro-

diteljskim sestankom. Starši so vedeli še za nekaj otrok, katerih staršev ni bilo na razgovoru. Učiteljica si je naglo zapisovala imena in v njenih očeh sem razbrala sklep, da niti enega mladega Slovenca ne bo izgubila. »Nas je že tako malo,« je tiho pripomnila, »da moramo skrbeti za vsakogar.« Še isti večer je obiskala dve družini in po njeni zaslugi je danes oddelki v Aalenu popolni.

Na področju Plochingena in Esslingena bosta dva oddelka slovenskega pouka. Učiteljici čakata le še na formalno odobritev učnih prostorov.

Čeprav mi je v Ravensburgu skrbno pomagali pri obisku slovenskih družin oče učenca Boruta Stane Kokalj, na roditelskem sestanku ni bilo ravno razveseljivega števila staršev. Več družin v tem mestu se je pohvalilo z nemškim državljanstvom. Le-te seveda niso pokazale niti trohice zanimanja za slovensko šolo in so naju odslavljalje že na stopnišču svojega stanovanja. Med njimi pa sva našla podobne družine, kot je Kokaljeva, ki so se našega obiska srčno razveselile, posebno pa še toliko pričakovane slovenske šole.

Konec januarja sem trikrat obiskala Calw, preden je bil roditelski sestanek. Slovenske družine so v tem predelu silno razmetane, med seboj oddaljene tudi po 20, 30 kilometrov. Starši iz Nagolda, kjer je največ otrok, so se potegovali za samostojen oddelki. Če bo otrok dovolj, se jim bo ta želja prav gotovo uresničila v prihodnjem šolskem letu.

Več kot pol ure pred začetkom sestanka sem čakala v razredu nemške šole in premišljevala o svoji nalogi, ki mi je več kot častna. Nadvse pomembno se mi zdi delo slovenske učiteljice med našimi rojaki v Nemčiji. Radovedno sem prisluškovala, kdaj bodo zaškripala težka vrata. Med prvimi sva se pozdravili z mamico učenke 1. razreda Sabine Fujs, ki je svojo hčerko vozila vsak ponedeljek 25 kilometrov daleč k slovenskemu pouku v Sindelfingu, dokler v Calwu še ni bilo slovenske šole. Nato pa je sledilo nešteto stiskov rok naših dragih slovenskih rojakov, ki so sedeli ponosno, čeprav v tujini, in sklenili, da se bo redni pouk pričel takoj naslednji četrtek. Iz oddaljenih krajev bodo starši otroke izmenično vozili k pouku.

Proti Stuttgartu sem se vračala šele ob 9. uri zvečer. Občutek, da sem bila zaželjena in lepo sprejeta, da sem pridobila spet najmanj 20 slovenskih otrok, je bil zame močnejši od utrujenosti.

Dragica Nunčič, slov. učiteljica v Stuttgartu

Slovenci v Göteborgu

Oglašamo se vam Slovenci iz Göteborga in sporočamo veselo novico. Premostili smo začetne težave in se začeli posvečati tudi naši kulturi, našim tradicijam. Imeli smo skupno silvestrovanje, ob obletnici Prešernove smrti pa smo priredili proslavo v počastitev tega edinstvenega človeka. Tudi pevski zbor je prispeval s svojo točko.

Mislim, da je vsak izmed nas občutil, od kod smo, kdo smo in da to ostanemo; posebno še takrat, ko smo slišali pesem tovariša Silva Čoka.

Slovenci

Slovenci smo se zbrali, zapeli smo na glas, to našo slavno pesem, ki budi nam obraz.

Vsak, kdor jo sliši, poniža naj se ne, saj pesem je slovenska, od naše matere.

Bodimo vsi ponosni, hvaležni od srca, da slišimo jo včasih, kot da smo doma.

Čeprav smo v tujini, med drugimi ljudmi, ne smemo pozabiti, da Slovenci smo le mi.

Družabni večer v Stuttgartu

Slovensko kulturno-umetniško društvo Triglav, dramska sekcija, prireja dne 8. aprila družabni večer s plesom. Pričetek ob 17. uri v dvorani

Gaststätte — Turnverein
Hedelfingen, Stuttgart Hedelfingen
Rohracherstrasse

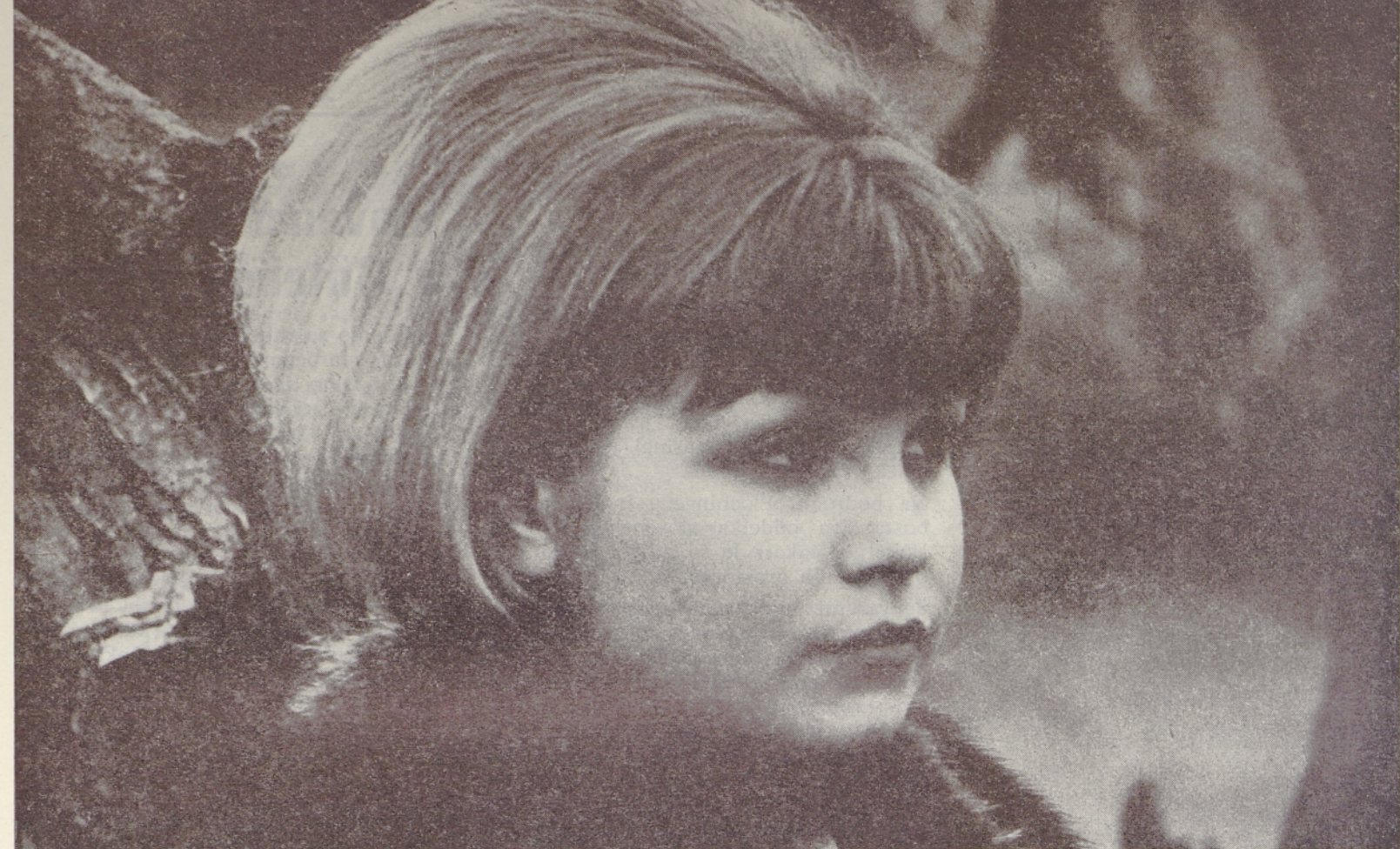
Vljudno vabljeni vsi naši rojaki

SKUD TRIGLAV — Stuttgart

Stane Kokalj iz Ravensburga, ki ima veliko zašlug za to, da je slovenska šola prišla tudi v to mesto

Milenko Pegan: Mladostnica

Zaljubljena Ana in njen »problem«

To je bilo majhno podjetje, ki je zaposlovalo komaj deset delavcev. Polovica od teh je bilo Jugoslovancev. Zaposlena dekleta in žene so bile večinoma z vsem zadovoljne, lastnik podjetja pa tudi. Po razgovoru z delavci je bil zadovoljen tudi socialni delavec. Pomembnih problemov v tem podjetju ni bilo. Zato pa se je zelo začudil, ko ga je Ana, črnooko dekle z rdečo ruto na glavi, pri odhodu zaprosila, da bi se na samem pogovorila.

»Zelo velik problem imam, tiče se življenja in smrti,« je dejala Ana, ko sta bila na samem. In govorila dalje, da je beseda pobijala besedo: »Rada ga imam, kaj se vam zdi, da on resno misli? Pozna va se že več kot dve leti. Videli ste, kako pametno govori.«

Socialni delavec jo je končno le uspel prekiniti in jo vprašal, o kom sploh govori. »O njem,« je hitro odvrnila Ana, »o mlademu šefu vendar.«

»Veste, Ana,« je dejal socialni delavec, »tukaj morate biti pa previdni. Jaz ne morem presoditi, kaj on čuti do vas. On je tukaj mladi šef. Morda misli, da ni vaš mladi gospodar samo pri vašem delu, ampak tudi sicer. Bodite močni.«

»Saj sem močna in to že dolgo, a ne vem, če bom še dolgo vzdržala. Rada ga imam. Pomagajte mi, prosim! Slišala sem, da ste vi...«

Množico njenih poklonov socialnemu delavcu so prekinili koraki na hodniku.

»To je on,« je rekla Ana.

Zdaj je socialni delavec končno zvedel, kdo je ta »on«. Vstopil je mlad mož in vprašal socialnega delavca, koliko je ura. Ta je pogledal na svojo ročno uro in se pošalil: »Ali svoji uri ne verjamete?«

»Oh, moja dostikrat zaostaja,« mu je ta odgovoril, se oprostil in odšel.

»Tudi jaz moram iti, Ana,« je rekel socialni delavec. Ana pa je planila v jok.

»Kaj naj storim, kaj naj storim, moj bog...« je ihtela.

Zasmilila se mu je, a pomagati ji ni mogel. Končno se je domislil.

»Ana,« je rekel, »zdajle pojdiva k vašemu gospodarju in vi mu boste dali odpoved.« »Odpoved!« se je ustrašilo dekle.

»Ja, odpoved. Jaz vam bom preskrbel novo službo in stanovanje.«

»Toda potem bom tudi njega izgubila,« je zastokala Ana.

»Če vas ima rad, vas bo že poiskal. Tako boste zvedeli, kako je s tem: ali lazi za vami kot vaš gospodar ali ima bolj poštene namene.«

Ana je neodločna oklevala. Socialni delavec pa je stopil k mlademu gospodarju in mu povedal, da Ana odpoveduje službo. »Odpoveduje službo,« se je začudil gospodar. »Pa, saj je ona najboljša delavka. Če je vzrok zaslužek, ji ga bomo zvišali.«

»Ne, vzrok je zasebni problem,« je dejal socialni delavec in ostro opazoval mladega moža.

Nobeno gospodarjevo prepričevanje, da bi posredoval pri reševanju tega »zasebnega problema«, ni pomagalo. Ana ni preklicala odpovedi. Ko je kasneje sedel socialni delavec v svojem vozilu in o vsem razmišljal, si ni bil čisto na jasnem, ali je ravnal prav ali ne. Ali bo Ana vzdržala med odpovednim rokom, ali bo odpoved preklicala?

Ana je dobila drugo službo in drugo stanovanje. Delo tam je bilo slabše plačano, stanovanje je bilo dražje, delovni čas pa razdeljen na tri izmene. Ana ga je včasih poklicala iz javne telefonske govorilnice. »Bodite močni, vztrajajte,« ji je socialni delavec ponavljal vedno znova. Ona pa je z brezbarvnim glasom odgovarjala, da od »njega« ni glasu.

Potem pa je nekega dne telefon čisto drugače bolj veselo zazvonil. Že prvi Anin stavek: »Kako vam gre?« mu je povedal, da se je »on« oglasil pri njej. »Poročila se bova,« mu je potem povedala Ana in dodala: »Vi ste mi prinesli srečo.«

Dva meseca kasneje je socialni delavec prejel razglednico iz Jugoslavije. Pisana je bila v nemščini: »Vem, kaj vse ste storili za naju. Moja žena in jaz vas pozdravljamo. Pričakujte najin obisk. S spoštovanjem...«

Tako je bil rešen še en problem. Problem, ki ni bil vpisan v delovodniku socialnega delavca.

(Ivan Vitušek — Novosti)

PRAVNI NASVETI

Sporazum o socialni varnosti s Francijo

SPORAZUM O SOCIALNI VARNOSTI, ki sta ga sklenili Jugoslavija in Francija leta 1950, je bil že nekajkrat dopolnjen in izboljššan. Zadnje spremembe in dopolnitve so bile podpisane sredi lanskega leta, Jugoslavija pa je ratificirala ta sporazum konec januarja tega leta. Kakšne so dopolnitve tega sporazuma?

Prvotno besedilo sporazuma je omejevalo nekatere pravice iz socialne varnosti, predvsem otroške dodatke in zdravstveno varstvo družinskih članov, ki živijo v domovini, na največ šest let zaposlitve jugoslovanskega delavca v Franciji. Tako bi ostali — če bi sporazum ne bil spremenjen oziroma dopolnjen s 1. februarjem t. l. otroci jugoslovanskih delavcev v Franciji, kadar ostanejo ti otroci v Jugoslaviji, brez pravice do otroških dodatkov. Podobno bi ostali tudi družinski člani, ki živijo v Jugoslaviji in imajo načelno pravico do zdravstvenega varstva v breme francoskega zavarovanja, brez možnosti zdravljenja v Jugoslaviji (ali pa bi morali to zdravljenje sami plačati).

Z dopolnitvijo sporazuma je bil ta rok šestih let, ki je omejeval pravice jugoslovanskih delavcev, podaljšan na neomejen čas tako, da ne bo več nevarnosti za izgubo omenjenih zelo važnih pravic iz sporazuma o socialni varnosti med obema državama. Odslej so torej jugoslovanski delavci, ki so zaposleni v Franciji, upravičeni do otroških dodatkov za svoje otroke v Jugoslaviji, kakor tudi do brezplačnega zdravstvenega varstva za svoje družine, ki živijo v Jugoslaviji, ne glede na dobo zaposlitve v Franciji. To pa je precejšen napredek v primerjavi z dosedanjo ureditvijo, ko so te pravice prenehale po šestih letih zaposlitve jugoslovanskega delavca v Franciji.

dr. Lev Svetek

Družinske rente v Avstriji

Jugoslovanski delavci v zahodnoevropskih državah, ki imajo v Jugoslaviji svoje družine ali tudi druge sorodnike, pošiljajo denar za vzdrževanje družinskih članov na razne načine, največ pa prek prijateljev, znancev in rojakov, ali pa prinašajo denar sami ob obisku družin med dopusti in prazniki. Zanemarjajo pa običajni način pošiljanja prek pošte ali pooblašene banke, ki je najbolj varen in tudi najbolj ustrezen.

Zgornje navajamo zaradi tega, ker utegne postati to vprašanje važno v primeru

uveljavljanja avstrijskih dajatev iz nezgodnega ali invalidskega zavarovanja, ko je treba dokazati, da je delavec vzdrževal svoje družinske člane. Avstrijski organi nezgodnega in invalidskega zavarovanja (Unfall- und Invalidenversicherung) namreč za dokaz vzdrževanja zahtevajo pismena dokazila, ki pa jih seveda ni takrat, kadar pošiljajo naši delavci denar v domovino prek znancev ali ga sami prinašajo v domovino. Drugo je, kadar se vzdrževanje (pošiljanje denarja) lahko dokaže s poštnim odrezkom ali s potrdilom pooblašene banke, kajti to so polnoveljavna pismena dokazila, ki jih morajo upoštevati tudi organi avstrijskega zavarovanja.

Šele v zadnjem času je nekaterim jugoslovanskim konzulatom v Avstriji (npr. generalnemu konzulatu v Salzburgu) uspelo prepričati avstrijske organe socialnega zavarovanja, da vzamejo v poštev kot dokazila o preživljanju tudi izjave priči ali potrdila jugoslovanskih občin o tem, da je jugoslovanski delavec dejansko vsaj pretežno preživljal svojo družino v Jugoslaviji. Seveda je to odvisno od dobre volje avstrijskih organov, ki takšna dokazila upoštevajo ali pa tudi ne. Zato priporočamo jugoslovanskim delavcem, da svoje prihranke pošiljajo v domovino prek pooblašene banke ali pošte, ker je to zanesljivejši način, poleg tega pa utegne postati tudi važen zaradi uveljavljanja pravic iz avstrijskega nezgodnega in invalidskega zavarovanja.

dr. LS

Konvencija o ekstradiciji in pravni pomoči med Jugoslavijo in Belgijo

Pravkar je bila objavljena nova konvencija med Jugoslavijo in Belgijo o izročitvi (ekstradiciji) in o pravni pomoči v kazenskih zadevah. Ta konvencija je nadomestila zelo staro konvencijo, ki sta jo že leta 1895 sklenili takratna kraljevina Srbija in kraljevina Belgija.

Po določbah nove konvencije se Jugoslavija in Belgija zavezujeta, da bosta ob pogojih, ki so predvideni v konvenciji, izročali druga drugi osebe, ki so na ozemlju ene od obeh držav in jih sodni organi druge države preganjajo zaradi kaznivega dejanja ali jih zahtevajo, da bi prestali kazen.

Iz priloge h konvenciji je razvidno, zaradi katerih kaznivih dejanj bosta obe državi izročali storilce. Gre predvsem za uboje, detomore, telesne poškodbe, kršitve osebne svobode in nedotakljivosti stanovanja, ponarejanje denarja ter javnih in zasebnih listin, krivo pričeva-

nje in izpovedbe, korupcijo, združevanje za izvrševanje kaznivih dejanj, splav, bigamijo, prikrivanje, zamenjavo ali podtikanje otroka, odvzem ali prikrivanje mladoletnika, posilstvo, tatvine vseh vrst, izsiljevanje ter goljufije, uničevanje premoženja, uničevanje prometnih poti, kršitev avtorskih pravic, nedovoljeno trgovino z mamili in prikrivanje predmetov, pridobljenih s kakšnim od zgoraj navedenih dejanj.

Kakor vse podobne konvencije prepoveduje tudi ta konvencija izročanje svojih lastnih državljanov, vsebuje pa tudi vrsto primerov, ko izročitev ni dopustna. To so predvsem primeri političnih kaznivih dejanj, pri čemer pa se kot politično dejanje ne šteje napad na življenje (atentat), ki ni bil storjen v odkritem boju.

Drugi del konvencije vsebuje določbe o sodni pravni pomoči v kazenskih zadevah, zlasti glede izpolnjevanja zaprosil, vročanja sodnih aktov in izmenjave izvlečkov iz kazenskega registra. Dogovarjanje v zvezi z izročitvijo se opravlja med obema državama po običajni diplomatski poti, v zvezi s sodno pomočjo pa med republiškimi in pokrajinskimi sekretariati jugoslovanskih republik in pokrajin ter belgijskim ministrstvom za pravosodje neposredno.

Konvencija je sklenjena za nedoločen čas, vsaka od držav-podpisnic pa jo lahko vsak čas odpove, pri čemer prične učinkovati odpoved šest mesecev potem, ko je druga država-podpisnica sprejela sporočilo o odpovedi.

Konvencija je pričela veljati s 1. novembrom 1972.

dr. LS

»Triglav« iz Züricha vabi na izlet

Slovensko planinsko društvo »Triglav« iz Züricha vabi vse člane in prijatelje na tridnevno prvomajsko potovanje ZÜRICH GENOVA — PISA — FIRENZE — BOLOGNA — SAN MARINO — RIMINI ob Jadranski obali — ZÜRICH.

Potovanje bo v dneh 28., 29. in 30. aprila z avtobusom. Cena izleta je 250.— SFR, v tej ceni pa je vračunana vožnja, hrana in prenočišča.

Želite potovati z nami? Prijavite se najkasneje do 20. aprila na naslov SPD »Triglav« Seestr. 358 8706 Meilen/ZH. S prijavo pošljite tudi 200 SFR predplačila. Prijav brez predplačila društvo ne more sprejeti. V primeru, da do 20. aprila ne bo prijavljenih najmanj 20 izletnikov, bo društvo vsakemu vrnilo denar.

Vabi vas SPD »Triglav« v Švicli!

Konvencije o socialni varnosti

Številni naši bralci, rojaki, ki so začasno zaposleni v nekaterih zahodnoevropskih državah, nas pogosto sprašujejo, kako je z delovno dobo v tuji državi, ali se le-ta prizna tudi v Jugoslaviji, ali bodo prejeli pokojnino tudi v Jugoslaviji in podobno. Odgovori na številna podobna vprašanja so znani že dolgo, vendar pa se marsikdo ni imel priložnosti seznaniti z njimi. Zato ponatiskujemo sestavek dr. Leva Svetka o socialnih konvencijah, ki jih je naša država sklenila z drugimi državami.

I. Splošno

Jugoslavija je na področju mednarodne socialne varnosti razvila široko aktivnost, saj je podpisnica skoraj vseh večstranskih (multilateralnih) konvencij o socialni varnosti Mednarodne organizacije dela. Med temi je najvažnejša konvencija o minimalnih normah socialnega zavarovanja, ki predpisuje minimum pravic iz socialnega zavarovanja za države podpisnice in torej tudi njihovo obveznost, da vnesejo vsaj ta minimum v svojo interno zakonodajo.

Poleg teh mnogostranskih konvencij je Jugoslavija po drugi svetovni vojni sklenila tudi že 14 dvostranskih (recipročnih) konvencij o socialni varnosti, od katerih datira prva (s Francijo) že iz leta 1950, zadnji dve (z Zvezno republiko Nemčijo in Švedsko) pa iz leta 1968. V najnovejšem času potekajo razgovori za sklenitev takšnih konvencij še z Norveško, Dansko in DDR, medtem ko s prekmorskimi državami Jugoslavija — kljub prizadevanjem — ni uspela skleniti še nobene konvencije o socialni varnosti.

Sklenjene konvencije si časovno sledijo takole:

1. s Francijo (velja od 1. aprila 1951, sprem. 1. februarja 1967)
2. z Luksemburgom (velja od 1. junija 1956, sprem. 28. maja 1970)
3. z Belgijo (velja od 1. oktobra 1956, sprem. 18. marca 1968)
4. s Holandijo (velja od 1. aprila 1957)
5. s ČSSR (velja od 1. decembra 1967)
6. z Madžarsko (velja od 1. julija 1958)
7. z Bolgarijo (velja od 1. septembra 1958)
8. z Veliko Britanijo (velja od 1. septembra 1958)
9. s Poljsko (velja od 1. januarja 1959)
10. z Italijo (velja od 1. januarja 1961)
11. s Švico (velja od 1. marca 1964)
12. z Avstrijo (velja od 1. januarja 1967)
13. s Švedsko (velja od 1. julija 1969)
14. z Zvezno republiko Nemčijo (velja od 1. septembra 1969).

Poseben tip sporazumov o socialni varnosti so takoimenovani sporazumi o pre-

vzemu dajatev iz socialnega zavarovanja, s katerimi prevzame vsaka od držav-podpisnic v svoje breme vse pričakovane in dospele pravice svojih državljanov iz zavarovanja druge države-podpisnice (in sicer proti določeni denarni odškodnini ali brez odškodnine). Takšni sporazumi so bili doslej doseženi z Zvezno republiko Nemčijo, DDR, Avstrijo, Madžarsko, Bolgarijo in delno s ČSSR, pri čemer je dan, s katerim se prevzamejo pravice iz socialnega zavarovanja, večinoma 1. 1. 1956, z izjemo DDR, kjer je ta dan 15. 5. 1945.

II. Temeljne značilnosti dvostranskih konvencij

Temeljne značilnosti vseh dvostranskih konvencij o socialni varnosti so naslednje:

1. Državljeni ene od držav-podpisnic, ki so zaposleni in zavarovani na območju druge države-podpisnice, so izenačeni v pravicah in dolžnostih z državljani druge države, podpisnice na področju socialne varnosti.
2. Za pridobitev pravic iz obstoječega sporazuma o socialni varnosti se seštevajo, kadar je to potrebno, obdobja zavarovanja, prebita v obeh državah-podpisnicah.
3. Ker predstavljata v smislu določb konvencij ozemlji obeh držav-podpisnic enotni pravni teritorij, kar se tiče socialne varnosti, so po določbah skoraj vseh konvencij, ki jih je sklenila Jugoslavija (izjemi sta v glavnem Švica in Švedska), zavarovane tudi družine, ki ostanejo v matični državi. To velja tudi za same delavce, ki so sicer zaposleni v drugi državi-podpisnici v času, ko se mudijo v svoji matični državi (na dopustu, obisku ali zasebnem opravljanju).
4. Pridobljene dajatve iz socialnega zavarovanja ene države se lahko prosto izplačujejo v drugo državo-podpisnico, če gre za državljana te druge države-podpisnice. Če gre za državljana prve države-podpisnice, ki je priznala dajatev, upravičenec pa živi v drugi državi-podpisnici, je izplačevanje dajatev pridržano prosti oceni (diskreciji) prve, to je matične države.
5. Postopek za priznavanje dajatev iz konvencij se odvija v sodelovanju med pristojnimi organi obeh držav, v uradnih jezikih obeh držav, brez sicer predpisanih taks, overitev, prevodov in podobno. Zahteva, pritožba, tožba ali druga vloga, vložena v eni od držav-podpisnic, se smatra, kakor da je isti čas vložena v drugi državi-podpisnici.
6. Skoraj vse konvencije, ki jih je sklenila Jugoslavija o socialni varnosti, obsegajo poleg panog socialnega zavarovanja (zdravstveno, invalidsko, pokojninsko in nezgodno zavarovanje) tudi ure-

ditev družinskih (predvsem otroških) dodatkov ter pravice za primer brezposelnosti. Izjemi sta — kakor rečeno — konvenciji s Švico in Švedsko ki ne obsegata panoge zdravstvenega zavarovanja ter otroških dodatkov (razen Švice, ki obsega otroške dodatke kmetijskih delavcev).

7. Večina konvencij je zasnovana na načelu zavarovanja, to se pravi, da sega zavarovanje, v katerem je zavarovan delavec ene države, tudi na območje druge države-podpisnice. Manjša skupina držav (Velika Britanija in vse vzhodno-evropske države) pa ima z Jugoslavijo sklenjene sporazume o socialni varnosti na načelu teritorialnosti, to se pravi, da nosi riziko zavarovanega primera vedno tista država, na katerem območju se zavarovani primer (bolezen, smrt itd.) pripeti.

III. Kratek oris najvažnejših konvencij

AVSTRIJA

Konvencija se uporablja od 1. 1. 1967 in obsega vse zavarovalne panoge, družinske dodatke in zavarovanje za brezposelnost. Pravice iz brezposelnosti pa ugasnejo, če se npr. jugoslovanski delavec vrne v domovino.

Konvencija je zgrajena na principu zavarovanja, kar pomeni, da so tudi družine, ki ostanejo npr. v Jugoslaviji, zavarovane v avstrijskem zavarovanju, kjer je zavarovan jugoslovanski delavec. Stroški za zdravstveno varstvo teh družinskih članov — kakor tudi za upokojece-uzivalce avstrijskih rent, ki živijo v Jugoslaviji — se obračunavajo med zavarovanji obeh držav po načelu pavšala.

Otroški dodatki se izplačujejo tudi za otroke, ki živijo v Jugoslaviji, in sicer v enakih zneskih, kakor za otroke, ki živijo v Avstriji.

Pokojnine, invalidnine oziroma rente se priznavajo in obračunavajo po načelu takoimenovanih alikvotnih (sorazmernih) delov, razen rent in pokojnin zaradi nesreče na delu ali poklicne bolezni, kjer gre dajatev izključno v breme zavarovanja tiste države, kjer se nesreča pripeti oziroma pojavi bolezen.

ZR NEMČIJA

Konvencija se uporablja od 1. 9. 1969 in obsega vse zavarovalne panoge in družinske dodatke. Za pravice zaradi brezposelnosti je bila sklenjena posebna konvencija, ki dopušča uživanje pravic ob določenih pogojih tudi v času, ko se upravičenec vrne v svojo matično državo. Konvencija je zgrajena na principu zavarovanja in torej uživajo npr. zdravstveno varstvo in breme nemškega zavarova-

Iz dela naših društev

Občni zbor Jugoslovanskega kluba v Amriswilu

Jugoslovanski klub v Zürichu, ki je bil ustanovljen pred devetimi leti, je tedaj veljal za vzgled, kakšni naj bi bili jugoslovanski klubi v tujini. Očitno pa je, da se tudi vzgledi z leti spreminjajo, saj je 11. februarja letos züriški jugoslovanski klub uradno prenehal obstajati. Podružnice, ki jih je klub imel v nemškem delu Švice, so postale samostojni jugoslovanski klubi. Ob tej priložnosti ne bomo razpravljali o razlogih, ki so pripeljali do razpustitve centralnega kluba, lahko pa poudarim, da je bila po delu v zadnjih nekaj letih to edino pravilna rešitev. Vsaj toliko upravičena kot razpustitev centralnega kluba pa je tudi potreba po ustanovitvi koordinacijskega odbora jugoslovanskih klubov v Švici.

Jugoslovanski klub v Amriswilu, ki je kot podružnica veljal za eno izmed najprizadevnejših, je potrdil svojo samostojnost na svojem petem rednem letnem občnem zboru 10. marca v amriswilskem hotelu Schwert. Iz poročila predsednika Darija Košoroka je bilo razvidno, da je klub tudi v preteklem letu popolnoma opravičil svoj obstoj, čeprav je njihova kulturno-prosvetna dejavnost nekoliko opešala. Glavni vzrok za to je bilo zmanjševanje števila članov, pa tudi zmanjšana zainteresiranost preostalih. V klubu je nekdaj delovala tudi folklorna skupina, ki je bila večkrat v gosteh tudi pri drugih podružnicah in je že postajala znana tudi med Švicarji. Danes za take podvige v Amriswilu ni več možnosti. Vse kaže, da

imajo zagotovljen uspeh le še narodno-zabavne prireditve. Zavedamo se, da to ni dovolj, vseeno pa smo lahko zadovoljni, saj je dosežen osnovni namen kluba — združevanje naših državljanov, ohranjanje naših narodnostnih tradicij, skrb za razvedrilo. V tem okviru pa bi lahko našli še kaj, med drugim tudi skrb za obveščenost članov in pomoč pri razširjevanju domačih časopisov.

Predsedniku kluba Dariju Košoroku, ki vodi podružnico oziroma klub že vse od ustanovitve, gre za njegovo delo vse priznanje. Zanimivo je, da je bila podružnica najdelavnejša takrat, ko je imel več časa zanj njen predsednik, ko pa so ga začele službene poti odtrgovati od društvenega dela, je začela tudi dejavnost kluba upadati. V samem odboru je bila neredko premajhna pripravljenost za delo, kljub temu, da so bili med njimi tudi sposobni člani. Odložitev predsedniške funkcije Dariju Košoroku ni uspela tudi na zadnjem občnem zboru, vsekakor pa kaže, da bo v bližnji prihodnosti treba poiskati primerne kandidata.

Občni zbor Jugoslovanskega kluba v Amriswilu je izvolil tudi nov odbor v sestavi: Stane Volk, Mira Gajšek, Pera Kozjak, Dari Košorok, Kristina Kušar, Tereza Barišić, Jože Frelih, Peter Smole, Tone Slemšek in Mitre Lukić.

Občnega zbora se je udeležil tudi jugoslovanski konzul v Zürichu Tomaž Černe in predsedniki prijateljskih društev — Avgust Teropšič, predsednik SPD »Triglav«, Selimir Obradović, predsednik Jugoslovanskega kluba v St. Gallenu, Gabrijel Cvijetanović, predsednik Jugoslovanskega kluba v Uzwilu, iz domovine pa je občni zbor pozdravil predstavnik Slovenske izseljenske matice.

Po narodnostni sestavi je zdaj v klubu približno dve tretjini Slovencev, ostalo pa so pripadniki drugih Jugoslovanskih narodov, zato bo moral v prihodnje odbor skrbeti za tak program, ki bo vsem najbolj po volji. Za to se ponuja priložnost že v bližnji prihodnosti, saj je občni zbor med drugim sprejel tudi sklep, da bodo 16. maja sprejeli gostovanje turneje »Zvoki rodnega kraja«, v okviru katere nastopajo ansambli in pevci iz vse Jugoslavije.

Jože Prešeren

Lep večer v Ingolstadt

V nedeljo, 4. marca smo se ingolstadtski Slovenci zbrali na naši prvi pustni prireditvi. Računali smo, da bo velika dvorana Orbanssale dovolj velika za vse, vendar pa je bila zelo hitro polna. Zbralo se je prek 300 ljudi. Za veselo razpoloženje smo najprej poskrbeli z zabavnim programom, potem pa je bilo dovolj priložnosti tudi za ples. Igrali in peli so domači fantje. Na tujem človeka ob domači glasbi še bolj zasrbijo pete kakor doma. Tudi za jedačo in pijačo je bilo poskrbljeno — na voljo so bile kranjske klobase in krofi. Izbrali smo tudi najlepšo masko.

Število Slovencev v Ingolstadt stalno raste. Zdaj nas je že več kot dva tisoč. Čutimo že veliko potrebo po lastnih prostorih, kjer se bomo lahko pogostje srečevali. Kaže, da se nam bo uresničila tudi ta želja. V ta namen si najbolj prizadeva g. Feliks Grm, ki tudi sicer veliko prispeva k oživitvi kulturnega in družabnega življenja med Slovenci v Ingolstadt.

Zvone Kokalj

nja tudi družine jugoslovanskih delavcev, kadar ostanejo te družine v Jugoslaviji. Tudi tu je dogovorjen pavšalni način obračunavanja in izplačevanja stroškov zdravstvenega varstva teh družin in upokojujencev, živečih v drugi državi-podpisnici.

Otroški dodatki se izplačujejo tudi za otroke, živeče v Jugoslaviji, in sicer v enakih zneskih, kakor za otroke, živeče v ZR Nemčiji.

Dolgoročne dajatve (pokojnine, invalidnine, rente) se priznavajo in izplačujejo na principu seštevanja zavarovanja v obeh državah, kadar je to potrebno, sicer pa sloni ta konvencija na principu samostojnih dolgoročnih dajatev. Rente za nesrečo na delu ali poklicno bolezen gredo izključno v breme države, kjer je nastal zavarovani primer.

FRANCIJA

Konvencija obsega vse zavarovalne pango, družinske dodatke in brezposelnost. Počiva na načelu zavarovanja, vendar ne

povsem dosledno (ne daje družinskim članom, ki gredo z zavarovancem na obisk v drugo državo-podpisnico, zdravstvenega varstva v breme države zavarovanja (za tisti čas).

Sicer so družine, ki živijo npr. v Jugoslaviji, zdravstveno zavarovane v breme francoskega bolniškega zavarovanja. Obračun je tudi tu pavšalen in se opravlja vsakoletno med nosilci zdravstvenega zavarovanja obeh držav. Velika pomanjkljivost te konvencije pa je, da so zavarovani užívalci izključno francoskih rent, ki živijo v Jugoslaviji, v breme jugoslovanskega in ne francoskega zavarovanja (s čimer je kršeno načelo zavarovanja).

Druga velika pomanjkljivost je, da so otroški dodatki za otroke, ki ostanejo v Jugoslaviji, nižji od dodatkov, ki gredo za otroke v Franciji.

Dolgoročne dajatve (pokojnine, invalidnine in rente) se priznavajo in odmerjajo po načelu alikvotnih (sorazmernih) delov. Dajatve za poklicno bolezen gredo v breme države, kjer je zavarovanec na-

zadnje delal na delih, ki povzročajo sili-kozo (oziroma drugo poklicno bolezen).

ŠVICA

Konvencija ne obsega zdravstvenega zavarovanja in se morajo torej družine, ki ostanejo v Jugoslaviji, same zavarovati v jugoslovanskem zdravstvenem zavarovanju. Konvencija zajema samo otroške dodatke za kmetijske delavce, ki se lahko izplačujejo tudi za otroke v Jugoslaviji. Za druge delavce velja kantonalna ureditev, ki v pretežni meri tudi dovoljuje izplačevanje otroških dodatkov v tujino, vendar večkrat v nižjem znesku, kot za domače delavce.

Dolgoročne dajatve odmerja švicarsko rentno zavarovanje samostojno, tako da ne upošteva jugoslovanske zavarovalne dobe. Nasprotno jugoslovansko invalidsko in pokojninsko zavarovanje upošteva tudi švicarsko zavarovalno dobo v primeru potrebe, sicer pa odmerja tudi ono načelno samostojne jugoslovanske pokojnine in invalidnine.

Posvetovalnice za jugoslovanske delavce pri Arbeiterwohlfahrt-u v ZR Nemčiji

Naslov društva Arbeiterwohlfahrt, oddelek za tuje delavce:

Bundesverband der Arbeiterwohlfahrt, 53 Bonn, Ollenhauerstr. 3

Telefon: 02221/22 31 84 - 88

Abteilung Ausländische Arbeitnehmer

Skupni naslov vseh pokrajinskih posvetovalnic:

Arbeiterwohlfahrt, Beratungsstelle für jugoslawische Arbeitnehmer (+ naslov)

Socialni delavec

Schleswig-Holstein

23 Kiel
Holstenstr. 51-53
Tel.: 0431/51711-12

Bonevska Dragica
Redžek Andrija

Hamburg

2 Hamburg 13
Rothenbaumchaussee 44
Tel.: 0411/457151-52

Ivšić Mihaela
Iličković Miodrag

Bremen

28 Bremen
Kohlhökerstr. 13
Tel.: 0421/327004

Buvač Mihajlo

Niedersachsen

33 Braunschweig
Helmstedter Str. 163
Tel.: 0531/75865

Hakanjin Jusuf

3 Hannover
Posthornstr. 30
Tel.: 0511/445683

Žuraj Dušan
Gergeo-Georgijević

45 Osnabrück
Spindelstr. 26 a
Tel.: 0541/56263

Josif Čermak

332 Saltzgitter-Lebenstedt
Breite Str. 27
Tel.: 05341/43601

Rošer Davorka

Nordrhein-Westfalen

51 Aachen
Gartenstrasse
Westpark
Tel.: 0241/73785

Petrićec Josip

48 Bielefeld
Arndtstr. 8
Tel.: 0521/63511

Vitušek Ivan
Trempetić Marica

463 Bochum
Untere Markstr. 3
Tel.: 02321/60304

Mikalački Jovanka

53 Bonn-Bad Godesberg
Koblenzer Str. 40
Tel.: 02229/57044

Petrović Velimir

46 Dortmund
Schumannstr. 6
Tel.: 0231/812437

Stojanov Nikola

4 Düsseldorf
Graf-Adolf Str. 63-65
Tel.: 0211/16261

Nikolić Živorad
Rožić Ivan

41 Duisburg
Friedrich-Engels-Str. 42
Tel.: 02131/401367

Dimitrijević Zoran
Kostovska Vera

43 Essen
Schützenbahn 11-13
Tel.: 05434/238641

Savić Branko

465 Gelsenkirchen
Margaretenhof 14
Tel.: 02322/64429

Šipka Dušan

58 Hagen
Böhmerstr. 11
Tel.: 02331/23429

Veljković Stojan

586 Iserlohn
Viktoriastr. 24
Tel.: 02371/22114

Ramusović Idriz

Socialni delavec

Kemperle Kristina
Mesić Mandica
Božović Dragomir

Čalić Ivan

415 Krefeld
Westwall 29
Tel.: 02151/26847

509 Leverkusen-Wiesdorf
Kaiserstr. 3
Tel.: 02172/73888

Koren Franc

44 Münster
Dammstr. 21
Tel.: 0251/75090

Lazarević Dimitrije

59 Siegen
Freundenberger Str. 16
Tel.: 0271/516445

Grujičić Stojan

565 Solingen
Kölner Str. 45
Tel.: 02122/18096

Majerle Zalka

56 Wuppertal-Barmen
Bachstr. 5 a
Tel.: 02121/555567

Šimanek-Rajter
Aleksandar

Rheinland-Pfalz

54 Koblenz
Bahnhofstr. 31
Tel.: 0261

Milošević-Gobac
Mirjana

67 Ludwigshafen
Maxstr. 63
Tel.: 0621/511706

Bartulović Jozo

65 Mainz
Kaiserstr. 26-30
Tel.: 6131/25898

Lakčević Mihajlo

Saarland

66 Saarbrücken
Hohenzollernstr. 160
Tel.: 0681/65034

Despi Vlado

Hessen

61 Darmstadt
Nieder-Ramstädterstr. 13
Tel.: 06151/447000

Lončarić Vid

6 Frankfurt 1
Münchener Str. 48
Tel.: 0611/252467

Billich Veseljka
Čerkez Hajrija
Sedaj Franklin

35 Kassel
Ruhlstr. 6
Tel.: 0561/14384

Valdec Mihajlo

605 Offenbach
Herrnstr. 14
Tel.: 0611/881236

Bedeković Franjo

633 Wetzlar
Moritz-Hensold-Str. 6
Tel.: 06441/6788

Džakula Branko

62 Wiesbaden
Wellritzstr. 49
Tel.: 0621/301476

Würth Robert

Baden-Württemberg

708 Aalen
Bahnhofsplatz 36
Tel.:

Djekić Petar

746 Balingen
Wilhelmstr. 25
Tel.: 07433/6710

Laznik Milan
Božić Miodrag

726 Calw
Marktplatz 1
Tel.: 07051/8551

Micek Stanislav

798 Ravensburg
Schussenstr. 12
Tel.:

Živković Novak

78 Freiburg
Brombergstr. 34
Tel.: 0761/75350

Ošap Jovan
Propadović Raško

Socialni delavec

Cerovina Milenko
Mamula Vera

732 Göppingen
Uhlandstr. 5
Tel.: 07161/69420

Kreković Mirjana

69 Heidelberg
Jahnstr. 28-30
Tel.: 06221/44020

Jovanović
Aleksandar

71 Heilbronn
Bahnhofstr. 27
Tel.: 07131/85862

Andonovski Savo
Hmelaš Dragutin

75 Karlsruhe
Kaiserstr. 91
Tel.: 0761/64212

714 Ludwigsburg
Solitude-Str. 41
Tel.: 07141/26091

Čupović Zdravko

68 Mannheim
Murgstr. 11
Tel.: 0621/371931

Rostohor Pavel

735 Pforzheim
Jahnstr. 31
Tel.: 07231/16131

Sitzler Olga

703 Böblingen
Maxplatz 23

Muratović Ermina

741 Reutlingen
Hofstadt 7
Tel.: 07121

Adžić Radovan
Zbil Oto

707 Schwäbisch-Gmünd
Türlesteg 32

Pošer Davorka

717 Schwäbisch-Hall
Gelblinger Gasse 83
Tel.: 0791/71481

Ivčić Jovan

77 Singen
August-Ruf-Str. 8

Greben Jože
Hasagić Miniba

7 Stuttgart
Weissenburgstr. 14
Tel.: 0711/600509

Brun Julije
Gorup Marta
Jordanov Velimir
Popović Branko

72 Tuttlingen
Möhringerstr. 68
Tel.: 07461/5925

Hudin Nevenka

79 Ulm
Neue Str. 93
Tel.: 0731/64356

Ignjatijeff Danica

Bayern

89 Augsburg
Georg-Haindl-Str. 3
Tel.: 0821, 22929

Blagojević Mihaina

867 Hof
Von der Taun Str. 15

Momnirovski Toma

896 Kempten
Kesselstr. 37
Tel.: 0831

Juraković Zvonimir

8 München 21
Von der Pfordten Str. 44
Tel.: 0811/565721

Ilinčić Rajko
Pavlović Mira

85 Nürnberg
Marthastr. 60
Tel.: 0911/590758

Redžek Ela
Nikolin Justin

84 Regensburg
Richard-Wagnerstr. 2

Šikloši Tereza

87 Würzburg
Berliner Platz 10
Tel.: 0931/51619

Hercegov Obrad

Berlin

1 Berlin 19
Suarezstr. 11
Tel.: 0311/3063141

Janković Damjanka
Lanzke Hans
Škorić Djuro
Zakrajšek Janez

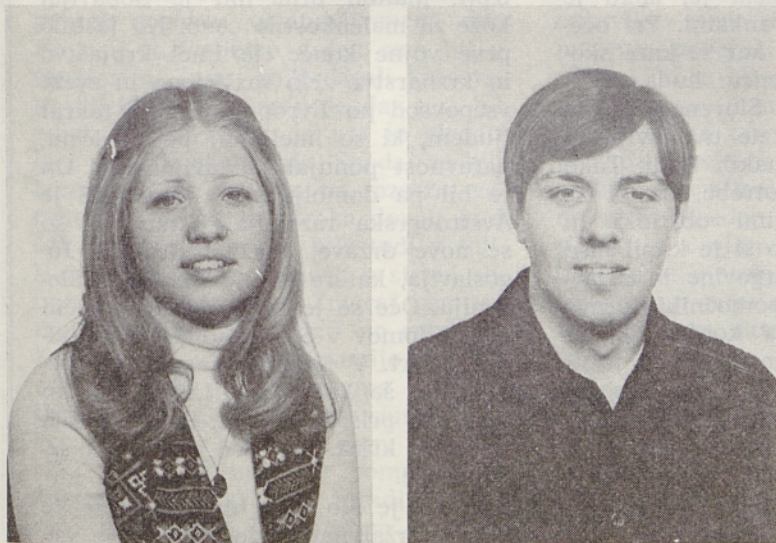

Kmečka ohcet '73

Kljub nekaterim negodovanjem, češ da ljubljanska prirediteljev »Kmečka ohcet« ni več kmečka, temveč precej »meščanska« in le parada bolj ali manj pristnih narodnih noš, ta prirediteljev vseeno ohranja sloves najbolj množične slovenske folklorne prireditve, ki si ustvarja že lepo tradicijo in pridobiva ugled tudi v tujini. Zanimanje za sodelovanje pa tudi za televizijske prenose in snemanje filmov je v tujini iz leta v leto večje. Očitno je, da ima največjo korist pri tem predvsem turistična propaganda za našo deželo.

Priprave za letošnjo prirediteljev gredo že h koncu. Organizacijski odbor prejema vedno nova sporočila o skupinah, ki si bodo ogledale prirediteljev, predvsem pa o tistih, ki bodo aktivno udeleženi — o mladih poročnih parih z vsega sveta. Ameriški par vidite na spodnjih slikah, avstralski slovenski par pa smo vam predstavili že v prejšnji številki, tokrat pa vam predstavljamo še pravi avstralski par. Iz Združenih držav Amerike bo par spremljala velika skupina izletnikov iz Pennsylvanije, posebno letalo z izletniki, ki si bodo ogledali prirediteljev »Kmečke ohceti«, pa pripravlja tudi agencija Kollander iz Clevelanda. To skupino bo spremljal ameriški kralj polk Frank Jankovič! Tudi iz Avstralije si bo »Ohcet« ogledalo veliko naših rojakov, ki bodo to priložnost izkoristili tudi za obisk svojih sorodnikov v vsej Sloveniji.

V drugih jugoslovanskih republikah, ki pošiljajo svoje poročne pare v Ljubljano, hitijo z izbiro. Doslej so najbolj pohiteli Hrvati, ki so že izbrali par iz Karlovca. To sta Jelica Kralj in Tomislav Gregor, izbral pa ju je list »Karlovški vestnik«.

Iz Združenih držav bo letos že drugič pripeljal poročni par Slovenski klub iz Herminieja, Pennsylvanija, ki ga vodi Martin Serro, potovanje pa organizira agencija K & M iz Pittsburgha. Vesele svate, ki bodo dopotovali v Slovenijo s posebnim letalom, bo spremljal ansambel Benzie Rathbone in harmonikar Jake Derlink. Mladoporočenca bosta Wanda Wolowski in Gregory Meiers iz Pittsburgha

Sydney couple to wed in Ljubljana

A young Sydney couple will be the first Australians to take part in a mass wedding held each year in Yugoslavia.

Susan Clarke and Kim Lyle (picture), both 20 and both students from Fairfield, will travel in May to attend the ceremony in the coastal town of Ljubljana.

Last year couples from more than 25 countries took part, with processions through the streets, national dancing and a civic wedding.

For 10 years only Southern European countries attended, but last year the United States was represented.

And now the Triglav-Slovenian club in Sydney has invited Sue and Kim.

But, all couples must wear national costume. To decide upon the typical Australian costume is proving a problem.

Iz Avstralije se bosta na ljubljanski »kmečki ohceti« poročila kar dva para — eden slovenski izseljenski, ki smo ga predstavili že v prejšnji številki, in pravi avstralski, ki ga je izbrala potovalna agencija Adriatic. V avstralskem tisku je bilo ob tej priložnosti napisanih veliko člankov, ki so pripovedovali o tej edinstveni turistično-folklorni prireditvi, pa tudi o lepota Slovenije in Jugoslavije sploh. Zgornji posnetek je eden izmed njih.

V Švici izbira poročni par potovalna agencija »Popularis«, ki ji pomaga tudi nekdanji švicarski par Vera in Peter Bickel. Zahodnonemški par bodo izbrali bralci »Gonga«, Münchenske revije za televizijo, češkoslovaški, italijanski in sovjetski par bo izbran s pomočjo ljubljanskega mestnega sveta, nizozemski in madžarski par pa pomagajo izbirati delavci Kompasa.

Letos se bo torej na »Kmečki ohceti« poročil prvi izseljenski par, že zdaj pa se nekateri zanimajo za poroko v prihodnjem letu. Organizacijski odbor kaže za to precej razumevanja in tudi v prihodnje bo slovenski izseljenski par imel zagotovljeno sodelovanje. Prav pa bi bilo, da bi se menjal po državah, v katerih je največ naših ljudi.

Kmečka ohcet '73

**Pisatelj Lojze Kovačič: Hudo je, če oče otroka ne seznani
z deželo, iz katere je prišel**

Prišleci v Švici, prišleci doma

Štiriinštiridesetletni slovenski pisatelj Lojze Kovačič je v kratkem razmaku dobrega leta prejel kar tri odličja. Za svoje delo je dobil Župančičevo nagrado, Kulturna skupnost Slovenije je proglasila njegovo zadnjo knjigo za »knjigo leta«, letos pa je dobil najvišjo kulturno nagrado — Prešernovo. Lojze Kovačič, ki pisateljuje že od prvih povojnih let naprej, nima obsežnega pisateljskega opusa, saj ga je moč strniti v naslednji seznam knjižnih naslovov: Ljubljanske razglednice, Ključji mesta, Deček in smrt, Zgodbe iz mesta Rič-Rač in Sporočila v spanju—Resničnost. Pisatelja Lojzeta Kovačiča uvrščajo danes med vrhunske slovenske pisatelje, velja pa tudi za odličnega mladinskega pisatelja. V službi je v lutkovnem oddelku ljubljanskega Pionirskega doma in ima vsak dan neposreden stik z otroki. Rojen je bil kot otrok staršev izseljencev leta 1928 v Baslu v Švici. Vprašanja izseljenstva, ki jih je kot otrok skusil sam, vedno globlje vznemirjajo njegovo pisateljsko slo. Prav ta vprašanja, vseskozi trdno povezana z njegovimi lastnimi izkušnjami, so bila temeljni predmet našega pogovora s pisateljem.

☆

»Povejte nam kaj o svoji družini, o svojem očetu in o svoji materi. Zakaj sta odšla v svet, kdo sta pravzaprav bila?«

»Moj oče je odšel v svet, ko je bila na Slovenskem še Avstrija. Doma je bil iz Cegelnice pri Novem mestu. Šel je v svet, ker je bilo doma ogromno otrok kot v vsaki kmečki družini. Bil je malo slaboten za kmečko delo. Navadno se gredo taki izučiti kake obrti. Tako se je on izučil žnidarije. Iz domače vasi je najprej odšel v Novo mesto, nato v Ljubljano, potem v Trst, zatem v avstrijska mesta. Takrat je bilo to malo drugače kot danes. Danes greš kot sezonski delavec iz ene države v drugo, takrat si krožil po isti državi. V tej državi je vladala povsod ista forma, tako na Slovenskem kot zgoraj v Avstriji. Oče mi je nekoč pravil, da je bila mestna hiša na Dunaju čisto enaka mestni hiši v Novem mestu. Samo da je bila novomeška manjša. Ves način življenja je bil isti. Človek, ki je šel s trebuhom

za kruhom po Avstroogrski, ni imel občutka, da je šel v tujino. Na Dunaju so stale podobne cerkve, podobne gostilne kot v Ljubljani. Ves postopek za doseg mojstrskega izpita je bil enak kot doma. Kot avstrijski državljani tudi v nemškem delu Avstrije ni naletel na narodnostno nasprotovanje. To je bilo čisto drugače, kot če greš danes delat v Nemčijo ali če si odšel takrat v Ameriko. Oče je bil zgleden delavec. V Saarbrückenu na Nemškem se je poročil z mojstrovo hčerko. Mojster je imel kakih dvajset otrok, moja mati je bila eden izmed njih. Moj oče pa je bil iz družine s šestnajstimi otroki. Ko se je osamosvojil, si je služil kruh, kot je pač mogel. V začetku jima je šlo tako trdo, da sta morala z mamó šivati gumbe na vojaške uniforme, na cele voze vojaških uniform. Leta 1910 je oče zavohal, da bo vojna. Z materjo sta se preselila v Švico.

Usodna potica

»V Švici ste prišli vi na svet?«

»Ne takoj. To se je zgodilo dosti pozneje. Švica je bila takrat nekakšna evropska Amerika. Rekel sem že, da je bil oče izredno priden, ni pa bil poslovno nadarjen. Mati je pa bila. Morda zato, ker je bila Nemka in zato, ker je poznala način trgovanja že iz očetove hiše. Vedela je, kako je treba poslovati s strankami. Pri očetu se je kazalo tisto, kar se kaže skoraj pri vsakem Slovincu: huda zmernost in skromnost. Slovenec se na zunaj ne uveljavlja, ne uveljavlja se niti v družbi sebi enakih ljudi. Tako moj oče ni čutil potrebe, da bi se uveljavil med drugimi obrtniki in trgovci. Še potem, ko si je kupil hišo in je imel dve, tri trgovine in delavnico s tridesetimi pomočniki, pravo majhno tovarnico za konfekcijo, še takrat je bil sposoben delati od jutra do večera, ne pa igrati šefa. Njegovi pomočniki so precej lenarili in za njegovim hrbtom, na njegov račun marsikaj rekli.

Da je šlo tako uspešno naprej, je bilo pripisati poslovnemu daru moje mame... Oče je ohranil na otroška leta dvojce spominov, ki sta ga v tujini zmeraj preganjala. Ni maral Židov in ne katoliških duhovnikov. Židje so bili

že takrat zmeraj vsega krivi, to je bilo v zraku, duhovnikov in cerkve pa ni maral zaradi dogodka iz otroštva. Še kot otrok je nesel župniku za Veliko noč potico in še vse drugo, kar so v domači vasi hiše za praznik dale domačemu župniku. Potica je bila tako težka, da se je na neki jasi ustavil, potico odkril in videl, da je polna orehov. Tista, ki so jo imeli doma, pa je bila brez orehov, le malo boljši kruh. Od takrat ni prenesel duhovnikov, čeprav je pozneje prispeval za zvon v domači fari. Njegov odnos do cerkve je imel še eno posledico. Delal je tudi ob nedeljah. Kadar je imel kakšen velik posel, so delali tudi pomočniki in tako je nekoč prišlo pred njegovo hišo do demonstracij. Razbili so črke njegovega imena, razvneti verniki pa so tudi razdejali njegov lokal. Vpili so razne parole. Na primer: Z umazaním Srbom ven iz Švice!

Mamin brat je bil lovec nekje v Aziji, poklicni lovec, ki je streljal tigre in leve za velike krznarske firme. Nkega dne je prišel k nam na obisk. Takrat se je mami odprlo, da bi bilo morda še boljše, če bi imel oče poleg krojaštva še krznarstvo. Brat je obljubil, da bo za majhen denar dobavljajl kože dragocenih divjadi. Oče je bil bister in se je čez noč priučil krznarstva in naredil celo mojstrski izpit. Mamin brat mu je dobavljajl kože za malenkostno ceno. Ko je bilo prve vojne konec, je imel krojaštvo in krznarstvo zelo razširjeno in zveze vsepovsod po Evropi. Švica je takrat ljudem, ki so imeli kaj pod palcem, naravnost ponujala državljanstvo. On je bil pa domoljub. Po letu 1918 je Avstroogrska razpadla. Ustanovile so se nove države, ena teh je bila Jugoslavija, katere del je bila tudi Slovenija. Oče se je hotel na vsak način vrniti domov v Slovenijo in doma odpreti obrt. V Švici je nameraval preživeti le še kaka leta. Leta 1928, ko sem jaz prišel na svet, se je začela svetovna kriza. Moj oče je čez noč izgubil vse.

Navzdol je šlo zelo hitro. Oče se je komaj držal nad vodo. Izgubil je vse delavce. Delali so samo on, mama in obe sestri. Niso več imeli lokala, ne hiše, ne delavnice. Šivalo se je po sobah in v kuhinji, to je bilo le še

delo za boren vsakdanji kruh. Selili so se vedno na slabše. Tako je šlo vse do leta 1938, ko je začela Švica zaradi bližajoče se druge vojne izseljevati vse ljudi, ki niso imeli švicarskega državljanstva, v njihove matične dežele. Postopek je bil zelo brutalen. Izseliti so se morali v štiriindvajsetih urah. S sabo so smeli vzeti samo tisto, kar so lahko nesli. Oče je imel še nekaj denarja. S tem je hotel v rojstnem kraju ustanoviti farmo zajcev, da bi se tako prikopal do cenenega krzna. Ves denar je vložil v zajčjo farmo na Dolenjskem. S tem se je hotel spet postaviti na noge. Neke noči so prišli Cigani in vse zajce pokradli. Potem se je začelo dninarstvo pri velikih firmah za majhen denar.«

Druga plat kladiva

»Rodili ste se v Švici, Švica je bila prva dežela, ki ste jo kot otrok ugleдали, in vendar ste bili tam tujec?«

»V Švici sem občutil osamitev, najprej v vrtcu, potem v šoli. Preprosti Švicarji so imeli Jugoslovane, Srbe in Sarajevo za povzročitelje prve vojne, ne da bi kaj poznali zakulisje. Mislili so, da so vsega, kar se je zgodilo po letu štirinajstem, krivi ljudje z južnega konca Avstroogrske. Ljudje so primitivni in obdolže tistega, ki je na dosegu roke. Že naše ime Kovačič je bilo nekaj posebnega. Neprijetno je bilo, kadar sta to ime izrekla vzgojiteljica ali učitelj, ki te je poklical k tabli. Italijanski, francoski in nemški priseljenci so se povsem prilagodili. Razlike se je delalo le pri takih narodnostih, ki niso bili narodnostni del Švice.

Kot nešvicar se nisem smel udeleževati državnih praznikov, ki so imeli tudi otroško obeležje. Tako na primer prvega avgusta, ustanovitvenega dne Švice. Kot šestleten deček sem bil v sanatoriju. Zunaj so pričigali kresove, se oblekli v narodne noše. Jaz sem bil edini, ki sem smel na vse to gledati le z verande sanatorija. Spodaj so bili lampijoni, jaz pa sam na razsežni verandi. To je bil za otroka dovolj hud šok. Takšne stvari so bile tudi v šoli. Najrazličnejše nestrpnosti s strani součencev in učiteljev. Zmeraj sem se moral moralo postavljati po robu.

Ko pa smo prišli v Slovenijo, je bilo narobe, ker je bila mama Nemka. Doma smo se pogovarjali samo nemško, slovensko še znal nisem. Govorili smo baselsko narečje, pomešano s francoščino. Takrat so zaradi matere in zaradi jezika, v katerem smo se pogovarjali, zamahnili po nas z drugo platjo kladiva. Imeli so nas za Nemce, tako so nas gledali in nas tudi izolirali. Večkrat sem moral braniti

mamo, ko so metali kamenje za njo. V teh ozirih imam jaz evropskega in zakotnega nacionalizma dosti.«

Slovenec brez slovenščine

»Bilo je torej narobe, ker vas oče ni naučil slovenščine?«

»Če si otrok izseljenca in doma ne gojijo domačega jezika, je to nekaj groznega. Hudo je, če oče otroka ne seznanj z deželo, iz katere je prišel, če ga ne pouči, kakšna dežela je to. Do hudih duševnih motenj pride, če takšna družina nima možnosti, da bi vsaj vsake toliko časa, v dveh letih enkrat, peljala svoje otroke v matično deželo. Zdomci ali tisti, ki so se vsidrali v Nemčiji ali v Ameriki, ki so si zunaj postavili drugi dom, ki so si na tujem postlali, ne bi smeli pretrgati vseh stikov z domovino. To je lahko za otroka zelo hud šok. Vsaj zame je bil to velik šok. Nisem vedel, zakaj me součenci preganjajo, ker mi oče ni ničesar povedal. Nisem vedel, zakaj se moram braniti. Ko pa smo prišli v Slovenijo, je bilo to bolj razvidno. Mamo in sestre so na vasi preganjali prav fizično. Takrat sem imel deset, enajst let in sem že vedel, da branim svojce. Izolacija v domači vasi je bila še hujša. To je bila osamitev cele družine. Prišli smo iz ene tujine v drugo tujino. Seveda s to razliko, da smo se v Švici že malo udomačili. Ko pa smo prišli sem, smo bili goli.

»Kako se je na vse to odzval vaš oče, ki je bil izseljenec, vandrovec v pravem pomenu besede?«

»Moj oče je bil izredno tih človek. Ni se mogel sprijazniti s tem, da je imel toliko premoženja. Ni občutil, da mora to premoženje ohraniti, da mora opravljati razne transakcije, da bi premoženje povečal. Od prvega do zadnjega dne je bil garač, ki se ni zanimal za zunanji svet, za družabno življenje. Ni se zavedal, da moraš imeti vseskozi poslovne stike, če se hočeš obdržati na zeleni veji. Bil je strahotno redkobeseden. Kot otrok sem čutil, da se z njim nekaj dogaja. Ali je bilo to domotožje, ali se je počutil čisto odtrganega od domačega okolja, tega ne vem natanko. Morda je bilo samo to, da je bil tak delavec od glave do pet, morda ga je samo to oviralo, da bi kakorkoli aktivno posegel v življenje, da bi kaj preusmeril. Imam občutek, da je živel tako, kot danes žive vsi Slovenci po svetu: zadržano in umaknjeno. Ko opraviš službo, se umakneš vase. Bil je sicer član nekega slovenskega kluba v Zürichu in se je tja vozil. Imeli so pevske večere, drugega nič.«

Potreben je stalen stik z rodnim krajem

»Kaj je po vašem mnenju najbolj potrebno otrokom začasno na tujem zaposlenih in otrokom stalnih izseljencev?«

»Če gledam z današnjimi očmi, se mi zdi zelo dobro, da imajo otroci slovenskih zdomcev svoje šole in da imajo Slovenci v tujini svoja društva, da se shajajo vsakodnevno in delujejo na različnih področjih, da imajo stalen stik z domovino. Dobrodošle so vsakršne spodbude iz domovine: razne umetniške skupine, časopisje in knjige. Vse to pa se mi zdi premalo, vse to še vedno pomeni samo otok sredi tujine. Ko se razidejo, se spet čutijo v tujini. Mislim, da je nujno, da sami prihajajo v domovino, z vso družino, z otroki in da tu nekaj časa preživijo, da okušajo vsakodnevno življenje. Tega sem kot otrok izredno pogrešal, mislim, da tega pogrešajo tudi otroci sedanjih zdomcev in izseljencev. Otrok mora poznati okolje, ki mu po starših pripada, mora poznati kraj, ljudi, običaje, način življenja. Na zdamskih srečanjih zunaj otrok ne more dognati, kaj je to Slovenija, kaj je njegova domovina. Ne zadošča,

Nadaljevanje na 33. strani

Zakladi Narodne galerije

Narodna galerija v Ljubljani je osrednja slovenska kulturna ustanova, ki skrbi za ohranjanje kulturne dediščine z likovnega področja. Domala ne mine leto, da ne bi bilo v njej poleg stalne zbirke razstavljeno tudi likovno gradivo, s katerim se ponajbolj umetnostne ustanove po Sloveniji, Jugoslaviji ali pa drugod v svetu. Za jesen pripravlja Narodna galerija razstavo »Gotska plastika na Slovenskem« in zanjo je zbrana veliko odličnega gradiva in drugih zbirk po Sloveniji, iz zasebnih zbirk in iz številnih cerkva v Sloveniji, kamor so bile gotske plastike vkomponirane v kasnejše baročne oltarje ter bile tako v glavnem vse do danes javnosti domala neznane. Tej razstavi velja letos posebna skrb Narodne galerije, zanje pa je že v domači in tuji javnosti veliko zanimanje.

Razstava »Gotska plastika na Slovenskem« pa ni edina skrb te slovenske kulturne ustanove v tem letu. Direktorica galerije dr. Anica Cevc je v pogovoru za »Rodno grudo« dejala, da si galerija v tem letu prizadeva, da bi na kakršenkoli način dosegla razširitev oziroma pridobitev novih prostorov, kajti od časa, ko je bila usta-

Narodna galerija v Ljubljani

novljena ta slovenska kulturna ustanova, je preteklo že veliko desetletij, galerija pa je v tem času pridobila veliko število del, ki sodijo v to zakladnico slovenske umetnosti. Vanje pa še dandanes pritekajo dela; nekaj jih volijo posamezniki, nekaj pa jih galerija vsako leto odkupi. Seveda je želja po odkupih veliko večja, kot pa so možnosti za njeno uresničitev. Toda kakorkoli že, ne mine leto, da se ne bi to ali ono delo velike kulturne in umetniške vrednosti našlo na edinem pravem mestu zanj, v Narodni galeriji.

Galerija gre na podeželje

Preden prestopimo prag Narodne galerije še beseda o izredno domiselni potezi, s katero si je ta slovenska umetnostna ustanova pridobila v zadnjem letu veliko prijateljev. Nobena skrivnost ni, da so galerije — če odštejemo številne obiske s šol — bolj slabo obiskane, prav tako tudi Narodna galerija. Da bi si galerija pridobila obiskovalce, predvsem pa, da bi o njej in njenih zakladih zvedeli tudi v manjših slovenskih krajih, tudi na podeželju, je organizirala potujočo razstavo »Od baroka do impresionizma«. Nekaj najboljših del iz tega obdobja

je tako galerija za nekaj časa sicer od-tujila od svojih stalnih zbirk, toda na drugi strani je dosegla več kot je pričakovala: številke, ki so jih galerijski delavci na podeželju in po nekaterih slovenskih mestih zbrali o obiskovalcih, so dokazale, da je zanimanje za umetnost — če je ta kvalitetna, izbrana tako, kot to delajo v Narodni galeriji — izredno veliko.

Samo za minuli kulturni praznik, Prešernov dan, so v Narodni galeriji zabeležili izjemen obisk, saj si je ogledalo stalno zbirko starejše slovenske umetnosti 1540 dijakov in 150 odraslih. Poleg ljubljanskih osnovnih, srednjih in strokovnih šol so prišli v galerijo dijaki zavodov iz Škofje Loke, Kranja, Trziča in Gorenjega Logatca. Vstop v galerijo je bil brezplačen, galerija pa je dala dijakom tudi strokovno vodstvo.

Toda obiskovalci ne prihajajo v galerijo samo v času, ko so odprte — tako kot povsod po svetu — njene zbirke. V zadnjem času se je galerija še zlasti tesno povezala z ljubljanskim Festivalom ter drugimi združenji, ki organizirajo glasbene prireditve. Koncerti — in največkrat gre za staro glasbo — so v Narodni galeriji zelo lepo obiskani, vselej pa so ob takih priložnostih odprte tudi galerijske zbirke.

Josip Tominc: Portret očeta (iz Narodne galerije)

»Zdravljenje« umetnin

V spodnjih prostorih Narodne galerije je »bolnišnica« za umetnine. Tam namreč deluje restavratorski atelje republiškega zavoda za spomeniško varstvo. Prav te dni so prostori in delavnice pri restavratorjih polne umetnin — gotskih kipov in krilnih oltarjev iz vse Slovenije. Restavratorji »zdravijo« dela, ki jih je za razstavo izbrala posebna komisija strokovnjakov. Restavratorski atelje je v resnici podoben bolnišnici: v njem se restavratorji, nekdanji študentje restavratorske specialke na akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, sklanjajo nad umetnine, ki jih je ranil čas. S skalpeli odstranjujejo plasti barv, ki so nastajale na kipih v kasnejših stilnih obdobjih, ko so z barvno preobleko kipe prilagojevali okusu novih časov. Z zamotanim restavratorskim posegom oživljajo tu stara platna in prenekaterikrat se zgodi, ko jih dajo pod rentgen, da se pod plastjo barv odkrije starejša, zanimivejša upodobitev. Restavratorji so pred meseci svoje delo predstavili tudi širši javnosti, ko so ljubljansko razstavišče Arkade napolnili s poškodovanimi in delno restavriranimi ter povsem restavriranimi deli ter tako pokazali vse faze »zdravljenja« umetnin.

Vsa slovenska umetnost

Zamisel o »historičnem muzeju stare in novejšje slovenske upodabljajoče umetnosti« sega v konec prve svetovne vojne. Društvo s tem imenom je zbralo prve eksponate. Zanimivo je prebirati po njegovih zapisnikih. S kakšno ljubeznijo in prizadevnostjo so zbirali slovensko umetnost in kako skrbno so nove pridobitve zabeležili v letna poročila. Šele leta 1928 se je galerija naselila v današnje prostore. Galerija nima samo narodnega pomena, saj so v njej tudi nekatera dela tujih, predvsem renesančnih in baročnih mojstrov. Zasto-

pani so italijanski, flamski, holandski in nemški mojstri: Gianfrancesco da Rimini, Palma di Giovane, Almanach, Martin J., Kremser Schmidt in drugi.

Zbirka Narodne galerije v Ljubljani se začne s stenskim slikarstvom, s freskami, ki so se ohranile pod plastmi kasnejših beležev po podružničnih cerkvah v Sloveniji. Razstavljeni so originalni fragmenti srednjeveških fresk, ki sodijo med najbolj žlahtne ostaline naše kulturne dediščine. Seveda so bile snete le tiste freske, ki se ne bi mogle ohraniti (kot na primer v porušenih gradovih) ali pa tiste, ki so bile že v času najdbe že samo fragmenti. Zastopane pa so seveda tudi vse najbolj znane freske na Slovenskem, seveda s kopijami. Od tod dalje je v zbirkah cela vrsta imen: tu so predstavniki baroka na Slovenskem Metzinger, Jelovšek, Bergant in Cebej, potem nadaljevalci baročnega izročila in nasledniki velikih ljubljanskih mojstrov Leopold Layer, pa Janez Potočnik, dalje predstavnik klasicizma Franc Kavčič, predstavnika bidermajerskega slikarstva pri nas Matevž Langus in njegov odlični sodobnik Jožef Tominc, ki je študiral v Italiji in ustvarjal v Trstu. Romantično slikarstvo predstavljata Marko Pernhart ter krajinar Anton Karinger, ki je eden redkih resničnih umetnikov-krajinarjev te dobe, kot je o njem zapisal dolgoletni ravnatelj Narodne galerije, sedaj pokojni Karel Dobida. Dalje srečamo brata Šubica, potomca stare kmečke slikarske in podobarske rodovine iz Poljanske doline, pa Antona Ažbeta, slovitega profesorja slikarstva v Münchnu, nesrečnega Jožeta Petkovška, kmečkega sina iz okolice Vrhnike, ki je po vzoru francoskih realistov slikal trpko življenje domačije. Dalje so tu portreti Ivane Kobilice, naše najbolj nadarjene slikarke, in dela impresionistov, s katerimi se je slovensko slikarstvo nenadoma dvignilo na evropsko raven. Imena Grohar, Jakopič, Jama, Sternen pomenijo to, kar v književnosti Cankar, Kosovel ...

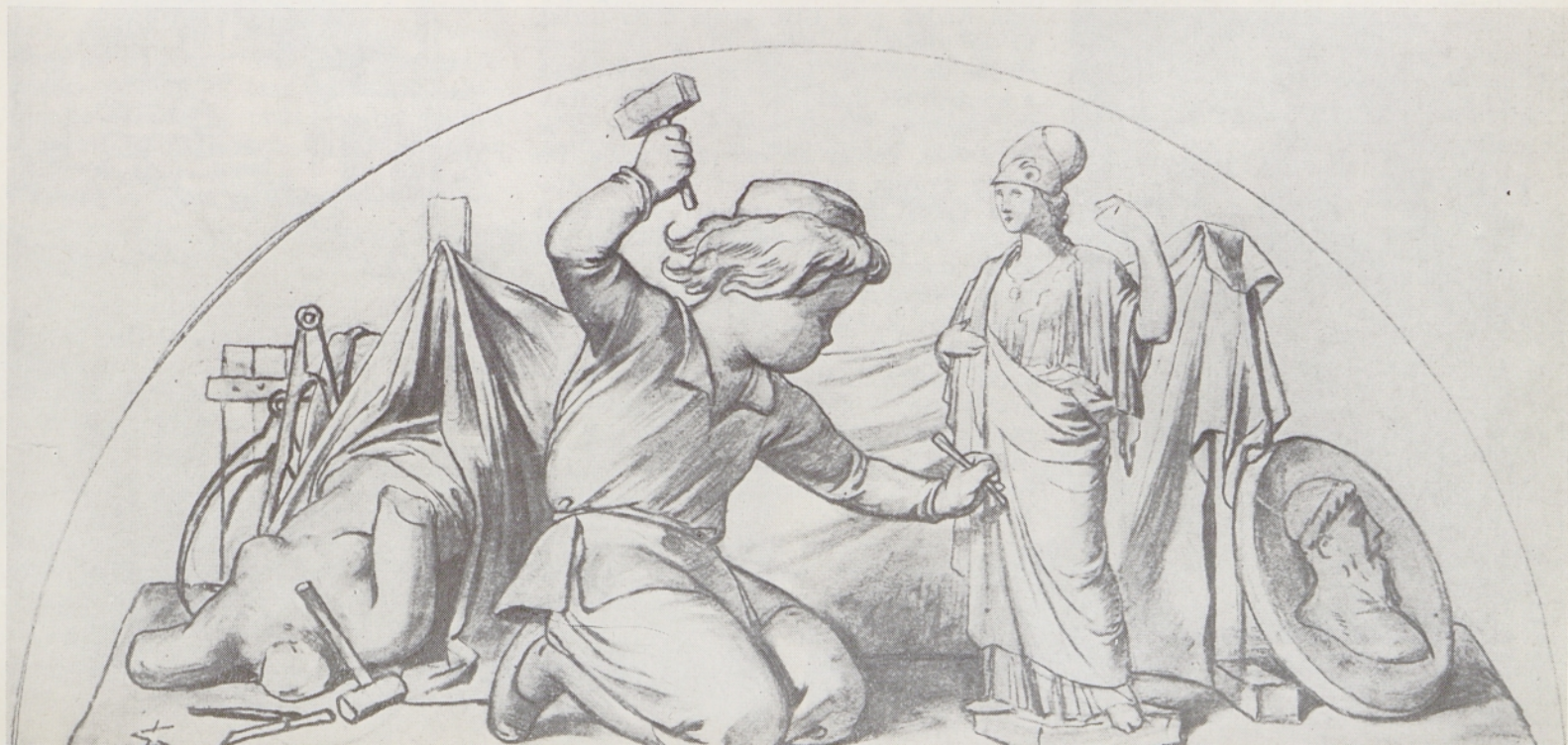

Jakob Schnitzer: Sv. Ahac (iz Srednje vasi pri Šenčurju)

Skratka, odveč so besede, naštevanja. Narodno galerijo je treba videti, še več, treba jo je doživeti. Morda pri svojem obisku ne boste zastali pri imenih, ki jih naštevamo, morda bo vaša pozornost pritegnil samo mali baročni kipek nekje v kotu enega izmed prostorov. Ta hram slovenske umetnosti je enkrat, vsako leto popolnejši, bolj urejen in bolj odprt.

Peter Breščak

Janez Šubic: Kiparstvo (karton, iz Narodne galerije)

Semič z vinskimi goricami v ozadju Foto: Janez Klemenčič

Zadnja leta se pogosteje vrača v svojo rojstno vas tudi nekdanja Stublerjeva Mica. Nekdaj s slamo kriti domek sta skupaj z njenim možem, ki je zaljubljen v Belo krajino, obnovila in polepšala. Bil pa je pretesen za njuno družino, zato sta si za njim zgradila še vikend.

»Beli krajini vračam njeno hčer,« se heheta Micin mož Jančar, oblečen v platnene modre hlače, karirasto srajco in visoke gumijaste škornje, ko naslonjen na lopato kramlja z vaščani. Kadar se mu v Ljubljani stoži po Beli krajini, sede

Obisk v Semiču

v avto in se po asfaltu pripelje skoraj pred prag svojega drugega doma.

»Ne morem se načuditi spremembam v Semiču,« mi je rekla Mica, »način življenja, miselnost ljudi, govorica, vse se je spremenilo.«

Klajnova mama, ki jih bo zdaj zdaj imela osemdeset in še zmeraj misli, da je bil kruh znak blaginje, pa ponavlja:

»Osobejnkem v gori belega kruha ostaja.«

Semiška gora, pravzaprav s trtjem poslo pobočje, je bilo zatočišče kajžarjev,

Le pesem čričkov je večna

Prenekateri teden šolskih počitnic sem preživela v Semiču pri svoji stari mami. Še zdaj jo vidim, kako se majhna in okrogla sklanja nad posteljo in mi rahlja ličkanje v »plevnici« iz kanafasa, preden napne čeznjo hodno rjuho. Drobnoscefrano ličkanje, ki je ob vsakem premiku zašustelo pod meno, je poleti

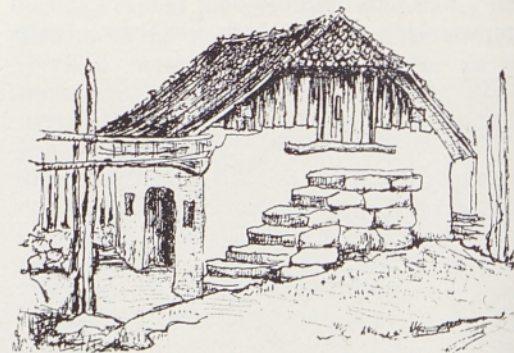
prijetno hladilo. Grobih sivkastih rjuh iz domačega platna, ki so ga iz lanu stkale Belokranjice, nisem marala. Preveč so me bodle. Toda boljših je bilo samo nekaj parov pri hiši. »Za smrt ali če bo treba koga v sveto olje dati,« mi je razlagala stara mama.

Čas Konetičke, edine semiške »dohtarice«, je bil reven. Z lojtrskim vozom in volovsko vprego so prihajali kmetje ponjo. Kadar je s tisto svojo črno torbo, ki je dišala po lizolu in se je nisem smela dotakniti, sedla na zapravljivček s konjem ob ojnici, se mi je zdela strašno imenitna. Stekla sem za vozom in se ga držala, dokler so me noge nesle. Do kolen prašna sem potem obstala, pljuvala rjavo slino in strmela v prašnati oblak, ki je s peketom in truščem odnašal staro mamo.

K »osobejnkem«, kot Semičarji pravijo kočarjem, je morala peš. Moralo jih je biti veliko. Kar pomnim, je imela naša stara mama nabrekle črnkaste noge prepredene s krčnimi žilami. Takrat v Semiču ni bilo poklicne zdravnice in medicinske sestre, kot sta danes. K porodnicam in bolnikom so poklicali Konetičko...

Skoraj pet tisočem Belokranjcem je pomagala na svet, vendar si do svojega sedeminsedemdesetega leta, ko je umrla, ni privoščila novega plašča.

ki so dninarili po njivah in vinogradih bogatejših kmetov. S tesnobo sem poslušala zgodbe o njihovi revščini, ki mi jih je pravila stara mama. Kočarske hiše še stojijo, vendar so si komaj še podobne. Slamnate strehe je zamenjala opeka, iz

katere marsikje štrli televizijska antena. »Hodi si pogledat,« me je nagovarjala Klajnova mama v značilnem semiškem dialektu, »kafče in fotele imajo osobejnki, tstoko je 'dns f Semče.«

Srce, ki poganja kri blaginje v semiške in druge belokranjske domove tja do Vinice, je semiška Iskra. Z njeno pomočjo je Semič dobil asfaltno cesto, hotel, ki je od petka do nedelje poln turistov, sodobne, dobro založene trgovine...

V lokalu, kjer so nekdanj prodajali mešana blago, prodaja zdaj Štrumbleva hči Luša konfekcijo. Ni poceni, toda Iskrine delavke in delavci jo kupujejo. Denar imajo še za kaj dražjega. Če je vsaj en družinski član zaposlen v Iskri, je pri hiši avto.

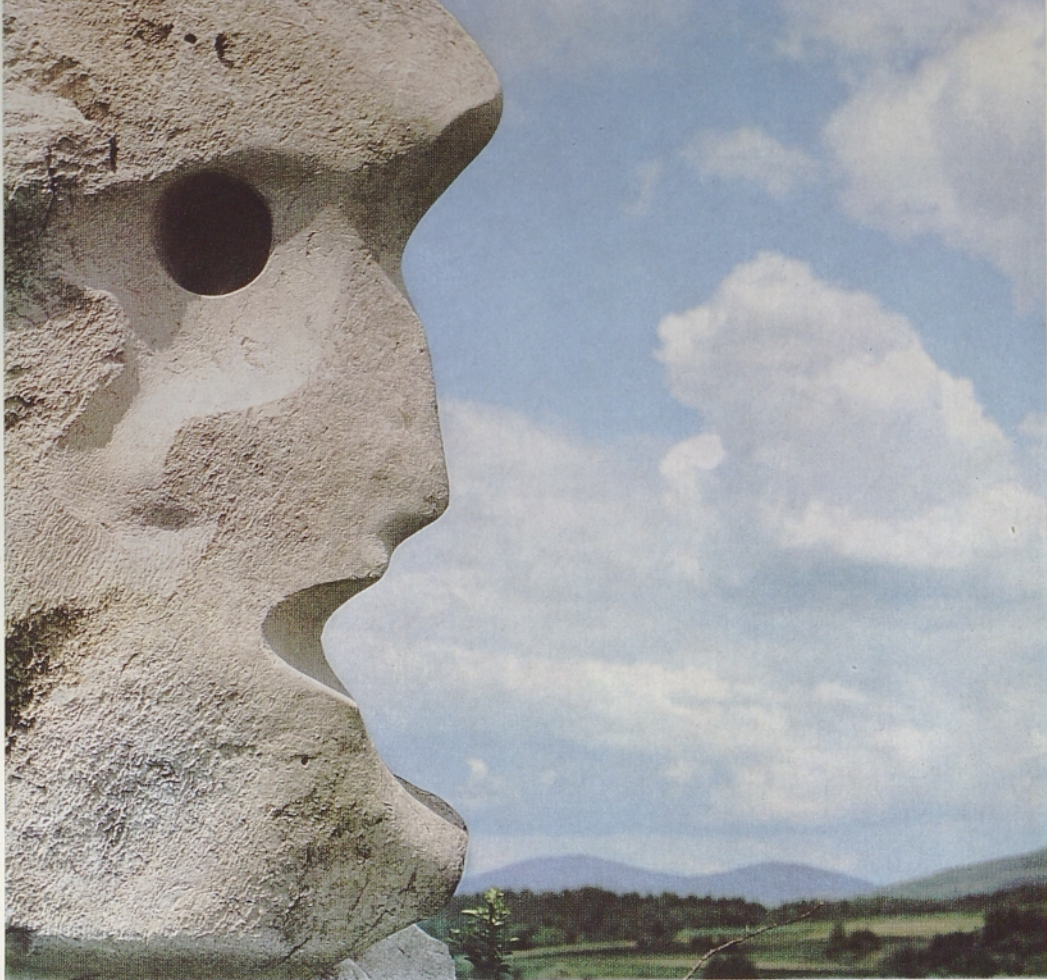
Ljudje, ki so morali vse življenje gledati na vsak dinar, znajo delavsko plačo dobro obračati. Resnici na ljubo moram pa še povedati, da denar, ki ga na izplačilni dan dobijo v tovarni, Semičarjem in drugim Belokranjcem, zaposlenim v semiški Iskri, ne bi toliko zalegel, če ne bi imeli od te tovarne še drugih koristi. Iskrini delavci plačujejo samo po 4 dinarje za kosilo v tovarniški menzi. Tovarna jo znatno dotira. Morda je tudi to eden izmed razlogov, da dekleta iz viniškega konca raje dva meseca ali še dalj čakajo na zaposlitev v semiški Iskri, kakor da bi se zaposlile v črnomaljskem Belsadu, ki jim je bolj pri roki.

No, vožnja na delo tudi za Viničanke ni prenaporna, saj ima Iskra dva lastna avtobusa, ki redno pobirata in odlagata njene delavce od Vinice do Strekljevca. Še na železniško postajo prihaja avtobus ponje. In po šolske otroke.

Iskra je namreč pokroviteljica semiške osnovne šole. Ne samo na papirju, ampak tudi v dejanjih. Pomislite, da je prispevala 62 milijonov starih dinarjev za adaptacijo šolskega poslopja. S tem denarjem in krajevnim samoprispevkom občanov so šolo dvignili za eno nadstropje in napeljali centralno kurjavo.

Življenje se res korenito spreminja. Mladina nosi dolge lase in pleše moderne plesne ob televizorjih, radiu in transistorjih. 85 mladincev in mladink je to zimo obiskovalo plesni tečaj. Mladina igra odbojko, tekmuje z vrstniki iz drugih krajev. V Semiču rastejo novi stanovanjski bloki.

Češenj, po katerih sem plezala v otroških letih, ni več. Žal mi je za njimi. Vinogradi pa so ostali. S krediti jih lastniki pridno obnavljajo. Zase in za vedno številnejše turiste, ki prihajajo po grozdje in zdravo semiško vino. Na vrhu semiške

Znameniti partizanski spomenik, delo kiparja Jakoba Savinška, v Krasicah pri Črnomlju: Foto Miroslav Zajec

gore, kjer je ostala samo pesem čričkov večna in nespremenjena, stoji ob razvalinah smuškega gradu nova vaba za tujce: turistična kočica, do katere je prav tako speljana asfaltna cesta. Močan magnet za ljubitelje folklorne in zgodovine pa bo muzej v stari semiški šoli, za katerega že zbirajo eksponate. Zdi se, da je ravno tovarna Iskra spet podžgala polet Semičarjev. Zdaj se borijo, da bi republiško cesto, speljano od Dolenjskih Toplic preko Črmošnjic do Črnomlja z modernizacijo še bolj približali Semiču.

V srednjem veku je bil Semič imenitnejši kot Črnomelj. Kulturno ga je še v devetnajstem stoletju prekašal. Toda prepustimo času čas. Eno pa je gotovo: Iskra, ki zaposluje že 774 delav-

cev, je postala pretesna. V kratkem bo začela graditi nov obrat za električne gospodinske aparate: sesalnike, loščilnike...

Proizvodnja sesalnikov je že stekla, le stroji in delavci so preveč nagnjeni in utesnjeni.

Novi obrat bo dajal dela in kruha še za več ust.

O, moja stara mama, zakaj se nisi rodila nekaj desetletij kasneje? Z avtom bi te danes vozili k porodnicam in ob večerih si ne bi več dajala pijavk na vozlaste žile na mečih, da bi ti popile zastajajočo kri. Debel črni pled, s katerim si se pozimi zavijala čez glavo, bi zložen ležal v omari kot priča nekdanjega siromaštva...

Mariola Kobal

V Semiču ste vedno gostoljubno sprejeti

Stara kmečka domačija. Foto: J. Zrnc

Preteklost v sedanjosti

Ne vem, če še kje v Sloveniji živita preteklost in sedanjost tako blizu in tako družno skupaj kot v Škofji Loki. Letošnje praznovanje tisočletnice tega starodavnega mesteca pod Lubnikom, ob sočju obeh Sor, Poljanske in Selške, je to presenetljivo sožitje starega in novega še utrdilo.

Ločani so ponosni, zaljubljeni v Loko

Ločani so zelo ponosni na svojo Škofjo Loko, na celotno ozemlje nekdanjega loškega gospostva, na dolgo, razgibano in zelo dobro raziskano preteklost. Ločani so zaljubljeni v Loko. Ločan ostane Ločan, lokalpatriot v dobrem pomenu besede, pa čeprav ga življenjska pot zanese drugam po svetu: vrača se v svoje kraje, del njega so, ne pozabi nanje, tako ali drugače jim pomaga k napredku, raziskuje njihovo življenje v preteklosti in sedanjosti, če je usposobljen za to.

Ločani presenetljivo dobro poznajo zgodovino svojega mesta in zgodovino ce-

Značilna škofjeloška panorama, pogled s terase Name

lotnega ozemlja, ki je bilo toliko stoletij last freisinških škofov na Bavarskem. Ne samo stari Ločani, tudi iz mlajših generacij jih je cela vrsta, ki so »zastrupljeni« s to preteklostjo in s to častitljivo starostjo.

Ločani pa so tudi močno ponosni na sedanjost, na hiter industrijski razvoj po vojni, posebno v zadnjem desetletju. Ponosni so na svoj muzej v gradu, s kakršnim se ne more ponašati vsako slovensko mesto zunaj večjih središč. Ponosni so na svoje tovarne v industrijski coni na Trati, pa na Alples v železnikih in na Alpino v Žireh. Ponosni na nov Transturistov hotel, na »smučarski« Stari vrh, na obetavne začetke kmečkega turizma, ponosni so na loške dirke, znane že po vsem svetu.

Ločani so ponosni na zadnjo vojno, ko so se v krvavih nastopih dvignili zoper fašizem in nacizem. Posebno so ponosni na dražgoško bitko v januarju 1942, ki je bila višek partizanskih podvigov na Gorenjskem. Nemci so sami označili boje v Poljanski dolini okrog Božiča in takoj potem v Dražgošah kot »Grosseinsatz« — velika ofenziva; priznali so tudi, da Gorenjska prav zaradi dogodkov v Dražgošah ni bila priključena nemškemu rajhu.

Kar preveč hvale na kupu, bi morda kdo rekel. Ampak res je tako, nič ne pomaga. Če bi samo videli in slišali tri stare Ločane — Franca Žebreta (73 let), Antona Pirca (62 let) in Janeza Mlakarja (62 let) — kako so se razgovorili neke nedelje zvečer v gostilni pri Kroni, kako so jim kar žarele oči, ko so obujali nekdanje spomine in ocenjevali sedanja dogajanja, kako so kar tekmovali, kdo mi bo povedal več; če bi bili takrat zraven, potem ne bi bilo mogoče reči, da se besede o zaverovanosti vase, v preteklost in sedanjost svojega kraja, pretirane.

Celo najstarejši iz te naključne družčine, Franc Žebre, ki je rojen Kranjčan in ki

je prišel v Loko leta 1919, trdi, da je Ločan, da ima že zdavnaj v Loki domovinsko pravico. Takrat, je pripovedoval in si zraven počasi prižigal cigareto, je občinski odbor odločal, če se koga sprejme za občana. Župan je imel »ta velka komanda«.

Ločani — zgodovinarji, znanstveniki

Tisto nedeljo popoldne so pokopali Lovra Planino, starega Ločana, zelo razgledanega, sicer pa obrtnika, dežnikarja po poklicu, častnega člana Muzejskega društva. Njegov brat France Planina, profesor in urednik Loških razgledov, zbornika, ki redno izhaja že devetnajst let, ima veliko zasluge za popularizacijo preteklosti in sedanjosti loškega ozemlja; napisal je vrsto knjig in še več razprav in člankov o tem. Pred pogrebom sem na sprehodu po mestu srečal dr. Pavla Blaznika, znanstvenega svetnika SAZU, ki ima največ zaslug, da je loška preteklost danes tako dobro znana. Za letošnji, 19. zvezek Loških razgledov je napisal »Zgodovinski razvoj freisinškega loškega gospostva«, ki pa je le izvleček iz obsežnega, bogato dokumentiranega dela, ki bo v samostojni publikaciji izšlo ob praznovanju tisočletnice. Dr. Blaznik si je z nadrobno raziskavo loške preteklosti postavil življenjski spomenik. Iz njegove razprave citiram le kratek odlomek:

»Pred točno tisoč leti je nemški vladar, ki je svobodno razpolagal z našo zemljo, v dveh zaporednih daritvah poklonil freisinški škofiji na Bavarskem celotno Selško in vzhodno polovico Poljanske doline ter obsežen del Sorškega polja. Prostranemu ozemlju je freisinška škofija v začetku 11. stol. priključila stražiško-besniško območje, v naslednjih desetletjih pa še preostali del Poljanske doline. S pridobitvijo Pungerta in Gosteč na Sorškem

Sklepnik in grb na voglu Homanove hiše

Kapucinski most čez Selščico

polju (ok. 1215) in vasi Okroglo na levi strani Save (1263) je freisinška posest na loškem ozemlju dosegla mejo, ki je v kasnejših stoletjih ni več prekoračila, a bistveno od nje tudi ni odstopala. Celotno ozemlje je zemljiški gospod organiziral v teritorialno sklenjeno loško gospodstvo.

Loška »čarovnica« Agata in Jurij

Tistega dne, ko so pokopali Lovra Planino in ko sem se potepal po Loki, je čudovito sijalo sonce. S terase loške Name, ki je blizu avtobusne postaje, blizu novega hotela in blizu novih stanovanjskih blokov, torej v »novi« Loki, zunaj nekdanjega obzidja, ki je oklepalo srednjeveško mesto, od tam sem imel prekrasen razgled. Nič čudnega, da so Ločani zaljubljeni v to skladno sožitje arhitekture in narave, v tako bliskost tisočletne preteklosti z uspešno sedanostjo. V Loki skoraj na vsakem koraku lahko opazite to sožitje: od stare grajske kašče, danes lepo restavrirane, ene najstarejših loških zgradb, je lep pogled na nov loški hotel.

Igralka Nuša Komatar

Spodaj pod Namo, najsodobnejšo loško trgovsko hišo, je kip »čarovnice« Agate in Jurija z Visokega, dveh osrednjih oseb iz Tavčarjeve Visoške kronike, delo loškega kiparja Toneta Logondra. Leta 1695 je bilo, 11. avgusta, »na dan sv. Tiburcija mučenika se je imela ob devetih zjutraj začeti sodba«. Mogočni Jurij drži z roko krhko Agato, ki jo je rešil iz vode. Kot bi ji pravkar govoril — kot v znani povesti: »In sedaj, Agata, prosim te v imenu Boga, stopaj, da prideš živa iz vode!«

V hiši Nuše Komatar v znanem Krevsovem mlinu ob Poljanščici sem na mizi spet videl Visoško kroniko: »Dramatiziral Polde Polenc (v sodelovanju z J. Krekom), ob tisočletnici izdalo Loško gledališče z odborom za prireditve«. Poleti jo bodo igrali in okrog 200 ljudi bo nastopalo.

Loški meščani — obrtniki in kmetje

Včasih, še pred zadnjo vojno in poprej še bolj, ko je bila Loka močno obrtniško mesto, močnejše kot Kranj, smo delali od jutra do noči, so mi skoraj hkrati rekli France Žebre, Anton Pirc in Janez Mlakar, ko smo moževali pri Kroni. Le nedeljski popoldnevi, noči in cerkveni prazniki so bili naši, so dodali. Varčevali so ljudje takrat, niso takole posedali v gostilnah kot danes. Še v tistih hišah, ki so res kaj imele, niso otrokom dajali denarja za zapravljanje. Povojni industrijski razvoj pa je vse obrnil na glavo. Loški obrtniki so včasih skoraj vsi imeli po kakšno živino in zemljo v okolici pa vrtove doma, danes tega ni več. Pa veste, kako so rekli včasih? Kadar gredo loški kmetje na polje, takrat ni nobenega meščana doma! Tako, da, zdaj pa hodijo z avtomobili na smučanje.

Visoški motiv — Agata in Jurij, delo kiparja Toneta Logondra

Danes in včasih — koliko razlike, a vendarle tako blizu skupaj! Obrt je prerasla v industrijo, način življenja se je spremenil. V Škofji Loki z industrijsko cono na Trati je danes zaposlenih 6500 delavcev, v Železnikih 2020, v Žireh 1600, v Gorenji vasi 400, v Retečah 400, v Poljanah 200, v Sovodnju 170, v Bodovljah 130 in na Hotavljah 80. Danes ljudje živijo od tega in so ponosni na svojo industrijo, stari, ki se zberejo pri Kroni, redno pri isti mizi, ki je po tistem kar rezervirana za »loška debata«, pa raje obujajo spomine na začetke modernega, sodobnega v Loki.

In nasmejijo se ti stari Ločani, ko se spomnijo na »loški ish« (jesih, kis), ki ga je izdeloval Josip Guzelj. Menda je bil ta »ish« tako zelo kvaliteten, da v Slonu v Ljubljani niso hoteli jesti, če jim jedi niso pripravili z njim.

Preteklost v sedanosti — to za tisočletno Loko velja bolj kot za katerikoli drugo naše mesto.

Andrej Triler

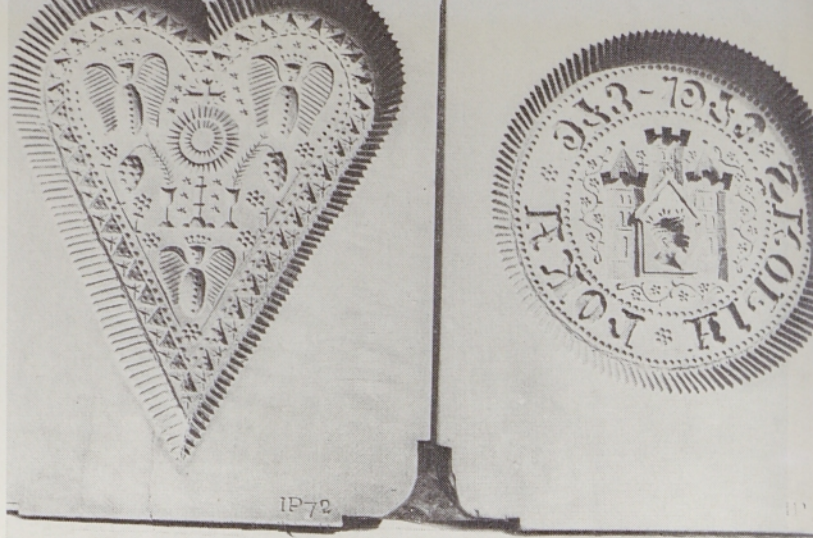
Dva loška kontrasta: obnovljena grajska kašča in novi Transturistov hotel v ozadju (spodaj).

Pavla Ambrožič: kruhki z ljubeznijo

Izdelovanje lesnih modelov je svojevrstna ljudska umetnost

Dve roki, eno čustvo

ROKA, PRSTI... roka, ki vodi ostro dleto po hruškovi deščici..., prsti, ki s testenimi nitmi krase medene lepote. Ta roka je v ponos rezbarju Ivanu PLESTENJAKU iz Škofje Loke, tako ubogljive prste pa ima Pavla AMBROŽIČ iz Dražgoš. »Zakaj govorimo o obeh hkrati,« se boste vprašali. Veže ju njun konjiček, njuna ustvarjalna žilica. Ivo rezlja modelčke za škofjeloški mali medeni kruhek, Pavla pa ročno izdeluje dražgoške medene kruhke.

K enainšestdesetletni Pavli v sončne Dražgoše se najprej napotimo, k ljudski umetnici, ki že dvainpetdeseto leto mesi medeno testo. O Zakališničevem dekletu je najprej stekla beseda, prelestni mladenki, ki je pred dobrimi dvesto leti razveselila očeta z malim medenim kruhkom in o štirih ustvarjalkah iz Saleške doline, ki še danes osrečuje številne ljubitelje ljudske ornamentike doma in na tujem.

»Mojega pradedi, ki je zanesel to ljudsko obrt v našo družino, so naučile tega prijetnega opravila njegove sestre,« je listala po družinski kroniki Pavla, ki že v četrti rod nadaljuje družinsko tradicijo.

Pred vojno so manjše kruhke: konjičke, putke, ribe, parkeljne, miklavže, krajčke, jelene, srčke vlivale v modele, večje — zvezde, fajfe, hlebčke z IHS in druge — pa so opisovale ročno.

Kmalu potem, ko je kilogramu moke dolila pol litra vročega cvetličnega medu, dodala cimet, poper in klinčke za boljši okus ter zgnetla prijetno dišeče testo, so me očarali njeni spretni prsti, ki so s pomočjo noža, pincete, zobotrebca in čopiča opisali s trakovi, kroglicami, planikami, avriklji, grozdi, cvetovi ter drugimi ornamentami veliko zvezdo in majoliko, ki je vabila z »Majol'ka bod' pozdravljena«, pa petelina s krivci, da bi jih lahko razposajeni svat pripel za klobuk, k jelenovim rogovom pa tudi pravi lovec ne bi imel pripomb. Da, in pravo fajfo, okrašeno z bogato pletenim trakom sem lahko občudoval. Pa kaj bi opisoval, povprašajte o tem ljudi širom po naši domovini. Pa tudi v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Ameriki, Avstraliji in še marsikje na zemeljski obli so ljudje, ki so veseli sprejeli v dar

dražgoške kruhke. Vse več je izletnikov, ki se ob obisku Dražgoš ustavijo pri Pavli in se nato doma hvalijo z njimi.

»Menim, da bi bila ta kuhinja premajhna, da bi vanjo zložila vse dosedaj izdelane kruhke, saj sem samo lani porabila za peko nad 120 kg cvetličnega, ajdovega, smrekovega in lipovega medu,« je dodala.

Poprečno dva do tri dni v tednu Pavla ustvarja in ves čas njeno delo nad vse pozorno spremlja vnukinja Breda. Všeč so ji babičini kruhki in ona je Pavlin up v nadaljevanje družinske tradicije.

Ostro dleto mojstra Ivana

Vstopil sem v hram človeka, ki ljubi vse, kar je staro in napolnjuje človekovo dušo. Pritegnil me je pravi mali muzej nabožnih podob na steklu v kotu, pozornost so mi vzbudile miniaturne poslikane zibelke na klopi, pa izrezljani konjički, ptiči...

Prijetno je govoriti z 69-letnim rezbarskim mojstrom Ivom. Rad pripoveduje o pradedu Lenartu iz Plestene ravni nad Črnim vrhom, o njem, ki mu je zapustil figure za jaslice, mladostnih let in »pečkanja« ne more pozabiti, ki je v ilovico vdihnil mladeniško glavo.

S police na steni je vzel nekaj lesenih lepotev. »Zelo staro predlogo za model, ki mu pravim »osem dojenčkov«, sem dobil pri Grašičevih v Stari Loki. Čudovit je kruhek, vlit v njem.« In prijel je naslednjega: »Ta je eden zadnjih. Posvetil sem ga našemu mestu in njegovi častitljivi obletnici. V les sem vrezal pečatnik freisinškega škofa in ga obrobil z napisom ŠKOFJA LOKA 973—1973. Več takih modelčkov so že poklonili znanim osebnostim, ki so obiskale naš kraj.«

Pred dobrimi tremi desetletji je na rezbarskem tečaju, ki ga je priredila Tehniška šola v Ljubljani, v nekaj mesecih izčistil svoj talent in spoznal,

Edi Šelhaus: Prometna zmeda

da je les tista tvarina, v katero bo vrezoval svoje zamisli.

Na obrtniški sejem v Kranju ga je nekoč zanesel korak. In tam se je zgodilo. Med bolj ali manj zanimivimi predmeti so najmočnejše pospešili njegov utrip modeli za mali kruhek. Zaželel si je, da bi jih ustvarjal. Kmalu se mu je ponudila priložnost. »Neki znanec, ki je vedel, da rezbarim, me je prosil, naj mu izdelam tak modelček. V muzeju v Škofji Loki so mi posodili vzorec in kmalu sem mu izpolnil željo.«

Vse več ljudi je prihajalo k njemu, da bi jim pomagal s svojimi izdelki iz lesa razveseliti sorodnike, prijatelje, goste, in bili so zadovoljni, saj so dleta v Ivovih rokah rezala po njihovih željah. Glas o veččem rezbarju je prišel tudi do našega predsednika. Deset modelov lahko opazuje tovariš Tito v vitrini v dvorcu na Brdu pri Kranju. »Za izdelavo modelčka je najboljši hruškov les, pa tudi po javorju kdaj sežem. Plošča mora ustrezati bodočemu modelu po svoji velikosti in debelini. Najprej narišem obris kruhka v obliki srca, kroga, živali, cveta, človeške postave, in po njem izdolbem osnovno ploskev. V to pričenem vrezovati okrasne ornamente: cvetje, vence listov, pike, zvezde in kot zadnjega srednji ornament: IHS, kelih, srce, žival, človeško figuro, grb, številko. To je počasno, potrpljenja in natančnosti polno delo.

Model potem očistim s steklenim papirjem, »popajcam« in večkrat prema-

žem s čistim alkoholom ali vodo, da les potemni. Emulzija iz čebeljega voska, s katero ga prepojim, mu da lepo patino.«

»Težko je govoriti o načrtih,« je nadaljeval pripoved kleni mož, »saj že sedaj komaj izpolnjujem naročila. Res je, da bi lahko naredil več in hitreje s stroji, toda to ne bi bilo več tisto. Pa tudi raje delam sam, v kuhinji, v miru, kot da bi poslušal ropot, šum, cviljenje strojev, ki me moti, da, prav zoprni mi je.«

Stane Jesenovec

Slikarstvo Viktorja Magyarja

Slovenskega slikarja Viktorja Magyarja so zaradi njegove samorastniške poti dolgo časa uvrščali med jugoslovanske naivce. V zadnjem letu pa se je povsem osamosvojil in — čeprav še vedno razstavlja skupaj z ostalimi naivci, ker je v tem sklopu pač najlažje razstavljati — danes že lahko govorimo o povsem samostojni in celoviti slikarski osebnosti. Znan je povsem po tem, da je na svoj način upodobil dolenjsko pokrajino in ljudi. Viktor Magyar, doma z Motnika, namreč že vrsto let učiteljuje med Dolenjci. Na svoj način doživlja zeleno, od vetra in stoletij vzvalovljeno krajino: Dolenjska se mu predstavlja s svojimi griči, med katere so razsuti ljudje in ptice. Le redkokdaj pokaže Magyar človeka v obraz. Kot da bi bili v večni zadregi, se njegovi ljudje obračajo stran od slikarja in čudna so njihova opravila. Posedajo

v čolnih na travnikih in hlodi, zloženi po njih, so kot ribe na suhem.

V desetih letih intenzivnega dela in razstavljanja je postalo slikarstvo Viktorja Magyarja znano tudi v tujini. Medtem ko je v Sloveniji razstavljal bolj po obrobju kulturne Ljubljane (v mestni galeriji v Kranju, v likovnem salonu v Krškem in drugod), pa je v tujini, kjer je zanimanje za tovrstno slikarstvo veliko večje, razstavljal že v ZR Nemčiji, večkrat v Italiji, na skupinskih razstavah pa tudi v Združenih državah Amerike.

Kot zanimivo različico v naivni umetnosti sveta upošteva delo Viktorja Magyarja tudi avtor knjige o tej umetnosti Oto Bihajli Merin (delo sta izdali Mladinska knjiga v Ljubljani in Mc Graw Hill iz New Yorka).

P. B.

Slovenci v ZR Nemčiji

Uradne statistike Zvezne republike Nemčije so konec leta 1972 naštele 480.000 delavcev iz Jugoslavije. Po približnih ocenah pa je delalo v istem času v Nemčiji 47.000 delavcev iz SR Slovenije.

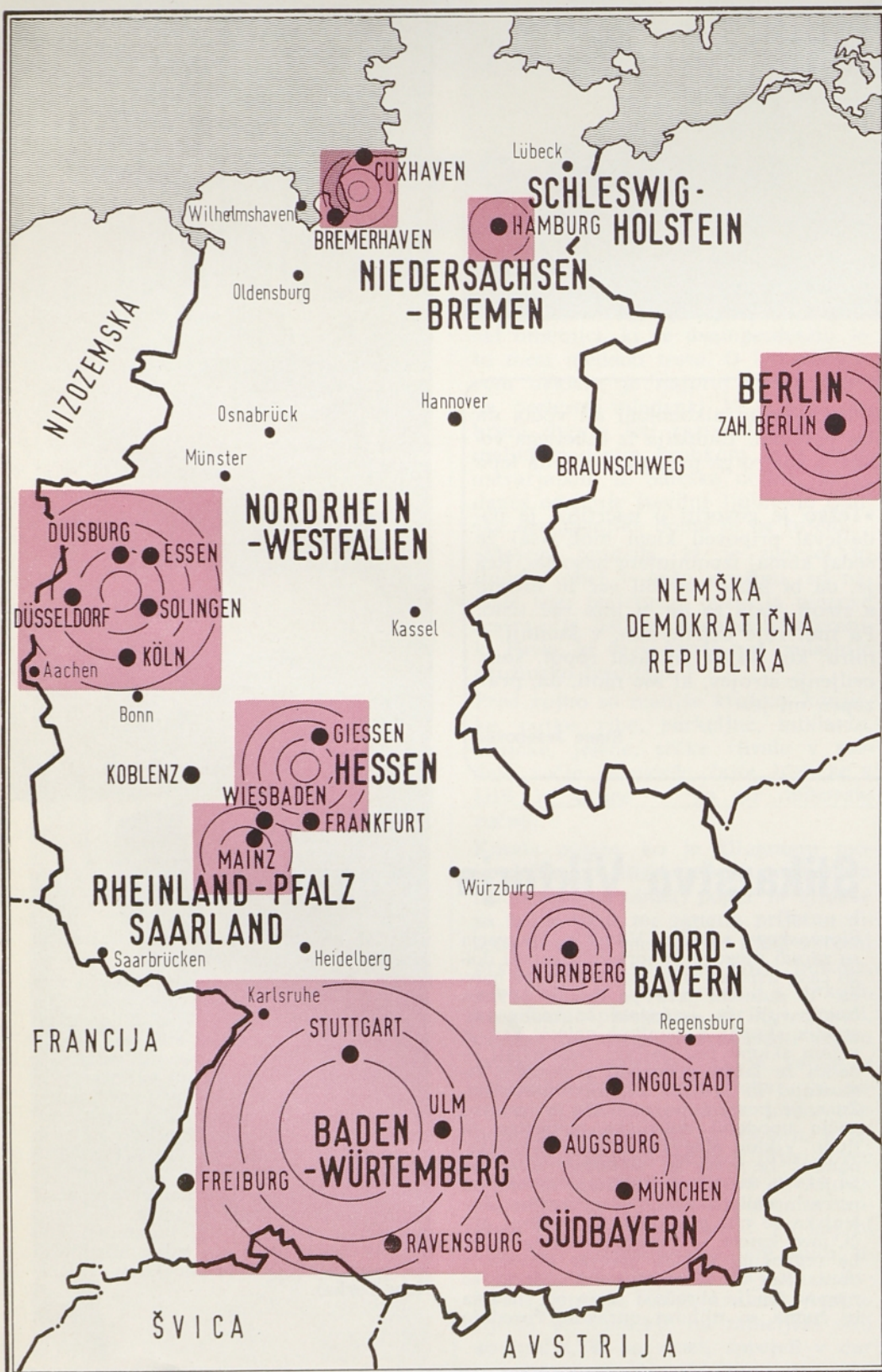
Naši delavci so raztreseni v večjih in manjših skupinah po vsej državi. Največ jih dela v kovinski industriji, precej jih je tudi na gradbiščih, v intelektualnih poklicih pa jih je le malo. Žene in dekleta delajo pred-

vsem v gostinstvu in bolnišnicah ter v raznih zavodih.

Največ Slovencev živi in dela v nemških deželah Baden-Württemberg (Stuttgart) in na Južnem Bavarskem (München, Augsburg, Ingolstadt). Sledijo dežele Nordrhein — Westfalen (Düsseldorf, Duisburg, Essen) Zahodni Berlin, Essen (Frankfurt) in Severna Bavarska (Nürnberg). V manjšem številu delajo v pokrajini Rheinland-Pfalz-Saarland (Koblenz, Mainz), v Niedersachsen — Bremen ter pokrajini Schleswig-Holstein (Hamburg), kjer so zaposleni v tamkajšnji ladjedelniški in drugi industriji. Po posredovanju Komunalnih zavodov za zaposlovanje se je v letih 1968—1972 izselilo v Nemčijo 15.000 naših delavcev. Največ jih je odšlo iz občin Maribor, Ljubljana, Celje in Murska Sobota, manj pa iz občin Kranj, Novo mesto, Velenje in Koper. Precej se jih je zaposlilo v Nemčiji že pred leto 1968. Po letu 1958 jih je nekaj pribežalo v Nemčijo in Avstrijo zaradi boljših delovnih pogojev.

Ob tej priložnosti moramo omeniti, da so se v Nemčijo izseljevali Slovenci še za časa avstroogrske monarhije. Rensko-westfalsko industrijsko območje in industrijsko območje v Severni Štajerski v Avstriji sta veljali za najstarejše slovensko izseljensko območje v Evropi. Industrijsko območje severne Štajerske v Avstriji je omembe vredno zato, ker je bilo revnim prebivalcem Koroške in Kranjske, ki jim je bila izselitev v prekmorske dežele iz finančnih razlogov nemogoča, predhodna baza za dokončno izselitev v ruske revirje. Prvi priseljenci so prišli v Nemčijo že v 80. letih prejšnjega stoletja in najstarejši slovenski rudar, ki ga omenjajo zapiski, je bil prijavljen leta 1878 kot kopač na jašku Königsgrube v kraju Wanne-Eickel. Med temi izseljenci so bili večinoma sinovi kmečkih družin s številnimi otroki, ki se na svoji zemlji niso mogli več preživljati. Zaradi te gospodarske nuje in pa zaradi izredno majhnih možnosti zaposlitve v drugih poklicih, so si ti mladi ljudje izbrali pot v tujino, ki jim je nudila delo in kruh. Čeprav so se skoraj vsi izselili z namenom, da se po nekaj letih zaposlitve vrnejo s prihranki v domovino, je razmeroma le majhen odstotek izseljencev uresničil svojo namero. Nekateri so od tod odšli s svojci tudi v Združene države. V obdobju po prvi vojni je bilo v Nemčiji od 40 do 45 tisoč Slovencev. Naselili so se po vsem Porurju, največ pa v naslednjih mestih: Bochum, Bottrop, Dortmund, Duisburg, Hamborn, Essen, Gelsenkirchen, Horst, Gladbeck, Herne, Hamm, Oberhausen, Recklinghausen, Wanne-Eickel itd.

Danes naši ljudje v Nemčiji že čutijo veliko potrebo po združevanju in ustanavljajo vedno nova društva, v okviru katerih gojijo slovensko kulturo in šport.

Ansambel Franca Flereta

V zadnjem času se je v Sloveniji uveljavil tudi ansambel oziroma trio Franca Flereta. Vodja ansambla je doma na kmetiji blizu Domžal. Pripovedoval mi je tudi o tem in onem o svojem ansamblu.

France igra harmoniko že od osmega leta. Ko je bil malo starejši, je začel igrati na svatbah in raznih drugih prireditvah. Kasneje je k sodelovanju povabil še basista Čirila Jermana in kitarista Janeza Omahna, doma iz okoliških krajev. V kratkem času so se s svojim načinom igranja priljubili poslušalcem. V tem času so zamenjali le kitarista. Zdaj brenka na kitaro Maks Guček, ki ima glasbeno akademijo in igra tudi v simfoničnem orkestru RTV Ljubljana. V začetku je skupina nastopala kot trio in so sami prepevali. Za nastope na večjih prireditvah pa so najeli pevce. Pred nekaj meseci pa so začeli vaditi in javno nastopati s stalnim pevskim tercetom, v katerem pojejo trije mladi fantje, sicer študentje Akademije za glasbo. Prepevajo v zasedbi: Tone Rus — prvi tenor, Franc Pupis — drugi tenor, Franc Franir — bas.

Franca je že od nekdaj mikala in privlačila melodika preprostih ljudskih napevov, ki jih je največ slišal na svatbah in drugih ljudskih veselicah. Spretno jim je dodal svoj izraz, jih izpopolnil v izrazitejšo celoto. Njegove skladbe opevajo mladost, ljubezen in radost do življenja. To so vedre in lahkotne pesmi. Besedila zanje napiše sam, v note pa mu ga prevede kitarist. Priredbe za skladbe napravi cela skupina po dogovoru in poskušnji.

V sezoni 1968—1969 se je trio Franca Flereta prijavil na natečaj »NOVI ANSAMBLI — nove melodije«. Dosegel je prvo mesto in s tem prišel v finale, kjer je prejel nagrado in si s tem na široko odprl možnost za javno nastopanje. Na prvem festivalu narodno-zabavne glasbe v Ptujju je dobil nagrado za instrumentalno izvedbo skladbe »NA PIKNIKU«. Tudi drugo in tretje leto je nastopal na tej prireditvi in dobil nagrado za skladbi »FANTOVSKA NOČ« in »MLINARSKA POLKA«. Četrto leto pa je sodeloval samo ob koncu tekmovalnega dela. Tudi na največji slovenski folklorni prireditvi »KMEČKA OH CET« je že večkrat igral kot svatovski trio. S temi nastopi se je razširil glas o Fleretovem triju tudi izven naših meja. Na povabilo revije ANTENA je igral v Ingolstadt in Nürnbergu v ZR Nemčiji za naše delavce.

Doslej so izdali tri male plošče, kmalu pa bo izšla njihova LP plošča in samostojna kaset. Za radio so posneli že približno 35 arhivskih posnetkov, pripravljajo pa se tudi za samostojen nastop na televiziji. Njihove najbolj uspele skladbe so: ČEZ TRAVNIKE, FANTOVSKA NOČ, NA PIKNIKU, KO JUTRANJA ZARJA OBLIJE, PROTI VASI. Lahko rečemo, da so ravno z zadnjo skladbo (PROTI VASI) prebili led in si priborili prostor v svetu narodno-zabavne glasbe.

Silvo Pust

Darilo slepi mladini v Ljubljani

Uglednemu ameriškemu društvenemu delavcu, nekdanjemu glavnemu predsedniku KSKJ, zdaj Ameriška bratska zveza, Paulu Bartlu je letos 13. januarja umrla ljubljena žena, ki je bolehalo že štirinajst let. Zadnja leta sta zakonca živela v Miamiju na Floridi. Pred smrtjo je ta zavedna slovenska žena izrazila dve želji: želela je, da bi bila pokopana na istem pokopališču, kjer počiva pokojni urednik lista Nova doba Anton J. Terbovec, pisatelj, pesnik in avtor priljubljene humoristične rubrike »Vsak po svoje«, ki je izhajala v Novi dobi, glasilu Ameriške bratske zveze.

Njena druga želja pa je bila, da se namesto rož na njen grob, daruje v dober namen in to Zavodu za slepo mladino v Ljubljani. Obe želji ji je mož izpolnil.

V torek, 20. februarja, nas je v uradu Matice obiskal publicist Janko Rogelj, ki se je lani za stalno vrnil iz Amerike in živi v Primorskem pri Kranju. Z njim sta prišla tudi predstavnika Zavoda za slepo mladino v Ljubljani, predsednik njegovega upravnega odbora in blagajničarka. Janko Rogelj jima je izročil ček za 300 dolarjev, kakor ga je prosil njegov prijatelj Mr. Paul Bartel. V uradu Matice je bilo izstavljeno potrdilo, katerega sta oba predstavnika Zavoda slepe mladine ob prevzemu čeka podpisala. V imenu Zavoda slepe mladine v Ljubljani sta nas predstavnika zavoda naprosila, da naj v Rodni grudi objavimo javno zahvalo plemenitemu darovalcu, kar smo z veseljem storili. Zavod slepe mladine bo svojo zahvalo tudi pisмено sporočil Mr. Paulu Bartlu.

V imenu Slovenske izseljenske matice in uredništva Rodne grude izrekamo obenem iskreno sožalje rojaku Paulu Bartlu ob izgubi življenjske družice. Njen spomin bo toplo živel tudi v hvaležnih srcih gojencev Zavoda slepe mladine v Ljubljani.

Na zlati poroki v Podlipi

Pred kratkim sta slavila v krogu številnih potomcev in prijateljev zlato poroko Anton Zeleznik z ženo Ivanko, po domače Kovtrov ata in mama iz vasi Smrečje — Podlipa pri Vrhniki.

To pa res ni vsak teden ali leto, da bi slavili tak jubilej. Po vseh bridkih in težkih življenjskih preizkušnjah, ki sta jih složno nosila v srečnem zakonu, v katerem se jima je rodilo 14 otrok, jima prav zares lahko čestitamo, da sta še tako čila in zdrava. Ata Tone bo letos star 80 let, mama pa 73.

Kadar se ata Tone razgovori, ne zmanjka besede. Rad pove, kako je preživel najtežja leta prve svetovne vojne. Že takoj v začetku je 2. 8. 1914 odšel na bojišče v Galicijo. Ko je prišel v rusko ujetništvo, je prehodil in prevozil celo Rusijo po dolgem in počez. Taškent, Lamardon, Sibirija, so bile postaje, kjer je preživel in videl mnogo hudega; prebolel je tifus, malarijo, zlatenico itd. Šele leta 1921 je odšel iz Azije ter se čez pol leta vrnil domov. Čez eno leto se je poročil z izvoljenko Ivanko na kmetijo, ki ima mlin z žago. Ni jima bilo lahko, otroci so prihajali leto za letom. Danes jih živi še enajst in 35 vnukov. Trdo sta delala, mama je poleg družine skrbela še v mlinu, da so ji v redu mleli mlinski kamni. Še danes meljejo, toda ne več toliko kot nekoč.

Ata Tone je menda znal toliko obrti, kot je prstov na roki. Še vedno naredi tako lepe sodčke in škafe, da bi bili za na razstavo. Žago je pa prevzel sin.

Železnikovo domačijo poznajo prav dobro tudi vsi tisti partizani, ki so bili med drugo svetovno vojno v tem kraju. Nešteto vreč moke in hlebov kruha je dobila za svoje borce OF. Tudi prenekateri lonci žgancev in mleka so nasitili izčrpane partizane.

Takoj po prvi svetovni vojni je bil Ivan Zeleznik med ustanovitelji gasilskega društva ter zatem 22 let njegov predsednik.

Bil je tudi član kulturno-prosvetnega društva, zborovodja — organist čez 60 let. Pod njegovim vodstvom so nastopali na raznih proslavah ter gostovali v drugih krajih. Še vedno rad zapoje.

Prav dobro poznajo jublanta tudi naši rojaki v Ameriki v Clevelandu. Pred 12 leti je bil tam 6 mesecev, ko je obiskal zdaj že pokojnega brata Franka Železnika. S svojim humorjem in lepim slovenskim petjem je takrat povsod razveseljeval mnoge naše rojake. S clevelandskimi rojaki je še vedno v dobrih stikih. Kadar pridejo v domači kraj, se mnogi oglasijo pri njem na domu. Žena Ivanka jim postreže z dobrim domačim kruhom, domačo salamo in sadjcem. Vsak obiskovalec je njihov gost, vsakemu postrežejo po lepi kmečki navadi.

J. Fortuna

Pokopan v domovini

Pred nekaj tedni so v Ljubljani pokopali dr. Leopoda Potokarja, zdravnika-specialista za Bazedovo bolezen, ki je umrl v Združenih državah Amerike. V mestu Daxas pri Chicagu, Ill., je imel lasten sanatorij za to bolezen, ob smrti pa je vse svoje premoženje zapustil svojim uslužbenkam. Star je bil 68 let.

Dr. Leopold Potokar je izviral iz znane ljubljanske družine, iz katere sta izšla tudi dva znana slovenska dramska igralca — Stane in Lojze, ki ju danes prav tako že ni več med nami. Leopold je kot zdravnik deloval v Ljubljani in Celju, od koder so ga Nemci med drugo vojno preselili v Judenburg v Avstrijo. Od tod se je po vojni preselil v Združene države Amerike. Živel je skromno, samotno, bil je izredno dober in plemenit. Izpolnjena mu je bila velika želja, da je pokopan v domači zemlji. V domovini je zapustil le še sestro.

J. P.

Umrli na isti dan

V Volčji dragi pri Novi Gorici je prišlo pri Kebrovih do prav redkega primera — istega dne sta umrla mož in žena, Alojz in Ana Keber, vendar ne v prometni nesreči temveč v dveh različnih bolnišnicah. Alojz je umrl v Šempetru pri Novi Gorici, Ana pa v bolnišnici v Sežani. Pokojnika sta bila istega dne leta 1897 tudi rojena. Alojz Keber je živel več let tudi v Argentini, Ana pa ima tam sestro Marijo in Ivanko ter brata Izidorja. V zakonu sta imela tri otroke.

Res redek primer povezanosti zakoncev, skupaj tudi ob smrti.

M. Ličen

Umrli je Edvard Troha

Tesno nam je bilo pri srcu dne 3. februarja, ko smo ga poslednjič spremljali na pokopališče na Travi pri Čabru. Bil je človek, ki so ga poznali vsi ljudje doline Drage in ga imeli radi. Z njim je domovina izgubila zvestega sina.

Njegova življenjska pot je bila polna bojev za življenjski obstoj. Rodil se je 18. marca 1899. leta v Starem Kotu pri Dragi. V družini je bilo 12 otrok. Star 17 let je že moral iti v prvo svetovno vojno na soško fronto, kjer je bil težje ranjen. V letu 1918/19 se je kot prostovoljec boril na Koroškem. Potem je služil še dve leti vojaški rok v Mariboru.

Doma ni bilo dela in ne kruha. Njegovi starejši bratje so bili že v Ameriki. Leta 1924 sta z mlajšim bratom Ludvikom odšla za leto dni delat v Francijo, leta 1926 pa v Kanado in Ameriko. Edvard je tedaj pustil doma ženo in dve hčerki.

V Kanadi se je vključil v napredno delavsko gibanje gozdnih delavcev že leta 1933 v Port Arthurju in v njem sodeloval ves čas do leta 1947, ko se je vrnil v domovino. Ko so leta 1941 fašisti zasedli Jugoslavijo, je bil Edvard med prvimi Slovenci in Jugoslovani v Kanadi, ki so ustanovili Zvezo kanadskih Slovencev, Hrvatov in Srbov za osvoboditev rodne domovine. Bil je tudi soustanovitelj lista »Edinost«, ki je bil glasilo Slovencev v Kanadi od leta 1942 dalje. Zveza Jugoslovancev v Kanadi, kakor tudi »Edinost«, sta se borila proti fašizmu in zbirala denarna in materialna sredstva za pomoč narodnoosvobodilni borbi v domovini. V političnem in moralnem pogledu so Jugoslovani v Kanadi in ZDA veliko pripomogli za to, da je bil narodnoosvobodilni boj v Jugoslaviji mednarodno priznan kot enakopravni člen vseh zavezniških sil, ki so se borile proti fašizmu. V tem je bila tudi zasluga Edvarda Troha zelo velika.

Edvard je v domovini med narodnoosvobodilno borbo izgubil mamo, sestro in ženo. Njegovi dve hčerki sta vojno preživele. V letu 1947 se je vrnil v domovino. Takoj je priskočil na pomoč pri obnovi in izgradnji porušene domovine. Delal je na Okrajnem ljudskem odboru v Kočevju, pozneje pa v Kmetijski zadrugi Draga kot gozdni referent ves čas do upokojitve.

Nazaj pod Karavanke

Oj, ti, draga domača vas. Utisnila si se v mojo dlan, vsak kamenček mi je znan in če ga ni bilo več na istem mestu, sem čutil bolečino v srcu. Stara si, obilo dogodkov si zapisala v svojo knjigo. Tam na pokopališču je zaprta ta knjiga. Kdo ve, kdaj se je odprl prvi list in na kateri strani je zapisano: sveti Ciril in Metod sta se ustavila v vasi in smo ju pogostili. To pripoveduje ustno izročilo. O tem mi je pravila babica. Kaj bi vse povedali oni, ki so legli v grobove pred sto in sto leti? ...

(Janko Rogelj: Moja vas, napisano 1926)

Lani poleti se je Janko N. Rogelj za vselej vrnil v svojo rojstno vas pod vznožje Karavank. Vmes je devetinpetdeset let Amerike. Let, ko se je kovačev sin s Primskovega trdo tolkel z življenjem in se pridno učil, let zavzetega dela v družtvih, ki je mnogim prav pri zibelki stal, let časnikarske tlake pri naših listih in revijah, tlake, ki je lahko od sile zanimiva, pa tudi dostikrat nehvaležna reč. Pa pesniško in pisateljsko delo in prijateljstvo in sodelovanje z velikimi možmi, predvsem z Louisom Adamičem, velikim možem, velikim Jugoslovanom, ki se je z vsem žarom svojega poštenega srca zavzel za svojo deželo v njenem najtežjem času.

O Janku Roglju, njegovem mnogostranskem delu, dosežkih, zaslugah in priznanjih, ki jih je prejel in ki bi jih zaslužil, bi lahko pisali veliko. Podrobneje smo spregovorili o njem v naših publikacijah pred dvema leti, ko je praznoval 75-letnico.

A zdajle naj na kratko spregovorimo o Janku Roglju danes, po teh prvih osmih mesecih, ki jih je doslej preživel spet med nami, v svojem Primskovem, ki danes z ostalimi okoliškimi vasi spada v območje široko razraslega industrijskega mesta Kranja.

Ob stari Kovačevi domačiji, prav ob borštu, se beli novi nedavno zgrajeni Rogljev dom. Skozi okna lahko dan za dnem gleda svoje ljube gore in se v mislih pomenkuje z njimi.

Sedla sva v moderno urejeni delovni sobi, kjer dela, piše, bere in razmišlja. Vse pripoveduje o tem: odprt pisalni stroj, knjige, revije in časopisi na mizi, knjige na policah in na stenah podobe in spominske listine, med temi tudi dokument o proglasitvi za moža leta 1970 v Slovenskem narodnem domu v St. Clairju. »Po devetinpetdesetih letih ste prišli za vselej v svoj domači kraj. Kako se počutite?«

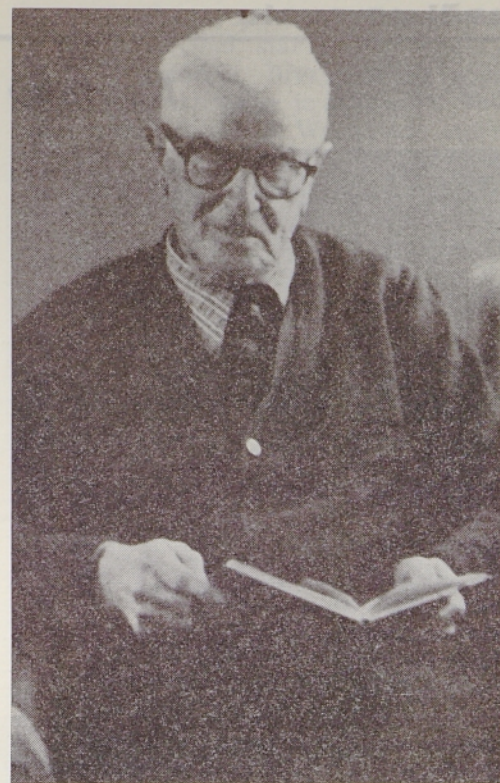
Nasmehnil se je in dejal, da kar dobro. Novi dom je zdaj skoraj urejen. Spodaj stanuje sam, zgoraj nečakinja, ki mu vodi gospodinjstvo. In to kar dobro. Ne pošte ne obiskovalcev se ne manjka. Prijatelji iz Amerike veliko pišejo. Med obiskovalci je bilo tudi že precej novinarjev. Sprašujejo in zatem pišejo. Vse članke in reportaže teh razgovorov ima skrbno shranjene v posebni mapi. Vmes je tudi Bilten pionirske knjižnice v Kranju, ki je decembrsko izdajo vso posvetil njemu. Februarja smo se z Jankom Rogljem srečali tudi na televizijski oddaji, v kateri se je znani novinar Dela, publicist Bogdan Pogačnik razgovarjal s štirimi vidnimi ameriškimi Slovenci: z Jankom Rogljem, predsednikom Slovenske narodne podporne Jednote Jožetom Culkarjem, odvetnikom in publicistom Vatrom Grillom ter pesnico in urednico Anno Krasno.

Pred nekaj leti je Državna založba Slovenije izdala dve zbirki njegovih del. Leta 1962 je izšla zbirka njegovih črtic pod naslovom »Kruh in srce«, leta 1967 pa zbirka pesmi in črtic pod naslovom »Skrivnostni klic«. Zdaj pripravlja ista založba izdajo njegove tretje knjige, pa me je zanimalo, kakšna bo njena vsebina.

Janko Rogelj se je zasmel in povedal, da bodo to pot v njegovi knjigi humoreske. Že dolgo je, kar jih je napisal. Naslov knjige bo »Svoji k svojim«. Do humorističnega pisanja ga je svojčas pripravil pokojni dolgoletni urednik Nove dobe Anton J. Terbovec. V mladosti je bil kakor mnogi zelo ogret za Cankarjev stil pisanja. Terbovec pa mu je svetoval: »Pusti Cankarja in piši humoristično. S humorjem se boš veliko bolj približal ljudem in postal zanje bolj razumljiv.«

Ta prijateljev nasvet mu je v življenju velikokrat koristil. Humor je človeku res dragocen zaveznik.

S stene naju je gledala podoba pisatelja Louisa Adamiča, ki ju je vezalo globoko, iskreno prijateljstvo vse od njunega prvega srečanja leta 1918 v Springfieldu pa do Adamičeve tragične in prezgodnje smrti. Pokazal mi je eno izmed Adamičevih knjig, ki mu jih je poklonil s posvetilom. Knjigo A National of Nations, v kateri mu je v angleščini napisal posvetilo, ki se v prevodu glasi: »Janku Roglju, mojemu najboljšemu prijatelju v Clevelandu, mojemu povsod najbolj delovnemu prijatelju. Brez njegovega razumevanja in podpore bi bile stvari, katere sem hotel uresničiti, manj učinkovite kot so se dokončno izkazale.«

Janko Rogelj v svoji delovni sobi v Primskovem pri Kranju

»S kakšnim navdušenjem je delal za našo stvar: za resnico o Jugoslaviji in za pomoč Jugoslaviji. Nad trideset tisoč dolarjev je za to potrošil. Z veseljem sem sodeloval z njim.«

V zaprti vitrini ima v lepo zloženih mapah shranjena Adamičeva pisma. Tam so tudi mnogi dokazi o Adamičevem delu in vlogi, ki jo je odigral v težkem času naše domovine.

Ko sem odhajala, me je pospremil do vrat in mi pokazal Triglav, ki se vidi prav izpred hišnih vrat, na drugi strani pa je v večernem soncu sijal ves mogočen v belem snežnem ornatu Stol. Nekaj delj od domačije pa se že začenja Boršt. Tja hodi na sprehode za urico ali dve vsak dan. Boršt je še prav tak, kakor je bil včasih. Tam daleč je našel jaso, kjer je lahko sam s svojimi mislimi. Le tri srnice pridejo včasih. Dobro ga že poznajo in kar nič se ne boje. Dobri prijatelji so.

Ko sem se vračala proti Kranju, sem mislila na Janka Roglja in na tisto, kar je med drugim zapisal mladim Kranjčanom v njihovem Biltenu: »Vrnili sem se domov... Tudi želje se včasih uresničijo, če že ne v celoti, pa vsaj v malih drobcih. Moj tihi račun je bil, da se vrneva oba z ženo, toda njena smrt je prekrizal zeleni načrt. Usoda pač pravi: vzemi, kar ti dam. Sin in hči sta ostala v Ameriki. Oba sta že videla mojo rodno zemljo. Pa še prideta, ko tako nanese čas. Amerika je danes blizu naše grude. Čez noč sem tam, čez noč sem tukaj. Ne mesec dni, kot je to bilo pred 59 leti...«

Ina Slokan

Nemčija

Dramska skupina SKUD »Triglav« iz Stuttgarta je v januarju uprizorila svojo prvo igro, ki je požela med obiskovalci precejšen uspeh. Kljub velikim težavam, ki jih imajo zaradi dvoran pa tudi zaradi pomanjkanja sodelavcev, jih je ta uspeh spodbudil k temu, da so že začeli pripravljati naslednjo igro — Linhartovo »Županovo Micko«, s katero nameravajo obiskati tudi nekatera druga slovenska društva v zahodni Evropi.

Francija

Novice iz društva Jadran v Freyming-Merlebachu

Dne 27. januarja smo bili prav veseli obiska predstavnikov RTV Ljubljana. Obiskala nas je urednica Boža Škoberne in trije snemalci. Najprej so se ustavili med našimi v Aumetzu, kjer so posneli otroški zbor, zatem pa so obiskali še naše otroke v Freyming-Merlebachu. Na trak so posneli vse njihove pesmi in recitacije. Urednica Boža Škoberne se je tudi zelo zanimivo pogovarjala z otroki. Starši so bili še posebej zadovoljni, saj so tako spoznali, koliko je vredno, če pošiljajo otroke na pevske vaje in da se kaj slovenskega nauče.

V soboto 31. marca pričakujemo od ljubljanske radiotelevizije ponoven obisk. Takrat se bodo v naši dvorani Freyming-Merlebachu zbrali tudi otroci iz Aumetza in iz Stuttgarta v Nemčiji ter jih bodo skupno posneli, ko bodo peli in recitali. Kot gostje bodo nastopili tudi francoski mali rudarji s francosko pesmijo. Vse to bo zelo zanimivo in obenem tudi dragoceno za nas tukaj in za naše v domovini, ko bodo gledali in poslušali naše male, kaj ti znajo in zmorejo. Zato se tega dogodka že vnaprej zelo veselimo. Pogovarjamo se tudi že o letošnjih počitnicah v domovini. Če bi se dalo, bomo prišli letos z avtobusom, da bi lahko doma skupaj naredili nekaj izletov po zanimivih domačih krajih. Prišli bomo v avgustu, ko so v rudniku v Merlebachu splošni dopusti.

Za soboto 16. junija smo sklenili, da bo tukaj v Freyming-Merlebachu izseljensko srečanje, kakršno je bilo lani v Aumetzu. Saj je res nekaj lepega in nepozabnega, ko se tako zberejo rojaki iz raznih krajev in dežel ter pokažejo, kaj zmorejo na kulturnem področju, pa naj bo to petje, glasba ali folklor. Prišli bodo tudi rojaki iz Holandije, Nemčije in morda še od kod. Vsi prav pristrčno vabljeni in na veselo svidenje. Prav veseli smo tudi novice, da nas v Franciji morda letos obiščejo in razvedre znani Avseniki. Težko vas čakamo — na svidenje!

Anton Škruba,
Freyming-Merlebach

ZDA

Zmagovalci v jubilejni nagradni kampanji SNPJ

Kakor povzemamo po uradnem glasilu SNPJ Prosveti, je enoletna nagradna kampanja, katero je razpisala Slovenska narodna podpora enota ob 50-letnici izhajanja njenega mladinskega mesečnika Voice of Youth, dosegla zelo lep uspeh.

Po uradnih podatkih, ki do 24. januarja še niso bili povsem zaključeni, so kampanjski sodelavci v zadnjih 12 mesecih te jubilejne akcije vpisali nad 5.000.000 dolarjev novih zavarovalnin. Računajo, da bodo zaključeni podatki to vsoto še presegli. Pri tem so pomembni seveda tudi podatki o številu novih članov, ki so bili v času kampanje vpisani v oba Jednotina oddelka. Za odbornike, ki so zbirali nove člane, je bila razpisana vrsta nagrad. Glavne nagrade pa so, kakor smo že povedali v eni prejšnjih števil revije, brezplačen dvotedenski obisk Slovenije z udeleženci skupinskega izleta SNPJ konec junija letos.

In kdo so zmagovalci in dobitniki glavnih nagrad?

Vse je prekosila Theresa Lukan, članica društva št. 89 SNPJ v Medway, Pa., ki je osvojila kar devet glavnih nagrad. Na drugem mestu je Joe Plešivec, aktivni tajnik društva št. 185 v Euclidu, ki je osvojil štiri glavne nagrade. Vsak po tri glavne nagrade so si pridobili: John Barufaldi, član glavnega odbora SNPJ, Roger Evanish, tajnik društva št. 715 iz Universal, Pa. in Edvard Ramous, tajnik društva št. 6 SNPJ iz Sygan, Pa. Po dve glavni nagradi so dobili: Henry Bozich, tajnik društva št. 677 SNPJ v Detroitu, Joe Fifolt, član glavnega odbora in tajnik društva št. 566 v Clevelandu, Frank Bregar, tajnik društva št. 87 SNPJ v Her-

Letošnji ameriški par za »Kmečko ohcet« v Ljubljani so na posebni prireditvi predstavili številnim obiskovalcem v Slovenskem domu v Herminieju, Pa.

minie, Pa., Jennie Zaman, članica glavnega odbora in tajnica društva št. 142 SNPJ v Clevelandu in Josephine Oshinsky, tajnica društva št. 138 SNPJ v Strabane, Pa. Enajst kampanjskih udeležencev je osvojilo po eno glavno nagrado. Skupno je enaindvajset tekmovalcev dobilo triinštirideset glavnih nagrad. Morda se bo število nagrajencev še zvišalo, ko bodo znani podrobni rezultati kampanje. Zanimivo je, da je pet nagrajencev, med temi tudi zmagovalka, ki je dosegla kar devet glavnih nagrad, odborikov podružnic iz Pennsylvanije.

SNPJ čestitamo k uspešni kampanji. Enako tudi vsem, ki so pripomogli k uspehu. Z nagrajenci pa se bomo srečali v Sloveniji in si takrat segli v roke.

SNPJ, največja slovenska podpora organizacija v ZDA, ki je lani praznovala 50-letnico izhajanja svojega mladinskega glasila, praznuje letos 60-letnico ustanovitve svojega mladinskega oddelka, ki je januarja leta 1913 sprejel svoje prve mladoletne člane, obenem pa letos praznuje tudi 35-letnico svojih mladinskih krožkov. Prihodnje leto pa bo Jednota

Iz Minnesote, »železnega okrožja«, letos prvi-krat pripelje v Slovenijo izletnike posebno le-talo. Potovanje organizira clevelandška agencija Kollander, ki ji seveda prizadevno pomaga vo-dja skupine Franc Tekautz. Skupino bo spre-mljal priljubljeni slovenski ansambel Frankie Smoltz.

praznovala 70-letnico obstoja. To so žlahti-ni mejniki, ki zaslužijo pozornost in pri-znanje.

Letošnji mož in žena leta

Federacija slovenskih narodnih domov v Clevelandu je na posebni slovesnosti, ki je bila 18. marca v Slovenskem narodnem domu, imenovala znana društvena delavca, odvetnika Charlesa Ipavca in glavno tajnico Progresivnih Slovenk Josie Zakrajškovo za »moža« in »ženo« leta 1973.

Oba, Zakrajškova in Ipavec, spadata že k tisti naši ameriški generaciji, ki je bila rojena na tujem. Oba sta Clevelandčana. Rojak Charles Ipavec je dolgoleten prizadeven društvenik pri federaciji slovenskih narodnih domov. Josie Zakrajškova je tretja žena v Clevelandu, ki ji je bil dodeljen ta častni naziv. V društ-vih dela takorekoč že od otroških let, ko je svojo mater, Mežnaršičevo, spremljala na društvene seje. Od leta 1934 dalje pa dela v naših bratskih organiza-cijah. Glavna tajnica Progresivnih Slo-venk je postala že leta 1939 in je še danes, kar je res redek društveni jubilej. Izred-no bogato je njeno društveno delo že sa-mo v okviru te organizacije, ki pa je vseskozi živo prepleteno z delom drugod. Sedem let je bila vmes tudi predsednica podpornega odbora te organizacije, ki je zbiral pomoč za po vojni prizadeto Slo-venijo. Kot glavna tajnica PSA je bila izvoljena tudi v Jugoslovanski odbor — slovensko sekcijo, ki je zbral nad 80.000 dolarjev pomoči za domovino, z enako vnemo in zavzetostjo je sodelovala pri

SANS, v odboru za Slovenski dom osta-relih v Clevelandu itd. V direktorij Slo-venskega narodnega doma je bila izvo-ljena leta 1941 in je razen obdobja petih let, do zdaj ostala na tem položaju. Predlani je na konvenciji Progresivnih Slovenk prejela spominsko plaketo za svoje 33-letno požrtvovalno delo pri tej organizaciji.

Tudi v starem kraju smo ponosni na naše zaslužne društvenike. K častni izvo-litvi Josie Zakrajškovi in Charlesu Ipavcu toplo čestitamo!

Jurij M. Trunk umrl

Ob zaključku redakcije smo zvedeli, da so v San Franciscu v Kaliforniji 14. marca pokopali enega najstarejših Slo-vencev na svetu, upokojenega župnika in publicista Jurija M. Trunka. V Bačah na Koroškem se je kot peti od sedmih otrok rodil 1. septembra 1870, torej bi bil letos v septembru star 103 leta. Prvič je prišel v Ameriko l. 1909. Leta 1912 je izšla njegova knjiga Amerika in Ameri-kanci, ki vsebuje kratko zgodovino vsake posamezne ameriške države, gospodarst-vo in poslovne razmere ter slovenske na-selbine in življenje naseljencev. To je bila prva knjiga te vrste pisana v sloven-ščini. Tiskana je bila na Koroškem. Trunk je kasneje napisal še več drugih knjig in prevajal v angleščino. Redno se je tudi oglašal v »Amerikanskem Sloven-cu« v svoji zanimivi rubriki: Pisano polje. S spoštovanjem in ponosom se ga bomo spominjali!

Zgradil je na tisoče domov

Lani v decembru je v Clevelandu prazno-val svoj 97. rojstni dan znani slovenski gradbenik Frank Opaskar, ki je zgradil na tisoče domov ob stari Glenville ave-niji, v okolici Ficher Body, na Shaker Heights in po drugih predelih danes tako velikega Clevelanda. Kot gradbenik je bil znan in upoštevan tudi v stari Av-striji, kjer je pred prihodom sodeloval pri gradnji raznih pomembnih objektov, med drugim je gradil tudi poletno rezi-denco avstrijskega cesarja Franca Jože-fa. Frank Opaskar je bil rojen v vasi Gorjuše pri Dobu. V Ameriki živi že sedem desetletij. Žena Elizabeta mu je umrla pred šestimi leti. Imela sta tri sinove in hčerko, ki so vsi študirali. Dva sinova sta zdravnik, tretji je odvetnik, hčerka pa je bila učiteljica. K visokemu jubileju so Franku čestitali poleg otrok številni vnuki, pravnuki in tudi že pra-pravnuki.

Anton Vehar se je poslovil

Iz osmrtnice v Prosveti smo zvedeli, da našega naročnika in dopisnika Antona Veharja ni več. Že 24. novembra lani je

umrl na domu svoje hčere Albine Zupan v Cortlandu, Ohio, star 88 let. Doma je bil iz Dragomerja, Brezovica pri Ljub-ljani, v Ameriko pa se je izselil leta 1908. Začel je kot rudar v Wyomingu, zatem se je preselil v Cleveland. Bil je med ustanovitelji društva Naprej št. 5 SNPJ, ADZ in Kluba slovenskih upokojencev v Euclidu, dalje je bil član društva Ilirska vila št. 173 ABZ. Bil je zelo aktiven in odločen naprednjak. Pred leti, ko je bil na obisku v Sloveniji, smo se osebno spo-znali in smo bili zelo veseli tega sreča-nja. Ohranili ga bomo v toplem spomi-nu!

Dobrodelni koncert Glasbene matice

V nedeljo, 28. januarja je mešani zbor Glasbene matice v Clevelandu priredil koncert v Slovenskem narodnem domu na St. Clair cesti. Čisti dobiček so name-nili v pomoč Slovenskemu domu za osta-rele. Kakor smo že pisali, je novo po-slopje doma dograjeno in opremljeno ter je tudi že sprejelo prve stanovalce. Na domu pa je še velik dolg, ki bi ga bilo treba čimprej kriti, saj bi sicer morali znatno zvišati oskrbnino za stanovalce doma.

Lipahov »Glavni dobiček« so igrali

Clevelandsko dramsko društvo Lilija je skupno z mladinskim igralskim krožkom januarja uprizorilo Lipahovo veseloigro »Glavni dobiček«. Vsebina dogajanja je zajeta iz meščanske Ljubljane pred pet-desetimi leti. Obiskovalci so polno na-polnili dvorano in bili zadovoljni z na-stopajočimi, ki so se vsak zase res po-trudili. Kritiki so posebej pohvalno na-glasili lepo slovensko izgovorjavo nasto-pajočih.

Uspeli kuharski tečaji

Pod vodstvom krožka št. 3 Progresivnih Slovenk so marljive članice lani novem-bra priredile lepo uspele kuharske te-čaje, ki se jih je udeležilo skupno okrog 749 žena in deklet, kar je res lepa šte-vilka in dokazuje, kolikšno je zanimanje za naše domače jedi. Razlago priprave posameznih jedi je vse tri tedne vodila Joyce Plemel, članica krožka št. 7. Pri-pravo posameznih jedi pa so posredo-vale: Marica Lokarjeva: kokoški papri-kaš, telečjo obaro, sirove štruklje, ječ-menčkovu juho in potico. Mary Šter: kruhove cmoke, Mary Kobal prazničen kruh, Josie Henikman ajdove žgance in kumarično solato, Frances Klun pa žlin-krofe in flancate. Največ zanimanja je bilo med udeleženkami za pripravo ja-bolčnih in sirovih zavitkov iz vlečenega

Duet mešanega zbora »Prešeren« iz Chicaga. Slavica Fišer in Grace Doerk

testa. Te so naredile Kristine Kovach, Mary Levstik, Rose Slejko in še nekatere. Zavitke so tečajnice lahko tudi kupile. Na tečajih so prodale tudi precej kuharskih knjig.

Študijski tečaji slovansko-ameriške dediščine na newyorški univerzi

City College v New Yorku ima posebne zasluge pri uvedbi študija etničnih kulturnih vplivov mnogih narodnostnih skupin, ki sestavljajo prebivalstvo tega velenesta. Do nedavnega je še prevladovalo splošno mnenje, da bodo vse narodnostne skupine kmalu izginile v ameriškem »topilnem loncu«. Zanimivo je, da se je sprožil odpor proti temu prav tam, kjer bi najmanj pričakovali. To je pri mladi generaciji, ki se pri njej vse bolj opaža, da ne more zatajiti svojega narodnega izvora.

Prvi tečaj na City College v New Yorku se imenuje »Slavic American Heritage« (Slovansko-ameriška dediščina). Vodi ga prof. Peter Goy. Na njem bodo obravnavali in raziskovali zgodovino Amerikancev slovanskega porekla. Tu so vključene vse slovansko govoreče narodnostne skupine v Ameriki: Belorusi, Bolgari, Hrvati, Čehi, Poljaki, Rusi, Srbi, Slovenci, Slovaki, Ukrajinci in še nekatere. Študirali bodo zgodovino slovanskih narodnosti v Ameriki od prvega naseljevanja v 17. stoletju do zdajšnjega časa. Posebna pozornost bo posvečena borbi za narodni obstanek v Novem svetu, sodelovanje v ameriškem javnem življenju

ter pomembne vloge, ki jo je posamezna skupina imela v zgodovini Amerike. Iz zgodovinskega razvoja preide študij posameznih narodnostnih skupin na probleme sedanjega časa, ko se mora vsaka narodnostna skupina trdo boriti, da ohrani svojo istovetnost.

Ansambel Saje napoveduje obisk

Čestitamo ob 20-letnici Koledarja. Naši fantje so navdušeni tudi nad revijo. Posebej se zanimajo za napredek ansamblov in pa slike slovenskih krajev. Zdaj hranimo denar, da bi tudi doma pokazali, kaj znamo in da slovenskih melodij tudi tukaj med nami mladimi ne manjka. V glasbeni šoli obiskujeta sinova osmi in deveti razred. Učita se igranja na klavirsko harmoniko in poleg tega še na trobento in klarinet.

Odkar je bil tukaj Lojze Slak s svojim ansamblom, poje naša »knoferca«. Štiri leta sta igrala za avstrijsko folkloro na

Ansambel Saje iz Stoney Creeka

oktobrskih festivalih in sodelovala na naših piknikih, zdaj smo pa ustanovili svoj ansambel. Tudi fanta s kitaro sta za našo glasbo zelo navdušena. Radi bi še letos udeležili vaših piknikov. Igrali bi tudi za plesne nastope. Na svidenje v juliju.

Sajetovi iz Stoney Creeka

Dve uri v starem kraju

Na daljši turneji po ZDA in Kanadi se je ansambel narodnih plesov Lado iz Zagreba januarja ustavil tudi v Torontu, kjer je imel dva nastopa, enega pa v Hamiltonu. Na vseh treh nastopih je bil obisk izreden. Zlasti še ob prvem nastopu v Torontu je bila velika dvorana Sheraton hotela, ki sprejme lahko nad tisoč obiskovalcev, nabito polna. Za dve uri, kolikor je trajal nastop, smo se preselili v razne pokrajine naše domače dežele, kakršne plesne so pač plesali. Mladim plesalcem in plesalkam se ni nič poznala utrujenost po treh zaporednih nastopih. Najtežje plesne elemente so odplesali s takšno lahkoto, da smo jih primerjali s frfotanjem metuljčkov.

Na koncertnem večeru v Canberri so delile koncertne programe Jožica Bresnik in sestre Sečko

Avstralija

Nova slovenska cerkev v Sydneyu

V nedeljo, 14. januarja, je v Merrylandsu ljubljanski škof dr. Stanko Lenič blagoslovil novo slovensko cerkev. Navzočih je bilo blizu tisoč Slovencev. Cerkev stoji na mestu, kjer je bila prej stara lesena presbiterijanska cerkev. Prostor je zelo lep in primeren. Načrte za cerkev je izdelal inž. Žigon, gradili pa so deloma rojaki sami. H gradnji je največ prispeval slovenski podjetnik dr. Dušan Lajovic, ki je plačal oba zvonika in poskrbel za cerkveno streho. Cerkev ima dvesto sedežev. Posebna dragocenost je velik križ iz rdečega cedrovega lesa, delo Fridrika Reutsa.

Ančka Tomšič: Pri Starem gradu na Dolenjskem

Nadaljevanje s 17. strani

če organiziramo tabor za dvesto zdomskih otrok. Otroci morajo priti sem skupaj s starši, živeti morajo v njihovih mestih in vaseh, na domovih starih staršev.

Doma iz anonimne beline

»Menite, da je na tujem težko biti Slovenec?«

»Težko kot pripadnik velikega naroda. Slovenci nihče ne pozna, nihče ne ve, od kod je, po kakšni posebnosti ga razpoznaš. Za škote, na primer, vedo vsi, da nosijo krila, da igrajo na du-de in da slove po svoji skoposti. O Slovencih ne vedo ničesar podobnega. Ostajajo anonimni. Slovenci se izražamo zelo blede. Tako razložimo, kakšna je oblika našega narodnega življenja. Ko sem bil v Avstriji in v Švici, so ljudje prinašali predme razne stvari, razne simbole in mi rekli: To je pa od tam, od koder ste vi. Te stvari so bili čilimi, kadilne naprave, eksotične črnogorske noše, sami spominki na druge narodnosti v Jugoslaviji. Ravno naša neznačilnost je grozljiva. Hudo je, če na vsakdanji površinski ravni ne moreš nič pokazati, zdi se, kot da prihajaš iz neke anonimne beline na zemljevidu. Videl sem, kako so izseljenci nosili s seboj stare petrolejke, pa volovske jarme, da bodo imeli v tujini anonimnosti nekaj slovenskega.

Mislim, da bi morali etnografske predmete izdelovati čim manj industrijsko in jih pošiljati v slovenske centre po svetu, da bi si ljudje z njimi opremili svoja anonimna biološka bivališča. Ne zadoščajo plošče z oktetom, vsi ti predmeti, ki so jih naredili ljudje, vse to je umetnost, vse skupaj izvira iz duha nekega naroda. Moj oče je hranil kmečki cekar svoje matere. Zelo ga je spoštoval. Kot otrok sem imel do tistega cekarja skoraj mitičen od-

nos. Vedno je šel z nami, kamorkoli smo se selili. Ta cekar je bil za nas simbol, stvaritev nacionalnega duha, kos dežele.«

»Sedaj pišete obsežno umetniško avtobiografijo v treh knjigah. Vanje boste zajeli široko panoramo življenja od konca prejšnjega stoletja pa vse do leta 1953. Kakšno bo pglavitno sporočilo vaše trilogije?«

»Knjigo, ki jo pišem, imenujem Prišleci. V njej bom predvsem pokazal življenje skupine ljudi, ki je po naključju družina, pokazal bom, v kakšni posebni izolaciji živi in kako iz te izolacije opazuje življenje okrog sebe v vseh mogočih razdobjih. Ta skupina ljudi je neugodovinska kot kakšno neodkrito pleme v pragozdovih, ima pa to smolo ali srečo, da živi v zgodovinskih časih, v mnogih menjavah politične klime, režimov, dob, v različnih stopnjah civilizacije. Vsak človek je predvsem poedinec. Poedinca meljejo razmere. To je boj med življenjsko resničnostjo, ki jo predstavlja vse: izseljeništvu, revščina, politične brutalnosti, menjava časov. Časi se pošastno spreminjajo. Moja knjiga Prišleci se bo začela z otrokovim prihodom na svet. Imam namreč spomin, nisem še ugotovil ali je resničen ali ni. To je spomin na nekakšne proge v temi, ki so podobe zunanosti. V tisti temi odpreš oči in nisi presenečen, ko zagledaš bitja v dnevni svetlobi, ko jih zagledaš okrog postelje ali okrog košare. Nekako nejasno začutiš, da pripadajo oni tebi in ti njim. S tem prihodom na svet se moja knjiga začne. Dolgo sem mislil, da bodo Prišleci samo delovni naslov. Sedaj mislim, naj ta naslov kar ostane. Gre za prišlece po tej širši poti, ne samo za izseljenice. Izseljeništvu je samo eden od problemov, ena izmed resnic, ki je pa seveda tako matična, toliko osebna, da vpliva tudi na druge resnice.«

Janez Kajzer

»Nostalgie bei Ivan Cankar«

V Londonu je izšla v nemškem jeziku knjiga »Nostalgie bei Ivan Cankar« (Domotožje pri Ivanu Cankarju). Knjigo je napisal Wilhelm Heiliger. Obsega 130 strani. Knjiga pa ne govori le o Cankarjevih delih, temveč se dotika vprašanja »nostalgije« mnogo širše, tako da je skoraj ena tretjina knjige nekak uvod v analizo nekaterih Cankarjevih del, v katerih prihaja od izraza domotožje.

V uvodu pravi avtor, da je publikacija poizkus socialnokritično in literarnosociološko razložiti nekatere pglavitne aspekte Cankarjevega načina mišljenja. »Nostalgija, pravi avtor, ne spada samo k tipični literarni preoblematiki Cankarjevih del, temveč je tudi bistvena sestavina slovenske mentalitete, vedno povračajoči se pojav, ki dela iz tega socialnopsihološkega problema neločljiv dejavnik slovenskega ljudstva. Poskušali bomo, pravi dalje avtor, analizirati več različnih pojavnih oblik nostalgije pri Ivanu Cankarju, in vzporedno s tem pri nekaterih drugih evropskih pisateljih in pesnikih, ter povezati njihovo opisovanje z danim osebnim stališčem glede na družbeno stisko.«

V začetku govori pisec o domotožju kot medicinsko-psihološkem pojavu ter navaja zadefinirane misli in ugotovitve raznih avtorjev. Začenja pri Johannesu Hoferju, ki da je leta 1688 prvič uporabil besedo »nostalgija«, in sicer kot znanstveno umetno besedo, sestavljeno iz starogrških besed »nosto« (povratak domov) in »al-gos« (bolečina), katere pomen vidi v bolečini zaradi nemogočega povratka domov. Govori zatem o »izkoreninjenju« iz rodni tal in o domovini ter podaja svojo definicijo o domotožju. Sledi vrsta primerov domotožnih motivov v nekaterih literaturah. Iz nemške literature omenja med drugim primere in citate iz del Goetheja, Schillerja, Heineja, Musila in drugih. Sledijo primeri iz francoske, mehiške, grške in portugalske literature, primeri iz ruske literature (Jesenin, Lermontov in drugi), zatem pa primeri iz slovenske literature (Prešeren: Pesem od lepe Vide, Soneti nesreče. Gregorčič: Nazaj v planinski raj. Župančič: Z vlakom, Duma. Kosovel: Mati čaka, Gradnik: V tujini. Gruden: Glas domovine. Ingolič: Kje ste Lamutovi in drugi).

Avtor ugotavlja 46 vrst nostalgije, ki jih lahko izsledimo v posameznih literaturah (Hrepenenje po nepokvarjenem otrostvu, tožba po zgubljenem času, hrepenenje po domači deželi, navezanost na dom, enaka navezanost na mater itd.), zatem pa prehaja na drugi del knjige, kjer govori o domotožju pri Ivanu Cankarju. Še prej pa daje kratek zgodovinski uvod o razmerah na Slovenskem ob obratu stoletja.

Za svojo analizo je avtor izbral naslednja Cankarjeva dela, iz katerih navaja v slovenščini krajše citate (V slovenščini so tudi vsi citati drugih slovenskih pisateljev in pesnikov): Tujci, Križ na gori, Na klancu, V tujini, Spomladi, Marjaš, Domov, Odložene suknje, Domovina, O domovina, ti si kakor zdravje, Kurent, V mesečini, Aleš iz Razora, Novela doktorja Grudna, Pozdrav iz domovine, Zgodba o dveh mladih ljudeh, Življenje in smrt Petra Novljana, Rue de nations, Lepa Vida, Nina.

Wilhelm Heiliger: Nostalgie bei Ivan Cankar. Slavic Press LTD, London 1972.

Wilhelm Heiliger, 5. Koeln — 41, Franz — Marc Str. 3, Germany.

M. B.

Kako izoblikovati otrokovo poštenost

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Čedalje večje so možnosti, da otroci naših delavcev na tujem hodijo v šolo in v materinščini osvajajo nova znanja in spoznanja. Starši in druge odrasle osebe se navadno ob misli, da bo njihov otrok prav kmalu šolarček »oddahnejo«; prepričani so, da bo precejšen del njihove dosežke vzgoje prevzel učitelj ali učiteljica. Marsikdaj začetek šolanja svojega otroka ne spremljajo le z občutki olajšanja, ampak tudi v strahu, da otrok, da ne bo zadostil zahtevam šole. Venomer mu zato ponavljajo: »Bodi priden! Poslušaj, kar ti bo učitelj povedal! Bodi pozoren! Vrne se pravočasno domov!« In vrsta drugih opozoril, ki naj bi jih otrok upošteval. Mogoče niti nimajo časa, da bi slišali odgovor novopečenega šolarčka, ki se navadno glasi: »Ampak ne, jaz ne bom!«

Takšni negativistični in podobni odgovori niso nič čudnega, saj so naročila tako številna, da si jih otrok ne utegne niti zapomniti, kaj šele, da bi jih upošteval. Razmerje med napakami, ki jih naredijo in posledicami, je resda relativno, vendar se pogosto zgodi, da imajo prav majhne napake, ki jih delajo v odnosu do otrok, hude posledice. Velika pomoč, da se izognejo tudi drobnim napakam, je želja in sposobnost staršev ali odraslih ljudi, da se skušajo vživeti v otroka, njegove želje, potrebe in zahteve.

Začetek šolanja je velika sprememba v dotedanjem načinu življenja otroka. Za mnoge otroke je to prvi poskus, kako se bo znašel v skupnosti, večji kot njegova družina. Dejstvo je, da bolj ko so otroci pripravljeni za takšne spremembe je (obiskovanje vrtcev), lažje se prilagodijo spremembam, rajši se bodo učili in manj razočarani bodo doživljali.

Priprava otroka na šolo se začne že s četrtim letom starosti. Najboljša priprava je seveda, če imamo možnost otroka vključiti v varstvo med njegove vrstnike, kjer se uči družabnega življenja: da pomaga drugim, da se uveljavi, po potrebi tudi brani itd. Otroci, ki odrasčajo samo v krogu odraslih, imajo velike težave pri prilagajanju šolskemu načinu življenja. V življenju z odraslimi osebami se navadijo, da so v središču pozornosti in zato kasneje, ko se srečajo z vrstniki, ne prenesejo zahtev po enakopravnosti, ki

je še kako prisotna v medsebojnih odnosih otrok.

Kako lahko starši ali druge odrasle osebe lahko pomagajo otroku in ga pripravijo za uspešno vključitev v šolo.

Otrok se največ nauči od staršev. Zato je vzgoja tako pomembna za otrokov nadaljnji razvoj. Opomini kot »moraš«, »treba je«, »ne smeš« — ne zaležejo. Zaleže pa primer staršev in njihovo znanje o tem, kaj je treba otroku dajati, da bo dober učenec. Starši, ki dajejo v pri-

ljo in zanimanja za šolo. Po drugi strani pa nekateri starši ravna nasprotno — preveč pripravljajo otroka za šolo in ga že učijo pisati še preden začne obiskovati prvi razred osnovne šole. Otroku prej pridobljeno znanje pisanja škoduje. Ko se bodo drugi otroci trudili in skušali pisati prve črke, se bo otrok, ki že zna pisati, dolgočasil, iskal bo drugo zabavo in motil druge učence pri delu.

Pri vzgoji otroka je še vrsta drugih napak, ki se tudi pokažejo kasneje — v

Milenko Pegan: Mlad in vesel...

sotnosti otrok nepremišljene izjave, kot na primer: »Saj tudi jaz nisem bil kdove kakšen dijak, pa kljub temu še kar dobro živim!« naredijo prvo in osnovno napako: pri otroku ne bodo razvili vese-

šoli. Kolikokrat jezni starši zapustijo roditeljski sestanek, trdno prepričani, da učitelj nima rad njihovega otroka, da mu dela krivico, ko ga presoja. Toda... razmislimo!

Učiteljica za našega otroka trdi: nemiren je pri pouku. Mogoče smo začudeni, ogorčeni. Preden pa se naša jeza razbohoti in usmeri proti učitelju, raje pomislimo, da smo za nemirnost odgovorni sami. Kolikokrat v šoli je otrok prisiljen, da sedi mirno dalj časa. Toda, če smo doma na primer ob kosilu ali večerji dovoljevali otroku, da vsak čas vstaja od mize, da si vzame igračo, pogleda skozi okno, nismo ničesar storili, da bi otroka pripravili k obvladovanju nagona po gibanju. Učiteljica pravi: otrok ne poslušaj, saj venomer govori... V šoli lahko govori le tisti otrok, katerega učitelj pokliče. Otroka, kateremu so starši dovoljevali, da govori in se vmešava v razgovor staršev ali drugih tet in stricov, ki so bili na obisku, se bo težko obvladal v šoli, da govori šele takrat, ko pride nanj vrsta ali pa, ko ga učitelj kaj vpraša. Učiteljica pravi: »Vse zvezke ima popackane, v torbi nobenega reda. Nenehno ga je treba opominjati, da si umije roke!« Nič čudnega, če otroka nismo že

od majhnega navajali na delo in mu tako razvijali nekatere koristne navade. Težave imajo predvsem tisti otroci, ki jih starši iz »prevelike ljubezni« sami oblačijo, slačijo, umivajo, jim pospravljajo igrače. Enostavno otroku ne dajo možnosti, da samostojno dela, da se nauči skrbeti zase in svoje stvari. Prvošolček nima še utrjenih navad, zato morajo starši na začetku skupaj z otroki zložiti šolsko torbico, pomagati pri domačih nalogah, da bi kasneje opravljal vse sam. Učiteljica pravi: »Zadnjič ni imel domače naloge. Pravi, da je bilo bolan. Ali res? Vem, da je vrgel mokro gobo za brisanje table sošolcu na zvezek, toda tajil!«

Če smo otroku že v predšolski dobi marsikdaj pri njegovih drobnih prevarah pogledali »skozi prste« ali se celo prisrčno smejali, smo ga prikrajšali za določena pravila vedenja in poštenost. Kajti poštenost otroka oblikujemo, ko ga učimo, da obljube izpolnjuje, da prizna napake, ki jih stori.

vprašujete — odgovarjamo

Vrnitev za stalno

Na Rodno grudo sem naročena že odkar sem v Kanadi. Opazila sem, da dajete tudi različne informacije. Tudi mene predvsem zanimajo dve stvari:

1. Moj mož je tu zaposlen šest let. Vsak teden mu seveda odbijejo od osebnega dohodka odstotke za pokojnino. Prihodnje leto se nameravamo za stalno vrniti v domovino in skrbi me, če bodo vsa ta leta izgubljena. Povejte mi prosim, če je mogoče vsa ta leta vplačati za nazaj in če bi se to potem štelo tako, kot da je bil neprekinjeno zaposlen doma. Star je 26, let, pred odhodom v tujino pa je bil zaposlen le eno leto.

2. Za kolikšno vrednost se lahko prinese domov gospodinjskih potrebščin in obleke, da bi ne bilo treba plačati prevelike carine?

Majda Pavlič, Willoudale, Ont. Kanada

1. Znano je, da med Jugoslavijo in Kanado še ni bila sklenjena konvencija o socialnem zavarovanju, zato njegova tamkajšnja zaposlitev ne more škoditi tudi za pokojnino v Jugoslaviji. Ostaja pa zakon, po katerem je možen dokup let in ta je dovoljen prav zaradi takih primerov kot je vaš — kadar je naš državljan zaposlen v državi, s katero še nimamo konvencije o socialnem zavarovanju. Interesent se mora po vrnitvi v domovino javiti na Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani, Ki-

dričeva 5 in vložiti vlogo za dokup let. Prav v zadnjem času je v pripravi zakon, ki bo določal višino zneska, ki ga bo treba vplačati za take primere, zato vam trenutno še ne moremo posredovati točnejšega odgovora.

2. Za naše državljane, ki so začasno zaposleni v tujini, in se vračajo za stalno v domovino po najmanj dvoletnem bivanju na tujem, velja carinska olajšava, po kateri lahko brez carine uvozijo rabljene gospodinjske predmete do vrednosti 1 milijona starih dinarjev. Pri uvozu gospodarskega inventarja (le nekaterih vrst orodja) do vrednosti 10 milijonov starih dinarjev pa je treba plačati carino v višini 10 odstotkov. Carinarnici je treba predložiti potrdilo diplomatsko-konzularnega predstavništva SFR Jugoslavije, ki je pristojen za vaš kraj bivanja v Kanadi, da ste bili tam zaposleni najmanj dve leti. Za povratnike, ki se vračajo v domovino po več kot desetletnem bivanju v tujini, se te olajšave nekoliko razlikujejo, kar pa v vašem primeru ne pride v poštev.

DOPISUJTE

V

RODNO GRUDO

Kosilo po domače

Goveja juha z ajdovimi žličniki

Govedina v hrenovi omaki

Krompir v kosih zabeljen z ocvirki

Krhki flancati

Ajdovi žličniki

Tri dkg surovega masla penasto umešamo, dodamo dva rumenjaka in solimo. Zatem rahlo primešamo sneg dveh beljakov in zmes zgoštimo z 2 ali 3 žlicami dobre ajdove moke, da dobimo gosto tekočo testo. Z žlico oblikujemo žličnike, ki jih zakuhamo v vrelo juho. Vro naj 8 do 10 minut.

Govedina v hrenovi omaki

Hrenovo omako pripravimo takole: Pol decilitra kisle smetane vmešamo z žlico moke, dodamo 2 žlici nastrganega hrena in četrt litra juhe. Dobro premešamo in zavremo. Zatem omako ohladimo, solimo, popramo, okisamo s curkom kisa ter primešamo dva raztepena rumenjaka. Govedino zrežemo na rezine in vročo polijemo s to omako. Povrh potresemo žlico drobtin, 2 žlici nastrganega parmezana ter nazadnje dodamo na vrh še košček raztopljenega surovega masla. Tako pripravljeno jed damo za nekaj minut v toplo pečico, zatem pa z njo postrežemo.

Krhki flancati

Tričetrť kg presejane moke, 6 rumenjakov, približno 4 decilitre goste kisle smetane, 2 žlici ruma, soli in 5 dkg sladkorja v prahu vmešamo v testo, ki ga dobro pregnetemo, da je gladko, nakor ga pustimo na hladnem počivati dve uri. Zatem testo razvaljamo za nožev rob debelo in zrežemo na 10 cm široke in 14 cm dolge krpe. V vsako naredimo z nožem po šest zarez in jih med seboj prepletamo. Flancate ocvremo na olju ali drugi maščobi in še tople potresemo s sladkorjem.

Neža Maurer

GOSLICE

Smrečico rišem:
mlada, vesela
je pajkove niti
med veje razpela.

Že vetrc na goslice
nežno igra;
kos zraven prepeva
najlepše, kar zna.

Vesele iz šolskih klopi

Uboga množina

Učitelj: Povej množino od hiša, Janezek!
Janezek: Vas.

Bolha

Pri uri biologije vpraša učiteljica učenca:
»Kam spada bolha?«
Učenec pa odgovori: »V posteljo.«

Ivan Perhaj

POLET V VESOLJE

10, 9... kazalec ure
po številčnici hiti,
8, 7... brez oddiha,
6 in 5 in 4, 3,
2 in 1, 0 in Miha
skozi oblake poleti.

Po čemer dolgo hrepenel je,
je resnično doživel:
lep skafander si nadel je
na glavo in poletel
je v vesolje
dobre volje.
Start odlično je uspel!

Mi pa, ki za njim strmimo,
iz srca mu zaželimo:
Vrni se nam zdrav in — cell!

Jana Milčinski

Pravljica o zmaju

Nekoč je živel zmaj, ki je imel osem glav. S sedmimi je bil zelo zadovoljen, osma pa mu je delala same težave. Kadar je sedem glav hotelo počivati, je osma želela na sprehod. Kadar se je sedem glav lotilo računstva, je osma glava na ves glas prepevala najnovejšo popevko.

Kadar se je sedem glav odločilo, da si za kosilo privoščijo lepo deklico, se je osma zaljubila vanjo in nikakor ni dovolila, da bi jo druge glave požrle.

Zaradi tega je ubogi zmaj hiral iz dneva v dan. Zelo je shujšal in namesto ognja, ki bi ga moral kot spodoben zmaj bruhati iz vseh osmih glav, se mu je le kdaj pa kdaj prižgal droben plamenček, celo manjši kot pri vžigalici. Najhujše pa je bilo to, da se ni in ni naučil poštevank.

»Tako ne morem več naprej,« si je rekel in sklenil, da gre k zdravniku po nasvet.

Zdravnik je z maju pretipal trebuh in pretrkal hrbet, potem mu je moralo vseh osem glav pokazati jezike in glasno reči: A!

Sedem glav je res reklo: AAAAA, osma pa je veselo zakričala: EEEEE!

Zdravnik si je popravil učena očala in rekel:

»Že vidim, to je huda bolezen in edino zdravilo, ki ti bo morda pomagalo, je sedemkrat osem skled svežega korenja na tešče, pred tem pa še osemkrat osem sodov ribjega olja.«

»Ojooo!« je zatarnalo sedem zmajevih glav: »Korenje in ribje olje na tešče? Tega pa ne! Rajši bomo pohrustale tebe!«

»Juhej!« je zavriskala osma glava; »korenje in ribje olje! Prima! To imam od vsega na svetu najrajši!«

»Vidiš,« je zatarnal zmaj, »kakšne težave mi dela osma glava!«

'Osma?' je pomislil zdravnik, 'le zakaj osma? Ta je vendar edina, ki bi jo moral poslušati.' A na glas si tega ni upal izreči, ker se je bal, da bo sedem glav izpolnilo svojo grožnjo. Zato je rekel:

»Če ti moj recept ni všeč, pojdi k nadzdravniku in njega prosi za nasvet.« Tudi nadzdravnik je z maju pretipal trebuh, pretrkal hrbet, mu izmeril vročino in pogledal v žrela vseh osmih glav. Na zadnje mu je morala vsaka glava pokazati jezik in reči: A!

Sedem glav je ubogljivo reklo: AAAAA! Osma pa je veselo zacvilila: IIIII!

Nadzdravnik se je popraskal po učenih pleši in rekel:

»Že vidim — to je zelo čudna bolezen. A jaz ti lahko pomagam. Le osmo glavo bo treba odrezati, pa boš spet zdrav!«

»Ojooo!« je zaklicalo sedem glav. »Odrezati? To pa že ne. Tudi osma glava je naša!«

Osma glava pa je rekla: »Buuu!« in zdravnik se je tako prestrašil, da se je skril pod mizo in nič več ga ni bilo na spregled.

Zdaj je zmaj odšel k nadnadzdravniku. Sedel je v čakalnico in potrpežljivo čakal, da pride na vrsto. Sedem glav je med tem trepetalo v strahu: le kakšno zdravljenje bo predpisal nadnadzdravnik? Tudi osma je bila zelo zaskrbljena. Iznenada pa se ji je čelo zjasnilo in odločno je rekla:

»Takole vam pravim: jaz ne grem k nadnadzdravniku in tudi k nobenemu drugemu zdravniku ne. Jaz grem domov in svetujem vam, da greste tudi vi z mano. Le pomislite: če je nadzdravnik hotel odrezati mojo glavo, bo nadnadzdravnik mogoče predpisal rezanje vaših sedmih glav. Ne verjamem, da bi vam bilo to všeč. Meni ni. Bolje bo, da gremo domov, si očuvamo vseh osem glav in same premislimo, kako bi si pomagale. Jaz na primer pristanem, da se bom naučila poštevank, ve pa se odločite za korenje in ribje olje.«

Sedem glav se je malo obotavljalo — s poštevanko je vendar veliko manj truda kot s korenjem in ribjim oljem! A ko so pomislile, kaj jih čaka pri nadnadzdravniku, so hitro pristale na sporazum. In tako je zmaj odšel domov. Osma glava se je pridno lotila učenja poštevank, sedem glav je pridno jedlo korenje in ribje olje, vse skupaj pa so složno hodile na sprehod in ko so srečale lepo deklico, so se vse skupaj zaljubile vanjo. Vsak večer so ji pod oknom zapele najlepšo popevko.

Dragotin Kette ČEBELICA IN ČMR LJ

Na dišeči cvetki sta se sešla čmrlj in čebela.

»Oj, čebela,« pravi čmrlj, »kako si ti suha! Poglej mene, kako sem debel in rejen! Le kaj delaš z medom, ki ga nabiraš po cvetju, kaj ga ne poješ sama?«

»O, ne,« odgovori čebelica, »jaz ga dam tudi drugim...«

»To si neumna,« reče nato čmrlj, »jaz ga pa sam pojem. Čemu bi ga dajal drugim? Zato sem tudi tako rejen, ti si pa kot trska!«

»Naj bom kot trska, zato me pa tudi ljudje ljubijo bolj kakor vse druge moje vrste, tebe pa se boje in te ne marajo,« odgovori čebelica in odleti proti uljaku.

Jože Šmit TROBENTICE

Trilili, tralala,
me smo trobentice,
male porednice,
vsak nas pozna.

Prve pomladi
iz zemlje pokukamo,
sonce za žarke
nalahno pocukamo.

Sonce zbudi se,
oči si pomane,
oblake kot kučmo
z glave sname.

Pa se usuje
spod kučme njegove
žarkov in žarkov
na milijone.

Me pa, porednice,
trilila, tralala
pojemo, piskamo,
kar se le da.

Krožek mladih dopisnikov

MOJE PRVO SMUČARSKO TEKMOVANJE V NEMČIJI

Z atkom in mamico sem prišla v Nemčijo, ko sem bila stara tri leta in pol. Atek in mamica sta hodila v službo, jaz pa v nemški otroški vrtec. Malo je bilo težko, ker še nisem znala nemško, pa sem se kmalu privadila. Ker pa vsak človek potrebuje poleg dela še malo razvedrila ob prostem času, smo hodili na smučanje, če je bil sneg. To je za nas zelo lep šport. Smučke sem dobila že zelo zgodaj. Bilo mi je dve leti in pol, ko sem prvič stopila na smučke. Začetek je bil bolj težak, potem pa so noge kar same začele. Kmalu sem dobila nove smučke in to prave, tekaške. Tako smo hodili ob nedeljah na trening v kraj, ki leži v Schwarzwald. Bilo mi je šest let, ko sem prvič tekmovala. Bil je lep sončni popoldan in dovolj snega za tekme. Tudi otrok nas je bilo veliko. Imeli smo društvene tekme. Proga je bila kratka. Med tekmovaljem me je ob progi spremljal atek, ker takrat še nisem poznala vseh pravil. »Daj, daj, da ne boš zadnja!« me je atek ves čas priganjal. Tako sem res prehitela prvo, drugo in še tretjo tekmovalko in že sem bila na cilju.

Seveda sem jokala od veselja in sreče. Atek je zvedel, da sem med deklicami prva in da bom dobila nagrado. Vsi so mi čestitali. Bila sem zelo srečna. Čeprav je od tedaj že dolgo, se vedno rada spominjam te moje prve tekme, ki mi je vlila pogum in veselje do smučarskega športa.

Helena Hribar 5. razred slovenske šole v Pforzheimu

V SLOVENSKI ŠOLI SEM ZADOVOLJEN

Novembra se je pričel pouk v slovenski dopolnilni šoli v Ravensburgu. Slovenski otroci imamo svoj razred v Weingartenu. To je 6 kilometrov od Ravensburga. Pouk v materinem jeziku imamo vsak torek od 14. do 17. ure. Slovenske učiteljice se razveselimo. Borut, Slavka,

Dušanka in Anita jo že čakajo na postaji. Potem se skupaj pripeljejo v Weingarten. S poukom pričnemo takoj. Tovaršica Nunčičeva nam vedno kaj lepega napiše na tablo. Nič ni hudo, če še ne znamo pravilno slovensko govoriti. Ingeborg in Anita ji mnogokrat nemško odgovorita. Vesel sem, da sem vsaj enkrat na teden med slovenskimi otroci. Znamo tudi že pesmico o mamici in eno o domovini.

Egon Jenc, 6. razred, Ravensburg

VSAK TOREK SMO V ŠOLI

Slovenski otroci iz Ravensburga smo vsak torek v šoli, kjer nas uči slovenska učiteljica Dragica Nunčič, ki se pripelje v našo šolo 190 km daleč iz Stuttgarta. Vsak teden dobimo kakšnega novega

učenca. Prejšnji torek je prišel Janko, danes je pa pripeljal še sestro Metko. V razredu nas je že osemnajst slovenskih otrok. Veseli bi bili, če bi v Ravensburgu zapadel sneg. Tako radi bi se sankali. Sanke in smuči imamo že dolgo pripravljene. Pošiljamo vam sliko s praznovanja novega leta.

Oddelek slovenskih otrok Ravensburg:

Andreja Gabron, Janko Lupšina, Metka Lupšina, Rihard Gabron, Egon Jenc, Ingrid Jenc, Zlatka Meglič, Bojan Štangler, Borut Kokalj, Dušanka Žižek, Anita Žižek, Anita Tičer, Stanko Kokel, Bojan Kokel, Brigita Topolovec, Miran Vogrinec

MOJA PRIJATELJICA V DOMOVINI

Moja prijateljica v domovini je velika siva muca. Ime ji je Mica. Najraje se igra z žogo. Včasih se igrava skupaj. Je zelo pridna muca, zato jo imam rad. Lovi tudi miši. Kadar pridem, kar skoči od veselja. Ko pa odhajam nazaj v Nemčijo, gre v svoj kot in žalostna zaspi.

Tonček Škofič Vaihingen Wolfmachden str. 39 Stuttgart

Resničnost

(odlomek)

Njegov oče je bil izseljenec, obrtnik — vandrovec, krojač iz vasi Cegelnica na Dolenjskem. Konec stoletja, l. 1899, je prišel v Saarbrücken v Nemčiji ob francoski meji. Tam se je poročil. Žena je bila ena izmed hčera krojača, pri katerem je delal. (Zdaj bi moral napisati, da je bila Nemica, a to je bilo kakor geslo »vojni zločinec«.) Tik preden je izbruhnila vojna, leta 1910, sta se s svojim prvim otrokom oba odselila v Švico, v mesto Basel. Oče se je priučil krznarstva. Obrt je cvetela. Imel je hišo v središču mesta, na Rue de Courronne, prodajalno, delavnico nad lokalom z več kot dvajsetimi pomočniki. Šlo mu je tako dobro, da sta se obe hčeri — Margit in Cleri — šolali po samostanih v Bruslju, in pridobil si je tako veljavo, da so mu švicarska oblastva na krožniku ponujala svoje državljanstvo. Hotel se je vrniti domov, zdaj ne več v Rudolfswerth v Avstroogrski, temveč v Novo mesto v Jugoslaviji. Leta 1928 ga je gospodarska kriza vrgla s sedla: čez noč je postal siromak. Tega leta se je rodil — čeprav so poskušali prav vse, da se to ne bi zgodilo — sin, tale, ki je zdaj čepel za mizo v rdečem kotičku. Družina je živela čedalje slabše, sredi zmerom večje sodrge po najemniških hišah, kjer so bila dvorišča zadaj s skupnimi stranišči prave podzemeljske temnice. Od šole Ubožnih krščanskih bratov do doma v Steinenvorstadt so šolarji gonili fanta po cesti, zmerjali ga, ker si niso mogli domisliti nič boljšega, s Srbom, ki mu tiči okrvavljeno bodalo med zobmi. Čeprav so živeli ubožno, pa je fant še zmeraj dobil za Božič svoj vlakec s tiri. Leta 1937, pred začetkom druge vojne, jih je švicarska oblast pometala z vsemi drugimi tujimi delavci iz dežele. Pod okriljem dveh civilistov in dveh baselskih policajev so jih odpeljali na vlak, ki je bil nabit z izseljenci kakor ujetniško taborišče. Samo Margrit je lahko ostala v Švici. Tako so neke noči, ko je bila ravno poplava, prišli v očetov kraj. Mama v belem plašču, klobuku in čevljkah, od katerih je enega izgubila v blatu, s spečo vnukinjo v naročju, oče, ki je s prižganimi vžigalicami iskal stezo v rojstno vas, on, ki je capljal po vodi in koruzi za obema, ves navdušen, da

je iz sveta samih izložbenih oken mogoče le naletel na pot v Afriko. Tudi hiša se mu je zdela taka: slamnata streha, črna kuhinja, nizka izba. V kotu je stal ogromen sarkofag (peč), v drugem postelja z listjem, na katerem je ležala očetova sestra, teta Mici z rdečim popivaškim obrazom, na zidu slike Jezusa in Marije z odprtimi mesnatimi srci, ki so gorela. Oče je govoril s teto v neznanem jeziku, ki je imel hudo trde in ponekod premehe glasove. Lhr müsst da wohnen, je rekel oče domačim, weil wir nicht so viel Geld für den Zins in der Stadt haben. Drugi dan je odšel v mesto, da bi šival za veliko firmo. Fant ni razumel jezika, razložil je samo glasove. Gledal je ljudi v obraz in roke, kakor v kaki pantomimi. Bratranca sta na primer neko nedeljo stala pod drevesom z rogovilama za fračo v rokah in hotela drug drugemu iztakniti oči. Teta Mici je zvečer klečala v kuhinji, pela in molila rožni venec. Po vsej vasi so stale kapelice, znamenja, križi. Stric Karel, koščatih, brezličnih nog, kakor da bi večno živel v vodi, ga je nekoč oplazil z vprežno verigo čez hrbet, ker mu je skakal po sadovnjaku; dal mu je poduhati kis, da je prišel k sebi, in ga odgnal nazaj na delo. Fant se je skušal zadržati kot moški, kajti hotel je postati boksar, ko doraste. Mama, še zmerom v belem plašču in klobuku, kakor kos Basla, ki ga je odtrgala tam hkrati s sabo, se je prepirala z obema v švicarski nemščini, in onadva, ki sta delala pri hlevu ali kuhala za prašiče, sta jo razumela prav toliko kakor ona dolenjsko slovenščino, v kateri sta jo zmerjala nazaj. Bratranca in sestrične so jim zvečer pred njihovim odhodom, ko so ličkali koruzo v veži, vrgli v izbo vrabca, ki so ga oslepili, da se je zaletaval v njihove obraze. Rad bi ostal za zmeraj na deželi, a je že moralo biti tako. Leta 1938 so odšli v Ljubljano, kjer je oče šival za majhen zaslužek. Životali so v hudi bedi, se selili iz ene majhne sobe v drugo majhno sobo, ki je bila hkrati kuhinja, spalnica in delavnica — vse tri ženske, mati, sestra in njena nezakonska hči, so spale na eni postelji, on in oče na mizi. Zdaj je že razumel jezik. A najbolj se je čudil temu, kakor da odrasli ljudje skoraj niso prav odrasli. V najemniških hišah, v katerih so živeli, so se ljudje sovražili med seboj ko kuga, sovražili so se potihom ali na ves glas. Imeli so prave napade besa in žele po krvi. Drugi na primer so po ves dan ležali po pernicah na dvorišču, napol mestno, napol kmečko oblečeni, in niso delali ničesar. V rjavih uniformah in z dolgimi puškami so posebni policaji, žandarji, hodili po zastavnih poljih okrog hiš in iskali požigalce, fante, ki so koga zaklali na veselica ali posilili kako de-

kle. Ko so prišli pijani možje domov, se je začel višek življenja po sobah. Z brcami so lepili ob zid vse, kar jim je prišlo pod noč: otroke, mačke, pse, ko so otroci tuleč zbežali ali so se živali skrile pod posteljo, kjer so javkale, so skoraj poginili od smeha. In to je bilo za njihove ženske znamenje za spopad: nič jih ni bolj razdražilo kakor živalsko cviljenje. In vnovič se je začel prepir z razbijanjem posode in pohištva, da je odmevalo po vseh dvoriščih, in naraščal je do večera. Otroci so lahko šele zdaj lahko spoznali svojo mater in očeta, a takrat je strela udarila tudi po njih. Bilo je kakor v jetnišnici, v kateri živijo slobodni ujetniki. Fant se je čutil izkorenjenega in ni mogel razumeti, kako da se je znašel v tem kraju. Bal se je teh čudnih duš v ljudeh, ki so si bile v vseh hišah podobne — z izjemo neke starke, ki mu je nekoč dala zlomljen daljnogled. Nič ni pomagalo seliti se iz ulice v ulico; vlakno življenja si našel v vsaki teh sob prav tako zanikrno in izrabljeno, kakršnega si v prejšnji odvrget; takorekoč čakalo te je. Oče je obležal v bolnišnici za TBC, sestra je šivala namesto njega pri veliki firmi. A kar naenkrat, brez prehoda, je bil fant na las podoben drugim: bos, v hlačah iz preluknjane žaklje, z raztrgano mamino bluzo ali gol. Z blatom v roki — da bi se zenačil z ostalimi — je tekkel s fanti, ko so bile volitve, in obmetaval črn avtomobil, v katerem je sedela nekakšna JRZ. Doma ni bilo skoraj ničesar za pod zob. Od lakote je včasih padel v nezavest. Skupaj z drugimi je nabiral drva, dračje po vsej okolici — čez Savo do vratu v vodi po butare v gozd — in v mraku je izmikal na stavbiščih deske za hrbti čuvajev. Hodil je po prebranih krompiriških in kradel z njiv, kar se je dalo. Ob petkih je hodil skrivaj, da domači ne bi vedeli, z neko prebrisano starko, ki je živela v vagonu brez koles v gramozni jami, beračit po imenitni Ljubljani, od trgovine do trgovine, od blagajničark za okenci do razigranih prodajalcev za pulti — cukur, kruh, zavitki pudinga, drobiž — in od enih do drugih vežnih vrat boljših meščanskih hiš. Na cesti so se kdaj pa kdaj odvijale parade sokolov v rdečih srajcah in orlov v rjavih klobukih; na križiščih pa so se vedno začeli pretepi med njimi. Na pogrebih si videl po policaju, ki je vodil spreved in je bil tudi včlanjen, kateri stranki pripada mrtvec. Bile so procesije, Jadranska straža, križarji, Vincencijeva konferenca — človek se od samih strank in združb ni znašel. A otroci in sosesa v vseh teh majhnih in velikih najemniških kasarnah, ulična svojat — povsod enaka — tudi tule ni vedela nič pametnejšega, kot da je gonila fantovo družino. Samo zdaj so jo

zato, ker sta obe ženski govorili nemško in je bila mama Nemka, nekaj pa, ker jima je prejšnje življenje — prav po neumnem — še zmerom nalagalo neko gosposkost. Oh, dal bi ne vem kaj, če bi lahko zrasel v neki vasi Bogu za hrbtno, kjer so si vsi v sorodu med seboj, kjer se teta na koncu vasi ne razlikuje od tvoje matere in oče ne od strica. Rasel bi v skupnosti, tako rekoč na očeh in v zavetju vseh. Ves ta nacionalizem z zastavami in brez je bil kup gnoja: sodrgi v predmestju je služil za izgovor, da je lahko prišla do svoje žrtve, do svojega krvavega trupla, samo kot tak si jih namreč zanimal. Če enkrat vidiš obraze, zmaličene od velikih idej, iz strahu ne veš več, kam bi se skril. Oče si je tik pred letom 1941 ves besen in obupan izbral pot v Nemčijo, potem pa nanagloma umrl. Vojna, ki je nastopila, je bilo pravo prizorišče brutalnih situacij. Pakti, manifestacije, prestolonaslednikove fotografije v izložbah in na cvetličnih nosilnicah, potem bele zastave, tanki. Tisti dan, ko je izginila domača vojska in tuje še ni bilo, so se ljudje pošteno oddahnili, kot da jim je nekaj padlo z ramen. Tekali so po vsem mestu, da bi na ulicah videli zgodovino: italijanske berseljere na motorjih in s perjanicami na čeladah, na džipih visokorasle, solidne nemške vojake v kratkih škornjih. Bilo je, kot da je preteklost naenkrat pokopana in je nastopil nov, svež čas. Sosedje so zdaj hodili na obisk k mami. Mislili so, bistre glave, da ima kako zvezo z redom, ki se napoveduje. Sedeli so prijaznih obrazov v majhni sobi, po postelji, na obeh stoli in pločevinasti kanti ter se vljudno in razigrano pogovarjali v nemščini kakor eksorta parlamentarcev. Na dva načina lahko pogineš: v mirnem času zaradi ravnodušnosti svojega sosedu, v vojni zaradi njegove morilske sle. Zdaj se je zgodilo to drugo. Tiste, ki so šli v gozdove, so imeli rdečesrajčnike, oni, ki so ostali, so bili katoliki in črnosrajčniki. A vse skupaj je bila zmeda. Odrasli so se sproti razkrinkavali in rasli drug drugemu čez glavo.

(Odlomek iz novele »Resničnost«, ki je izšla v nagradni knjigi skupaj z novelo »Sporočila v spanju«)

Lojze Kovačič

Resničnost

Natrgani cvetovi

Ančka Šumenjak

Natrgani cvetovi, tak je naslov pesniške zbirke, ki jo je izdala Ančka Šumenjak, žena, mati, kmetica... Dolgo je odlašala, spravljala popisane liste v predal mize, lansko jesen pa se je le odločila: dala je na svetlo, med ljudi, verze, ki so nastajali v njenem srcu za vse ljudi, ki ljubijo lepo slovensko besedo in pesem, ki ljubijo lepoto Slovenskih goric in njene rodne Poljanske doline.

Da, Ančka Šumenjak se je rodila pred petdesetimi leti v lepi Poljanski dolini nad Gorenjo vasjo. Tam je kot mlado dekle prepevala in sanjala o svoji bodočnosti. Zgodilo se je, da je v njenem rodnem kraju še pred vojno služil vojaški mladi Anton iz Slovenskih goric. Všeč mu je bila brhka in dobrosrčna Ančka in presadil je lepi gorenjski cvet v vinorodne Slovenske gorice. Tam mu je podarila šest otrok, ki si že sami služijo kruh, razen najmlajše Danice. Dva sinova sta v Nemčiji, ena hči je učiteljica, kar si je tudi Ančka v mladih letih želela postati, a žal ni bilo mogoče.

A njen duh ne počiva. Prepolna lepote, ob pogledu na gorice ali ob spominih na rojstni kraj, se ji verzi kar sami porajajo v srcu. Morala je »dati na papir«, kar je čutila. Kljub težkemu delu na kmetiji (mož je veliko časa posvetil čebelarstvu ter je znan kot vzoren čebelar) je našla čas, da je na hitro napisala misli, katere je potem ob nedeljah, ko bi morala počivati, popravljala tako dolgo, da so ji bile všeč. Občutek za rimo in izpoved notranjih doživetij sta ji nadomestili »učeno pesništvo.« Preprosti so njeni verzi, toda v njih je vse, kar doživlja vsakdo izmed nas: ljubezen, sreča, žalost, naš vsakdanji dan se zrcali v njih. Svoj rod in stan potrjuje z besedami: »Ni me sram da sem kmetica...« Tudi naših izseljencev, ki še vedno radi prihajajo domov, se je spomnila v besedah: Slovenska zemlja čaka vas in naši rodni

kraji, čakamo vas z rožami in starimi običaji!«

Veliko njenih pesmi opeva našo lepo domovino. V tej zbirki je čez šestdeset pesmi, v njih je izpeta ena sama globlja resnica: Kdor ljubi domovino, pesem, rože in spoštuje trdo delo, ki nas preživlja, je dobrega srca, kot tak bo razumel pomen in smisel »NATRGANIH CVELOV«, ki jih je povila v šopek preprosta žena Ančka Šumenjakova.

*Ni me sram, da sem kmetica,
ni me sram žuljavih rok.
Ni me sram, da so mi lica
zvenela od dela in otrok.*

*Ponosna sem, da sem kmetica,
da zastopam kmečki rod.
Saj mimo njega je pravica
hodila vedno in povsod.*

Pesmi je zbral in uredil Janez Švajncner, ki je napisal tudi spremno besedo. Vinjete je narisal akad. slikar Oton Polak. Knjigo lahko naročite pri avtorici: Ančka Šumenjak, Jarenina, 62221 Maribor. Velja 20 ND.

Julka Fortuna

Skupinski polet v Jugoslavijo

*Starejši in mlajši se zbirajo
za veseli obisk Jugoslavije.
Pripravljajo kovčke in potni list,
ker srce jih vleče na obisk.*

*Letalo pristane. Veliko ljudi.
Vsak ima željo, da čimprej odleti.
Veliko pozdravov za svoje v
domovini.
Ah, glej v nekaj minutah smo že na
višini!*

*Visoko nad morjem, uro, dve, tri,
že narava tam čas spremeni.
V daljavi pozdravlja nebo nas rdeče.
Od sonca, ki vzhaja, je svetlo žareče.*

*Na Brniku smo srečno pristali.
Pesem slovensko so nam zaigrali.
V rožah, poljubih srce se smeji,
tega se spominjali bomo do konca dni.*

Viljem Samsa, povratnik iz Amerike

Februarske nove znamke

V februarju smo dobili dve novi znamki in sicer 3. februarja za 100-letnico rojstva Radoja Domanovića in 15. februarja za 1000-letnico Škofje Loke. Obe sta bili po 80 par, naklada obeh pa tudi po milijon. Radoje Domanović (rojen 1873 v Ovišću pri Kragujevcu, umrl 1908 v Beogradu) je eden najbolj znanih satirikov srbske književnosti. Gimnazijo je končal v Kragujevcu, visoko šolo pa v Beogradu. S pisateljevanjem se je začel ukvarjati že kot študent. Pri pripovedkah so mu bili vzorniki starejši srbski realisti. Njegova najbolj znana dela pa so politične in družbene satire, ki so bile eno izmed najborbenjših orožij zoper trinoštvo vladavine zadnjega Obrenovića. Nezadovoljen s političnimi in družbenimi razmerami v Srbiji po majskem prevratu leta 1903 je Domanović še pisal satire, toda brez prejšnjega ustvarjalnega zagona in javne podpore. Umrl je star 35 let. Naša Škofja Loka. Letos mineva 1000 let, odkar se loško ozemlje oziroma Škofja

vojskovodja celjskih grofov in jo požgal. Leta 1476 so jo napadli tudi Turki. Večkrat je v njej razsajala kuga in tudi požari niso bili redki.

Leta 1551 je mesto porušil potres, vendar ga je podjetni škof Filip II v nekaj letih popolnoma obnovil. Od takrat se Škofja Loka ni dosti spremenila in je še danes ohranila svojo srednjeveško podobo. Znamka Radoja Domanovića je izdelana po njegovi fotografiji, za Škofjo Loko pa je vzeta neka risba iz XVII. stoletja. Obe znamki je tiskal beograjski zavod za izdelavo denarja in dvobarnem ofsetu in v polah po devet znamk. Prva je velika 30 × 37 mm, brez belega roba pa 26 × 33 mm, druga 30,5 × 40 mm oziroma 26 × 36 mm, zobčana prva 12 1/2 in druga 11 3/4 in 11 1/4.

Nad prvo in zadnjo znamko in pod istima spodaj sta na belih robovih napis, in sicer pri Radoju Domanoviću »100-letnica rojstva«, pri Škofji Loki pa »1000 let obstoja«. Pod srednjo znamko spodaj pa sta priveska, in to na prvi z besedilom »Radoje Domanović 1873—1908«, na drugi pa »Škofja Loka 973—1973«.

Gorenjci imajo letos srečo. V marcu bo na eni izmed znamk s podobami naših mest v starih časih še Kranj iz XVI. stoletja.

Nočni mir

Pri Korenovih so imeli domačo zabavo. Sosed pod njimi reče zjutraj razburjen: »Poslušajte, ali niste slišali, da sem ponoči nekajkrat po stropu trkal z metlo?«

»O, ja,« se smehlja Korenova, »ampak nas ni nič motilo, saj tudi mi nismo bili najtišji.«

Zelo priden

Zakonca se vrneta zvečer domov iz opere. Ona vpraša gospodinjsko pomočnico:

»Ali je bil Janezek priden?«

»Gospa, zelo priden, hitro je zaspal in ničesar ni več želel.«

»Prav tak je, kot njegov oče,« pravi prizadeto gospa.

Loka prvič omenja v nekem pisanem viru, in sicer v darilni listini, s katero je nemški cesar Oton II podelil to ozemlje v posest brižinskemu škofu Abrahamu iz Freisinga na Zgornjem Bavarskem. Poznejši brižinski škofje so to prvotno posest še povečali in osnovali v Loki svojo upravo. Zanj so zgradili na griču Kranc-lju prvo utrdbo Zgornji stolp, pozneje pa po pobočju tega griča še grad. Naselje pod gradom se je hitro razvijalo. V listini iz leta 1274 je Loka že imenovana mesto. Vzdevek Škofja je dobila pozneje, ko so jo hoteli označiti kot posest brižinskih škofov. Prebivalstvo je bilo slovensko in nemško, ker so škofje nastavljali nemške uradnike in naseljevali svoje ozemlje z nemškimi priseljenci. Mesto so v XIV. stoletju obdali z obzidjem, skozi katero je vodilo pet vrat, zavarovanih s stražnimi stolpi. Kljub temu je mesto večkrat občutilo sovražnika. Leta 1457 je v Škofjo Loko vdrl Jan Vitovec,

Spominski koledar april 1973

2. 4. 1894 je bila ustanovljena Kranjsko-slovenska katoliška jednota (zdaj Ameriško slovenska katoliška jednota) v Jolietu III. ZDA.
3. 4. 1930 je bila ustanovljena Federacija društev SNPJ za Chicago.
3. 4. 1965 je umrl slavn hrvatski violonist Zlatko Baloković, ki je stalno živel v ZDA.
6. 4. 1941 sta Nemčija in Italija napadli Jugoslavijo.
6. do 9. 4. 1904 je bila v Chicagu ustanovljena Slovenska narodna podporni jednota, največja slovenska zveza podpornih društev ameriških Slovencev.
7. 4. 1963 je zvezna ljudska skupščina sprejela novo ustavo, ki se je je že med razpravo oprijel vzdevek samoupravljalvska.
10. 4. 1912 je bil rojen revolucionar Boris Kidrič. Umrl 11. aprila 1953.
11. 4. 1941 je italijanska vojska zasedla Ljubljano.
12. 4. 1869 je bil rojen Rihard Jakopič, veliki slovenski slikar. Umrl je 22. aprila 1943.
15. 4. 1867 je bil rojen Etbin Kristan, znan politični in društveni delavec. Umrl je 21. novembra 1853.
16. 4. 1951 je bila na ljubljanskem radiu prva oddaja za naše izseljence.
26. 4. 1947 je bil v Clevelandu ustanovljen slovenski pevski zbor Triglav.
27. 4. 1941 je bila ustanovljena v Ljubljani Osvobodilna fronta Slovenije.
28. 4. 1651 je bil rojen v Ljubljani Ivan Vajkard Valvazor. Umrl je 19. septembra 1693 v Krškem.
28. 4. 1889 je bil v Šmarju pri Ljubljani rojen slovenski izseljenski pesnik, skladatelj in pevovodja Ivan Zorman. Umrl je v ZDA 4. avgusta 1957.
28. 4. 1945 so italijanski partizani ustrelili fašističnega diktatorja Benita Mussolinija.
29. 4. 1945 je v svojem berlinskem bunkerju naredil samomor največji vojni zločinec vseh časov Adolf Hitler.

Pozdrave sta nam poslala tudi mlada »nemška« Slovenca Tomislav in Aleksander Leist

Ženitev v Franciji

Življenja v domovini se ne morem privaditi, zato se želim vrniti v Francijo. Zaradi tega iščem poznanstva s primerno tovarišico za poroko ali skupno gospodinjstvo. Star sem 70 let, vdovec brez otrok, imam malo francosko pokojnino in nekaj prihrankov. Ponudbe pošljite na upravo Rodne grude pod šifro »Razočaran«.

Hiša v Kresnicah

Prodam visokopritlično komfortno stanovanjsko hišo s sadovnjakom v Kresnicah 37 p. Kresnice. Oddaljeno od Ljubljane 25 km ob cesti Ljubljana—Litija. Hiša je grajena 1959. leta, vseljiva takoj, cena ugodna. Naslov: Karel MIKLAVEC, Ljubljana, Šišenska 82.

Iščem brata v ZR Nemčiji

Z bratom sem pred petimi leti izgubil vse stike. Njegov zadnji naslov je bil: Venčeslav Erzetič, 807 Ingolstadt, Esplanade 48. Prosim brata, če bo bral te vrstice, ali kogarkoli, ki kaj ve o njem, da mi sporoči na naslov:

Jože Erzetič
7311 Hochdorf, Hofackerstr. 15

Rad bi spoznal življenjsko družico

razumevajočo in vestno, staro okrog 25 let, manjše postave. V primeru obojestranske simpatije je mogoča takojšnja poroka. Pišite in mi pošljite kratek življenjepis s sliko na spodnji naslov:

Toni Grobelnik
D-1000 BERLIN 49
Abendrotweg 13

»Katera izmed deklet kadi?«

Nikoli ne bom pozabila tistih dni. Nekaj desetih deklet nas je prišlo naenkrat v mesto. Razdeljene smo bile v dve skupini. V manjši, ki je bila namenjena v drugo tovarno, sem bila tudi jaz. Tako sva se ločili z najboljšo prijateljico. Nikoli več ni bilo tako kot prej, ker se je vsaka od naju znašla v novi sredini, z novimi obveznostmi. Čez nekaj časa sva se nekako »izgubili«.

Bile smo prve Jugoslovanke tukaj in zato neke vrste atrakcija. Fantje nas niso pustili na miru ne na cesti ne v tovarni. Sprva se sploh nismo zmenile zanje, temveč smo se vrgle na delo. Delovodje so lahko poročali le dobre rezultate, ker smo se res trudile. Lastnik tovarne se nam je vedno smehljajal in nas prijazno pozdravljajal. Nekaj dni je šlo vse v redu. Ker sem že od prvega dne neslužbeno prevzela vlogo tolmača, so me poklicali v pisarno. Ni bilo prvič, da sem dekletom morala nekaj razložiti. To pot pa je bilo drugače. Vodja celotnega obrata, ki smo pred njim imele večji strah kot pred lastnikom, zaradi strogosti, je stal sredi pisarne rdeč kot kuhan rak.

»Ali veste, katera izmed deklet kadi?« je vprašal.

»Seveda gospod, le ena kadi, to vemo vse,« je bil moj odgovor.

»Pa veste kakšno nesnago, naravnost svinjarijo je čistilka našla na stranišču? Polno ogorkov, pepela, razmetanih vžigalic in še ...

»Tega naša dekleta niso storile, gospod K.,« sem jezno odgovorila. »Če je čistilka šele danes našla vse to, me smo pa že dva tedna tukaj, kako morete trditi, da so to bile Jugoslovanke? Dobro veste, da polovica Nemk kadi, torej one tega niso mogle storiti.«

Jezno je zamahnil z roko in dejal: »Povejte vašim, da bosta odslej vsak dan po delu dve očistili stranišče.«

»Kaj? Stranišče čistiti smo prišle sem? Hvala lepa! Najprej nam dokažite, da so res kriva naša dekleta, toda povem vam, da tudi potem nobena ne bo čistila.« Prezirljivo sem ga pogledala in zapustila pisarno.

»Kaj, za vraga, sta se imela toliko za pomeniti?« so me nestrpno dočakale naše. »Ja, drage moje, veliko čast nam je izkazal gospod K. Dovolil nam je, da vsak večer dve izmed nas čistita stranišče,« sem ironično zdeklamirala. »Koga vraga, se mu je zmešalo? Naj čisti sam, če hoče, jaz ne bom, pa če z zlatom plačajo.«

»Saj ti nihče ne bo plačal, Štefka, zastoni bomo ...« povedala sem jim, za kaj nas

Milenko Pegan: Kam?

dolžijo. Spogledale so se, nato pa je za vršalo:

»Naj nam takoj izročijo papirje in gremo nazaj. Pa ta dva tedna naj plačajo! To jim povej, pa da nobene minute ne delamo več.« In res se nobena ni premaknila, ko sem šla nazaj v pisarno. Gospodu K. sem natrosila popra pod nos, da sem čakala le trenutek, kdaj ga bo razneslo. Pa ga ni. Meni je šlo tako na smeh, da sem ga komaj zadrževala.

»Kaj je tako smešnega?« je vprašal. »Vse skupaj,« sem odgovorila. »Torej, me se vračamo ...« sem začela. »Nikamor se ne vračate, razen sedaj na delo. Povejte dekletom, da bomo vse uredili in raziskali.« Odšla sem in povedala dekletom. Vseeno nobena več tisti dan ni pošteno prišla za delo.

Naslednji dan smo se šle detektive. In veste kaj smo odkrile? To, da so nevoščljive Nemke naredile to umazanijo namenoma, ker jih je grizlo, da smo bile boljše delavke in vedno pohvaljene.

Tako se je zadeva rešila, vendar jim tega nismo pozabile nikoli.

Na žalost pa smo bile me same složne le nekaj tednov. Potem se je vgnezdil črv zavisti in glodal ... Toda, to je že druga zgodba.

E. L.

mali oglasi mali oglasi

Prodajam polovico hiše, v pritličju, s štirimi sobami, kuhinjo, kletjo, kopalnico, verando, garažo in 400 m² vrta. Hiša je v Mariboru in je bila grajena 1959. leta. Pogoji: plačilo v devizah.

Felix VEZJAK
8502 ZIRNDORF
Markpl. 2
W. DEUTSCHLAND

Prodajam novo visokopritlično stanovanjsko hišo z vsemi pritliklinami in zemljiščem za vrt — 7 arov ob asfalti cesti v Brestanici. V hiši je voda in električna napeljava. Informacije: Marcen Vid, 63263 Prevorje pri Celju.

Če ste se preselili ...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169

Ime in priimek: .....

Stari naslov: .....

Novi naslov: .....

Najlepše darilo za vsakogar

»Odmevi domovine«

Slovenske narodne pesmi,
igrane na orgle

Paul J. Šifler, priznani slovenski
organist (ASCAP)

(Long playing gramofonska plošča
5.95 dolarja)

Naročite jo pri:

John La Montaine

3947 Fredonia Dr.

Hollywood, California 90028

U.S.A.

Slovenski pevski zbor »Zarja« predstavlja svojo novo stereo ploščo

»Songs by Zarja«

Vol. II

(Pesmi Zarje)

Na tej plošči so posnetki s tradicionalne »Zarjine« vinske trgateve:

En hribček bom kupil; Bratci veseli vsi; Mi Slovenci vinca ne prodamo; Ne grem domov; Živijo, oj živijo!

in še enajst drugih znanih slovenskih melodij. Plošči so priložena tudi besedila vseh posnetih pesmi.

Ko naročate ploščo, prosimo, izpolnite spodnji obrazec, priložite 5 dolarjev in pošljite na naslov:

Joe Braddock

20290 Blackfoot Road

Euclid, Ohio 44117

U.S.A.

Naročam gramofonsko ploščo »Songs by Zarja«, vol. II

Ime in priimek: .....

Ulica: .....

Mesto in zip: .....

Država: .....

Tiskovni sklad

AVSTRALIJA: Ivan RUDOLF 0,48 Lstg, Francka LIKAR 0,87 Lstg, Fred in Milena MAVKO 1,52 Lstg, Zora SVETINA 0,41 Lstg.

BELGIJA: Avgust TANSEK 46.— Bfr, Franc in Tončka TRKAJ 130.— Bfr, Karl ROMIH 81.— Bfr, Kristina ROSULNIK 30.— Bfr, Jožefa GLOBEVNIK 30.— Bfr, Josef KRESE 80 Bfr.

FRANCIJA: Jean TRSTENJAK 10.— FF, Franjo OZBOLT 10.— FF, Franc KOSEC 10.— FF.

GRČIJA: Maria CHALLOY 2.— US \$.

HOLANDIJA: Slavko STERMAN 16.— din.

JUGOSLAVIJA: Ana GOLE 24.— din, Fani SALISNIK 30.— din, V. F. RUCIGAJ 4.— can. \$.

KANADA: Mirko VRHOVSEK 100.— din, Vinko BABNIK 2.— can. \$, S. S. PAVLIČ 1.— can. \$, Rose MAROLT 1.— can. \$, Lojzka in Janez SAJE 3,70 can. \$, Franc MATUS 2.— can. \$, Frank TEVC 2.— can. \$, Jože ZIDAR 4,50 can. \$, Janez HOČEVAR 17,50 can. \$, Franc HAJDINJAK 10,50 can. \$, Joseph CERNIGOJ 1.— can. \$, Tony KOBAL 3.— can. \$, Frank SOSTARIC 1.— can. \$, Milan BIZJAK 7.— can. \$, Franc ČELAN 2.— can. \$, Štefan CIGAN 2.— can. \$.

LUXEMBURG: Benjamin MEDVEŠČEK 10.— Bfr, Jean MEDVEŠČEK 30.— Bfr.

NEMCIJA: Franc BOGATAJ 4.— DM, Vinko HERZOG 2.— DM, Gabriella SASS 2.— DM, Albert SVETELSEK 4.— DM, Pavla AMON 5.— din, Toni DROBNIČ 4.— DM, Štefka KLOKOV 7.— DM, Erika LEIST 7.— DM, Franc ČEGOVIK 10.— din, Tone MEDLE 16.— din, Ivan KUNST 4.— DM, Emil ZORZUT 4.— DM.

ŠVEDSKA: Janez SLEBIČ 1.— Skr, Feliks JABLANOVEC 1.— Skr, Štefka LESER 11.— Skr, Slavko KOREN 1.— Skr, Stanko BRACKO 11.— Skr, Milan STARC 6.— Skr.

ŠVICA: Janez PETERNEL 4.— Sfr, Olga VEHOVEC 2.— Sfr.

ZDA (USA): John SUSTARSIC 1.— US \$, Josephine KLUN 2.— US \$, Frank ČESEN 2.— US \$, John ZUGICH 1.— US \$, John J. ZUGICH, Jr. 1.— US \$, Mary TURSICH 1.— US \$, N. B. NICKELSON 1.— US \$, Frank MASLE 2.— US \$, Raymond KLADNIK 2.— US \$, Jennie MARINSEK 2.— US \$, Ciril MEDVED v spomin pok. Mary Kozjak 2.— US \$, Frances PEKLEY 5.— US \$, John JAMNICK 1.— US \$, Anton ROUS 2.— US \$, Joseph GLAVAN 1.— US \$, Theresa BATIS 2.— US \$, Joseph BIRK 2.— US \$, Tončka EZZO 3.— US \$, Gertrude TRINKAUS 1.— US \$, Louis YARM 2.— US \$, Mary OCVRK 1.— US \$, Amalia BOLKO 2.— US \$, Elsie CULKAR 10.— US \$.

Iskreno se vam zahvaljujemo!

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo po angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

Vaš oglas v reviji RODNA GRUDA vaše okno v svet!

Mesečna revija »Rodna gruda« ima svoje bralce v 40 državah na vseh kontinentih! Enkrat na leto potuje v svet tudi bogato opremljen »Slovenski koledar«.

»Rodno grudo« in »Slovenski koledar« izdaja Slovenska izseljenska matica, ki ima tesne stike s številnimi slovenskimi rojaki po vsem svetu, slovenskimi organizacijami in društvi, potovalnimi agencijami, podjetniki.

Številni bralci naših publikacij, predvsem v tujini začasno zaposleni, se nameravajo za stalno vrniti v domovino in iščejo informacije o možnosti nakupa hiše, stanovanja, avtomobilov, pohištva, gospodinjskih strojev in vsega, kar potrebujejo za življenje in delo doma.

Izkoristite tudi vi stike, ki jih ima z vsem svetom Slovenska izseljenska matica! In zapomnite si:

Vaš oglas v publikacijah Slovenske izseljenske matice vaše okno v svet!

Naš naslov je: Slovenska izseljenska matica
61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II.
Telefon: 21-234

Zahtevajte cenik in podrobnejše informacije.

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar

Koledar za Slovence po svetu lahko naročite pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in pri vseh svojih zastopnikih.

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,

čitljivo izpolnite

in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto .....

RODNO GRUDO od ..... dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

Za vsakega novega naročnika – nagrada!

Že pred nekaj meseci smo vas seznanili z našim nagradnim razpisom za pridobivanje novih naročnikov. Obljubili smo vam, da bomo vsakomur, ki nam bo našel vsaj enega novega naročnika, poslali knjižno nagrado po izbiri. Razpis bo veljal vse leto! Že doslej imamo zapisanih vrsto naročnikov, ki so se že odzvali na ta naš razpis, vabimo pa k sodelovanju še druge rojake!

Prav gotovo imate znanca, prijatelja, sorodnika, ki mu bo revija »Rodna gruda« prav tako zvesta prijateljica, kot je vam. Izpolnite spodnji obrazec in ga v kuverti ali nalepljenega na dopisnico pošljite na naš naslov!

Rodna gruda 1973

Moj točen naslov: .....

Točen naslov novega naročnika: .....

Podpis:

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in v Evropo, zaupajte se nam!

 Transturist

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze z lastnimi modernimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, vstopnice za prireditve, lov in ribolov itd.

Turistična agencija Transturist Ljubljana, Šubičeva 1, tel. 20-188, 20-189, telex 31 144 YU TRANLJ, ter poslovalnice v Škofji Loki, Bledu, Bohinju in Radovljici.

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Pomlad v Jarčji dolini

Foto: Ančka Tomšič

YUGOSLAV AIRLINES 1947-1972 **25**

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

april

4

1973

SLOVENIJA

Škofja Loka, eno izmed najstarejših slovenskih mest, slavi letos tisočletnico obstoja. Visoki jubilej praznujejo vse leto, njegova počastitev pa bo predvsem delovna. Seveda imajo tudi raziskovalci loške zgodovine pomembno besedo. V sklopu jubilejnih praznovanj bo tudi tradicionalni izseljenski piknik 4. julija ... Foto: Peter Pokorn

Spomladansko oranje

Foto: Janez Zrnc

Pri gradu Blato pri Grosupljem

Foto: Marjan Garbajs

Iz vaših pisem

Naša slovenska šola v Reutlingenu

Res, »naša«, to je edino, kar lahko rečemo, da je naše tu na tujem. Tu, v tem kraju nas je zelo veliko, ki imamo šolarje zato smo se lani zelo razveselili vesti, da konzulat organizira redno slovensko šolo. Lani je bilo učencev še malo, saj je bilo vse skupaj povezano z velikimi težavami. Večina mamic je zaposlena in tudi velika oddaljenost je bila vzrok, da otroci ali niso ali pa so neredno hodili v šolo. Letos je razred poln tako, da je tov. Dragica morala razdeliti učence na starejšo in mlajšo skupino. Predvsem se nam zdi važno, da se otroci učijo pravilno slovenščino in moram reči, da se učijo res pridno in redno obiskujejo pouk. Tam se naši otroci spoznavaajo, dobivajo nove prijatelje iz raznih krajev Slovenije in tako bodo bolj povezani med seboj, kar je za nas nujno potrebno. Zahvaljujem se tovarišici učiteljici Dragici za trud, ki ga ima z našimi šolarčki in lepo pozdravljam vse slovenske družine tu v Nemčiji kakor tudi

Malmö: 27.1.1973

Naročam da mi od 1.2.1973
pošljete časopis Rodna gruda.

Moj naslov:
Milan Meško % Čeh

21444 Malmö
Sweden

Lepo pozdrave od bodočega bralca.

v Avstraliji v kraju Geelong, kjer smo živel nekaj časa, ter rojake v Aumetzu v Franciji.

Ivanka Požlep
7412 Emingen, Kreis Reutlingen, ZR Nemčija

Štirinajstdnevnik

Rodno grudo vedno težko pričakujem in sem z njo zelo zadovoljen. Posebno sem vesel lepih fotografij, ki jih s ponosom pokažem tudi nemškim tovarišem. Prav pobaham se z njimi.

Revije sem vesel, vendar mislim, da je res predolgo čakati cel mesec nanjo. Razmislite, da bi kdaj izhajala štirinajstdnevno! Novice bi bile tako bolj sveže in zadovoljni bi bili, čeprav bi bila revija nekoliko dražja in obseg nekoliko manjši.

Božidar Cesar
Stuttgart, ZR Nemčija

Kozolci ...

Revija je močna vez med Slovenci v inozemstvu in onimi v rodni domovini. Slike iz domovine so zanimive: mesta in vasi so večja, nekdanje znane hiše so povsod obkrožene z novimi poslopji in jih je težko spoznati.

V zadnjih dveh revijah ste objavili slike malih kozolcev. Ti mali kozolci bodo kmalu izginili. Kozolci na velikih kmetijah v Poljanski dolini niso služili samo za sušenje sena, temveč tudi kot garaža za vozove.

Amerikancem so zelo zanimivi gradovi po Jugoslaviji. Žal je bilo njih veliko število poškodovanih ali porušenih. Pozdravljam rojake po Ameriki in domovini.

M. B. Nickelson
La Jara, Colo., ZDA

Naročnina

Pošiljam vam naročnino za mojo revijo, prenehajte pa jo pošiljati na ime Jože Vozel, vas Kal, Zagorje ob Savi. Jože Vozel je po težki bolezni umrl v trboveljski bolnici. Rojen je bil v vasi Kal, kjer je tudi živel, dokler ga ni smrt rešila trplje-

nja. Star je bil komaj 72 let. Zapustil je bolno ženo, več sinov in hčera z družinami, tu v Ameriki pa brata Johna in dve sestri, Angelo in mene.

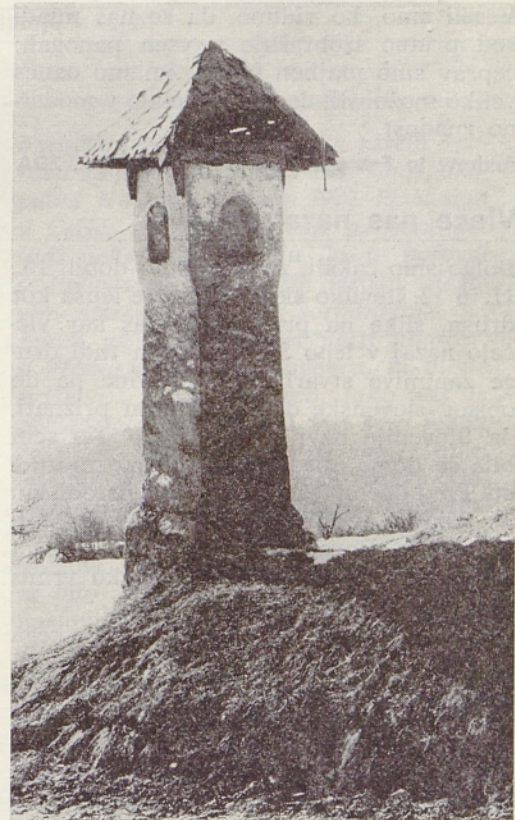
Theresa Batis Herminie, Pa. ZDA

Imam tri slovenske časopise

Rodna gruda je lepa, posebno bogata pa je s slikami. Naročene imam še tri druge slovenske časopise, tako da imam vedno dovolj slovenskega branja. Zelo rada berem tudi romane.

Tu v Sudbury je okoli petnajst slovenskih družin. Imamo slovensko društvo, pri katerem počitniško hišico, kjer imamo na leto po tri piknike. Tako se zbiramo Slovenci.

Rose Marolt Sudbury, Ont. Kanada

Staro kužno znamenje pri Rašici nad Ljubljano.
Foto: Janez Klemenčič

Križanka

Z Rodno grudo smo zelo zadovoljni, želeli bi le, da bi v njej izhajala tudi križanka. Morda je to tudi želja drugih naročnikov. Rodna gruda prihaja z veliko zamudo. Šele pred štirinajstimi dnevi (danes je 1. II.) smo prejeli novembrsko številko. Vem, da to ni vaša krivda. Tukajšnje pošte so zelo malomarne z dostavo. Poštarji sami pa zelo neradi raznašajo tuje časopise.

Steven-Mimi Plevel, Hamilton, Kanada

Spomini iz otroštva

Obnavljamo naročnino za Rodno grudo, ker ne želimo ostati brez te revije, ki nam v lepem materinem jeziku prinaša nepozabne slike in odkriva ter budi spomine na otroštvo. Žal nam je, ker se je rodila tako pozno, morala bi nas obiskovati že pred 70, 60, 50 leti. S poučnim in koristnim branjem bi nas vzgajala v narodno zavedne rojake, kajti v tisti dobi je bilo resnično pomanjkanje podobnega časopisa iz domovine. Takratna dežela Kranjska je pošiljala misijonarje v Ameriko, da so učili Indijance, na svoje sinove pa so pozabljali.

Res imamo danes marsikaj, takrat pa se nam še sanjalo ni, da bomo s časom postali enakopravni državljani Amerike. Prepričali pa smo se tudi, da ni vse zlato, kar se sveti. Končno smo tudi zadovoljni, ker se je tudi zvezna vlada začela bolj zanimati za socialne starostne razmere. Dosegli nismo še vsega, sčasoma pa bo še vse prišlo. Z evropskim socialnim sistemom pa se še ne moremo primerjati. Veseli smo, ko vidimo, da se naš mladi rod pridno izobražuje v vseh panogah; čeprav smo majhen narod, imamo danes veliko možnosti, da se vključimo v moderno znanost.

Andrew in Frances Možek Waukegan, Ill., ZDA

Vleče nas nazaj

Dolgo smo čakali, zdaj pa smo dobili 10., 11. in 12. številko skupaj. Ena je lepša kot druga, slike na prvi strani nas kar vlečejo nazaj v lepo Slovenijo. Pa tudi druge zanimive stvari, od zgodovine pa do opisov slovenske dežele. Moram priznati, da Slovenije ne poznam veliko. Ko sem bila še doma, nisem imela veliko možnosti. Pred dvema leti, ko smo bili na obisku, pa smo si ogledali Bled, Brezje, Bohinj, izvir Soče, Bovec, Idrijo, Koper, Izolo in druge kraje. Res se je bilo težko vrniti nazaj.

Oba z možem sva doma iz Slovenskega Primorja. Delala sem v tekstilni tovarni v Ajdovščini in tudi tukaj sem zaposlena v predilnici. Rada imam družbo, zato zelo rada delam, čeprav sem edina Slovenka v tovarni. Imela sem delovodja, ki je bil doma z Bleda, pa so mi ga »ukradli«. Pa ga bom že dobila nazaj...

Družina Nudolfer Sydney, Avstralija

Mi, »domotožci«

Slučajno sem dobil v roke revijo Rodna gruda v daljni Avstraliji. Bil sem presrečen in solze so mi prišle v oči, ko sem jo prelistal. To je edina revija, ki daje nam domotožcem razvedrilo in poročila iz naše prelepe Slovenije. Nimam besed, da bi vam lahko opisal, kako sem ganjen nad vsem, kar je napisano v njej. Nihče doma si ne more predstavljati, kaj pomeni ta revija človeku, ki je v tujini in posebno še, če se počuti tako zavednega Slovenca kot sem jaz in moja družina.

Živimo v deželi, ki nam da dovolj vsega, če imaš denar, drugače pa si lahko lačen in gol. Nihče te ne pozna, ker vsakdo gleda le na svoj »biznis«. Težave imamo predvsem zaradi domotožja. Polnih 39 let sem živel v naši prelepi Sloveniji, v okolici Maribora. Ni lahko izkoreniniti ali upogniti to drevo, ki ima korenine globoko v zemlji. In tako so moje korenine doma v Sloveniji. Tu ne mislimo ostati, pa naj bi se cedila med in mleko po cesti. Star pregovor pravi: ljubo doma, kdor ga ima. Doma sicer nimam več, imam pa košček Slovenije v sebi, ki me bo privlekel nazaj, pa čeprav po vseh štirih. Vsaka šola nekaj stane in tako je tudi nas, da smo šli sem, kjer ni mesto za poštenega človeka, ki ljubi svojo domovino in svoje običaje. Nikoli ne bi nikomur priporočal, naj gre iskat srečo v tujino. To so samo govornice. Denar ni nič. Meni je bogastvo sreča in zadovoljstvo. Nekateri so tu ponoreli, ko so služili 100 dolarjev na teden, to pa v teh razmerah ne pomeni ravno veliko. Slovenci se tu držimo precej skupaj in vedno govorimo samo dobro o naši prelepi Sloveniji in o naših pridnih ljudeh po tovarnah in na deželi.

Marjan Martin Doveton, Vic., Avstralija

Pozdrav iz Liechtensteina

Najlepša hvala za redno pošiljanje Rodne grude, saj je to res košček domovine, ki smo jo zapustili. Meni osebno pomeni zelo veliko, saj tu v Liechtensteinu ne živi veliko Slovencev. Sporočam spremembo naslova.

Hasler Stanka-Zemljč
Triesen, F. Liechtenstein

Ljubljana — Love Jane

Tukaj Amerikanci ne vedo, kako bi po ameriško pomenilo Ljubljana. Mnogi na to niti ne pomislijo. Če pa vas slučajno kdo vpraša, jim povejte, da Ljubljana pomeni »Love Jane«. Morda pa se bo kdo nasmehnil ob tem...

Mary Bole Willoughby, Ohio, ZDA

Ižanka piše iz New Yorka

Rodna gruda res počasi pride v New York, a bolje je pozno kot nikoli. Nekaj dni potem pa le imam kaj dobrega bra-

nja. Vselej sem vesela, ko jo dobim. Saj me že ob samem naslovu pretrese mraz, ko mislim na svoj domači kraj.

Moj brat France Repar v Indiji pri Beogradu mi piše, da rad bere Rodno grudo, ki sem mu jo jaz naročila lansko poletje. Vem, da bo rad prebral tudi moje vrstice iz New Yorka.

Tu večkrat beremo v časopisih o spopadih policije z roparji, pa o tem, kako včasih trpijo zaradi njih tudi povsem nedolžni ljudje.

V Rodni grudi sem prebrala tudi poročilo o nesreči, v kateri sta bila ranjena Frank in Mildred Virant iz Bridgeville v Penn. Prilagam pa tudi fotografijo, ki je bila posneta leta 1970 na škofjeloškem pikniku.

Mary Tursich
New York City, ZDA

Ob moji šestdesetletnici

Srčno želim povedati v Rodni grudi, kako lepo so me tukaj v Torontu počastili domači in znanci ob moji 60-letnici. Iz rodnega kraja in od tu sem prejel od otrok in znancev številne čestitke in lepa darila. Teh je bila vsa miza polna. V zahvalo smo pripravili doma malo gostije, kjer smo si nazdravili in po domače zapeli:

»Pri farni cerkvici zvonček že zvoni,
jaz sem pa še na tuji zemljici...«

Obujali smo tudi spomine in jaz sem spregovoril o svojem življenju. Rojen sem bil v Ziljah pri Vinici, v kamnitih pasivnih krajih. Ko mi je bilo 18 let, sem se priženil na posestvo Matije Zuhlja v Spodnjih Ziljah in vzel na rame težko breme gospodarjenja. Obnavljal sem dom, obnovil in pokrčil ves kamen na njivah in košenicah, obnovil in nasadil vinograd in sadovnjak. Izmučen in zgaran sem se podal v svet, star že 50 let v želji, da bi bolje poskrbel za družino — ženo in tri otroke. Zdaj sta dve hčerki že omoženi. Tudi šest vnukov že imam. Razumemo se in radi se imamo. Tega pa sem najbolj vesel. Lepo pozdravljam vse rojake po svetu.

Stanislav Čemas, Toronto

IZDAJA — PUBLISHER:
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

GLAVNI UREDNIK:
Drago Seliger

ODGOVORNI UREDNIK:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone
Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan
Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:
Vera Valenci

Oblikovalec:
Jože Boncelj

Prevajalci:
Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolar-
jev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg,
Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol.,
Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holan-
dija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška:
33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA:
5.— dol.

PLAČILA NAROČNINE:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356
iz inozemstva: dev. račun: 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski
banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporo-
čenem pismu

PAYMENT FROM ABROAD:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljub-
ljanska banka or by international money order or by check in
registered letter

CENA POSAMEZNEGA IZVODA: 5 DIN

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

4

LETO XX — APRIL 1973

REVIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVENES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
Američani v Bohinju	6
Začasno na tujem (I)	7
English Section (II)	7
Kmečka ohcet '73	15
Prišleci v Švici, prišleci doma	16
Zakladi Narodne galerije	18
Le pesem čričkov je večna	20
Preteklost v sedanosti	22
Dve roki, eno čustvo	24
Slikarstvo Viktorja Magyarja	25
Slovenci v ZR Nemčiji	26
Ansambel Franca Flereta	27
Nazaj pod Karavanke	29
Naši po svetu	30
Kako izoblikovati otrokovo poštenost	34
Otroci berite	36
Lojze Kovačič: Resničnost (odlomek)	38
Natrgani cvetovi	39
Filatelija	40
Zapis iz prvih dni življenja v tujini	41

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Izgubljeni sinovi, bratje...

Koliko naših ljudi se je že izgubilo ne-
znano kje v svetu? Koliko mater ne ve
za svoje sinove, žena za može, sester
za brate? Te naše »izgubljene sinove«
včasih iščemo tudi prek naše revije in
neredko se nam zgodi, da nas obiščejo
srečni iskalci, hvaležni, da smo jim po-
magali poiskati njihove drage. Seveda
pa ostanejo številna iskanja brez od-
meva. Mnogi za seboj niso pustili nika-

ke sledi, kakor da so se vdrli v zemljo,
nikakega sporočila. Ali je mogoče tako
pozabiti na mater, sestre, brate? Žal
vam moram reči, da je.

Pred nekaj dnevi smo videli na ljub-
ljanski televiziji pogovor z materjo iz
Maribora, ki živi v nemogočih socialnih
razmerah. Pa jo je reporterka med
drugim vprašala: »Ali nimate nikogar
od svojih, da bi vam kaj pomagal?«
»Imam hčerko v Avstraliji,« je odgovo-
rila. »Ali vam kaj piše, kdaj vam je
nazadnje pisala?« »Pred sedemnajstimi
leti,« je skrušeno odgovorila obupana
mati. Ali je mogoče pozabiti mater?

V februarški številki smo objavili eno
izmed zadnjih naših poizvedb — sest-
ra je iskala brata v Avstraliji — na ka-
tero smo že čez nekaj dni prejeli odziv.
Žal, to pismo zaskrbljeni sestra ni pri-
neslo veselja. Tako nam je napisal ro-
jak Pavle Vatovec s Tasmanije: »V Rod-
ni grudi sem prebral, da sestra išče bra-
ta na Tasmaniji. Takoj sem se odločil,
da vam odgovorim, obenem pa se tudi

opravičujem, ker vam tega nisem spo-
ročil že prej. Gospoda F. M. smo poko-
pali v Hobartu 9. maja 1972. Pisal sem
v Celje, slike s pogreba pa sem dal
tudi nekemu prijatelju, ki je potoval
v Jugoslavijo, da bi jih izročil njego-
vim staršem oziroma sorodnikom, na
žalost pa nisem mogel najti nikogar.
V Hobartu ni bilo Slovenca, ki bi ne
prišel na njegov pogreb, tako nas je
prizadela njegova smrt. Vsi smo jokali
za njim. Zavedamo se, da smo z njim
izgubili pravega poštenega rojaka. Do-
govorili smo se, da mu bomo mi posta-
vili spomenik. Prosim vas, sporočite
njegovi sestra, da smo storili vse, kar
je bilo mogoče, da bi zvedeli za njen
naslov, vendar pa nismo mogli vzpo-
staviti stikov. Sporočite ji tudi, kaj se
je zgodilo z njenim bratom in ji dajte
moj naslov.«

Kaj naj še dodam k temu pismu?
Morda le to, da je to sporočilo prizade-
lo tudi vse nas v uredništvu. Izgublje-
nega brata smo našli prepozno.

Mitja Ribičič novi predsednik

Na seji republiške konference Socialistične zveze v prvih dneh marca so soglasno izvolili za predsednika Mitjo Ribičiča namesto razrešenega Janeza Vipotnika, ki je bil imenovan za glavnega direktorja RTV Ljubljana. Mitja Ribičič je ob prevzemu svoje nove dolžnosti poudaril, da se zaveda resnosti političnega trenutka, da pa mu bo delo lažje zaradi velikega ugleda, ki si ga je Socialistična zveza pridobila v preteklih letih.

Kancler Brandt v Jugoslaviji

V dneh od 16. do 19. aprila bo obiskal Jugoslavijo kancler ZR Nemčije Willy Brandt z ženo. O mednarodnih in dvostranskih odnosih se bo nemška delegacija pogovarjala s predsednikom zvezne vlade Džemalom Bijedićem, kanclerja Brandta pa bo sprejel tudi predsednik Tito.

Princ Filip v Makedoniji

Edinburški vojvoda princ Filip se je v začetku marca mudil nekaj dni v Makedoniji, kjer si je ogledal novo skopsko železarno, ki je bila zgrajena z britansko opremo, za tem pa je obiskal nekatere kulturnozgodovinske in turistične zanimivosti te republike. Daljši čas se je zadržal ob ohridskem jezeru.

Janko Smole: zakaj devalvacija

V zvezni skupščini je 6. marca član zvezne vlade Janko Smole v zvezi z mednarodno monetarno krizo poudaril, da je bil odločilni razlog za zadnjo devalvacijo dinarja v tem, da se ohrani položaj jugoslovanskega izvoza na svetovnem trgu. Med drugim je poudaril: »Dinar smo devalvirali v času, ko je skupni promet tekočih transakcij s tujino dosegel pri nas okrog 9,3 milijarde dolarjev, v času ugodnega plačilno-bilančnega položaja Jugoslavije, saj smo leto 1972 končali s pomembnim presežkom v tekoči plačilni bilanci, v znesku okrog 300 milijonov dolarjev, in v času, ko se je obseg deviznih rezerv povečal leta 1972 za okrog 566 milijonov dolarjev tako, da so na dan 31. decembra 1972 znašale te rezerve 869 milijonov dolarjev.«

Jugoslovanske obveznice na newyorški borzi

Podpredsednik zvezne vlade Jakov Sirotković je po obisku Združenih držav Amerike in razgovorih z ameriškimi gospodarstveniki izjavil, da je za Američane zelo zanimiv

zanimivosti iz domovine

načrt za gradnjo jedrske elektrarne v Jugoslaviji. Skupna vrednost takega objekta bi bila okrog 250 milijonov dolarjev. Veliko pozornost v ameriškem tisku je povzročila tudi novica, da Jugoslavija prvokrat nastopa na newyorški finančni borzi s svojimi državnimi boni oziroma državnimi obveznicami dolgoročnega posojila. Obveznice prodaja Narodna banka Jugoslavije, jugoslovanska vlada pa je porok za redno odplačevanje posojila.

Sedeminpetdeset ladij

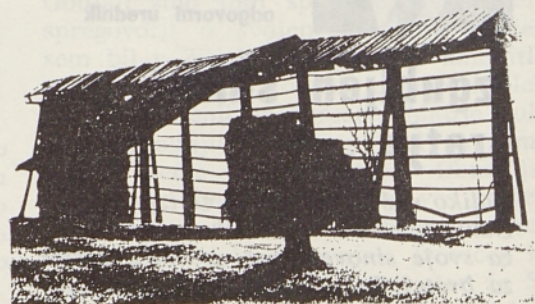
Najmočnejše jugoslovansko brodarstvo podjetje Jugoslovanska linijska plovba iz Reke bo letos dobila pet novih ladij s skupno nosilnostjo 105.000 ton. Zdaj ima to podjetje 57 ladij za čezoceansko plovbo, od teh pa jih je bila polovica zgrajena v zadnjih štirih letih. Podjetje je lani ustvarilo 30 milijonov dolarjev čistega dohodka.

Stanovanja za delavce

Podružnica Ljubljanske banke za kreditiranje stanovanjskega gospodarstva je sklenila, da bodo občane še bolj spodbujali k varčevanju in k vlaganju za zidavo stanovanj. Prednost pri najemanju kreditov naj bi imela predvsem zidava delavskih stanovanj. Posebne ugodnosti predvidevajo tudi za naše ljudi, ki so zaposleni v tujini prav zaradi tega, ker doma niso imeli stanovanja.

Petina Slovencev živi na vasi

Po podatkih popisa prebivalcev, ki je bil v marcu leta 1971, je imela Slovenija le še 353.031 kmečkih prebivalcev ali 20,44 odstotka vsega prebivalstva. Glede narodnega dohodka je kmetijstvo šele na četrtem mestu. Najmanj kmečkega prebivalstva imata občini Trbovlje in Jesenice, največ pa občine Lendava, Murska Sobota, Lenart in Ormož, kjer je še 50 odstotkov kmetov. Zmanjševanje števila kmečkega prebivalstva se bo v prihodnje nedvomno še nadaljevalo.

Kmečke idile ni več

Nov hotel v Rogaški Slatini

Rogaška Slatina ima že nekajstoletno zdraviliško tradicijo, kljub temu pa so v zadnjem času premalo vlagali v razvoj zdra-

viliškega turizma. V zadnjih letih je doma in na tujem predvsem znan njihov oddelek za hujšanje, saj prihajajo s tem namenom sem ženske iz vse Evrope. Zmogljivosti nočitvenih kapacitet v Rogaški Slatini so že

Rogaška Slatina s slavno zdraviliško preteklostjo želi za-
držati korak s so-
dobnim razvojem tu-
rizma

občutno premajhne, zato so se odločili, da bodo v kraju zgradili nov hotel A kategorije, kjer bodo lahko sprejeli tudi zahtevnejše goste. Graditi ga bodo začeli že v aprilu.

Zeleno listje v izvoz

Dubrovniško podjetje »Dalmacijabilje« vsako leto izvozi za okrog 1,5 milijona dolarjev zdravilnih zelišč, letos pa računajo, da bo znašala vrednost njihovega izvoza okrog 2 milijona dolarjev. V tujino — od tega večina v Združene države Amerike — izvozijo 60 odstotkov skupne količine odkupljenih zelišč.

Nove ameriške lokomotive v Jugoslaviji

Ameriška družba General Motors je pred kratkim odposlala v Jugoslavijo prvo pošiljko lokomotiv za jugoslovanske železnice, ki so jih skupno kupile pri tej firmi 124. Vsaka od teh lokomotiv ima 3.000 do 3.300 konjskih moči in bodo s tem najmočnejše lokomotive na jugoslovanskih tirih.

Zastava 101 v tujino

Jugoslovanska inačica italijanskega fiata 128 — zastava 101, ki velja tudi za jugoslovanski »nacionalni« avto, vzbuja zanimali

nje tudi na tujih avtomobilskih trgih. Kra-
gujevska tovarna »Crvena zastava« ga je za-
čela uspešno tudi izvažati, predvsem na
Poljsko, Finsko, Avstrijo, vse pa kaže, da
ga bodo izvozili tudi v Francijo in ZR Nem-
čijo.

Heyerdalovo darilo

Znani norveški pisatelj in borec odporni-
škega gibanja Thor Heyerdal se je odpove-
dal vsem sedanjim in bodočim honorarjem
za svoja dela, objavljena v Jugoslaviji v ko-
rist ustanove Josephine Baker in za Sedmo
celino, mednarodno otroško ustanovo pri
Šibeniku. Slavni potopisec meni, da je Jugo-
slavija najidealnejša za uresničitev načrtov,
ki naj zblížajo otroke in mladino vsega
sveta.

17,7 milijona motornih vozil

V letu 1972 je pripeljalo v Jugoslavijo več
kot 17,7 milijona motornih vozil, kar je za
1,5 milijona več kot v prejšnjem letu. Naj-
več je bilo osebnih avtomobilov, kar kaže
na to, da se tuji turisti pri potovanju v na-
šo državo največ poslužujejo osebnih avto-
mobilov in letal, zanemarjajo pa klasičen
način prevoza (železnica, avtobusi).

Tito na pustovanju na Bledu

Po petih letih je bilo letos na Bledu ponov-
no organizirano pustovanje s pisano karne-
valsko povorko po blejskih ulicah. To pri-
reditve si je ogledal tudi predsednik Tito,
ki se je ravno v tem času mudil na Go-
renjskem.

V karnevalskem sprevodu je sodeloval s
štirinajstimi vpregami tudi blejski konje-
niški klub Triglav. Konjenišstvo na Bledu
se zadnje čase razvija v pomembno šport-
no-turistično panogo, ki nudi prijetno raz-
vedrilo številnim domačim in tujim turi-
stom. Posebne zasluge za to ima posestnik
Miha Ferčej, ki ima blizu Bleda majhno
kobilarno lipicancev in jahalno šolo za tu-
riste.

— Se ti ne zdi, da malo pretiravaš z obrezovanjem?
— Kaj hočeš, ne more iz kože. Na davkarji je v službi...

Iz »Pavlihe«

Na Brniku smo v februarju pozdravili tudi predsednika clevelandskega mestnega sveta Edmunda Turka, ki je z ženo prišel v Slovenijo na medene tedne. Tokrat sta si za kraj svojega bivanja izbrala Bled. Na sliki je tudi voditeljica skupine Alice Kuhar.

Ko je letalo pristalo na Brniku, je bil lep sončen dan, zato so spet brnele filmske kamere, ki so hotele zajeti vsaj del tega veselega razpoloženja. Skupina v gorenjskih narodnih nošah in z živahno diatonično harmoniko je vse zimske izletnike kljub utrujenosti kmalu spravila v dobro voljo...

Američani v Bohinju

V Bohinju so se že kar navadili na goste iz daljne Amerike, saj postajajo že stalni obiskovalci tega kraja. Skupina, ki se je v marcu na Brniku poslovila od Slovenije in z letalom odpotovala nazaj v Združene države, je ob odhodu zapela pesem »Pa spet pridemo«. Med 120 potniki je bilo namreč več kot polovico naših izseljencev oziroma njihovih potomcev, ki še dobro »tolčejo« slovensko besedo. Človek, pravijo, je kot rastlina; nekje mora imeti svoje korenine. Tako ni čudno, da marsikdo od Američanov, katerega starši ali stari starši so se rodili v naših krajih, želi vsaj enkrat videti to preljubo domovino, o kateri pojejo številne narodne pesmi.

Jack Ponikvar iz Euclida v Ohio je bil na primer že trikrat v Sloveniji. Čeprav sodi že v drugo pokolenje slovenskih Američanov, še dobro govori naš jezik.

»Well, učil sem se predvsem od svoje stare matere, ki je doma iz Žužemberka, stari oče pa iz Kamnika.« Potem je povedal, da ima po vsej Sloveniji polno »žlahte« in da obišče toliko sorodnikov, kolikor jih more.

»Najamem avto in se potikam po Sloveniji,« je pripovedoval v svoji tipični slovenščini z ameriškim naglasom. Zraven si ni mogel kaj, da ne bi pripomnil, kako mora za izposojanje avtomobila vsako leto odšteti več dolarjev.

Sicer pa ne more prehvaliti domovine svojih starih staršev.

Zlata rebula in ribe

»Najrajši pridem pozimi, ko imate manj turistov, ko je zrak čistejši, ko v Savici plavajo velike ribe.« Pri tem so se ostali Američani, ki so naju obkrožili, hudomušno nasmejali. Jack je bil namreč priljubljen humorist te skupine, razen tega pa igra boben pri orkestru, ki je spremljal to potovanje. Ameriška agencija »Kollander World Travel« namreč te počitnice prodaja pod naslovom »Polka ski-tour«.

Še bolj pa so bušnili v smeh, ko je Jack pohvalil naš cviček in zlato rebulo. Pridruži-

li so se mu tudi ostali v tej pohvali in tako smo bili pri temi hrana in pijača.

»Pijače so za nas Američane premalo hla-jene,« je dejal George Staiduhar, katerega stari starši so prišli v Ameriko iz Reke. Njegova žena Marie pa se je čudila, kako to, da jemo toliko svinjine in teletine, medtem ko imajo Američani na krožnikih največkrat govedino.

Vsi pa so enoglasno dejali, kako fantastičen okus ima naša hrana, ker je »home made« in ne v konzervah. Za kavo pa so dejali, da je premočna. Tako ni čudno, da so nekateri rajši s seboj prinesli svojo bolj blago kavo. Zanimivo je, da je bilo med skupino, ki sem jo obiskala, največ mladih. Med njimi veliko študentov. Tako Corky Godec iz Clevelanda: »Vaša pokrajina je prečudovita. Slikovita je, polna je malih lepo vzdrževanih vasi, no, najrajši pa imam pogled iz hotela na cerkvico svetega Janeza ob jezeru.«

Večina ameriških gostov je namreč bivala v hotelu Bellevue, ki se ne imenuje zastonj »Lepi pogled«, saj nudi razgled ne le na verigo Julijskih Alp, ampak tudi na vso bohinjsko dolino s celim jezerom vred.

V času mojega obiska se je jezero, ki je še zamrznjeno, v ledeni modrini kopalo v soncu in je bilo v svoji spokojnosti in hkrati očarujoči divjini prekrasno.

»Vse sem prefotografiral,« je dejal Dean Skylar s fotoaparatom v rokah, drugi pa so dodali, da so marsikaj posneli tudi na filmski trak. Tako bodo svojim sorodnikom in svojim prijateljem razkazovali Slovenijo in širili glas o njeni lepoti.

Kot glas iz davnine

Zanimivo je še, da so nekateri prišli k svojim sorodnikom z magnetofonskim trakom, na katerega so posneli glasove svojih starih staršev ali staršev, ki so se rodili tu. Potem so te govore posredovali svojim najbližjim sorodnikom.

»Moja stara teta iz Žužemberka so dva ura poslušal svojo sestro in zraven jokala,« je v

svoji ameriški slovenščini povedal Jack. Potem smo govorili o življenju pri nas in kakor je mladi Corky Godec smešno izgovoril stavek »mate mav gnarja pa fajn žvite,« me je misel pretresla. Res je, da je denar sveta vladar, ampak denar ni vse.

Ker je bila med to skupino večina mladih, je bilo v Bellevueju nadvse veselo. Igrali so menda noč in dan, pa plesali in se zabavali. Pri tem so bili najbolj aktivni tisti, ki pač niso prišli z namenom, da bi smučali. V skupini je bilo precej smučarjev, nekaj celo dobrih. Presenetilo me je, ko so Vogel pohvalili, zlasti pa še, ko so dejali, da so naše vlečnice hitrejšje in boljše od ameriških. Kaj takega...!

Spomin na sv. Jederta

Seveda pa med temi Američani niso imeli besede samo mladi. Oglasil se je tudi 66-letni Janez Erjavec, sicer rojen v Ljubljani. Najprej mi je pokazal sliko cerkve sv. Jederta, ki jo je nedavno objavila naša »Rodna gruda« in jo je naš sobesednik s čopičem in v barvah prenesel na platno.

»Ko sem bil še deček, sem namreč tja hodil po kostanj,« je rekel.

Janez Erjavec je že tretjič v domovini in pravi, da vsakič ko pride, vidi nov napredek dežele. In sploh je bil poln hvale. Iz njega so govorila čustva, tista, ki človeka vežejo na rodno grudo in katerih mladi Američani, potomci starih izseljencev ne morejo več občutiti.

Američani, recimo jim kar tako, so sicer bili gostje Bohinjskega kota, vendar pa je potovalna agencija »Transturist«, ki je prevzela organizacijo bivanja teh turistov pri nas, poskrbela, da so Američani na hitro preleteli več krajev. Pokazali so jim Bled, Reko, Opatijo, Trsat, potem pa Zagreb in celo košček Avstrije ter Italije. Tako so šli nazaj v Ameriko polni vtisov in verjemimo, da z željo, da se spet vrnejo.

Albina Podbevšek

Commision Instead of Bilingual Signs

The Commision appointed to make a close study of the Slovene minority problem in Koroško, set up by Dr. R. Kreisky, the Austrian Chancellor, has finally started its work in Vienna. The Commission has 27 members, but Koroško Slovenes are not included among them. They refused to co-operate in the Commission because it was decided to include in it the organizers of the latest serious disturbances in connection with the bilingual local signs. The latter take part in the activities of the Kaertner heimatdienst organization and other political groups. The Chancellor himself presided at one of the Commission's meetings. The whole commission business has been proceeding as was expected. The Commission has not even limited itself to the point of controversy but has decided to undertake a wide, in fact a very wide, program just in order to drag out the whole affair as far as possible. It's for this reason that sub-commissions have been set up. Work is even to start on defining the concept of a minority. It's not really possible to imagine that Koroško Slovenes might put up with such tactics.

Meanwhile Austria has been spreading abroad powerful propaganda and has been trying to influence the Foreign Press to report about the conflict in the way the Austrians would like. It has to be confessed that their propaganda has already brought some success. For example, the Swiss paper »Neue Zeurcher Zeitung«, which had been reporting objectively on the position in Koroško from the start, has now sided in principle with the Austrian diplomats. This paper's example has been followed by several West German papers and by the New York Times.

Heyerdahl's Gift

Erik Bya, the popular Norwegian radio and television director who went to see Tito with Josephine Baker some time ago, has told reporters that Thor Heyerdahl, the well-known resistance movement fighter, fearless explorer and writer (Kon-Tiki, Ra, Aku-aku), has renounced all present and future fees for his works published in Yugoslavia. Instead the money is to go to the Josephine Baker

Typical Carinthian country, the surroundings of Villach-Beljak. Photo: Ančka Tomšič

Foundation and the Seventh Continent (a youth group on Kakuu Island). The famous travels-writer would also like to participate actively since he considers that Yugoslavia is the ideal country for the carrying out of plans to bring together children and youth from all parts of the world.

As soon as he can find the time he'll come to Yugoslavia and will get well acquainted with Šibenik, where the Seventh Continent idea originated. The Norwegian town of Trysil has made a present of several prefabricated buildings, to be erected at the new settlement.

Acupuncture Now Available in Yugoslavia

Dr. Pavle Stanojević, a 40-year-old general practitioner from Milna, has returned home after a three-month period of specialization in acupuncture at the Institute for Chinese Traditional Medicine in Peking, very enthusiastic about Chinese acupuncture and the hospitality shown to him in Peking. He brought home with him a small piece of equipment for electropuncturing, a good quantity of original needles and »cigars«, which are held glowing above the skin before pricking with a needle. He has started work in the specialist clinic in the Elaphusa Hotel at Bol on the island of Brač.

Reports from Dalmatia say that Dr. Stanojević was enabled to go on the specialization course by financial support from the Federal Institute for International Scientific and Technical Co-operation of Belgrade. He had previously pursued the study of acupuncture in France and Czechoslovakia and had cured patients by this method in Milna.

After his return from China, Dr. Stanojević stated that he had learnt a great deal there. He said that he had improved his acupuncture technique and could handle the needle more skillfully when puncturing. He had learnt that acupuncture should be deeper than he had previously thought. He had also adjusted his list of diseases which can be cured by acupuncture. He did not want to tell newspapermen exactly which diseases are concerned, so he told them instead that the practice of acupuncture is very wide-spread in China and is used in the curing of almost every disease. The use of acupuncture as a means of anaesthesia is compulsory at every surgical operation; it is also used in clinics and simply as a pain-reliever.

Thus, with the Doctor there, Bol has finally become the only tourist centre in Yugoslavia where patients can be cured by acupuncture.

Spring-time in Slovenia

G.M. Railway Locomotives for Yugoslavia

The first consignment of locomotives was loaded aboard a ship in New York Harbour recently. These locomotives have been constructed by General Motors for the Yugoslav Railways who are buying 124 of them altogether. Each locomotive has 6 axles and 6 GT-26 motors producing 3,000 to 3,300 Horse Power. They will be the most powerful locomotives to run on our lines. The despatchment is one of the largest in the history of General Motors. Up to now Yugoslav Railways have purchased 168 locomotives from this firm, but the previous ones were not as powerful as these new ones.

«Litostroj» in the Nile Delta

Representatives of Litostroj of Ljubljana have signed a contract for the delivery of equipment for eleven pumping stations and a transformer station for the irrigation system in the Nile Delta. This is a particularly good business success

for Litostroj, since over 16 well-known firms from Western Countries had also submitted tenders. At the same time, as main contractors for the work, they also signed a contract for the delivery of electrical equipment, which had been submitted by the Zagreb firm of »Rade Končar« on this firm's behalf. Over a period of two years the two Yugoslav firms will together manufacture five million dollars' worth of equipment to be built into the various planned constructions. The investor is the government-appointed »Nile Delta Authority, Ministry of Irrigation« and the project is to be partly financed by a loan from the International Bank for Reconstruction and Development.

16 firms submitted tenders, including the Japanese, who are members of the World Financial Foundation. By its success in the tendering Litostroj has at any rate further confirmed its fame at the International Bank for Reconstruction and Development, which has already helped in the financing of five other investment projects for which Litostroj has supplied equipment: for hydro-electric power stations in Kenya, Tanzania, the Central-African Republic, Argentina and New Guinea.

Litostroj appears in these contracts as a co-operator with the Yugoslav Business Associations which undertook to construct whole projects, as the supplier of mechanical engineering equipment and as a general co-operator in the engineering of projects. At the moment Litostroj is co-operating with the »Smelt« Business Association, which has made a complete offer for the construction of a steel-works in Libya, as well as taking part in the tendering for the supply of cranes to Zambia.

Litostroj is going to construct pumping stations in the vicinity of Kafir el Sheik and Etai el Barud.

In 1972 Litostroj exported equipment worth 59,776,850 ND, while total income (not including car production) reached 382,680,220 ND.

Almost 300,000 Students

For the 1972/73 winter semester 294,193 students registered at our universities and further education colleges. This is 11,647 more than the number for one year ago.

Almost a third of these students decided to study in addition to their regular employment, while about two-thirds were full-time students. In spite of this increase in the number of students regi-

stered, there was a decrease in the number of students in some of our republics (Croatia, Bosnia-and-Herzegovina and Kosovo).

Statistics show that the greatest increase was in Montenegro, the next biggest in inner Serbia and Vojvodina. There are 3.6 % more students in Slovenia this year.

Traffic Increasing

Last year traffic in Yugoslavia increased by 2 % in comparison with the year before. According to Federal Institute for Statistics railway traffic and sea-borne traffic decreased by 2 and 1 % respectively. However airborne traffic increased by 25 %, road traffic by 11 % and river-borne traffic by 8 %. Altogether 885 million passengers were conveyed by all the different types of transport, while at the same time the total amount of goods transported decreased by almost 1.5 million tons.

17.7 Million Motor Vehicles in Yugoslavia

According to information supplied by the Federal Institute for Statistics over 17.7 million motor vehicles were driven into Yugoslavia during 1972, 1.5 million more than the number for the year before.

Most of them were private cars. If minor near-the-border traffic is included, then the total figure for these cars would be over 17 million, over 13.5 million of them having a foreign registration. It's obvious that foreign tourists are more and more abandoning the classical means of transport and changing to travel by car and aeroplane. This is proved by the fact that foreign tourist traffic is neither increasing nor decreasing although 1.3 million more foreign private cars were driven into the country last year than in 1971. It should be mentioned here that a fair number of these vehicles belong to our workers temporarily employed outside this country.

255,000 goods vehicles were driven into the country, including those driven across it.

4.2 Million People Employed in Yugoslavia

At the end of last year there were approximately 4.2 million people employed in Yugoslavia. 3.4 million of them were

working directly for the Economy, while 800,000 were employed in the non-productive sectors.

The greatest number of employees were in the Republic of Serbia, a total of 1.6 million workers. Croatia was in second place with slightly more than 1 million employees, followed by Slovenia with approximately 590,000, Bosnia and Hercegovina with 571,000, Macedonia with 293,000, and Montenegro with 93,000 workers.

In the field of employment there are some trends which undoubtedly indicate a stabilization process going on in the labour market. This is proved by the fact that the number of workers terminating their employment has been decreasing constantly over the last three months. Simultaneously with this process the number of jobs available has been decreasing as also has the number of workers seeking their first job or some new employment at the Community Employment Offices.

Yugoslav »FIAT« for Export

»Crvena Zastava« of Kragujevac is going to export a certain number of Zastava 101 private cars to Austria, Poland and Finland, as well as (possibly) to France. The Italian equivalent of the Zastava-101 is the Fiat 128.

Television Receivers to be Exported to Great Britain

»Jugoelektro« of Belgrade, the Import-Export firm, will soon start to deliver 5,000 small television receivers to the British market. This will be the first time that Yugoslav television receivers have been exported to Great Britain. They will be manufactured by the »Elektronska-industrija — Niš« factory.

Medicinal Herbs for Export

»Dalmacijabilje« of Dubrovnik has been exporting about 1.5 million dollars' worth of different herbs every year; this year it plans to export about two million dollars' worth. Approximately 200 workers are employed by the firm, most of them being women.

In co-operation with collective farms, private farmers and forest industries,

»Dalmacijabilje« buys up 120 different herbs from all over the country. These are mainly prepared in the firm's own plants for sale; over 60 % of the total amount of bought-up produce is exported to foreign countries.

Every year »Dalmacijabilje« exports about 60 wagonloads of ground sage leaves to the U.S.A.

U.N. Aid for 20 Projects

At its recent session in New York the Executive Committee of the United Nations' Program for Development confirmed its program of aid to Yugoslavia for the period from 1973 to 1977. During this time Yugoslavia will get help from the United Nations' Program for Development to the sum of 7.5 million dollars, to be used for 20 important projects scattered throughout the whole country. This news was released by the United Nations Information Centre in Belgrade. Help will come partly in the form of assistance by specialists as advisers to Yugoslav firms and research organizations, and partly in the form of scholarships to enable Yugoslav experts to specialize in foreign countries. Some money will be used for the purchase of personal equipment not manufactured in this country. The following U.N. organizations will be taking part in this scheme: F.A.O., the Food and Agriculture Organization, U.N.E.S.C.O., the organization for education, science and culture, and the organization for industrial development as well as W.H.O., the World Health Organization, and the International Atomic Energy Commission.

Among the most extensive projects in view are the protection of the environment along the Adriatic Coast, the renewal and modernization of the traffic and transportation systems in Slovenia, water supply and pollution control in Kosovo, the cultivation, drying, storage and processing of corn in Vojvodina, geological research into the mineral resources of Montenegro, the processing of ores being mined in Macedonia, public transport in the larger towns of Yugoslavia, development of the port of Bar and of the inland port of Belgrade as well as the introduction of modern metallurgical technology in Bosnia and Hercegovina.

Yugoslavia herself will be contributing quite a lot more towards all these projects than she will be getting from the United Nations' Program for Development. Every developing country which co-operates in the the United Nations' plans for technical co-operation gets a

The entrance to the Brežice Castle

certain sum for each five-year period from the United Nations' Program for Development.

On the Slovene picnic...

Business Centre to be where the Sea is now

Koper will spread out into Škocjanski Bay, already a lake since now only a few channels connect it with the Sea. This water-covered area, spreading over 180 hectares altogether, will soon look quite different.

Perhaps Koper was an island in the not too distant past. After two embanked roads were constructed towards Koper the area between them turned into salt-fields. At the end of the last century this area started to turn into an area of dry land. The Sea reached into Škocjanski Bay between Koper, Sermin and the East. And now this area, 180 hectares (about 430 acres) altogether in size, will soon start to change its appearance.

The administration of about 260 hectares of land in Škocjanski Bay has been taken over by »Sermin«, a firm set up last year, from the Reserve for the Control and Leasing of Land for Building Purposes. In actual fact this area isn't even »land«, since 180 hectares of it are still covered by water.

With the development of Koper Port the dry-land belt has been continually spreading outwards from Sermin towards the former Kozji otok (Goat Island), first of all with the tracks for the railway and then with the numerous storage areas. Škocjanski Bay has become a lake, since only a few channels now connect it with the Sea.

The view from the road linking Koper and Ankaran gives one an illusionary idea about the former Škocjanski Bay. On average the bottom is only about half a metre below the water surface. A lot of fresh water flows into this area which could result in it turning into a very unpleasant boggy place.

The whole area of the former bay has been taken over for administration purposes by the firm »Sermin«. When drainage and embankment works have been carried out this is where the future business centre of Koper will stand. This change should take place in the not too distant future.

On the basis of existing local urban and building plans the firm »Sermin« will construct the infrastructural arrangements and get different interested parties for the industrial plants to be built there.

That's the basic concept. It's certain that it will be necessary to consider other points as they crop up and adjust these plans accordingly. In spite of this the project is not a matter for the distant future; there are already several parties interested in the area along the future Bertoki to Koper main road.

Podkraj — A Well-Motorized Village: 60 Cars — 100 Mopeds

On the main road from Ajdovščina to Hrušica, fourteen kilometres from Ajdovščina, situated about 800 metres above sea-level, lies the pleasant little village of Podkraj. There is only a limited amount of land which is any good for cultivation. Before the War almost all the men of the village used to work in the woods or transport timber to Ajdovščina and even to Gorica.

In those days there were seventy horses at Podkraj whereas now there are only five or six pairs of horses left. The majority of young people go by bus to work in Ajdovščina. Including the little settlements of Trševje, Sreboti, Hrušica and Gričarji, the village has 105 households with 450 inhabitants, 55 of whom are retired.

Sixty-six partisans who fell in the War are buried in a tomb at the village ce-

metery. There is a fine monument next to the tomb.

Podkraj is one of the most motorized villages in the Ajdovščina district; each eighth inhabitant owns a car, each fifth inhabitant a moped. Altogether there are sixty private cars and more than 100 mopeds.

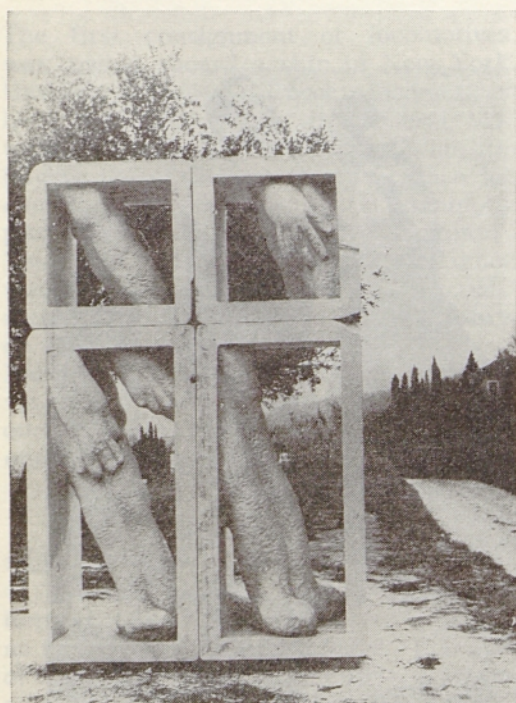
The oldest inhabitant of the village is Janez Širca. He was 90 last year. If you ask him to tell you something about his long life you'll get an answer something like this: »I started working in the woods I was very young. I used to go to work on Monday mornings and come home on Saturday evenings. I always worked from dawn to dusk. On Mondays I'd take with me the tools I needed and my knapsack I'd take some crushed corn, bacon and vinegar. I lived on corn mush which I used to cook twice a day. I made a sort of soup out of vinegar and poured it over the corn-mush. I used to eat twice a day and then sleep rough in a cottage.«

Širca says that, in those days, corn-mush used to be the main sustenance of all woodsmen. He is blind now and lives with his grandchildren who like and respect him. He had three sons but they are all dead now. One died in a Nazi concentration camp, the other fell as a partisan during the battle for Trieste and the third died because of the consequences of the Second World War. Serving in the Italian army, he caught malaria and later died of it.

The people of Podkraj hardly ever complain. The only thing that really annoys them is the price of the vegetables which they get from Postojna. These prices are much higher than in Ajdovščina. They are not too pleased with the big lorries driving through their village either for they themselves are responsible for the road maintenance. Not many new houses have been built at Podkraj since the War but many have been renovated.

Šoštanj Cemetery to be Moved Because of Coal

It's well known that many old cemeteries have been abandoned because they were unsuitably located. In our area, however, it is exceptional for a whole cemetery to be moved. This is going on now in Šoštanj where the old town cemetery has to make way for the coal-mine. Not only the cemetery but also some blocks of flats and other buildings, the hall for cultural activities and Šoštanj church will have to be removed.

The »Forma Viva« in Portorož at the Slovene seaside. One of the works of the International Sculptors' Camp

These buildings and the cemetery are in a district where thick layers of lignite, perhaps the thickest in the whole Šoštanj valley, are hidden. This is the area north of the railway line, into which the tentacles of the Velenje coal-mine are already groping. When the coal under this area is dug up the whole place will start sinking and perhaps a small new lake will appear.

Preparations for this work began in the Velenje Coal-Mine a few years ago. The Town Council forbade new burials in the Šoštanj cemetery and, to remedy the situation, a new cemetery for Velenje, Šoštanj and the other places of the Šaleška Valley was laid out at Podkraj near Velenje. All this work is very expensive for the Coal-Mine but, considering the amount of lignite available, it's worth moving the buildings and the cemetery.

The moving of the Šoštanj cemetery started in autumn. Some hundred graves have already been dug up and moved; there are seven hundred of them still left. These graves will be moved to Podkraj during the following months; the move should be complete by July at the latest.

Development in Kranj

In recent years improvements have been made in Kranj in, apart from its industrial capacity, also a succession of other activities linked with the Economy (there are 13 factories and 24,600 employees in Kranj). The reason for the widened social-economic trends in this centre of Gorenjsko has been the fact that the people of Kranj, six or seven years ago, used to spend three-quarters of their income in Ljubljana and the other trading centres of Slovenia. On account of this the District Council decided to develop a network of new shops in the town. In this they have been most successful, for the total shopping facilities have been more than doubled since then. There are two advantages in this. Firstly the local inhabitants are now able to get sufficient goods for their everyday needs without having to go elsewhere (they now spend between 80 and 90 percent of their income in Kranj itself). Secondly, the District Council has been getting much larger sums of money from its consumer taxes and from the voluntary contributions of its citizens. With these funds the necessary health facilities have been built, the problem of providing sufficient education facilities has been solved and extra finance has been made available

Slovene »kozolci« — double hay-racks

for cultural and social events. This year annual income has increased to the equivalent of approximately 1700 dollars and it seems likely that it will continue to increase in view of the relatively rapidly growing industry.

At this very moment the construction of two new factories in Kranj is drawing to its conclusion. The two factories concerned will produce semi-electronic automatic telephone exchange and car tyres. The construction of several other plants is also planned. For the time being there is not a sufficient labour force available either in the town itself or in the surrounding villages. If the town wants to attract workers from elsewhere, then it will be necessary to solve the accommodation problem which will arise in this connection. The most urgent living requirements of these workers will have to be satisfied. However things look bright as far as this matter is concerned. About 600 new flats will be finished this year, although 2,000 would be needed to satisfy all requirements. On account of this it is planned that Kranj, the industrial centre of Gorenjsko with a population of 27,000, should get 3,400 accommodation units over the next five years. This should satisfy both the needs of families now living in cramped accommodation conditions in Kranj as also the needs of all those who are still to come to live and work in this town below the Karavanke mountains.

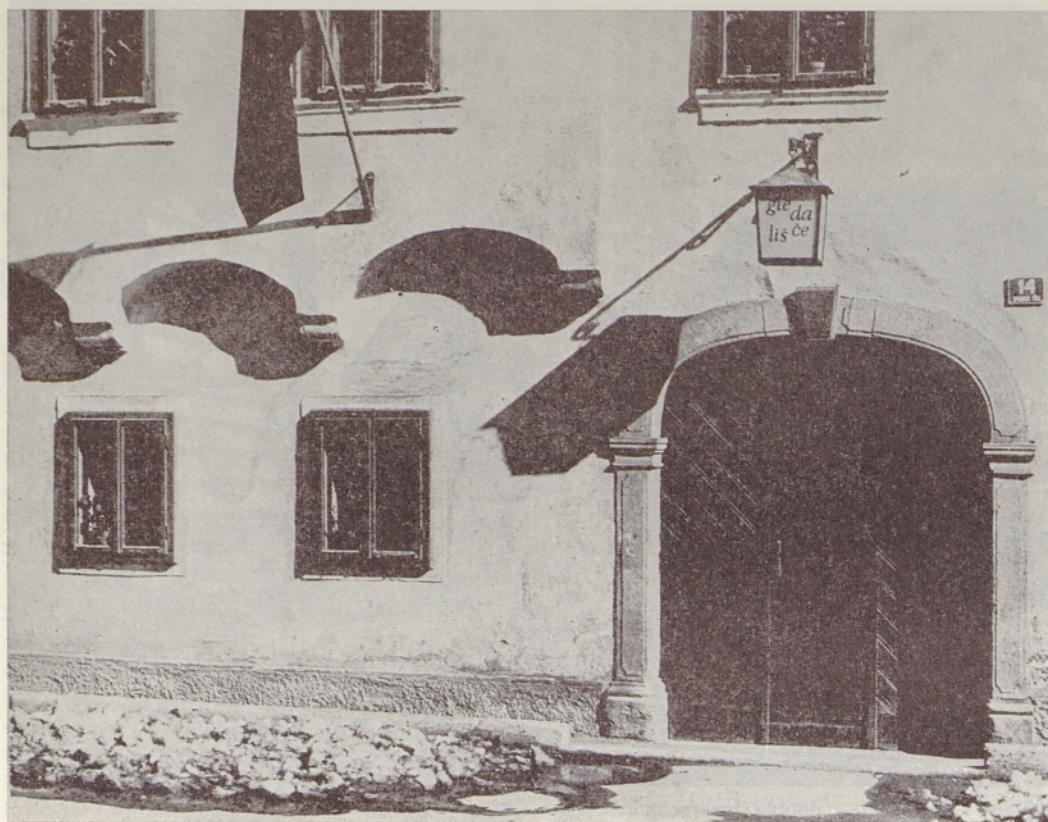
Only One in Five Slovenes Lives in the Country

According to the population census taken in March 1971 there were 353,031 Slovenes living in rural areas at that time. This makes 20.44 % of the whole Slovene population. Agricultural contributes only a small share to the national income, about 9 %; thus, with respect to national income, agriculture is in fourth place in Slovenia and in second place in Yugoslavia. The two industrial centres of Jesenice and Trbovlje have the smallest percent farming population (2 %), the largest (still over 50 %) being in the Lendava, Murska Sobota, Lenart and Ormož Districts. The reduction in the agricultural population will undoubtedly still go on, but it is no longer possible to count on such a high rate for people leaving farms for the town. However industrialized a country may become it must have a certain farming population section available to continue agricultural production with greater mechanization and use of agricultural technology.

Did A Yugoslav First Work Out The Formula For Getting A Son?

Who was the first to offer a scientific formula for how to get a son or a daughter? A Pole, Doctor Frančišek Be-

Motif from the thousand years old town — Škofja Loka

nedo or an American, Professor Doctor Landroom Shatless? Perhaps the right answer is that it was our countryman, Doctor Milan Radivojević.

In 1967 Dr. Milan Radivojević, a pathologist who lives in the United States, sent his study »Selection of a Child's Sex at the Moment of Fertilization« to the Journal of the Serbian Medical Society, the »Srpski arhiv«.

Dr. Radivojević's formula for planning a child's sex is the same as that in Dr. Benedo's notes and that in Dr. Shatless's book. The most important thing to do is to keep accurate dated records. The moment of ovulation is essential to the selection process. Couples who wish to have a daughter should abstain from sexual intercourse two or three days before ovulation. Sons are most likely to be born if intercourse occurs as close to the moment of ovulation as possible; that is on the same day or up to two or three days before.

In his hypothesis, Dr. Radivojević maintains that his calculation proves the following: if the moment of ovulation is exactly known then there is 90 % chance of producing a son; if parents wish to have a daughter, then complete certainty is possible.

After his fourth son had been born, Dr. Milan Radivojević, the head of a hospital in Cleveland, Ohio, began to think that some almost mathematical formula must

exist by means of which a child's sex could be planned in advance. He patiently studied the relevant literature and, after having conducted experiments with the help of a large number of couples, he was finally able to work out his theory. Dr. Radivojević, who was convinced that he had made an important discovery, sent his study to Dr. Landroom Shatless. Time passed but that famous scientist never replied to Dr. Radivojević, nor did he send back his work.

Living so far away Dr. Radivojević encountered some difficulties in publishing his theory in the »Srpski arhiv«. He managed to do it with the help of his brother as well as that of our well-known sexologist, Dr. Aleksander Kostić. Dr. Kostić didn't hesitate to give a favourable opinion on Dr. Radivojević's daring hypothesis:

»Dr. Radivojević is on the right lines. The elements which he uses in this theory have so far been employed only for the artificial fertilization of the cells of animals.«

Dr. Radivojević's study was published in 1968. He didn't have the good luck of being able to present his work to the world's scientific public. It remains unexplained whether somebody took advantage of his theory and improved it while »forgetting« to mention our countryman.

In spite of everything, Dr. Radivojević is satisfied and his satisfaction proves that he was right; he and his wife have got six sons by means of »The Plan«.

Rogaška Slatina — Now a Spa for Wealthy Guests, Too

Although Rogaška Slatina still maintains its several centuries old tradition as a well-known health-touristic centre, in the post-war period too little money was invested for the needs of guests and the development of spa-tourism. Even many years after the end of the Second World War there was only one hotel with running water in Rogaška Slatina. For this reason the working organization of the Spa has been putting aside a lot of money in order to be able to gradually renovate and modernize the outdated hotels. In spite of financial difficulties spa-tourism has been developing. An important turning-point for the Spa was the invention of a new therapy. Great fame was brought to Rogaška Slatina also by its weight-reducing department which was opened two years ago. Apart from this, chemical analyses have shown that the water of the Donat spring is extremely healthy for people to drink. After the weight-reducing department had been opened the number of guests increased by 200 %. Groups of women from West Germany came to Rogaška Slatina; throughout the season. The slimming diet in Rogaška Slatina is popular and successful because the patients don't have to starve themselves yet they can lose up to eight or even more kilograms in twenty days. The mineral water of the Donat spring which is, judging by its mineral content, among the best in Europe plays an important part in the diet. This mineral water is without salt (sodium chloride) but it has a lot of magnesium salts which halt the process of arteriosclerosis, have a favourable effect on the digestive processes and help to cure many other illnesses.

The development of spa-tourism depends a great deal on the overnight capacities available. In Rogaška Slatina these capacities have been too small for too long. There's a lack of accommodation for wealthy and less well-off guests. Last year over five hundred guests, mostly from West Germany, had to be turned back. In order to ensure the continued growth of the spa-tourism the working organization of the spa has been making efforts since 1967 to build a first-class hotel. It looks very much as though the construction of the hotel will finally begin this coming April. It will have 208 beds, and, as well,

480 café and restaurant seats. The new hotel complex will also include conference-halls, an indoor swimming-pool (20 × 15 m), an automatic bowling alley and a sauna bath. The new hotel with its indoor swimming-pool and sauna will undoubtedly attract numerous visitors during the winter season as well. When the construction of the new hotel is complete the overnight capacities in Rogaška Slatina will increase to 1300 state-owned beds and 300 privately-owned beds. Last year in Rogaška Slatina there were 223,000 overnight stays altogether; out of these 86,750 were made by foreign visitors. With the construction of the new hotel the number of overnight stays will considerably increase. It is expected that, in a few years time, the overnight capacities will again be too small. Therefore the idea of adding an annex soon after the main hotel building is complete is being discussed right now.

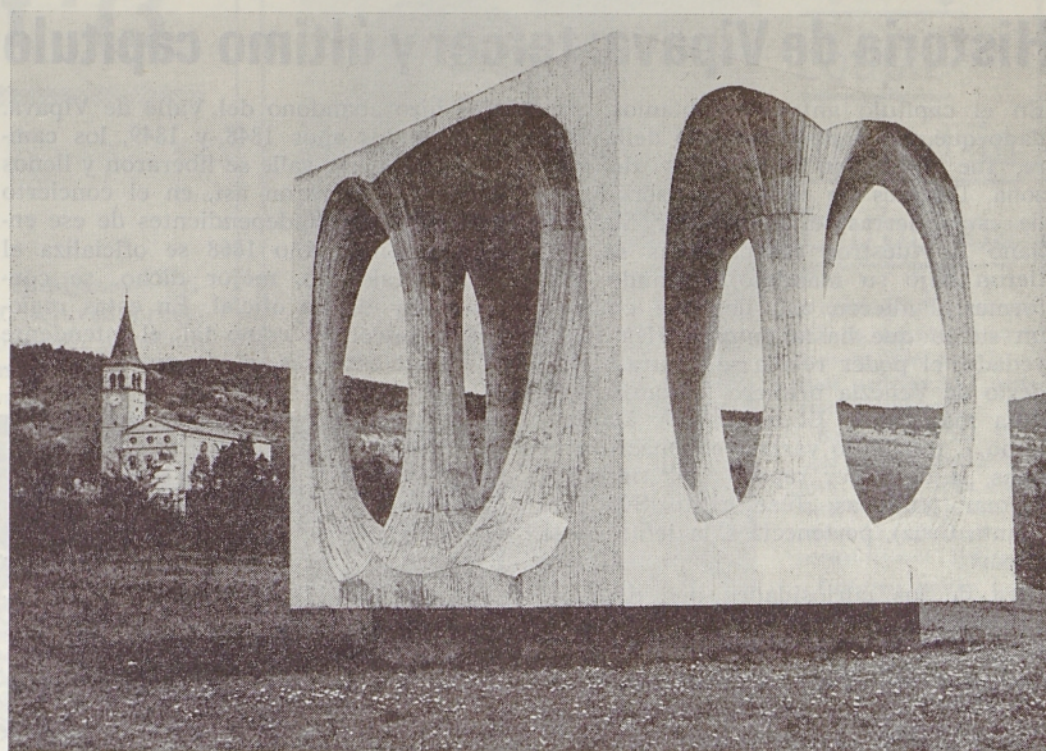
Investments in the building of new hotels and other tourist facilities in the spa-touristic centres are certainly worthwhile for, in such places, the tourist season lasts all the year round and the money returns sooner than in other tourist centres. Rogaška Slatina with its mineral water and health departments with the new therapy has a good outlook for the future.

New Yugoslav Uranium Mine

Uranium has been discovered in several places in Slovenia. Preparations for the working of this precious, rare ore are being made at Žirovski Vrh, the richest deposit. Ing. Slavko Papler, director of the Geological Institute from Ljubljana, has stated that only two square kilometres of the Žirovski Vrh deposit alone will provide three hundred tons of uranium oxide annually during the next fifteen years. The ore deposits in this area cover a further twenty square kilometres and are most favourable for exploitation. Prospecting is now proceeding on about 130 square kilometres.

Over five kilometres of galleries have so far, been driven at various levels at Žirovski Vrh down to a depth of three hundred metres. A special plant has been built near the entrance to work the ore into uranium oxide (its capacity is ten tons in twentyfour hours). The plant has been designed and built by experts from the »Jožef Stefan« institute from Ljubljana. The mine is to go into operation in 1977.

The opening of the first Yugoslav uranium mine is in connection with the construction of the nuclear power plant

The magnificent monument to the victims of the last war at Ilirska Bistrica

at Krško, which Croatia and Slovenia have decided to build jointly. It will have a strength of 600 to 800 megawatts. The plant will be built in the immediate vicinity of the river Sava, whose water will be used to cool the facility. Owing to this, the temperature of the water in this part of the river will rise to 28 degrees Centigrade.

With reference to the construction of the nuclear power plant, Yugoslav experts have examined another question: where to store the waste radio-active matter. Ing. Setnikar, director of the Sava power plants, is studying possibilities of packing the waste radio-active material in cases and storing them in abandoned mines. These and some other solutions proposed by Yugoslav experts have attracted attention in industrially advanced countries confronted with the same problem.

Translations of Slovene Literature

The classical work of Slovene literature, »Krst na Savici« (The Cristening on the Savica), a story of the penetration of Christianity by the poet France Prešern has been rendered into Italian, alongside the Slovene original in bibliographical edition. The original is illustrated with reproductions of the drawings by Edmund Hottenroth, a German artist, the poet's contemporary (nineteenth cen-

tury). The book is the joint work of the »Mladinska Knjiga« publishing house of Ljubljana, »Lipe« of Koper and »Primorski Tisk« of Trieste.

The novel »In the Country« by the Slovene writer Ivan Potrč, has been published in Dutch by the Southern Netherlands Publishing Cooperative from The Hague. This is the sixth translation of this novel, which has been rendered into Polish, Italian, English, and in other languages, and is soon to appear in German.

The »Pomurska Založba« publishing house from Murska Sobota, Slovenia, and »Europea« from Budapest have published in Hungarian and Slovak poets by Matej Bor, »And the Traveller Trod through the Atomic Age«, while »Aufbau Verlag« from Berlin has brought out the work of Ciril Kosmač, »Ballad about the Trumpet and the Cloud.«

Photo-monograph of Yugoslavia

»Jugoslovenska Revija« from Belgrade has brought out an extensive publication of Yugoslavia illustrated with three hundred art photographs in Serbo-Croatian, English, Russian, French, German and Spanish, presenting the Yugoslav republics and provinces. At the international book show this work won first prize for artistic presentation.

Historia de Vipava: tercer y último capítulo

En el capítulo anterior habíamos quedado qué, el conde Ivan Febo della Torre, fue el último gobernador de esta zona. Después de él, pasó a ser dueño de estas tierras, el emperador Maximiliano I. Nuestros compatriotas se sintieron bajo su mandato, bastande conformes. Pudieron así, llegar a cumplir un sueño que hasta entonces les fuera vedado, el poder rebelarse contra el poderío de Venezia primero, y contra Turquía más tarde. El emperador Maximiliano I. introdujo varias reformas. Entre ellas, la de hacer repartir las tierras y formar jefaturas. Justamente Sv. Križ (Santa Cruz), pertenecía a la jefatura de Vipava.

Otra de las curiosidades que descubrí en el libro del padre guardián, fue el dato siguiente. Se sabe que en cierta época de la historia moderna, reinaron en Vipava y su valle, como así también sobre Sv. Križ, también condesas. Entre ellas, tenemos el caso de la condesa Leonor, pl. Atems, la misma se la nombra en varias oportunidades. En una parte del libro, donde se relata sobre la vida de estas condesas, escribe así: »...Leonor abatteMs siCiente Castro Dat aqVas.« Bueno, lo lindo del caso, es que justamente esta Leonor, es la que en el año 1754 regalara ciertamente a la ciudad de Santa Cruz, es decir al pueblo que vivía tras sus murallas, nada menos que un acueducto. Se supone que con él, los habitantes obtuvieron una nueva fuente natural de riqueza tras sus muros: **agua corriente!**

En la época napoleónica, lo que hoy es Eslovenia, bajo el imperio de Napoleón se denominaba Iliria. A su vez ésta, estaba dividida en provincias y distritos. Vipava fue adherida, bajo el mandato francés, al cantón denominado Sv. Križ (Santa Cruz). Durante esta época, el prestigio de Sv. Križ fue ascendiendo vertiginosamente. Esta ciudad fue considerada, el centro desde la cual se gobernaba a todo el resto de la región. Entonces, funcionaban en Santa Cruz, la oficina de impuestos y deudas, la oficina de catastro público y la oficina de registro civil. Por medio de este último, el intendente podía celebrar en sus oficinas, los enlaces o contratos matrimoniales. Pero, como Napoleón no tuvo suerte en el frente ruso, la suerte de estos pueblos que estaban bajo su imperio, también sufrieron las consecuencias por haber sido vencido el año 1812. Al año siguiente, 1813, volvió a ser derrotado cerca de Leipzig. Durante el mismo año (1813), la administración francesa, es decir, la gente de Napoleón, de la noche a la mañana, en un cerrar y abrir de

ojos hizo abandono del Valle de Vipava. Durante los años 1848 y 1849, los campesinos de este valle se liberaron y llenos de alegría entraron así, en el concierto de los pueblos independientes de ese entonces. En el año 1868 se oficializa el idioma esloveno, mejor dicho, se convierte en idioma oficial. En estas regiones lo introduce como tal, el intendente de aquel entonces, de la ciudad de Sv.

Milenko Pegan: Strehe na krasu

Križ, Don Filip Trpin. En el término de nueve años, se repartieron los terrenos municipales y se introdujeron los siguientes impuestos: pago del alquiler por tierras usadas e impuesto sobre los cotos o tierras de caza, como así también sobre la caza misma.

Las páginas de la historia contemporánea del Valle de Vipava, están llenas de capítulos aparte. Sería largo enumerar todo. Además, toda ella, está ligada, al destino histórico de nuestros pueblos. Destino, que en general ya es conocido por casi todos ustedes.

Al término de la segunda guerra mundial, después de la caída del régimen fascista italiano, el Valle de Vipava comenzó a tener el verdadero sentido de la libertad y de la vida en común. Es decir, comenzó a vivir el bien ganado prestigio — lucha por la liberación nacional frente al ocupador — que aún hoy día respetan el resto de las naciones y pueblos hermanos, no sólo yugoslavos, sino también extranjeros.

Lo esencial de este valle, dejando la historia aparte, es que cada vez que uno llega al Valle de Vipava, se encuentra ante un valle feliz! Será la gente que lo hace sentir así? Sin lugar a dudas, los habitantes de esta región te hacen sentir el sabor de esta tierra. Es decir, todos los que allí viven se preocupan en ser amables. Son parte de la alegría del valle. Alegría que la saben sembrar, cosechar y brindar con calor y bondad, a todos los que se acercan al Valle de Vipava.

Visita a Nova Gorica

Nova Gorica. El presidente del poder ejecutivo federal yugoslavo, visitó Eslovenia. Durante varios días se detuvo en la zona de Primorje. En la ciudad de Gorica (Nova: nueva) estuvo dos días y fue objeto de varios agasajos. Visitó las fábricas y establecimientos industriales de mayor importancia. Felicitó tanto a los directivos, como así también a los obreros y personal de administración. El presidente del municipio, R. Šimac le invitó a participar de varias mesas redondas, reuniones y asambleas. Con esto, se brindó al visitante una amplia visión informativa de todo el adelanto de la zona. El Sr. D. Bijedić se retiró satisfecho y elogió tanto la labor de los gobernantes como también el esfuerzo de la población. Además de N. Gorica visitó también, Brda, Lipica, Anhovo, Solkan, Tomaj entre otros, a su vez quiso ponerse en contacto con los pueblos limítrofes con Italia.

Kmečka ohcet '73

Kljub nekaterim negodovanjem, češ da ljubljanska prirediteljev »Kmečka ohcet« ni več kmečka, temveč precej »meščanska« in le parada bolj ali manj pristnih narodnih noš, ta prirediteljev vseeno ohranja sloves najbolj množične slovenske folklorne prireditve, ki si ustvarja že lepo tradicijo in pridobiva ugled tudi v tujini. Zanimanje za sodelovanje pa tudi za televizijske prenose in snemanje filmov je v tujini iz leta v leto večje. Očitno je, da ima največjo korist pri tem predvsem turistična propaganda za našo deželo.

Priprave za letošnjo prirediteljev gredo že h koncu. Organizacijski odbor prejema vedno nova sporočila o skupinah, ki si bodo ogledale prirediteljev, predvsem pa o tistih, ki bodo aktivno udeleženi — o mladih poročnih parih z vsega sveta. Ameriški par vidite na spodnjih slikah, avstralski slovenski par pa smo vam predstavili že v prejšnji številki, tokrat pa vam predstavljamo še pravi avstralski par. Iz Združenih držav Amerike bo par spremljala velika skupina izletnikov iz Pennsylvanije, posebno letalo z izletniki, ki si bodo ogledali prirediteljev »Kmečke ohceti«, pa pripravlja tudi agencija Kollander iz Clevelanda. To skupino bo spremljal ameriški kralj polk Frank Jankovič! Tudi iz Avstralije si bo »Ohcet« ogledalo veliko naših rojakov, ki bodo to priložnost izkoristili tudi za obisk svojih sorodnikov v vsej Sloveniji.

V drugih jugoslovanskih republikah, ki pošiljajo svoje poročne pare v Ljubljano, hitijo z izbiro. Doslej so najbolj pohiteli Hrvati, ki so že izbrali par iz Karlovca. To sta Jelica Kralj in Tomislav Gregor, izbral pa ju je list »Karlovški vestnik«.

Sydney couple to wed in Ljubljana

A young Sydney couple will be the first Australians to take part in a mass wedding held each year in Yugoslavia.

Susan Clarke and Kim Lyle (picture), both 20 and both students from Fairfield, will travel in May to attend the ceremony in the coastal town of Ljubljana.

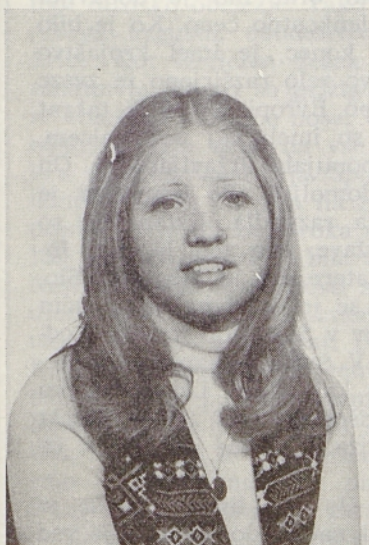
Last year couples from more than 25 countries took part, with processions through the streets, national dancing and a civic wedding.

For 10 years only Southern European countries attended, but last year the United States was represented.

And now the Triglav-Slovenian club in Sydney has invited Sue and Kim.

But, all couples must wear national costume. To decide upon the typical Australian costume is proving a problem.

Iz Avstralije se bosta na ljubljanski »kmečki ohceti« poročila kar dva para — eden slovenski izseljenski, ki smo ga predstavili že v prejšnji številki, in pravi avstralski, ki ga je izbrala potovalna agencija Adriatic. V avstralskem tisku je bilo ob tej priložnosti napisanih veliko člankov, ki so pripovedovali o tej edinstveni turistično-folklorni prireditvi, pa tudi o lepota Slovenije in Jugoslavije sploh. Zgornji posnetek je eden izmed njih.

Iz Združenih držav na letos že drugič pripeljal poročni par Slovenski klub iz Herminieja, Pennsylvania, ki ga vodi Martin Serro, potovanje pa organizira agencija K & M iz Pittsburgha. Vesele svate, ki bodo dopotovali v Slovenijo s posebnim letalom, bo spremljal ansambel Benzie Rathbone in harmonikar Jake Derlink. Mladoporočenca bosta Wanda Wolowski in Gregory Meiers iz Pittsburgha

V Švici izbira poročni par potovalna agencija »Popularis«, ki ji pomaga tudi nekdanji švicarski par Vera in Peter Bickel. Zahodnonemški par bodo izbrali bralci »Gonga«, Münchenske revije za televizijo, češkoslovaški, italijanski in sovjetski par bo izbran s pomočjo ljubljanskega mestnega sveta, nizozemski in madžarski par pa pomagajo izbirati delavci Kompas.

Letos se bo torej na »Kmečki ohceti« poročil prvi izseljenski par, že zdaj pa se nekateri zanimajo za poroko v prihodnjem letu. Organizacijski odbor kaže za to precej razumevanja in tudi v prihodnje bo slovenski izseljenski par imel zagotovljeno sodelovanje. Prav pa bi bilo, da bi se menjal po državah, v katerih je največ naših ljudi.

Kmečka ohcet '73

Prišleci v Švici, prišleci doma

Štiriinštiridesetletni slovenski pisatelj Lojze Kovačič je v kratkem razmaku dobrega leta prejel kar tri odličja. Za svoje delo je dobil župančičevo nagrado, Kulturna skupnost Slovenije je proglasila njegovo zadnjo knjigo za »knjigo leta«, letos pa je dobil najvišjo kulturno nagrado — Prešernovo. Lojze Kovačič, ki pisateljuje že od prvih povojnih let naprej, nima obsežnega pisateljskega opusa, saj ga je moč strniti v naslednji seznam knjižnih naslovov: Ljubljanske razglednice, Ključi mesta, Deček in smrt, Zgodbe iz mesta Rič-Rač in Sporočila v spanju—Resničnost. Pisatelja Lojzeta Kovačiča uvrščajo danes med vrhunske slovenske pisatelje, velja pa tudi za odličnega mladinskega pisatelja. V službi je v lutkovnem oddelku ljubljanskega Pionirskega doma in ima vsak dan neposreden stik z otroki. Rojen je bil kot otrok staršev izseljencev leta 1928 v Baslu v Švici. Vprašanja izseljenstva, ki jih je kot otrok skusil sam, vedno globlje vznemirjajo njegovo pisateljsko slo. Prav ta vprašanja, vseskozi trdno povezana z njegovimi lastnimi izkušnjami, so bila temeljni predmet našega pogovora s pisateljem.

☆

»Povejte nam kaj o svoji družini, o svojem očetu in o svoji materi. Zakaj sta odšla v svet, kdo sta pravzaprav bila?«

»Moj oče je odšel v svet, ko je bila na Slovenskem še Avstrija. Doma je bil iz Cegelnice pri Novem mestu. Šel je v svet, ker je bilo doma ogromno otrok kot v vsaki kmečki družini. Bil je malo slaboten za kmečko delo. Navadno se gredo taki izučiti kake obrti. Tako se je on izučil žnidarije. Iz domače vasi je najprej odšel v Novo mesto, nato v Ljubljano, potem v Trst, zatem v avstrijska mesta. Takrat je bilo to malo drugače kot danes. Danes greš kot sezonski delavec iz ene države v drugo, takrat si krožil po isti državi. V tej državi je vladala povsod ista forma, tako na Slovenskem kot zgoraj v Avstriji. Oče mi je nekoč pravil, da je bila mestna hiša na Dunaju čisto enaka mestni hiši v Novem mestu. Samo da je bila novomeška manjša. Ves način življenja je bil isti. Človek, ki je šel s trebuhom

za kruhom po Avstroogrski, ni imel občutka, da je šel v tujino. Na Dunaju so stale podobne cerkve, podobne gostilne kot v Ljubljani. Ves postopek za dosego mojstrskega izpita je bil enak kot doma. Kot avstrijski državljani tudi v nemškem delu Avstrije ni naletel na narodnostno nasprotovanje. To je bilo čisto drugače, kot če greš danes delat v Nemčijo ali če si odšel takrat v Ameriko. Oče je bil zgleden delavec. V Saarbrückenu na Nemškem se je poročil z mojstrovo hčerko. Mojster je imel kakih dvajset otrok, moja mati je bila eden izmed njih. Moj oče pa je bil iz družine s šestnajstimi otroki. Ko se je osamosvojil, si je služil kruh, kot je pač mogel. V začetku jima je šlo tako trdo, da sta morala z mamo šivati gumbje na vojaške uniforme, na cele voze vojaških uniform. Leta 1910 je oče zavohal, da bo vojna. Z materjo sta se preselila v Švico.

Usodna potica

»V Švici ste prišli vi na svet?«

»Ne takoj. To se je zgodilo dosti pozneje. Švica je bila takrat nekakšna evropska Amerika. Rekel sem že, da je bil oče izredno priden, ni pa bil poslovno nadarjen. Mati je pa bila. Morda zato, ker je bila Nemka in zato, ker je poznala način trgovanja že iz očetove hiše. Vedela je, kako je treba poslovati s strankami. Pri očetu se je kazalo tisto, kar se kaže skoraj pri vsakem Slovincu: huda zmernost in skromnost. Slovenec se na zunaj ne uveljavlja, ne uveljavlja se niti v družbi sebi enakih ljudi. Tako moj oče ni čutil potrebe, da bi se uveljavil med drugimi obrtniki in trgovci. Še potem, ko si je kupil hišo in je imel dve, tri trgovine in delavnice s tridesetimi pomočniki, pravo majhno tovarnico za konfekcijo, še takrat je bil sposoben delati od jutra do večera, ne pa igrati šefa. Njegovi pomočniki so precej lenarili in za njegovim hrbtom, na njegov račun marsikaj rekli.

Da je šlo tako uspešno naprej, je bilo pripisati poslovnemu daru moje mame... Oče je ohranil na otroška leta dvojje spominov, ki sta ga v tujini zmeraj preganjala. Ni maral Židov in ne katoliških duhovnikov. Židje so bili

že takrat zmeraj vsega krivi, to je bilo v zraku, duhovnikov in cerkve pa ni maral zaradi dogodka iz otroštva. Še kot otrok je nesel župniku za Veliko noč potico in še vse drugo, kar so v domači vasi hiše za praznik dale domačemu župniku. Potica je bila tako težka, da se je na neki jasi ustavil, potico odkril in videl, da je polna orehov. Tista, ki so jo imeli doma, pa je bila brez orehov, le malo boljše kruh. Od takrat ni prenesel duhovnikov, čeprav je pozneje prispeval za zvon v domači fari. Njegov odnos do cerkve je imel še eno posledico. Delal je tudi ob nedeljah. Kadar je imel kakšen velik posel, so delali tudi pomočniki in tako je nekoč prišlo pred njegovo hišo do demonstracij. Razbili so črke njegovega imena, razvneti verniki pa so tudi razdejali njegov lokal. Vpili so razne parole. Na primer: Z umazanim Srbom ven iz Švice!

Mamin brat je bil lovec nekje v Aziji, poklicni lovec, ki je streljal tigre in leve za velike krznarske firme. Nkega dne je prišel k nam na obisk. Takrat se je mami odprlo, da bi bilo morda še boljše, če bi imel oče poleg krojaštva še krznarstvo. Brat je obljubil, da bo za majhen denar dobavljajl kože dragocenih divjadi. Oče je bil bister in se je čez noč priučil krznarstva in naredil celo mojstrski izpit. Mamin brat mu je dobavljajl kože za malenkostno ceno. Ko je bilo prve vojne konec, je imel krojaštvo in krznarstvo zelo razširjeno in zveze vsepovsod po Evropi. Švica je takrat ljudem, ki so imeli kaj pod palcem, naravnost ponujala državljanstvo. On je bil pa domoljub. Po letu 1918 je Avstroogrška razpadla. Ustanovile so se nove države, ena teh je bila Jugoslavija, katere del je bila tudi Slovenija. Oče se je hotel na vsak način vrniti domov v Slovenijo in doma odpreti obrt. V Švici je nameraval preživeti le še kaka leta. Leta 1928, ko sem jaz prišel na svet, se je začela svetovna kriza. Moj oče je čez noč izgubil vse.

Navzdol je šlo zelo hitro. Oče se je komaj držal nad vodo. Izgubil je vse delavce. Delali so samo on, mama in obe sestri. Niso več imeli lokala, ne hiše, ne delavnice. Šivalo se je po sobah in v kuhinji, to je bilo le še

delo za boren vsakdanji kruh. Selili so se vedno na slabše. Tako je šlo vse do leta 1938, ko je začela Švica zaradi bližajoče se druge vojne izseljevati vse ljudi, ki niso imeli švicarskega državljanstva, v njihove matične dežele. Postopek je bil zelo brutalen. Izseliti so se morali v štiriindvajsetih urah. S sabo so smeli vzeti samo tisto, kar so lahko nesli. Oče je imel še nekaj denarja. S tem je hotel v rojstnem kraju ustanoviti farmo zajcev, da bi se tako prikopal do cenenega krzna. Ves denar je vložil v zajčjo farmo na Dolenjskem. S tem se je hotel spet postaviti na noge. Neke noči so prišli Cigani in vse zajce pokradli. Potem se je začelo dninarstvo pri velikih firmah za majhen denar.«

Druga plat kladiva

»Rodili ste se v Švici, Švica je bila prva dežela, ki ste jo kot otrok ugleдали, in vendar ste bili tam tujec?«

»V Švici sem občutil osamitev, najprej v vrtcu, potem v šoli. Preprosti Švicarji so imeli Jugoslovane, Srbe in Sarajevo za povzročitelje prve vojne, ne da bi kaj poznali zakulisje. Mislili so, da so vsega, kar se je zgodilo po letu štirinajstem, krivi ljudje z južnega konca Avstroogrske. Ljudje so primitivni in obdolže tistega, ki je na dosegu roke. Že naše ime Kovačič je bilo nekaj posebnega. Neprijetno je bilo, kadar sta to ime izrekla vzgojiteljica ali učitelj, ki te je poklical k tabli. Italijanski, francoski in nemški priseljenci so se povsem prilagodili. Razlike se je delalo le pri takih narodnostih, ki niso bili narodnostni del Švice.

Kot nešvicar se nisem smel udeleževati državnih praznikov, ki so imeli tudi otroško obeležje. Tako na primer prvega avgusta, ustanovitvenega dne Švice. Kot šestleten deček sem bil v sanatoriju. Zunaj so prižigali kresove, se oblekli v narodne noše. Jaz sem bil edini, ki sem smel na vse to gledati le z verande sanatorija. Spodaj so bili lampijoni, jaz pa sam na razsežni verandi. To je bil za otroka dovolj hud šok. Takšne stvari so bile tudi v šoli. Najrazličnejše nestrpnosti s strani součencev in učiteljev. Zmeraj sem se moral moralno postavljati po robu.

Ko pa smo prišli v Slovenijo, je bilo narobe, ker je bila mama Nemka. Doma smo se pogovarjali samo nemško, slovensko še znal nisem. Govorili smo baselsko narečje, pomešano s francoščino. Takrat so zaradi matere in zaradi jezika, v katerem smo se pogovarjali, zamahnili po nas z drugo platjo kladiva. Imeli so nas za Nemce, tako so nas gledali in nas tudi izolirali. Večkrat sem moral braniti

mamo, ko so metali kamenje za njo. V teh ozirih imam jaz evropskega in zakotnega nacionalizma dosti.«

Slovenec brez slovenščine

»Bilo je torej narobe, ker vas oče ni naučil slovenščine?«

»Če si otrok izseljenca in doma ne gojijo domačega jezika, je to nekaj groznega. Hudo je, če oče otroka ne seznanj z deželo, iz katere je prišel, če ga ne pouči, kakšna dežela je to. Do hudih duševnih motenj pride, če takšna družina nima možnosti, da bi vsaj vsake toliko časa, v dveh letih enkrat, peljala svoje otroke v matično deželo. Zdomci ali tisti, ki so se vsidrali v Nemčiji ali v Ameriki, ki so si zunaj postavili drugi dom, ki so si na tujem postlali, ne bi smeli pretrgati vseh stikov z domovino. To je lahko za otroka zelo hud šok. Vsaj zame je bil to velik šok. Nisem vedel, zakaj me součenci preganjajo, ker mi oče ni ničesar povedal. Nisem vedel, zakaj se moram braniti. Ko pa smo prišli v Slovenijo, je bilo to bolj razvidno. Mamo in sestre so na vasi preganjali prav fizično. Takrat sem imel deset, enajst let in sem že vedel, da branim svojce. Izolacija v domači vasi je bila še hujša. To je bila osamitev cele družine. Prišli smo iz ene tujine v drugo tujino. Seveda s to razliko, da smo se v Švici že malo udomačili. Ko pa smo prišli sem, smo bili goli.

»Kako se je na vse to odzval vaš oče, ki je bil izseljenec, vandrovec v pravem pomenu besede?«

»Moj oče je bil izredno tih človek. Ni se mogel sprijazniti s tem, da je imel toliko premoženja. Ni občutil, da mora to premoženje ohraniti, da mora opravljati razne transakcije, da bi premoženje povečal. Od prvega do zadnjega dne je bil garač, ki se ni zanimal za zunanji svet, za družabno življenje. Ni se zavedal, da moraš imeti vseskozi poslovne stike, če se hočeš obdržati na zeleni veji. Bil je strahotno redkobeseden. Kot otrok sem čutil, da se z njim nekaj dogaja. Ali je bilo to domotožje, ali se je počutil čisto odtrganega od domačega okolja, tega ne vem natanko. Morda je bilo samo to, da je bil tak delavec od glave do pet, morda ga je samo to oviralo, da bi kakorkoli aktivno posegel v življenje, da bi kaj preusmeril. Imam občutek, da je živel tako, kot danes žive vsi Slovenci po svetu: zadržano in umaknjeno. Ko opraviš službo, se umakneš vase. Bil je sicer član nekega slovenskega kluba v Zürichu in se je tja vozil. Imeli so pevske večere, drugega nič.«

Potreben je stalen stik z rodnim krajem

»Kaj je po vašem mnenju najbolj potrebno otrokom začasno na tujem zaposlenih in otrokom stalnih izseljencev?«

»Če gledam z današnjimi očmi, se mi zdi zelo dobro, da imajo otroci slovenskih zdomcev svoje šole in da imajo Slovenci v tujini svoja društva, da se shajajo vsakodnevno in delujejo na različnih področjih, da imajo stalen stik z domovino. Dobrodošle so vsakršne spodbude iz domovine: razne umetniške skupine, časopisje in knjige. Vse to pa se mi zdi premalo, vse to še vedno pomeni samo otok sredi tujine. Ko se razidejo, se spet čutijo v tujini. Mislim, da je nujno, da sami prihajajo v domovino, z vso družino, z otroki in da tu nekaj časa preživijo, da okušajo vsakodnevno življenje. Tega sem kot otrok izredno pogrešal, mislim, da tega pogrešajo tudi otroci sedanjih zdomcev in izseljencev. Otroci mora poznati okolje, ki mu po starših pripada, mora poznati kraj, ljudi, običaje, način življenja. Na zdomskih srečanjih zunaj otrok ne more dognati, kaj je to Slovenija, kaj je njegova domovina. Ne zadošča,

Nadaljevanje na 33. strani

Zakladi Narodne galerije

Narodna galerija v Ljubljani je osrednja slovenska kulturna ustanova, ki skrbi za ohranjanje kulturne dediščine z likovnega področja. Domala ne mine leto, da ne bi bilo v njej poleg stalne zbirke razstavljeno tudi likovno gradivo, s katerim se ponasajo umetnostne ustanove po Sloveniji, Jugoslaviji ali pa drugod v svetu. Za jesen pripravlja Narodna galerija razstavo »Gotska plastika na Slovenskem« in zanjo je zbrana veliko odličnega gradiva in drugih zbirk po Sloveniji, iz zasebnih zbirk in iz številnih cerkva v Sloveniji, kamor so bile gotske plastike vkomponirane v kasnejše baročne oltarje ter bile tako v glavnem vse do danes javnosti domala neznane. Tej razstavi velja letos posebna skrb Narodne galerije, zanje pa je že v domači in tuji javnosti veliko zanimanje.

Razstava »Gotska plastika na Slovenskem« pa ni edina skrb te slovenske kulturne ustanove v tem letu. Direktorica galerije dr. Anica Cevc je v pogovoru za »Rodno grudo« dejala, da si galerija v tem letu prizadeva, da bi na kakršenkoli način dosegla razširitev oziroma pridobitev novih prostorov, kajti od časa, ko je bila usta-

Narodna galerija v Ljubljani

novljena ta slovenska kulturna ustanova, je preteklo že veliko desetletij, galerija pa je v tem času pridobila veliko število del, ki sodijo v to zakladnico slovenske umetnosti. Vanje pa še dandanes pritekajo dela; nekaj jih volijo posamezniki, nekaj pa jih galerija vsako leto odkupi. Seveda je želja po odkupih veliko večja, kot pa so možnosti za njeno uresničitev. Toda kakorkoli že, ne mine leto, da se ne bi to ali ono delo velike kulturne in umetniške vrednosti znašlo na edinem pravem mestu zanj, v Narodni galeriji.

Galerija gre na podeželje

Preden prestopimo prag Narodne galerije še beseda o izredno domiselni potezi, s katero si je ta slovenska umetnostna ustanova pridobila v zadnjem letu veliko prijateljev. Nobena skrivnost ni, da so galerije — če odštejemo številne obiske s šol — bolj slabo obiskane, prav tako tudi Narodna galerija. Da bi si galerija pridobila obiskovalce, predvsem pa, da bi o njej in njenih zakladih zvedeli tudi v manjših slovenskih krajih, tudi na podeželju, je organizirala potujočo razstavo »Od baroka do impresionizma«. Nekaj najboljših del iz tega obdobja

je tako galerija za nekaj časa sicer odtujila od svojih stalnih zbirk, toda na drugi strani je dosegla več kot je pričakovala: številke, ki so jih galerijski delavci na podeželju in po nekaterih slovenskih mestih zbrali o obiskovalcih, so dokazale, da je zanimanje za umetnost — če je ta kvalitetna, izbrana tako, kot to delajo v Narodni galeriji — izredno veliko.

Samo za minuli kulturni praznik, Prešernov dan, so v Narodni galeriji zabeležili izjemen obisk, saj si je ogledalo stalno zbirko starejše slovenske umetnosti 1540 dijakov in 150 odraslih. Poleg ljubljanskih osnovnih, srednjih in strokovnih šol so prišli v galerijo dijaki zavodov iz Škofje Loke, Kranja, Tržiča in Gorenjega Logatca. Vstop v galerijo je bil brezplačen, galerija pa je dala dijakom tudi strokovno vodstvo.

Toda obiskovalci ne prihajajo v galerijo samo v času, ko so odprte — tako kot povsod po svetu — njene zbirke. V zadnjem času se je galerija še zlasti tesno povezala z ljubljanskim Festivalom ter drugimi združenji, ki organizirajo glasbene prireditve. Koncerti — in največkrat gre za staro glasbo — so v Narodni galeriji zelo lepo obiskani, vselej pa so ob takih priložnostih odprte tudi galerijske zbirke.

Josip Tominc: Portret očeta (iz Narodne galerije)

»Zdravljenje« umetnin

V spodnjih prostorih Narodne galerije je »bolnišnica« za umetnine. Tam namreč deluje restavratorski atelje republiškega zavoda za spomeniško varstvo. Prav te dni so prostori in delavnice pri restavratorjih polne umetnin — gotskih kipov in krilnih oltarjev iz vse Slovenije. Restavratorji »zdravijo dela, ki jih je za razstavo izbrala posebna komisija strokovnjakov. Restavratorski atelje je v resnici podoben bolnišnici: v njem se restavratorji, nekdanji študentje restavratorske specialke na akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, sklanjajo nad umetnine, ki jih je ranil čas. S skalpeli odstranjujejo plasti barv, ki so nastajale na kipih v kasnejših stilnih obdobjih, ko so z barvno preobleko kipe prilagojevali okusu novih časov. Z zamotanim restavratorskim posegom oživljajo tu stara platna in prenekaterikrat se zgodi, ko jih dajo pod rentgen, da se pod plastjo barv odkrije starejša, zanimivejša upodobitev. Restavratorji so pred meseci svoje delo predstavili tudi širši javnosti, ko so ljubljansko razstavišče Arkade napolnili s poškodovanimi in delno restavriranimi ter povsem restavriranimi deli ter tako pokazali vse faze »zdravljenja« umetnin.

Vsa slovenska umetnost

Zamisel o »historičnem muzeju stare in novejšje slovenske upodablajoče umetnosti« sega v konec prve svetovne vojne. Društvo s tem imenom je zbralo prve eksponate. Zanimivo je prebirati po njegovih zapisnikih. S kakšno ljubeznijo in prizadevnostjo so zbirali slovensko umetnost in kako skrbno so nove pridobitve zabeležili v letna poročila. Šele leta 1928 se je galerija naselila v današnje prostore. Galerija nima samo narodnega pomena, saj so v njej tudi nekatera dela tujih, predvsem renesančnih in baročnih mojstrov. Zasto-

pani so italijanski, flamski, holandski in nemški mojstri: Gianfrancesco da Rimini, Palma di Giovane, Almanach, Martin J., Kremser Schmidt in drugi.

Zbirka Narodne galerije v Ljubljani se začne s stenskim slikarstvom, s freskami, ki so se ohranile pod plastmi kasnejših beležev po podružničnih cerkvah v Sloveniji. Razstavljeni so originalni fragmenti srednjeveških fresk, ki sodijo med najbolj zlahtne ostaline naše kulturne dediščine. Seveda so bile snete le tiste freske, ki se ne bi mogle ohraniti (kot na primer v porušeni gradovi) ali pa tiste, ki so bile že v času najdbe že samo fragmenti. Zastopane pa so seveda tudi vse najbolj znane freske na Slovenskem, seveda s kopijami. Od tod dalje je v zbirkah cela vrsta imen: tu so predstavniki baroka na Slovenskem Metzinger, Jelovšek, Bergant in Cebej, potem nadaljevalci baročnega izročila in nasledniki velikih ljubljanskih mojstrov Leopold Layer, pa Janez Potočnik, dalje predstavnik klasicizma Franc Kavčič, predstavnika bidermajerskega slikarstva pri nas Matevž Langus in njegov odlični sodobnik Jožef Tominc, ki je študiral v Italiji in ustvarjal v Trstu. Romantično slikarstvo predstavljata Marko Pernhart ter krajinar Anton Karinger, ki je eden redkih resničnih umetnikov-krajinarjev te dobe, kot je o njem zapisal dolgoletni ravnatelj Narodne galerije, sedaj pokojni Karel Dobida. Dalje srečamo brata Šubica, potomca stare kmečke slikarske in podobarske rodovine iz Poljanske doline, pa Antona Ažbeta, slovitega profesorja slikarstva v Münchnu, nesrečnega Jožeta Petkovška, kmečkega sina iz okolice Vrhnike, ki je po vzoru francoskih realistov slikal trpko življenje domačije. Dalje so tu portreti Ivane Kobilice, naše najbolj nadarjene slikarke, in dela impresionistov, s katerimi se je slovensko slikarstvo nenadoma dvignilo na evropsko raven. Imena Grohar, Jakopič, Jama, Sternen pomenijo to, kar v književnosti Cankar, Kosovel...

Jakob Schnitzer: Sv. Ahac (iz Srednje vasi pri Senčurju)

Skratka, odveč so besede, naštevanja. Narodno galerijo je treba videti, še več, treba jo je doživeti. Morda pri svojem obisku ne boste zastali pri imenih, ki jih naštevamo, morda bo vaša pozornost pritegnil samo mali baročni kipec nekje v kotu enega izmed prostorov. Ta hram slovenske umetnosti je enkrat, vsako leto popolnejši, bolj urejen in bolj odprt.

Peter Breščak

Janez Šubic: Kiparstvo (karton, iz Narodne galerije)

Semič z vinskimi goricami v ozadju Foto: Janez Klemenčič

Zadnja leta se pogosteje vrača v svojo rojstno vas tudi nekdanja Štublerjeva Mica. Nekdaj s slamo kriti domek sta skupaj z njenim možem, ki je zaljubljen v Belo krajino, obnovila in polepšala. Bil pa je pretesen za njuno družino, zato sta si za njim zgradila še vikend.

»Beli krajini vračam njeno hčer,« se heheta Micin mož Jančar, oblečen v platnene modre hlače, karirasto srajco in visoke gumijaste škornje, ko naslonjen na lopato kramlja z vaščani. Kadar se mu v Ljubljani stoži po Beli krajini, sede

Obisk v Semiču

v avto in se po asfaltu pripelje skoraj pred prag svojega drugega doma.

»Ne morem se načuditi spremembam v Semiču,« mi je rekla Mica, »način življenja, miselnost ljudi, govorica, vse se je spremenilo.«

Klajnova mama, ki jih bo zdaj zdaj imela osemdeset in še zmeraj misli, da je bil kruh znak blaginje, pa ponavlja: »Osobejnkom v gori belega kruha ostaja.«

Semiška gora, pravzaprav s trtjem poraslo pobočje, je bilo zatočišče kajzarjev,

Le pesem čričkov je večna

Prenekateri teden šolskih počitnic sem preživela v Semiču pri svoji stari mami. Še zdaj jo vidim, kako se majhna in okrogla sklanja nad posteljo in mi rahlja ličkanje v »plevnici« iz kanafasa, preden napne čeznjo hodno rjuho. Drobnost cefranost ličkanje, ki je ob vsakem premiku zašuštel pod meno, je poleti

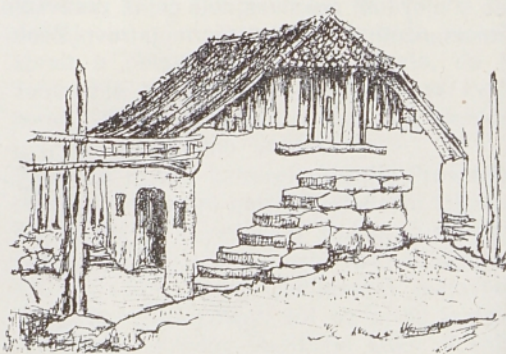
prijetno hladilo. Grobih sivkastih rjuh iz domačega platna, ki so ga iz lanu stkale Belokranjice, nisem marala. Preveč so me bodle. Toda boljših je bilo samo nekaj parov pri hiši. »Za smrt ali če bo treba koga v sveto olje dati,« mi je razlagala stara mama.

Čas Konetičke, edine semiške »dohtarice«, je bil reven. Z lojtrskim vozom in volovsko vprego so prihajali kmetje ponjo. Kadar je s tisto svojo črno torbo, ki je dišala po lizolu in se je nisem smela dotakniti, sedla na zapravljiček s konjem ob ojnici, se mi je zdela strašno imenitna. Stekla sem za vozom in se ga držala, dokler so me noge nesle. Do kolen prašna sem potem obstala, pljuvala rjavo slino in strmela v prašnati oblak, ki je s peketom in truščem odnašal staro mamo.

K »osobejnkom«, kot Semičarji pravijo kočarjem, je morala peš. Moralo jih je biti veliko. Kar pomnim, je imela naša stara mama nabrekle črnike noge prepredene s krčnimi žilami. Takrat v Semiču ni bilo poklicne zdravnice in medicinske sestre, kot sta danes. K porodnicam in bolnikom so poklicali Konetičko...

Skoraj pet tisočem Belokranjcem je pomagala na svet, vendar si do svojega sedeminsedemdesetega leta, ko je umrla, ni privoščila novega plašča.

ki so dninarili po njivah in vinogradih bogatejših kmetov. S tesnobo sem poslušala zgodbe o njihovi revščini, ki mi jih je pravila stara mama. Kočarske hiše še stojijo, vendar so si komaj še podobne. Slamnate strehe je zamenjala opeka, iz

katere marsikje štrli televizijska antena. »Hodi si pogledat,« me je nagovarjala Klajnova mama v značilnem semiškem dialektu, »kafče in fotele imajo osobejnki, tstoko je 'dns f Semče.«

Srce, ki poganja kri blaginje v semiške in druge belokranjske domove tja do Vinice, je semiška Iskra. Z njeno pomočjo je Semič dobil asfaltno cesto, hotel, ki je od petka do nedelje poln turistov, sodobne, dobro založene trgovine...

V lokalu, kjer so nekdanj prodajali mešana blago, prodaja zdaj Štrumbleva hči Luša konfekcijo. Ni poceni, toda Iskrine delavke in delavci jo kupujejo. Denar imajo še za kaj dražjega. Če je vsaj en družinski član zaposlen v Iskri, je pri hiši avto.

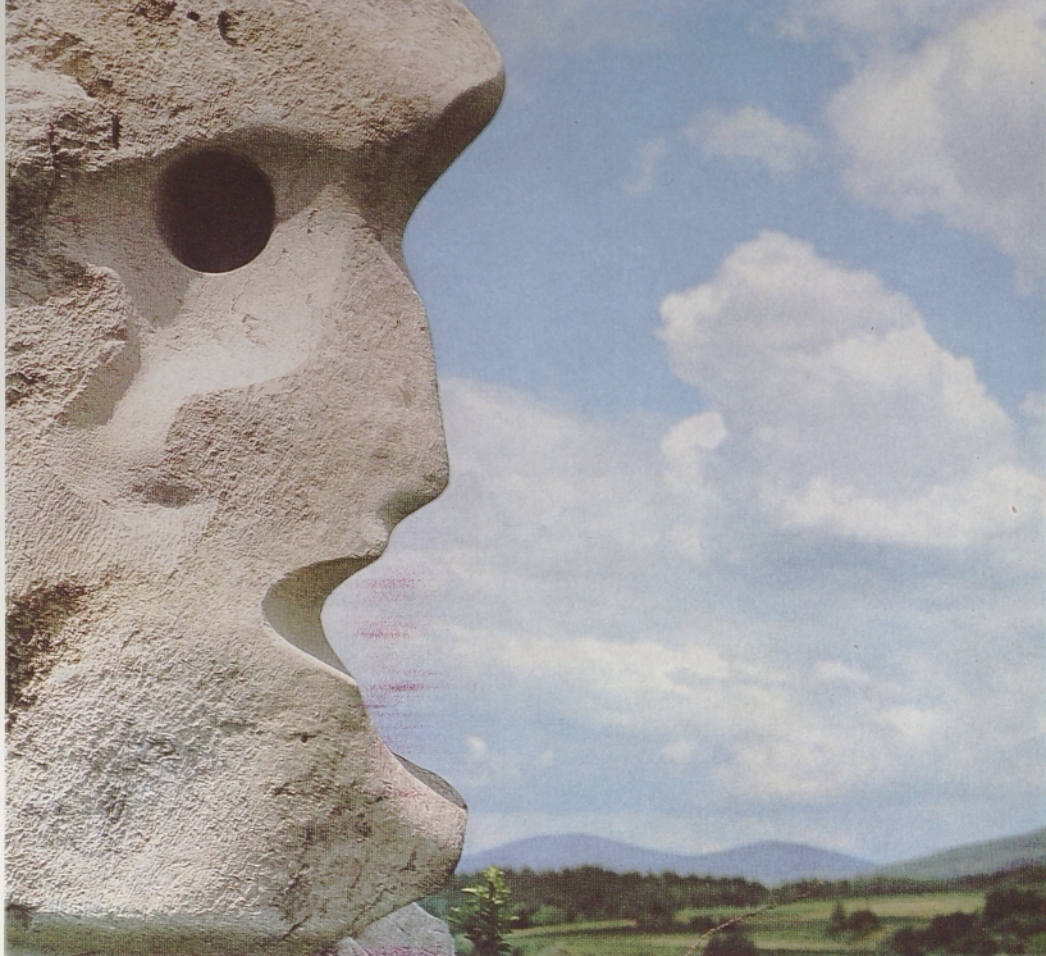
Ljudje, ki so morali vse življenje gledati na vsak dinar, znajo delavsko plačo dobro obračati. Resnici na ljubo moram pa še povedati, da denar, ki ga na izplačilni dan dobijo v tovarni, Semičarjem in drugim Belokranjcem, zaposlenim v semiški Iskri, ne bi toliko zalegel, če ne bi imeli od te tovarne še drugih koristi. Iskri delavci plačujejo samo po 4 dinarje za kosilo v tovarniški menzi. Tovarna jo znatno dotira. Morda je tudi to eden izmed razlogov, da dekleta iz viniškega konca raje dva meseca ali še dalj čakajo na zaposlitev v semiški Iskri, kakor da bi se zaposlile v črnomaljskem Belsadu, ki jim je bolj pri roki.

No, vožnja na delo tudi za Viničanke ni prenaporna, saj ima Iskra dva lastna avtobusa, ki redno pobirata in odlagata njene delavce od Vinice do Štrekljevca. Še na železniško postajo prihaja avtobus ponje. In po šolske otroke.

Iskra je namreč pokroviteljica semiške osnovne šole. Ne samo na papirju, ampak tudi v dejanjih. Pomislite, da je prispevala 62 milijonov starih dinarjev za adaptacijo šolskega poslopja. S tem denarjem in krajevnim samopriskom občanov so šolo dvignili za eno nadstropje in napeljali centralno kurjavo.

Življenje se res korenito spreminja. Mladina nosi dolge lase in pleše moderne pleše ob televizorjih, radiu in transistorjih. 85 mladincev in mladink je to zimo obiskovalo plesni tečaj. Mladina igra odbojko, tekmuje z vrstniki iz drugih krajev. V Semiču rastejo novi stanovanjski bloki.

Češenj, po katerih sem plezala v otroških letih, ni več. Žal mi je za njimi. Vиноgradi pa so ostali. S krediti jih lastniki pridno obnavljajo. Zase in za vedno številnejše turiste, ki prihajajo po grozdje in zdravo semiško vino. Na vrhu semiške

Znameniti partizanski spomenik, delo kiparja Jakoba Savinška, v Krasicah pri Črnomlju: Foto Miroslav Zajec

gore, kjer je ostala samo pesem čričkov večna in nespremenjena, stoji ob razvalinah smuškega gradu nova vaba za tujce: turistična kočica, do katere je prav tako speljana asfaltna cesta. Močan magnet za ljubitelje folklorne in zgodovine pa bo muzej v stari semiški šoli, za katerega že zbirajo eksponate.

Zdi se, da je ravno tovarna Iskra spet podžgala polet Semičarjev. Zdaj se borijo, da bi republiško cesto, speljano od Dolenjskih Toplic preko Črmošnjic do Črnomlja z modernizacijo še bolj približali Semiču.

V srednjem veku je bil Semič imenitnejši kot Črnomelj. Kulturno ga je še v devetnajstem stoletju prekašal.

Toda prepustimo času čas. Eno pa je gotovo: Iskra, ki zaposluje že 774 delav-

cev, je postala pretesna. V kratkem bo začela graditi nov obrat za električne gospodinske aparate: sesalnike, loščilnike...

Proizvodnja sesalnikov je že stekla, le stroji in delavci so preveč nagnjeni in utesnjeni.

Novi obrat bo dajal dela in kruha še za več ust.

O, moja stara mama, zakaj se nisi rodila nekaj desetletij kasneje? Z avtom bi te danes vozili k porodnicam in ob večerih si ne bi več dajala pijavk na vozlaste žile na mečih, da bi ti popile zastajajočo kri. Debel črni pled, s katerim si se pozimi zavijala čez glavo, bi zložen ležal v omari kot priča nekdanjega siromaštva...

Mariola Kobal

V Semiču ste vedno gostoljubno sprejeti

Stara kmečka domačija. Foto: J. Zrnec

Preteklost v sedanjosti

Ne vem, če še kje v Sloveniji živita preteklost in sedanjost tako blizu in tako družno skupaj kot v Škofji Loki. Letošnje praznovanje tisočletnice tega starodavnega mesteca pod Lubnikom, ob sočju obeh Sor, Poljanske in Selške, je to presenetljivo sožitje starega in novega še utrdilo.

Ločani so ponosni, zaljubljeni v Loko

Ločani so zelo ponosni na svojo Škofjo Loko, na celotno ozemlje nekdanjega loškega gospostva, na dolgo, razgibano in zelo dobro raziskano preteklost. Ločani so zaljubljeni v Loko. Ločan ostane Ločan, lokalpatriot v dobrem pomenu besede, pa čeprav ga življenjska pot zanese drugam po svetu: vrača se v svoje kraje, del njega so, ne pozabi nanje, tako ali drugače jim pomaga k napredku, raziskuje njihovo življenje v preteklosti in sedanjosti, če je usposobljen za to.

Ločani presenetljivo dobro poznajo zgodovino svojega mesta in zgodovino ce-

Značilna škofjeloška panorama, pogled s terase Name

lotnega ozemlja, ki je bilo toliko stoletij last freisinških škofov na Bavarskem. Ne samo stari Ločani, tudi iz mlajših generacij jih je cela vrsta, ki so »zastrupljeni« s to preteklostjo in s to častljivo starostjo.

Ločani pa so tudi močno ponosni na sedanjost, na hiter industrijski razvoj po vojni, posebno v zadnjem desetletju. Ponosni so na svoj muzej v gradu, s kakršnim se ne more ponašati vsako slovensko mestece zunaj večjih središč. Ponosni so na svoje tovarne v industrijski coni na Trati, pa na Alpe v Železnikih in na Alpino v Žireh. Ponosni na nov Transturistov hotel, na »smučarski« Stari vrh, na obetavne začetke kmečkega turizma, ponosni so na loške dirke, znanne že po vsem svetu.

Ločani so ponosni na zadnjo vojno, ko so se v krvavih nastopih dvignili zoper fašizem in nacizem. Posebno so ponosni na dražgoško bitko v januarju 1942, ki je bila višek partizanskih podvigov na Gorenjskem. Nemci so sami označili boje v Poljanski dolini okrog Božiča in takoj potem v Dražgošah kot »Grosseinsatz« — velika ofenziva; priznali so tudi, da Gorenjska prav zaradi dogodkov v Dražgošah ni bila priključena nemškemu rajhu.

Kar preveč hvale na kupu, bi morda kdo rekel. Ampak res je tako, nič ne pomaga. Če bi samo videli in slišali tri stare Ločane — Franca Žebreta (73 let), Antona Pirca (62 let) in Janeza Mlakarja (62 let) — kako so se razgovorili neke nedelje zvečer v gostilni pri Kroni, kako so jim kar žarele oči, ko so obujali nekdanje spomine in ocenjevali sedanja dogajanja, kako so kar tekmovali, kdo mi bo povedal več; če bi bili takrat zraven, potem ne bi bilo mogoče reči, da se besede o zaverovanosti vase, v preteklost in sedanjost svojega kraja, pretirane.

Celo najstarejši iz te naključne družine, Franc Žebre, ki je rojen Kranjčan in ki

je prišel v Loko leta 1919, trdi, da je Ločan, da ima že zdavnaj v Loki domovinsko pravico. Takrat, je pripovedoval in si zraven počasi prižigal cigareto, je občinski odbor odločal, če se koga sprejme za občana. Župan je imel »ta velka komanda«.

Ločani — zgodovinarji, znanstveniki

Tisto nedeljo popoldne so pokopali Lovra Planino, starega Ločana, zelo razgledanega, sicer pa obrtnika, dežnikarja po poklicu, častnega člana Muzejskega društva. Njegov brat France Planina, profesor in urednik Loških razgledov, zbornika, ki redno izhaja že devetnajst let, ima veliko zasluge za popularizacijo preteklosti in sedanjosti loškega ozemlja; napisal je vrsto knjig in še več razprav in člankov o tem. Pred pogrebom sem na sprehodu po mestu srečal dr. Pavla Blaznika, znanstvenega svetnika SAZU, ki ima največ zaslug, da je loška preteklost danes tako dobro znana. Za letošnji, 19. zvezek Loških razgledov je napisal »Zgodovinski razvoj freisinškega loškega gospostva«, ki pa je le izvleček iz obsežnega, bogato dokumentiranega dela, ki bo v samostojni publikaciji izšlo ob praznovanju tisočletnice. Dr. Blaznik si je z nadrobno raziskavo loške preteklosti postavil življenjski spomenik. Iz njegove razprave citiram le kratek odlomek:

»Pred točno tisoč leti je nemški vladar, ki je svobodno razpolagal z našo zemljo, v dveh zaporednih daritvah poklonil freisinški škofiji na Bavarskem celotno Selško in vzhodno polovico Poljanske doline ter obsežen del Sorškega polja. Prostranemu ozemlju je freisinška škofija v začetku 11. stol. priključila stražiško-besniško območje, v naslednjih desetletjih pa še preostali del Poljanske doline. S pridobitvijo Pungerta in Gosteč na Sorškem

Sklepnik in grb na voglu Homanove hiše

Kapucinski most čez Selščico

polju (ok. 1215) in vasi Okroglo na levi strani Save (1263) je freisinška posest na loškem ozemlju dosegla mejo, ki je v kasnejših stoletjih ni več prekoračila, a bistveno od nje tudi ni odstopala. Celotno ozemlje je zemljiški gospod organiziral v teritorialno sklenjeno loško gospodstvo.

Loška »čarovnica« Agata in Jurij

Tistega dne, ko so pokopali Lovra Planino in ko sem se potepal po Loki, je čudovito sijalo sonce. S terase loške Name, ki je blizu avtobusne postaje, blizu novega hotela in blizu novih stanovanjskih blokov, torej v »novi« Loki, zunaj nekdanjega obzidja, ki je oklepalo srednjeveško mesto, od tam sem imel prekrasen razgled. Nič čudnega, da so Ločani zaljubljeni v to skladno sožitje arhitekture in narave, v tako bliskost tisočletne preteklosti z uspešno sedanostjo. V Loki skoraj na vsakem koraku lahko opazite to sožitje: od stare grajske kašče, danes lepo restavrirane, ene najstarejših loških zgradb, je lep pogled na nov loški hotel.

Igralka Nuša Komatar

Spodaj pod Namo, najsodobnejšo loško trgovsko hišo, je kip »čarovnice« Agate in Jurija z Visokega, dveh osrednjih oseb iz Tavčarjeve Visoške kronike, delo loškega kiparja Toneta Logondra. Leta 1695 je bilo, 11. avgusta, »na dan sv. Tiburcija mučenika se je imela ob devetih zjutraj začeti sodba«. Mogočni Jurij drži z roko krhko Agato, ki jo je rešil iz vode. Kot bi ji pravkar govoril — kot v znani povesti: »In sedaj, Agata, prosim te v imenu Boga, stopaj, da prideš živa iz vode!«

V hiši Nuše Komatar v znanem Krevsovem mlinu ob Poljanščici sem na mizi spet videl Visoško kroniko: »Dramatiziral Polde Polenc (v sodelovanju z J. Krekom), ob tisočletnici izdalo Loško gledališče z odborom za prireditve«. Poleti jo bodo igrali in okrog 200 ljudi bo nastopalo.

Loški meščani — obrtniki in kmetje

Včasih, še pred zadnjo vojno in poprej še bolj, ko je bila Loka močno obrtniško mesto, močnejše kot Kranj, smo delali od jutra do noči, so mi skoraj hkrati rekli France Žebre, Anton Pirc in Janez Mlakar, ko smo moževali pri Kroni. Le nedeljski popoldnevi, noči in cerkveni prazniki so bili naši, so dodali. Varčevali so ljudje takrat, niso takole posedali v gostilnah kot danes. Še v tistih hišah, ki so res kaj imele, niso otrokom dajali denarja za zapravljanje. Povojni industrijski razvoj pa je vse obrnil na glavo. Loški obrtniki so včasih skoraj vsi imeli po kakšno živino in zemljo v okolici pa vrtove doma, danes tega ni več. Pa veste, kako so rekli včasih? Kadar gredo loški kmetje na polje, takrat ni nobenega meščana doma! Tako, da, zdaj pa hodijo z avtomobili na smučanje.

Visoški motiv — Agata in Jurij, delo kiparja Toneta Logondra

Danes in včasih — koliko razlike, a vendarle tako blizu skupaj! Obrt je prerasla v industrijo, način življenja se je spremenil. V Škofji Loki z industrijsko cono na Trati je danes zaposlenih 6500 delavcev, v Železnikih 2020, v Žireh 1600, v Gorenji vasi 400, v Retečah 400, v Poljanah 200, v Sovodnju 170, v Bodovljah 130 in na Hotavljah 80. Danes ljudje živijo od tega in so ponosni na svojo industrijo, stari, ki se zberejo pri Kroni, redno pri isti mizi, ki je po tistem kar rezervirana za »loška debata«, pa raje obujajo spomine na začetke modernega, sodobnega v Loki.

In nasmejijo se ti stari Ločani, ko se spomnijo na »loški ish« (jesih, kis), ki ga je izdeloval Josip Guzelj. Menda je bil ta »ish« tako zelo kvaliteten, da v Slonu v Ljubljani niso hoteli jesti, če jim jedi niso pripravili z njim.

Preteklost v sedanosti — to za tisočletno Loko velja bolj kot za katerokoli drugo naše mesto.

Andrej Triler

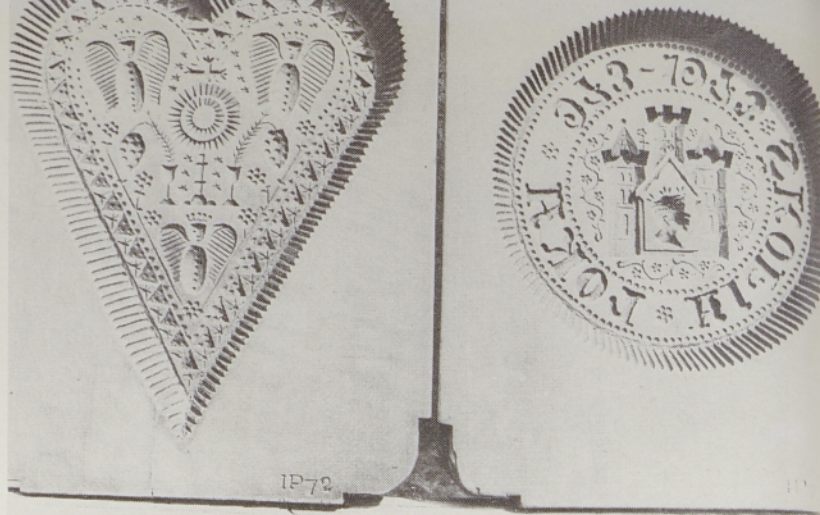
Dva loška kontrasta: obnovljena grajska kašča in novi Transturistov hotel v ozadju (spodaj).

Pavla Ambrožič: kruhki z ljubeznijo

Izdelovanje lesnih modelov je svojevrstna ljudska umetnost

Dve roki, eno čustvo

ROKA, PRSTI... roka, ki vodi ostro dleto po hruškovi deščici..., prsti, ki s testenimi nitmi krase medene lepote. Ta roka je v ponos rezbarju Ivanu PLESTENJAKU iz Škofje Loke, tako ubogljive prste pa ima Pavla AMBROŽIČ iz Dražgoš. »Zakaj govorimo o obeh hkrati,« se boste vprašali. Veže ju njun konjiček, njuna ustvarjalna žilica. Ivo rezlja modelčke za škofjeloški mali medeni kruhek, Pavla pa ročno izdeluje dražgoške medene kruhke.

K enainšestdesetletni Pavli v sončne Dražgoše se najprej napotimo, k ljudski umetnici, ki že dvainpetdeseto leto mesi medeno testo. O Zakališničevem dekletu je najprej stekla beseda, preleštni mladenki, ki je pred dobrimi dvesto leti razveselila očeta z malim medenim kruhkom in o štirih ustvarjalkah iz Saleške doline, ki še danes osrečuje številne ljubitelje ljudske ornamentike doma in na tujem.

»Mojega pradedu, ki je zanesel to ljudsko obrt v našo družino, so naučile tega prijetnega opravila njegove sestre,« je listala po družinski kroniki Pavla, ki že v četrti rod nadaljuje družinsko tradicijo.

Pred vojno so manjše kruhke: konjičke, putke, ribe, parkeljne, miklavže, krajčke, jelene, srčke vlivale v modele, večje — zvezde, fajfe, hlebčke z IHS in druge — pa so opisovale ročno.

Kmalu potem, ko je kilogramu moke dolila pol litra vročega cvetličnega medu, dodala cimet, poper in klinčke za boljši okus ter zgnetla prijetno dišeče testo, so me očarali njeni spretni prsti, ki so s pomočjo noža, pincete, zobotrebca in čopiča opisali s trakovi, kroglicami, planikami, avriklji, grozdi, cvetovi ter drugimi ornamentami veliko zvezdo in majoliko, ki je vabila z »Majol'ka bod' pozdravljena«, pa petelina s krivci, da bi jih lahko razposajeni svat pripel za klobuk, k jelenovim rogovom pa tudi pravi lovec ne bi imel pripomb. Da, in pravo fajfo, okrašeno z bogato pletenim trakom sem lahko občudoval. Pa kaj bi opisoval, povprašajte o tem ljudi širom po naši domovini. Pa tudi v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Ameriki, Avstraliji in še marsikje na zemeljski obli so ljudje, ki so veseli sprejeli v dar

dražgoške kruhke. Vse več je izletnikov, ki se ob obisku Dražgoš ustavijo pri Pavli in se nato doma hvalijo z njimi.

»Menim, da bi bila ta kuhinja premajhna, da bi vanjo zložila vse dosedaj izdelane kruhke, saj sem samo lani porabila za peko nad 120 kg cvetličnega, ajdovega, smrekovega in lipovega medu,« je dodala.

Poprečno dva do tri dni v tednu Pavla ustvarja in ves čas njeno delo nad vse pozorno spremlja vnukinja Breda. Všeč so ji babičini kruhki in ona je Pavlin up v nadaljevanje družinske tradicije.

Ostro dleto mojstra Ivana

Vstopil sem v hram človeka, ki ljubi vse, kar je staro in napolnjuje človekovo dušo. Pritegnil me je pravi mali muzej nabožnih podob na steklu v kotu, pozornost so mi vzbudile miniaturne poslikane zibelke na klopki, pa izrezljani konjički, ptiči...

Prijetno je govoriti z 69-letnim rezbarskim mojstrom Ivom. Rad pripoveduje o pradedu Lenartu iz Plestene ravni nad Črnim vrhom, o njem, ki mu je zapustil figure za jaslice, mladostnih let in »pečkanja« ne more pozabiti, ki je v ilovico vdihnil mladeniško glavo.

S police na steni je vzel nekaj lesenih lepotecev. »Zelo staro predlogo za model, ki mu pravim »osem dojenčkov«, sem dobil pri Grašičevih v Stari Loki. Čudovit je kruhek, vlit v njem.« In prijel je naslednjega: »Ta je eden zadnjih. Posvetil sem ga našemu mestu in njegovi častitljivi obletnici. V les sem vrezal pečatnik freisinškega škofa in ga obrobil z napisom ŠKOFJA LOKA 973—1973. Več takih modelčkov so že poklonili znanim osebnostim, ki so obiskale naš kraj.«

Pred dobrimi tremi desetletji je na rezbarskem tečaju, ki ga je priredila Tehniška šola v Ljubljani, v nekaj mesecih izčistil svoj talent in spoznal,

Edi Šelhaus: Prometna zmeda

da je les tista tvarina, v katero bo vrezoval svoje zamisli.

Na obrtniški sejem v Kranju ga je nekoč zanesel korak. In tam se je zgodilo. Med bolj ali manj zanimivimi predmeti so najmočneje pospešili njegovo utrip modeli za mali kruhek. Zaželel si je, da bi jih ustvarjal. Kmalu se mu je ponudila priložnost. »Neki znanec, ki je vedel, da rezbarim, me je prosil, naj mu izdelam tak modelček. V muzeju v Škofji Loki so mi posodili vzorec in kmalu sem mu izpolnil željo.«

Vse več ljudi je prihajalo k njemu, da bi jim pomagal s svojimi izdelki iz lesa razveseliti sorodnike, prijatelje, goste, in bili so zadovoljni, saj so dleta v Ilovih rokah rezala po njihovih željah. Glas o večšem rezbarju je prišel tudi do našega predsednika. Deset modelov lahko opazuje tovariš Tito v vitrini v dvorcu na Brdu pri Kranju. »Za izdelavo modelčka je najboljši hruškov les, pa tudi po javorju kdaj sežem. Plošča mora ustrezati bodočemu modelu po svoji velikosti in debelini. Najprej narišem obris kruhka v obliki srca, kroga, živali, cveta, človeške postave, in po njem izdolbem osnovno ploskev. V to pričenem vrezovati okrasne ornamente: cvetje, vence, listov, pike, zvezde in kot zadnjega srednji ornament: IHS, kelih, srce, žival, človeško figuro, grb, številko. To je počasno, potrpljenja in natančnosti polno delo.

Model potem očistim s steklenim papirjem, »popajcam« in večkrat prema-

žem s čistim alkoholom ali vodo, da les potemni. Emulzija iz čebelnjega voska, s katero ga prepojim, mu da lepo patino.«

»Težko je govoriti o načrtih,« je nadaljeval pripoved kleni mož, »saj že sedaj komaj izpolnjujem naročila. Res je, da bi lahko naredil več in hitreje s stroji, toda to ne bi bilo več tisto. Pa tudi raje delam sam, v kuhinji, v miru, kot da bi poslušal ropot, šum, cviljenje strojev, ki me moti, da, prav zoprni mi je.«

Stane Jesenovec

Slikarstvo Viktorja Magyarja

Slovenskega slikarja Viktorja Magyarja so zaradi njegove samorastniške poti dolgo časa uvrščali med jugoslovanske naivce. V zadnjem letu pa se je povsem osamosvojil in — čeprav še vedno razstavlja skupaj z ostalimi naivci, ker je v tem sklopu pač najlažje razstavljati — danes že lahko govorimo o povsem samostojni in celoviti slikarski osebnosti. Znan je povsem po tem, da je na svoj način upodobil dolenjsko pokrajino in ljudi. Viktor Magyar, doma z Motnika, namreč že vrsto let učiteljuje med Dolenjci. Na svoj način doživlja zeleno, od vetra in stoletij vzvalovleno krajino: Dolenjska se mu predstavlja s svojimi griči, med katere so razsuti ljudje in ptice. Le redkokdaj pokaže Magyar človeka v obraz. Kot da bi bili v večni zadregi, se njegovi ljudje obračajo stran od slikarja in čudna so njihova opravila. Posedajo

v čolnih na travnikih in hlodi, zloženi po njih, so kot ribe na suhem.

V desetih letih intenzivnega dela in razstavljanja je postalo slikarstvo Viktorja Magyarja znano tudi v tujini. Medtem ko je v Sloveniji razstavljal bolj po obrobju kulturne Ljubljane (v mestni galeriji v Kranju, v likovnem salonu v Krškem in drugod), pa je v tujini, kjer je zanimanje za tovrstno slikarstvo veliko večje, razstavljal že v ZR Nemčiji, večkrat v Italiji, na skupinskih razstavah pa tudi v Združenih državah Amerike.

Kot zanimivo različico v naivni umetnosti sveta upošteva delo Viktorja Magyarja tudi avtor knjige o tej umetnosti Oto Bihajli Merin (delo sta izdali Mladinska knjiga v Ljubljani in Mc Graw Hill iz New Yorka).

P. B.

Slovenci v ZR Nemčiji

Uradne statistike Zvezne republike Nemčije so konec leta 1972 naštele 480.000 delavcev iz Jugoslavije. Po približnih ocenah pa je delalo v istem času v Nemčiji 47.000 delavcev iz SR Slovenije.

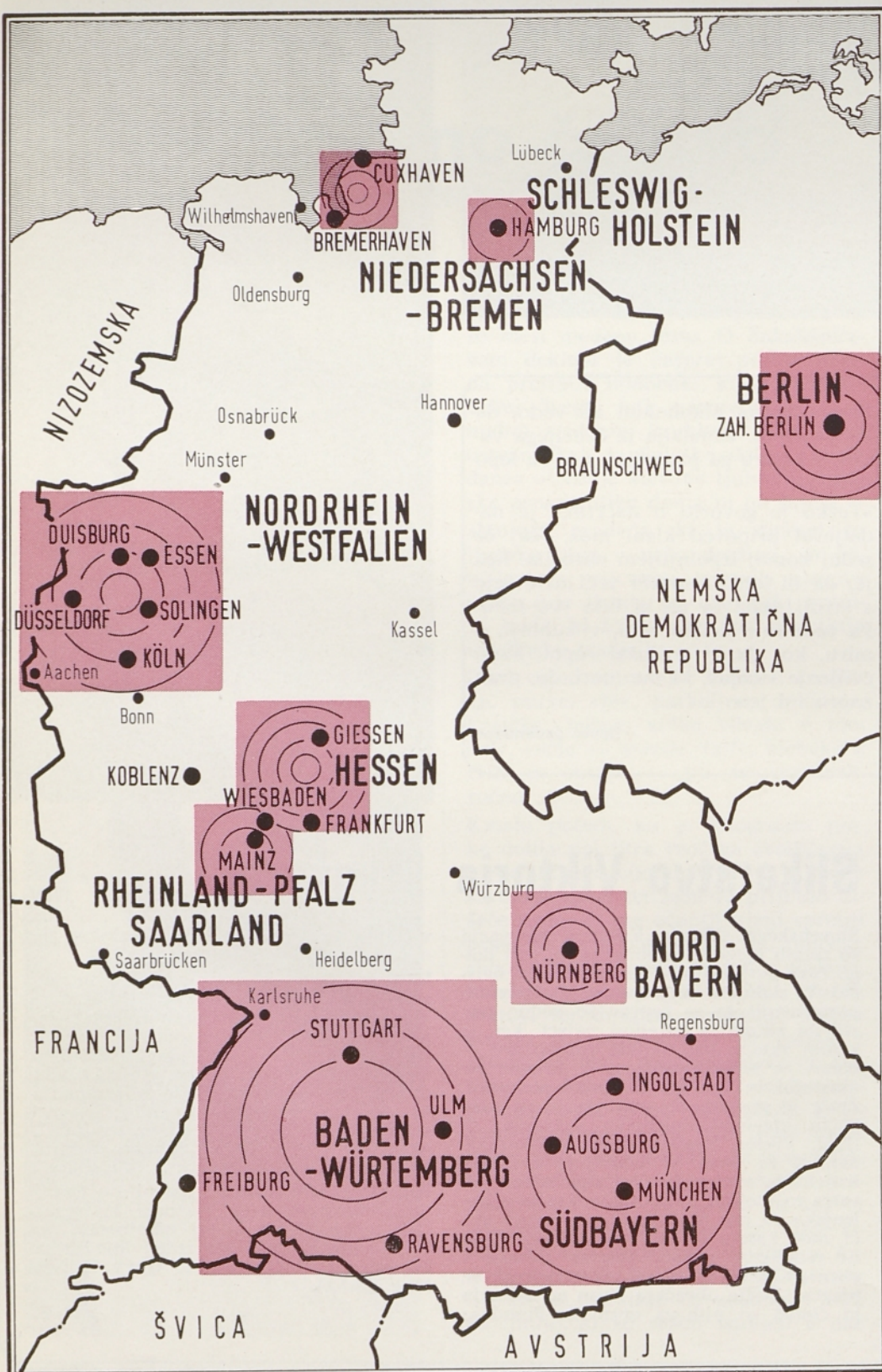
Naši delavci so raztreseni v večjih in manjših skupinah po vsej državi. Največ jih dela v kovinski industriji, precej jih je tudi na gradbiščih, v intelektualnih poklicih pa jih je le malo. Žene in dekleta delajo pred-

vsem v gostinstvu in bolnišnicah ter v raznih zavodih.

Največ Slovencev živi in dela v nemških deželah Baden-Württemberg (Stuttgart) in na Južnem Bavarskem (München, Augsburg, Ingolstadt). Sledijo dežele Nordrhein — Westfalen (Düsseldorf, Duisburg, Essen), Zahodni Berlin, Essen (Frankfurt) in Severna Bavarska (Nürnberg). V manjšem številu delajo v pokrajini Rheinland-Pfalz-Saarland (Koblenz, Mainz), v Niedersachsen — Bremen ter pokrajini Schleswig-Holstein (Hamburg), kjer so zaposleni v tamkajšnji ladjedelniški in drugi industriji. Po posredovanju Komunalnih zavodov za zaposlovanje se je v letih 1968—1972 izselilo v Nemčijo 15.000 naših delavcev. Največ jih je odšlo iz občin Maribor, Ljubljana, Celje in Murska Sobota, manj pa iz občin Kranj, Novo mesto, Velenje in Koper. Precej se jih je zaposlilo v Nemčiji že pred leto 1968. Po letu 1958 jih je nekaj pribežalo v Nemčijo in Avstrijo zaradi boljših delovnih pogojev.

Ob tej priložnosti moramo omeniti, da so se v Nemčijo izseljevali Slovenci še za časa avstroogrške monarhije. Rensko-westfalsko industrijsko območje in industrijsko območje v Severni Štajerski v Avstriji sta veljali za najstarejše slovensko izseljensko območje v Evropi. Industrijsko območje severne Štajerske v Avstriji je omembe vredno zato, ker je bilo revnim prebivalcem Koroške in Kranjske, ki jim je bila izselitev v prekmorske dežele iz finančnih razlogov nemogoča, predhodna baza za dokončno izselitev v rurske revirje. Prvi priseljenci so prišli v Nemčijo že v 80. letih prejšnjega stoletja in najstarejši slovenski rudar, ki ga omenjajo zapiski, je bil prijavljen leta 1878 kot kopač na jašku Königgrube v kraju Wanne-Eickel. Med temi izseljenci so bili večinoma sinovi kmečkih družin s številnimi otroki, ki se na svoji zemlji niso mogli več preživljati. Zaradi te gospodarske nuje in pa zaradi izredno majhnih možnosti zaposlitve v drugih poklicih, so si ti mladi ljudje izbrali pot v tujino, ki jim je nudila delo in kruh. Čeprav so se skoraj vsi izselili z namenom, da se po nekaj letih zaposlitve vrnejo s prihranki v domovino, je razmeroma le majhen odstotek izseljencev uresničil svojo namero. Nekateri so od tod odšli s svojci tudi v Združene države. V obdobju po prvi vojni je bilo v Nemčiji od 40 do 45 tisoč Slovencev. Naselili so se po vsem Porurju, največ pa v naslednjih mestih: Bochum, Bottrop, Dortmund, Duisburg, Hamborn, Essen, Gelsenkirchen, Horst, Gladbeck, Herne, Hamm, Oberhausen, Recklinghausen, Wanne-Eickel itd.

Danes naši ljudje v Nemčiji že čutijo veliko potrebo po združevanju in ustanavljanju vedno nova društva, v okviru katerih gojijo slovensko kulturo in šport.

Ansambel Franca Flereta

V zadnjem času se je v Sloveniji uveljavil tudi ansambel oziroma trio Franca Flereta. Vodja ansambla je doma na kmetiji blizu Domžal. Pripovedoval mi je tudi o tem in onem o svojem ansamblu.

France igra harmoniko že od osmega leta. Ko je bil malo starejši, je začel igrati na svatbah in raznih drugih prireditvah. Kasneje je k sodelovanju povabil še basista Cirila Jermana in kitarista Janeza Omahna, doma iz okoliških krajev. V kratkem času so se s svojim načinom igranja priljubili poslušalcem. V tem času so zamenjali le kitarista. Zdaj brenka na kitaro Maks Guček, ki ima glasbeno akademijo in igra tudi v simfoničnem orkestru RTV Ljubljana. V začetku je skupina nastopala kot trio in so sami prepevali. Za nastope na večjih prireditvah pa so najeli pevce. Pred nekaj meseci pa so začeli vaditi in javno nastopati s stalnim pevskim tercetom, v katerem pojejo trije mladi fantje, sicer študentje Akademije za glasbo. Prepevajo v zasedbi: Tone Rus — prvi tenor, Franc Pupis — drugi tenor, Franc Franir — bas.

Franca je že od nekdaj mikala in privlačila melodika preprostih ljudskih napevov, ki jih je največ slišal na svatbah in drugih ljudskih veselicah. Spretno jim je dodal svoj izraz, jih izpopolnil v izrazitejšo celoto. Njegove skladbe opevajo mladost, ljubezen in radost do življenja. To so vedre in lahkotne pesmi. Besedila zanje napiše sam, v note pa mu ga prevede kitarist. Priredbe za skladbe napravi cela skupina po dogovoru in poskušnji.

V sezoni 1968—1969 se je trio Franca Flereta prijavil na natečaj »NOVI ANSAMBLI — nove melodije«. Dosegel je prvo mesto in s tem prišel v finale, kjer je prejel nagrado in si s tem na široko odprl možnost za javno nastopanje. Na prvem festivalu narodno-zabavne glasbe v Ptujju je dobil nagrado za instrumentalno izvedbo skladbe »NA PIKNIKU«. Tudi drugo in tretje leto je nastopal na tej prireditvi in dobil nagrado za skladbi »FANTOVSKA NOČ« in »MLINARSKA POLKA«. Četrto leto pa je sodeloval samo ob koncu tekmovalnega dela. Tudi na največji slovenski folklorni prireditvi »KMEČKA OHCET« je že večkrat igral kot svatovski trio. S temi nastopi se je razširil glas o Fleretovem triu tudi izven naših meja. Na povabilo revije ANTENA je igral v Ingolstadt in Nürnbergu v ZR Nemčiji za naše delavce.

Doslej so izdali tri male plošče, kmalu pa bo izšla njihova LP plošča in samostojna kaseta. Za radio so posneli že približno 35 arhivskih posnetkov, pripravljajo pa se tudi za samostojen nastop na televiziji. Njihove najbolj uspele skladbe so: ČEZ TRAVNIKE, FANTOVSKA NOČ, NA PIKNIKU, KO JUTRANJA ZARJA OBLIJE, PROTI VASI. Lahko rečemo, da so ravno z zadnjo skladbo (PROTI VASI) prebili led in si priborili prostor v svetu narodno-zabavne glasbe.

Silvo Pust

Darilo slepi mladini v Ljubljani

Uglednemu ameriškemu društvenemu delavcu, nekdanjemu glavnemu predsedniku KSKJ, zdaj Ameriška bratska zveza, Paulu Bartlu je letos 13. januarja umrla ljubljena žena, ki je bolehalo že štirinajst let. Zadnja leta sta zakonca živel v Miamiu na Floridi. Pred smrtjo je ta zavedna slovenska žena izrazila dve želji: želela je, da bi bila pokopana na istem pokopališču, kjer počiva pokojni urednik lista Nova doba Anton J. Terbovec, pisatelj, pesnik in avtor priljubljene humoristične rubrike »Vsak po svoje«, ki je izhajala v Novi dobi, glasilu Ameriške bratske zveze.

Njena druga želja pa je bila, da se namesto rož na njen grob, daruje v dober namen in to Zavodu za slepo mladino v Ljubljani. Obe želji ji je mož izpolnil.

V torek, 20. februarja, nas je v uradu Matice obiskal publicist Janko Rogelj, ki se je lani za stalno vrnil iz Amerike in živi v Primorskem pri Kranju. Z njim sta prišla tudi predstavnika Zavoda za slepo mladino v Ljubljani, predsednik njegovega upravnega odbora in blagajničarka. Janko Rogelj jima je izročil ček za 300 dolarjev, kakor ga je prosil njegov prijatelj Mr. Paul Bartel. V uradu Matice je bilo izstavljeno potrdilo, katerega sta oba predstavnika Zavoda slepe mladine ob prevzemu čeka podpisala. V imenu Zavoda slepe mladine v Ljubljani sta nas predstavnika zavoda naprosila, da naj v Rodni grudi objavimo javno zahvalo plemenitemu darovalcu, kar smo z veseljem storili. Zavod slepe mladine bo svojo zahvalo tudi pismeno sporočil Mr. Paulu Bartlu.

V imenu Slovenske izseljenske matice in uredništva Rodne grude izrekamo obenem iskreno sožalje rojaku Paulu Bartlu ob izgubi življenjske družice. Njen spomin bo toplo živel tudi v hvaležnih srcih gojencev Zavoda slepe mladine v Ljubljani.

Na zlati poroki v Podlipi

Pred kratkim sta slavila v krogu številnih potomcev in prijateljev zlato poroko Anton Železnik z ženo Ivanko, po domače Kovtrov ata in mama iz vasi Smrečje — Podlipa pri Vrhniki.

To pa res ni vsak teden ali leto, da bi slavili tak jubilej. Po vseh bridkih in težkih življenjskih preizkušnjah, ki sta jih složno nosila v srečnem zakonu, v katerem se jima je rodilo 14 otrok, jima prav zares lahko čestitamo, da sta še tako čila in zdrava. Ata Tone bo letos star 80 let, mama pa 73.

Kadar se ata Tone razgovori, ne zmanjka besede. Rad pove, kako je preživel najtežja leta prve svetovne vojne. Že takoj v začetku je 2. 8. 1914 odšel na bojišče v Galicijo. Ko je prišel v rusko ujetništvo, je prehodil in prevozil celo Rusijo po dolgem in počez. Taškent, Lamardon, Sibirija, so bile postaje, kjer je preživel in videl mnogo hudega; prebolel je tifus, malarijo, zlatenico itd. Šele leta 1921 je odšel iz Azije ter se čez pol leta vrnil domov. Čez eno leto se je poročil z izvoljenko Ivanko na kmetijo, ki ima mlin z žago. Ni jima bilo lahko, otroci so prihajali leto za letom. Danes jih živi še enajst in 35 vnukov. Trdo sta delala, mama je poleg družine skrbela še v mlinu, da so ji v redu mleli mlinski kamni. Še danes meljejo, toda ne več toliko kot nekoč.

Ata Tone je menda znal toliko obrti, kot je prstov na roki. Še vedno naredi tako lepe sodčke in škafe, da bi bili za na razstavo. Žago je pa prevzel sin.

Železnikovo domačijo poznajo prav dobro tudi vsi tisti partizani, ki so bili med drugo svetovno vojno v tem kraju. Nešteto vreč moke in hlebov kruha je dobila za svoje borce OF. Tudi prenekateri lonci žgancev in mleka so nasitili izčrpane partizane.

Takoj po prvi svetovni vojni je bil Ivan Železnik med ustanovitelji gasilskega društva ter zatem 22 let njegov predsednik.

Bil je tudi član kulturno-prosvetnega društva, zborovodja — organist čez 60 let. Pod njegovim vodstvom so nastopali na raznih proslavah ter gostovali v drugih krajih. Še vedno rad zapoje.

Prav dobro poznajo jubilaranta tudi naši rojaki v Ameriki v Clevelandu. Pred 12 leti je bil tam 6 mesecev, ko je obiskal zdaj že pokojnega brata Franka Železnika. S svojim humorjem in lepim slovenskim petjem je takrat povsod razveseljeval mnoge naše rojake. S clevelandskimi rojaki je še vedno v dobrih stikih. Kadar pridejo v domači kraj, se mnogi oglasijo pri njem na domu. Žena Ivanka jim postreže z dobrim domačim kruhom, domačo salamo in sadjemcem. Vsak obiskovalec je njihov gost, vsakemu postrežejo po lepi kmečki navadi.

J. Fortuna

Pokopan v domovini

Pred nekaj tedni so v Ljubljani pokopali dr. Leopoda Potokarja, zdravnika-specialista za Bazedovo bolezen, ki je umrl v Združenih državah Amerike. V mestu Daxas pri Chicagu, Ill., je imel lasten sanatorij za to bolezen, ob smrti pa je vse svoje premoženje zapustil svojim uslužbenkam. Star je bil 68 let.

Dr. Leopold Potokar je izviral iz znane ljubljanske družine, iz katere sta izšla tudi dva znana slovenska dramska igralka — Stane in Lojze, ki ju danes prav tako že ni več med nami. Leopold je kot zdravnik deloval v Ljubljani in Celju, od koder so ga Nemci med drugo vojno preselili v Judenburg v Avstrijo. Od tod se je po vojni preselil v Združene države Amerike. Živel je skromno, samotno, bil je izredno dober in plemenit. Izpolnjena mu je bila velika želja, da je pokopan v domači zemlji. V domovini je zapustil le še sestro.

J. P.

Umrla na isti dan

V Volčji dragi pri Novi Gorici je prišlo pri Kebrovih do prav redkega primera — istega dne sta umrla mož in žena, Alojz in Ana Keber, vendar ne v prometni nesreči temveč v dveh različnih bolnišnicah. Alojz je umrl v Šempetru pri Novi Gorici, Ana pa v bolnišnici v Sežani. Pokojnika sta bila istega dne leta 1897 tudi rojena. Alojz Keber je živel več let tudi v Argentini, Ana pa ima tam sestro Marijo in Ivanko ter brata Izidorja. V zakonu sta imela tri otroke.

Res redek primer povezanosti zakoncev, skupaj tudi ob smrti.

M. Ličen

Umrl je Edvard Troha

Tesno nam je bilo pri srcu dne 3. februarja, ko smo ga poslednjič spremljali na pokopališče na Travi pri Čabru. Bil je človek, ki so ga poznali vsi ljudje doline Drage in ga imeli radi. Z njim je domovina izgubila zvestega sina.

Njegova življenjska pot je bila polna bojev za življenjski obstoj. Rodil se je 18. marca 1899. leta v Starem Kotu pri Dragi. V družini je bilo 12 otrok. Star 17 let je že moral iti v prvo svetovno vojno na soško fronto, kjer je bil težje ranjen. V letu 1918/19 se je kot prostovoljec boril na Koroškem. Potem je služil še dve leti vojaški rok v Mariboru.

Doma ni bilo dela in ne kruha. Njegovi starejši bratje so bili že v Ameriki. Leta 1924 sta z mlajšim bratom Ludvikom odšla za leto dni delat v Francijo, leta 1926 pa v Kanado in Ameriko. Edvard je tedaj pustil doma ženo in dve hčerki.

V Kanadi se je vključil v napredno delavsko gibanje gozdnih delavcev že leta 1933 v Port Arthurju in v njem sodeloval ves čas do leta 1947, ko se je vrnil v domovino. Ko so leta 1941 fašisti zasedli Jugoslavijo, je bil Edvard med prvimi Slovenci in Jugoslovani v Kanadi, ki so ustanovili Zvezo kanadskih Slovencev, Hrvatov in Srbov za osvoboditev rodne domovine. Bil je tudi soustanovitelj lista »Edinost«, ki je bil glasilo Slovencev v Kanadi od leta 1942 dalje. Zveza Jugoslovancev v Kanadi, kakor tudi »Edinost«, sta se borila proti fašizmu in zbirala denarna in materialna sredstva za pomoč narodnoosvobodilni borbi v domovini. V političnem in moralnem pogledu so Jugoslovani v Kanadi in ZDA veliko pripomogli za to, da je bil narodnoosvobodilni boj v Jugoslaviji mednarodno priznan kot enakopravni člen vseh zavezniških sil, ki so se borile proti fašizmu. V tem je bila tudi zasluga Edvarda Troha zelo velika.

Edvard je v domovini med narodnoosvobodilno borbo izgubil mamo, sestro in ženo. Njegovi dve hčerki sta vojno preživele. V letu 1947 se je vrnil v domovino. Takoj je priskočil na pomoč pri obnovi in izgradnji porušene domovine. Delal je na Okrajnem ljudskem odboru v Kočevju, pozneje pa v Kmetijski zadrugi Draga kot gozdni referent ves čas do upokojitve.

Nazaj pod Karavanke

Oj, ti, draga domača vas. Utisnila si se v mojo dlan, vsak kamenček mi je znan in če ga ni bilo več na istem mestu, sem čutil bolečino v srcu. Stara si, obilo dogodkov si zapisala v svojo knjigo. Tam na pokopališču je zaprta ta knjiga. Kdo ve, kdaj se je odprl prvi list in na kateri strani je zapisano: sveti Ciril in Metod sta se ustavila v vasi in smo ju pogostili. To pripoveduje ustno izročilo. O tem mi je pravila babica. Kaj bi vse povedali oni, ki so legli v grobove pred sto in sto leti?...

(Janko Rogelj: Moja vas, napisano 1926)

Lani poleti se je Janko N. Rogelj za vselej vrnil v svojo rojstno vas pod vznožje Karavank. Vmes je devetinpetdeset let Amerike. Let, ko se je kovačev sin s Primskovega trdo tolkel z življenjem in se pridno učil, let zavzetega dela v družtvih, ki je mnogim prav pri zibelki stal, let časnikarske tlake pri naših listih in revijah, tlake, ki je lahko od sile zanimiva, pa tudi dostikrat nevhvaležna reč. Pa pesniško in pisateljsko delo in prijateljstvo in sodelovanje z velikimi možmi, predvsem z Louisom Adamičem, velikim možem, velikim Jugoslovonom, ki se je z vsem žarom svojega poštenega srca zavzel za svojo deželo v njenem najtežjem času.

O Janku Roglju, njegovem mnogostranskem delu, dosežkih, zaslugah in priznanjih, ki jih je prejel in ki bi jih zaslužil, bi lahko pisali veliko. Podrobneje smo spregovorili o njem v naših publikacijah pred dvema leti, ko je praznoval 75-letnico.

A zdajle naj na kratko spregovorimo o Janku Roglju danes, po teh prvih osmih mesecih, ki jih je doslej preživel spet med nami, v svojem Primskovem, ki danes z ostalimi okoliškimi vasmu spada v območje široko razraslega industrijskega mesta Kranja.

Ob stari Kovačevi domačiji, prav ob borštu, se beli novi nedavno zgrajeni Rogljev dom. Skozi okna lahko dan za dnevno gleda svoje ljube gore in se v mislih pomenkuje z njimi.

Sedla sva v moderno urejeni delovni sobi, kjer dela, piše, bere in razmišlja. Vse pripoveduje o tem: odprt pisalni stroj, knjige, revije in časopisi na mizi, knjige na policah in na stenah podobe in spominske listine, med temi tudi dokument o proglasitvi za moža leta 1970 v Slovenskem narodnem domu v St. Clairju. »Po devetinpetdesetih letih ste prišli za vselej v svoj domači kraj. Kako se počutite?«

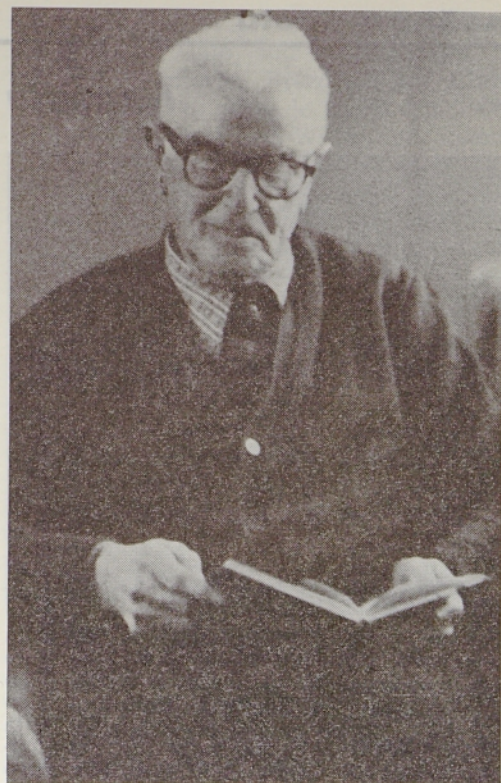
Nasmehnil se je in dejal, da kar dobro. Novi dom je zdaj skoraj urejen. Spodaj stanuje sam, zgoraj nečakinja, ki mu vodi gospodinjstvo. In to kar dobro. Ne pošte ne obiskovalcev se ne manjka. Prijatelji iz Amerike veliko pišejo. Med obiskovalci je bilo tudi že precej novinarjev. Sprašujejo in zatem pišejo. Vse članke in reportaže teh razgovorov ima skrbno shranjene v posebni mapi. Vmes je tudi Bilten pionirske knjižnice v Kranju, ki je decembrsko izdajo vso posvetil njemu. Februarja smo se z Jankom Rogljem srečali tudi na televizijski oddaji, v kateri se je znani novinar Dela, publicist Bogdan Pogačnik razgovarjal s štirimi vidnimi ameriškimi Slovenci: z Jankom Rogljem, predsednikom Slovenske narodne podporne Jednote Jožetom Culkarjem, odvetnikom in publicistom Vatrom Grillom ter pesnico in urednico Anno Krasno.

Pred nekaj leti je Državna založba Slovenije izdala dve zbirki njegovih del. Leta 1962 je izšla zbirka njegovih črtic pod naslovom »Kruh in srce«, leta 1967 pa zbirka pesmi in črtic pod naslovom »Skrivnostni klic«. Zdaj pripravlja ista založba izdajo njegove tretje knjige, pa me je zanimalo, kakšna bo njena vsebina.

Janko Rogelj se je zasmeljal in povedal, da bodo to pot v njegovi knjigi humorreske. Že dolgo je, kar jih je napisal. Naslov knjige bo »Svoji k svojim«. Do humorističnega pisanja ga je svojčas pripravil pokojni dolgoletni urednik Nove dobe Anton J. Terbovec. V mladosti je bil kakor mnogi zelo ogret za Cankarjev stil pisanja. Terbovec pa mu je svetoval: »Pusti Cankarja in piši humoristično. S humorjem se boš veliko bolj približal ljudem in postal zanje bolj razumljiv.«

Ta prijatelj navet mu je v življenju velikokrat koristil. Humor je človeku res dragocen zaveznik.

S stene naju je gledala podoba pisatelja Louisa Adamiča, ki ju je vezalo globoko, iskreno prijateljstvo vse od njunega prvega srečanja leta 1918 v Springfieldu pa do Adamičeve tragične in prezgodnje smrti. Pokazal mi je eno izmed Adamičevih knjig, ki mu jih je poklonil s posvetilom. Knjigo A National of Nations, v kateri mu je v angleščini napisal posvetilo, ki se v prevodu glasi: »Janku Roglju, mojemu najboljšemu prijatelju v Clevelandu, mojemu povsod najbolj delovnemu prijatelju. Brez njegovega razumevanja in podpore bi bile stvari, katere sem hotel uresničiti, manj učinkovite kot so se dokončno izkazale.«

Janko Rogelj v svoji delovni sobi v Primskovem pri Kranju

»S kakšnim navdušenjem je delal za našo stvar: za resnico o Jugoslaviji in za pomoč Jugoslaviji. Nad trideset tisoč dolarjev je za to potrošil. Z veseljem sem sodeloval z njim.«

V zaprti vitrini ima v lepo zloženih mapah shranjena Adamičeva pisma. Tam so tudi mnogi dokazi o Adamičevem delu in vlogi, ki jo je odigral v težkem času naše domovine.

Ko sem odhajala, me je pospremil do vrat in mi pokazal Triglav, ki se vidi prav izpred hišnih vrat, na drugi strani pa je v večernem soncu sijal ves mogočen v belem snežnem ornatu Stol. Nekaj delj od domačije pa se že začena Boršt. Tja hodi na sprehode za urico ali dve vsak dan. Boršt je še prav tak, kakor je bil včasih. Tam daleč je našel jaso, kjer je lahko sam s svojimi mislimi. Le tri srnice pridejo včasih. Dobro ga že poznajo in kar nič se ne boje. Dobri prijatelji so.

Ko sem se vračala proti Kranju, sem mislila na Janka Roglja in na tisto, kar je med drugim zapisal mladim Kranjčanom v njihovem Biltenu: »Vrnil sem se domov... Tudi želje se včasih uresniči, če že ne v celoti, pa vsaj v malih drobcih. Moj tihi račun je bil, da se vrneva oba z ženo, toda njena smrt je prekrižal zeleni načrt. Usoda pač pravi: vzemi, kar ti dam. Sin in hči sta ostala v Ameriki. Oba sta že videla mojo rodno zemljo. Pa še prideta, ko tako nanese čas. Amerika je danes blizu naše grude. Čez noč sem tam, čez noč sem tukaj. Ne mesec dni, kot je to bilo pred 59 leti...«

Ina Slokan

Nemčija

Dramska skupina SKUD »Triglav« iz Stuttgarta je v januarju uprizorila svojo prvo igro, ki je požela med obiskovalci precejšen uspeh. Kljub velikim težavam, ki jih imajo zaradi dvoran pa tudi zaradi pomanjkanja sodelavcev, jih je ta uspeh spodbudil k temu, da so že začeli pripravljati naslednjo igro — Linhartovo »Županovo Micko«, s katero nameravajo obiskati tudi nekatera druga slovenska društva v zahodni Evropi.

Francija

Novice iz društva Jadran v Freyming-Merlebachu

Dne 27. januarja smo bili prav veseli obiska predstavnikov RTV Ljubljana. Obiskala nas je urednica Boža Škoberne in trije snemalci. Najprej so se ustavili med našimi v Aumetzu, kjer so posneli otroški zbor, zatem pa so obiskali še naše otroke v Freyming-Merlebachu. Na trak so posneli vse njihove pesmi in recitacije. Urednica Boža Škoberne se je tudi zelo zanimivo pogovarjala z otroki. Starši so bili še posebej zadovoljni, saj so tako spoznali, koliko je vredno, če pošiljajo otroke na pevske vaje in da se kaj slovenskega nauče.

V soboto 31. marca pričakujemo od ljubljanske radiotelevizije ponoven obisk. Takrat se bodo v naši dvorani Freyming-Merlebachu zbrali tudi otroci iz Aumetza in iz Stuttgarta v Nemčiji ter jih bodo skupno posneli, ko bodo peli in recitali. Kot gostje bodo nastopili tudi francoski mali rudarji s francosko pesmijo. Vse to bo zelo zanimivo in obenem tudi dragoceno za nas tukaj in za naše v domovini, ko bodo gledali in poslušali naše male, kaj ti znajo in zmorejo. Zato se tega dogodka že vnaprej zelo veselimo. Pogovarjamo se tudi že o letošnjih počitnicah v domovini. Če bi se dalo, bomo prišli letos z avtobusom, da bi lahko doma skupaj naredili nekaj izletov po zanimivih domačih krajih. Prišli bomo v avgustu, ko so v rudniku v Merlebachu splošni dopusti.

Za soboto 16. junija smo sklenili, da bo tukaj v Freyming-Merlebachu izseljensko srečanje, kakršno je bilo lani v Aumetzu. Saj je res nekaj lepega in nepozabnega, ko se tako zberejo rojaki iz raznih krajev in dežel ter pokažejo, kaj zmorejo na kulturnem področju, pa naj bo to petje, glasba ali folklor. Prišli bodo tudi rojaki iz Holandije, Nemčije in morda še od kod. Vsi prav pristrčno vabljeni in na veselo svidenje. Prav veselimo se tudi novice, da nas v Franciji morda letos obiščejo in razvedre znani Avseniki. Težko vas čakamo — na svidenje!

Anton Škruba,
Freyming-Merlebach

ZDA

Zmagovalci v jubilejni nagradni kampanji SNPJ

Kakor povzemamo po uradnem glasilu SNPJ Prosveti, je enoletna nagradna kampanja, katero je razpisala Slovenska narodna podpora ob 50-letnici izhajanja njenega mladinskega mesečnika Voice of Youth, dosegla zelo lep uspeh.

Po uradnih podatkih, ki do 24. januarja še niso bili povsem zaključeni, so kampanjski sodelavci v zadnjih 12 mesecih te jubilejne akcije vpisali nad 5.000.000 dolarjev novih zavarovalnin. Računajo, da bodo zaključeni podatki to vsoto še presegle. Pri tem so pomembni seveda tudi podatki o številu novih članov, ki so bili v času kampanje vpisani v oba Jednotina oddelka. Za odbornike, ki so zbirali nove člane, je bila razpisana vrsta nagrad. Glavne nagrade pa so, kakor smo že povedali v eni prejšnjih števil revije, brezplačen dvotedenski obisk Slovenije z udeleženci skupinskega izleta SNPJ konec junija letos.

In kdo so zmagovalci in dobitniki glavnih nagrad?

Vse je prekosila Theresa Lukan, članica društva št. 89 SNPJ v Medway, Pa., ki je osvojila kar devet glavnih nagrad. Na drugem mestu je Joe Plešivec, aktivni tajnik društva št. 185 v Euclidu, ki je osvojil štiri glavne nagrade. Vsak po tri glavne nagrade so si pridobili: John Barufaldi, član glavnega odbora SNPJ, Roger Evanish, tajnik društva št. 715 iz Universal, Pa. in Edvard Ramous, tajnik društva št. 6 SNPJ iz Sygan, Pa. Po dve glavni nagradi so dobili: Henry Bozich, tajnik društva št. 677 SNPJ v Detroitu, Joe Fifolt, član glavnega odbora in tajnik društva št. 566 v Clevelandu, Frank Bregar, tajnik društva št. 87 SNPJ v Her-

Letošnji ameriški par za »Kmečko ohcet« v Ljubljani so na posebni prireditvi predstavili številnim obiskovalcem v Slovenskem domu v Herminieju, Pa.

minie, Pa., Jennie Zaman, članica glavnega odbora in tajnica društva št. 142 SNPJ v Clevelandu in Josephine Oshinsky, tajnica društva št. 138 SNPJ v Strabane, Pa. Enajst kampanjskih udeležencev je osvojilo po eno glavno nagrado. Skupno je enaindvajset tekmovalcev dobilo triinštirideset glavnih nagrad. Morda se bo število nagradencev še zvišalo, ko bodo znani podrobni rezultati kampanje. Zanimivo je, da je pet nagradencev, med temi tudi zmagovalka, ki je dosegla kar devet glavnih nagrad, odbornikov podružnic iz Pennsylvanije.

SNPJ čestitamo k uspešni kampanji. Enako tudi vsem, ki so pripomogli k uspehu. Z nagradenci pa se bomo srečali v Sloveniji in si takrat segli v roke.

SNPJ, največja slovenska podpora organizacija v ZDA, ki je lani praznovala 50-letnico izhajanja svojega mladinskega glasila, praznuje letos 60-letnico ustanovitve svojega mladinskega oddelka, ki je januarja leta 1913 sprejel svoje prve mladoletne člane, obenem pa letos praznuje tudi 35-letnico svojih mladinskih krožkov. Prihodnje leto pa bo Jednota

Iz Minnesota, »železnega okrožja«, letos prvi-
krat pripelje v Slovenijo izletnike posebno le-
talo. Potovanje organizira clevelandska agencija
Kollander, ki ji seveda prizadevno pomaga vo-
dja skupine Franc Tekautz. Skupino bo spre-
mljal priljubljeni slovenski ansambel Frankie
Smoltz.

praznovala 70-letnico obstoja. To so žlaht-
ni mejniki, ki zaslužijo pozornost in pri-
znanje.

Letošnji mož in žena leta

Federacija slovenskih narodnih domov v
Clevelandu je na posebni slovesnosti, ki
je bila 18. marca v Slovenskem narod-
nem domu, imenovala znana društvena
delavca, odvetnika Charlesa Ipavca in
glavno tajnico Progresivnih Slovenk
Josie Zakrajškovo za »moža« in »ženo«
leta 1973.

Oba, Zakrajškova in Ipavec, spadata že
k tisti naši ameriški generaciji, ki je
bila rojena na tujem. Oba sta Cleveland-
čana. Rojak Charles Ipavec je dolgoleten
prizadeven društvenik pri federaciji slo-
venskih narodnih domov. Josie Zakraj-
škova je tretja žena v Clevelandu, ki ji
je bil dodeljen ta častni naziv. V druš-
tvih dela takorekoč že od otroških let,
ko je svojo mater, Mežnaršičevo, spre-
mljala na društvene seje. Od leta 1934
dalje pa dela v naših bratskih organiza-
cijah. Glavna tajnica Progresivnih Slo-
venk je postala že leta 1939 in je še danes,
kar je res redek društveni jubilej. Izred-
no bogato je njeno društveno delo že sa-
mo v okviru te organizacije, ki pa je
vseskozi živo prepleteno z delom drugod.
Sedem let je bila vmes tudi predsednica
podpornega odbora te organizacije, ki je
zbiral pomoč za po vojni prizadeto Slo-
venijo. Kot glavna tajnica PSA je bila
izvoljena tudi v Jugoslovanski odbor —
slovensko sekcijo, ki je zbral nad 80.000
dolarjev pomoči za domovino, z enako
vnemo in zavzetostjo je sodelovala pri

SANS, v odboru za Slovenski dom osta-
relih v Clevelandu itd. V direktorij Slo-
venskega narodnega doma je bila izvo-
ljena leta 1941 in je razen obdobja petih
let, do zdaj ostala na tem položaju. Pred-
lani je na konvenciji Progresivnih
Slovenk prejela spominsko plaketo za
svoje 33-letno požrtvovalno delo pri tej
organizaciji.

Tudi v starem kraju smo ponosni na
naše zaslužne društvenike. K častni izvo-
litvi Josie Zakrajškovi in Charlesu Ipavcu
toplo čestitamo!

Jurij M. Trunk umrl

Ob zaključku redakcije smo zvedeli, da
so v San Franciscu v Kaliforniji 14.
marca pokopali enega najstarejših Slo-
vencev na svetu, upokojenega župnika
in publicista Jurija M. Trunka. V Bačah
na Koroškem se je kot peti od sedmih
otrok rodil 1. septembra 1870, torej bi
bil letos v septembru star 103 leta. Prvič
je prišel v Ameriko l. 1909. Leta 1912 je
izšla njegova knjiga Amerika in Ameri-
kanci, ki vsebuje kratko zgodovino vsake
posamezne ameriške države, gospodarst-
vo in poslovne razmere ter slovenske na-
selbine in življenje naseljencev. To je
bila prva knjiga te vrste pisana v sloven-
ščini. Tiskana je bila na Koroškem.
Trunk je kasneje napisal še več drugih
knjig in prevajal v angleščino. Redno se
je tudi oglašal v »Amerikanskem Sloven-
cu« v svoji zanimivi rubriki: Pisano polje.
S spoštovanjem in ponosom se ga bomo
spominjali!

Zgradil je na tisoče domov

Lani v decembru je v Clevelandu prazno-
val svoj 97. rojstni dan znani slovenski
gradbenik Frank Opaskar, ki je zgradil
na tisoče domov ob stari Glenville ave-
niji, v okolici Ficher Body, na Shaker
Heights in po drugih predelih danes tako
velikega Clevelanda. Kot gradbenik je
bil znan in upoštevan tudi v stari Av-
striji, kjer je pred prihodom sodeloval
pri gradnji raznih pomembnih objektov,
med drugim je gradil tudi poletno rezid-
enco avstrijskega cesarja Franca Jože-
fa. Frank Opaskar je bil rojen v vasi
Gorjuše pri Dobu. V Ameriki živi že
sedem desetletij. Žena Elizabeta mu je
umrla pred šestimi leti. Imela sta tri
sinove in hčerko, ki so vsi študirali. Dva
sinova sta zdravnik, tretji je odvetnik,
hčerka pa je bila učiteljica. K visokemu
jubileju so Franku čestitali poleg otrok
številni vnuki, pravnuki in tudi že pra-
pravnuki.

Anton Vehar se je poslovil

Iz osmrtnice v Prosveti smo zvedeli, da
našega naročnika in dopisnika Antona
Veharja ni več. Že 24. novembra lani je

umrl na domu svoje hčere Albine Zupan
v Cortlandu, Ohio, star 88 let. Doma je
bil iz Dragomerja, Brezovica pri Ljub-
ljani, v Ameriko pa se je izselil leta 1908.
Začel je kot rudar v Wyomingu, zatem
se je preselil v Cleveland. Bil je med
ustanovitelji društva Naprej št. 5 SNPJ,
ADZ in Kluba slovenskih upokojencev v
Euclidu, dalje je bil član društva Ilirska
vila št. 173 ABZ. Bil je zelo aktiven in
odločen naprednjak. Pred leti, ko je bil
na obisku v Sloveniji, smo se osebno spo-
znali in smo bili zelo veseli tega sreča-
nja. Ohranili ga bomo v toplem spomi-
nu!

Dobrodelni koncert Glasbene matice

V nedeljo, 28. januarja je mešani zbor
Glasbene matice v Clevelandu priredil
koncert v Slovenskem narodnem domu
na St. Clair cesti. Čisti dobiček so name-
nili v pomoč Slovenskemu domu za osta-
rele. Kakor smo že pisali, je novo po-
slopje doma dograjeno in opremljeno ter
je tudi že sprejelo prve stanovalce. Na
domu pa je še velik dolg, ki bi ga bilo
treba čimprej kriti, saj bi sicer morali
znatno zvišati oskrbnino za stanovalce
doma.

Lipahov »Glavni dobitek« so igrali

Clevelandsko dramsko društvo Lilija je
skupno z mladinskim igralskim krožkom
januarja uprizorilo Lipahovo veseloigro
»Glavni dobitek«. Vsebina dogajanja je
zajeta iz meščanske Ljubljane pred pet-
desetimi leti. Obiskovalci so polno na-
polnili dvorano in bili zadovoljni z na-
stopajočimi, ki so se vsak zase res po-
trudili. Kritiki so posebej pohvalno na-
glasili lepo slovensko izgovorjavo nasto-
pajočih.

Uspeli kuharski tečaji

Pod vodstvom krožka št. 3 Progresivnih
Slovenk so marljive članice lani novem-
bra priredile lepo uspele kuharske te-
čaje, ki se jih je udeležilo skupno okrog
749 žena in deklet, kar je res lepa šte-
vilka in dokazuje, kolikšno je zanimanje
za naše domače jedi. Razlago priprave
posameznih jedi je vse tri tedne vodila
Joyce Plemel, članica krožka št. 7. Pri-
pravo posameznih jedi pa so posredo-
vale: Marica Lokarjeva: kokoški papri-
kaš, telečjo obaro, sirove štruklje, ječ-
menčkovu juho in potico. Mary Šter:
kruhowe cmoke, Mary Kobal prazničen
kruh, Josie Henikman ajdove žgance in
kumarično solato, Frances Klun pa žlin-
krofe in flancate. Največ zanimanja je
bilo med udeleženkami za pripravo ja-
bolčnih in sirovih zavitkov iz vlečenega

Duet mešanega zbora »Prešeren« iz Chicaga. Slavica Fišer in Grace Doerk

testa. Te so naredile Kristine Kovach, Mary Levstik, Rose Slejko in še nekatere. Zavitke so tečajnice lahko tudi kupile. Na tečajih so prodale tudi precej kuharskih knjig.

Študijski tečaji slovansko-ameriške dediščine na newyorški univerzi

City College v New Yorku ima posebne zasluge pri uvedbi študija etničnih kulturnih vplivov mnogih narodnostnih skupin, ki sestavljajo prebivalstvo tega velenesta. Do nedavnega je še prevladovalo splošno mnenje, da bodo vse narodnostne skupine kmalu izginile v ameriškem »topilnem loncu«. Zanimivo je, da se je sprožil odpor proti temu prav tam, kjer bi najmanj pričakovali. To je pri mladi generaciji, ki se pri njej vse bolj opaža, da ne more zatajiti svojega narodnega izvora.

Prvi tečaj na City College v New Yorku se imenuje »Slavic American Heritage« (Slovansko-ameriška dediščina). Vodi ga prof. Peter Goy. Na njem bodo obravnavali in raziskovali zgodovino Amerikancev slovanskega porekla. Tu so vključene vse slovansko govoreče narodnostne skupine v Ameriki: Belorusi, Bolgari, Hrvati, Čehi, Poljaki, Rusi, Srbi, Slovenci, Slovaki, Ukrajinci in še nekatere. Študirali bodo zgodovino slovanskih narodnosti v Ameriki od prvega naseljevanja v 17. stoletju do zdajšnjega časa. Posebna pozornost bo posvečena borbi za narodni obstanek v Novem svetu, sodelovanje v ameriškem javnem življenju

ter pomembne vloge, ki jo je posamezna skupina imela v zgodovini Amerike. Iz zgodovinskega razvoja preide študij posameznih narodnostnih skupin na probleme sedanjega časa, ko se mora vsaka narodnostna skupina trdo boriti, da ohrani svojo istovetnost.

Ansambel Saje napoveduje obisk

Cestitamo ob 20-letnici Koledarja. Naši fantje so navdušeni tudi nad revijo. Posebej se zanimajo za napredek ansamblov in pa slike slovenskih krajev. Zdaj hranimo denar, da bi tudi doma pokazali, kaj znamo in da slovenskih melodij tudi tukaj med nami mladimi ne manjka. V glasbeni šoli obiskujeta sinova osmi in deveti razred. Učita se igranja na klavirsko harmoniko in poleg tega še na trobento in klarinet.

Odkar je bil tukaj Lojze Slak s svojim ansamblom, poje naša »knoferca«. Štiri leta sta igrala za avstrijsko folkloro na

Ansambel Saje iz Stoney Creeka

oktobrskih festivalih in sodelovala na naših piknikih, zdaj smo pa ustanovili svoj ansambel. Tudi fanta s kitaro sta za našo glasbo zelo navdušena. Radi bi se letos udeležili vaših piknikov. Igrali bi tudi za plesne nastope. Na svidenje v juliju.

Sajetovi iz Stoney Creeka

Dve uri v starem kraju

Na daljši turneji po ZDA in Kanadi se je ansambel narodnih plesov Lado iz Zagreba januarja ustavil tudi v Torontu, kjer je imel dva nastopa, enega pa v Hamiltonu. Na vseh treh nastopih je bil obisk izreden. Zlasti še ob prvem nastopu v Torontu je bila velika dvorana Sheraton hotela, ki sprejme lahko nad tisoč obiskovalcev, nabito polna. Za dve uri, kolikor je trajal nastop, smo se preselili v razne pokrajine naše domače dežele, kakršne plesne so pač plesali. Mladim plesalcem in plesalkam se ni nič poznala utrujenost po treh zaporednih nastopih. Najtežje plesne elemente so odplesali s takšno lahkoto, da smo jih primerjali s frfotanjem metuljkov.

Na koncertnem večeru v Canberri so delile koncertne programe Jožica Bresnik in sestrji Sečko

Avstralija

Nova slovenska cerkev v Sydneyu

V nedeljo, 14. januarja, je v Merrylandsu ljubljanski škof dr. Stanko Lenič blagoslovil novo slovensko cerkev. Navzočih je bilo blizu tisoč Slovencev. Cerkev stoji na mestu, kjer je bila prej stara lesena presbiterijanska cerkev. Prostor je zelo lep in primeren. Načrte za cerkev je izdelal inž. Žigon, gradili pa so deloma rojaki sami. H gradnji je največ prispeval slovenski podjetnik dr. Dušan Lajovic, ki je plačal oba zvonika in poskrbel za cerkveno streho. Cerkev ima dvesto sedežev. Posebna dragocenost je velik križ iz rdečega cedrovega lesa, delo Friderika Reutsa.

Ančka Tomšič: Pri Starem gradu na Dolenjskem

Nadaljevanje s 17. strani

če organiziramo tabor za dvesto zdomskih otrok. Otroci morajo priti sem skupaj s starši, živeti morajo v njihovih mestih in vaseh, na domovih staršev.

Doma iz anonimne beline

»Menite, da je na tujem težko biti Slovenec?«

»Težko kot pripadnik velikega naroda. Slovenca nihče ne pozna, nihče ne ve, od kod je, po kakšni posebnosti ga razpoznaš. Za škote, na primer, vedo vsi, da nosijo krila, da igrajo na du-de in da slove po svoji skoposti. O Slovencih ne vedo ničesar podobnega. Ostajajo anonimni. Slovenci se izražamo zelo blede. Tako razložimo, kakšna je oblika našega narodnega življenja. Ko sem bil v Avstriji in v Švici, so ljudje prinašali predme razne stvari, razne simbole in mi rekli: To je pa od tam, od koder ste vi. Te stvari so bili čilimi, kadilne naprave, eksotične črnogorske noše, sami spominki na druge narodnosti v Jugoslaviji. Ravno naša neznačilnost je grozljiva. Hudo je, če na vsakdanji površinski ravni ne moreš nič pokazati, zdi se, kot da prihajaš iz neke anonimne beline na zemljevidu. Videl sem, kako so izseljenci nosili s seboj stare petrolejke, pa volovske jarme, da bodo imeli v tujini anonimnosti nekaj slovenskega.

Mislil, da bi morali etnografske predmete izdelovati čim manj industrijsko in jih pošiljati v slovenske centre po svetu, da bi si ljudje z njimi opremili svoja anonimna biološka bivališča. Ne zadoščajo plošče z oktetom, vsi ti predmeti, ki so jih naredili ljudje, vse to je umetnost, vse skupaj izvira iz duha nekega naroda. Moj oče je hranil kmečki cekar svoje matere. Zelo ga je spoštoval. Kot otrok sem imel do tistega cekarja skoraj mitičen od-

nos. Vedno je šel z nami, kamorkoli smo se selili. Ta cekar je bil za nas simbol, stvaritev nacionalnega duha, kos dežele.«

»Sedaj pišete obsežno umetniško avtobiografijo v treh knjigah. Vanje boste zajeli široko panoramo življenja od konca prejšnjega stoletja pa vse do leta 1953. Kakšno bo pglavito spo-ročilo vaše trilogije?«

»Knjigo, ki jo pišem, imenujem Prišleci. V njej bom predvsem pokazal življenje skupine ljudi, ki je po ključju družina, pokazal bom, v kakšni posebni izolaciji živi in kako iz te izolacije opazuje življenje okrog sebe v vseh mogočih razdobjih. Ta skupina ljudi je nezgodovinska kot kakšno neodkrito pleme v pragozdovih, ima pa to smolo ali srečo, da živi v zgodovinskih časih, v mnogih menjavah politične klime, režimov, dob, v različnih stopnjah civilizacije. Vsak človek je predvsem poedinec. Poedinca meljejo razmere. To je boj med življenjsko resničnostjo, ki jo predstavlja vse: izseljeništvu, revščina, politične brutalnosti, menjava časov. Časi se pošastno spreminjajo. Moja knjiga Prišleci se bo začela z otrokovim prihodom na svet. Imam namreč spomin, nisem še ugotovil ali je resničen ali ni. To je spomin na nekakšne proge v temi, ki so podobe zunanosti. V tisti temi odpreš oči in nisi presenečen, ko zagledaš bitja v dnevni svetlobi, ko jih zagledaš okrog postelje ali okrog košare. Nekako nejasno začutiš, da pripadajo oni tebi in ti njim. S tem prihodom na svet se moja knjiga začne. Dolgo sem mislil, da bodo Prišleci samo delovni naslov. Sedaj mislim, naj ta naslov kar ostane. Gre za prišlece po tej širši poti, ne samo za izseljence. Izseljeništvu je samo eden od problemov, ena izmed resnic, ki je pa seveda tako matična, toliko osebna, da vpliva tudi na druge resnice.«

Janez Kajzer

»Nostalgie bei Ivan Cankar«

V Londonu je izšla v nemškem jeziku knjiga »Nostalgie bei Ivan Cankar« (Domotožje pri Ivanu Cankarju). Knjigo je napisal Wilhelm Heiliger. Obsega 130 strani. Knjiga pa ne govori le o Cankarjevih delih, temveč se dotika vprašanja »nostalgije« mnogo širše, tako da je skoraj ena tretjina knjige nekaj uvod v analizo nekaterih Cankarjevih del, v katerih prihaja od izraza domotožje.

V uvodu pravi avtor, da je publikacija poizkus socialnokritično in literarnosociološko razložiti nekatere pglavitne aspekte Cankarjevega načina mišljenja. »Nostalgija, pravi avtor, ne spada samo k tipični literarni preoblematiki Cankarjevih del, temveč je tudi bistvena sestavina slovenske mentalitete, vedno povračajoči se pojav, ki dela iz tega socialnopsihološkega problema neločljiv dejavnik slovenskega ljudstva. Poskušali bomo, pravi dalje avtor, analizirati več različnih pojavnih oblik nostalgije pri Ivanu Cankarju, in vzporedno s tem pri nekaterih drugih evropskih pisateljih in pesnikih, ter povezati njihovo opisovanje z danim osebnim stališčem glede na družbeno stisko.«

V začetku govori pisec o domotožju kot medicinsko-psihološkem pojavu ter navaja zadevne misli in ugotovitve raznih avtorjev. Začenja pri Johannesu Hoferju, ki da je leta 1688 prvokrat uporabil besedo »nostalgija«, in sicer kot znanstveno umetno besedo, sestavljeno iz starogrških besed »nosto« (povratak domov) in »al-gos« (bolečina), katere pomen vidi v bolečini zaradi nemogočega povratka domov. Govori zatem o »izkoreninjenju« iz rodni tal in o domovini ter podaja svojo definicijo o domotožju. Sledi vrsta primerov domotožnih motivov v nekaterih literaturah. Iz nemške literature omenja med drugim primere in citate iz del Goetheja, Schillerja, Heineja, Musila in drugih. Sledijo primeri iz francoske, mehiške, grške in portugalske literature, primeri iz ruske literature (Jesenin, Lermontov in drugi), zatem pa primeri iz slovenske literature (Prešeren: Pesem od lepe Vide, Soneti nesreče. Gregorčič: Nazaj v planinski raj. Župančič: Z vlakom, Duma. Kosovel: Mati čaka, Gradnik: V tujini. Gruden: Glas domovine. Ingolič: Kje ste Lamutovi in drugi).

Avtor ugotavlja 46 vrst nostalgije, ki jih lahko izsledimo v posameznih literaturah (Hrepenenje po nepokvarjenem otroštvu, tožba po zgubljenem času, hrepenenje po domači deželi, navezanost na dom, enaka navezanost na mater itd.), zatem pa prehaja na drugi del knjige, kjer govori o domotožju pri Ivanu Cankarju. Še prej pa daje kratek zgodovinski uvod o razmerah na Slovenskem ob obratu stoletja.

Za svojo analizo je avtor izbral naslednja Cankarjeva dela, iz katerih navaja v slovenščini krajše citate (V slovenščini so tudi vsi citati drugih slovenskih pisateljev in pesnikov): Tujci, Križ na gori, Na klancu, V tujini, Spomladi, Marjaš, Domov, Odložene suknje, Domovina, O domovina, ti si kakor zdravje, Kurent, V mesečini, Aleš iz Razora, Novela doktorja Grudna, Pozdrav iz domovine, Zgodba o dveh mladih ljudeh, Življenje in smrt Petra Novljana, Rue de nations, Lepa Vida, Nina.

Wilhelm Heiliger: Nostalgie bei Ivan Cankar. Slavic Press LTD, London 1972.

Wilhelm Heiliger, 5. Koeln — 41, Franz — Marc Str. 3, Germany.

M. B.

Kako izoblikovati otrokovo poštenost

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Čedalje večje so možnosti, da otroci naših delavcev na tujem hodijo v šolo in v materinščini osvajajo nova znanja in spoznanja. Starši in druge odrasle osebe se navadno ob misli, da bo njihov otrok prav kmalu šolarček »oddahnejo«; prepričani so, da bo precejšen del njihove dose-

danje vzgoje prevzel učitelj ali učiteljica. Marsikdaj začetek šolanja svojega otroka ne spremljajo le z občutki olajšanja, ampak tudi v strahu, da otrok, da ne bo zadostil zahtevam šole. Venomer mu zato ponavljajo: »Bodi priden! Poslušaj, kar ti bo učitelj povedal! Bodi pozoren! Vrni se pravočasno domov!« In vrsta drugih opozoril, ki naj bi jih otrok upošteval. Mogoče niti nimajo časa, da bi slišali odgovor novopečenega šolarčka, ki se navadno glasi: »Ampak ne, jaz ne bom!«

Takšni negativistični in podobni odgovori niso nič čudnega, saj so naročila tako številna, da si jih otrok ne utegne niti zapomniti, kaj šele, da bi jih upošteval. Razmerje med napakami, ki jih naredijo in posledicami, je resda relativno, vendar se pogosto zgodi, da imajo prav majhne napake, ki jih delajo v odnosu do otrok, hude posledice. Velika pomoč, da se izognejo tudi drobnim napakam, je želja in sposobnost staršev ali odraslih ljudi, da se skušajo vživeti v otroka, njegove želje, potrebe in zahteve.

Začetek šolanja je velika sprememba v dotedanjem načinu življenja otroka. Za mnoge otroke je to prvi poskus, kako se bo znašel v skupnosti, večji kot njegova družina. Dejstvo je, da bolj ko so otroci pripravljeni za takšne spremembe je (obiskovanje vrtcev), lažje se prilagodijo spremembam, rajši se bodo učili in manj razočaranj bodo doživljali.

Priprava otroka na šolo se začne že s četrtem letom starosti. Najboljša priprava je seveda, če imamo možnost otroka vključiti v varstvo med njegove vrstnike, kjer se uči družabnega življenja: da pomaga drugim, da se uveljavi, po potrebi tudi brani itd. Otroci, ki odraščajo samo v krogu odraslih, imajo velike težave pri prilagajanju šolskemu načinu življenja. V življenju z odraslimi osebami se navadijo, da so v središču pozornosti in zato kasneje, ko se srečajo z vrstniki, ne prenesejo zahtev po enakopravnosti, ki

je še kako prisotna v medsebojnih odnosih otrok.

Kako lahko starši ali druge odrasle osebe lahko pomagajo otroku in ga pripravijo za uspešno vključitev v šolo.

Otrok se največ nauči od staršev. Zato je vzgoja tako pomembna za otrokov nadaljnji razvoj. Opomini kot »moraš«, »treba je«, »ne smeš« — ne zaležejo. Zaleže pa primer staršev in njihovo znanje o tem, kaj je treba otroku dajati, da bo dober učenec. Starši, ki dajejo v pri-

ljo in zanimanja za šolo. Po drugi strani pa nekateri starši ravnaajo nasprotno — preveč pripravljajo otroka za šolo in ga že učijo pisati še preden začne obiskovati prvi razred osnovne šole. Otroku prej pridobljeno znanje pisanja škoduje. Ko se bodo drugi otroci trudili in skušali pisati prve črke, se bo otrok, ki že zna pisati, dolgočasil, iskal bo drugo zabavo in motil druge učence pri delu.

Pri vzgoji otroka je še vrsta drugih napak, ki se tudi pokažejo kasneje — v

Milenko Pegan: Mlad in vesel ...

sočnosti otrok nepremišljene izjave, kot na primer: »Saj tudi jaz nisem bil kdove kakšen dijak, pa kljub temu še kar dobro živim!« naredijo prvo in osnovno napako: pri otroku ne bodo razvili vese-

šoli. Kolikokrat jezni starši zapustijo roditeljski sestanek, trdno prepričani, da učitelj nima rad njihovega otroka, da mu dela krivico, ko ga presoja. Toda ... razmislimo!

Učiteljica za našega otroka trdi: nemiren je pri pouku. Mogoče smo začudeni, ogorčeni. Preden pa se naša jeza razbohoti in usmeri proti učitelju, raje pomislimo, da smo za nemirnost odgovorni sami. Kolikokrat v šoli je otrok prisiljen, da sedi mirno dalj časa. Toda, če smo doma na primer ob kosilu ali večerji dovoljevali otroku, da vsak čas vstaja od mize, da si vzame igračo, pogleda skozi okno, nismo ničesar storili, da bi otroka pripravili k obvladovanju nagona po gibanju. Učiteljica pravi: otrok ne poslušaj, saj venomer govori... V šoli lahko govori le tisti otrok, katerega učitelj pokliče. Otroku, kateremu so starši dovoljevali, da govori in se vmešava v razgovor staršev ali drugih tet in stricev, ki so bili na obisku, se bo težko obvladal v šoli, da govori šele takrat, ko pride nanj vrsta ali pa, ko ga učitelj kaj vpraša. Učiteljica pravi: »Vse zvezke ima popackane, v torbi nobenega reda. Nenehno ga je treba opominjati, da si umije roke!« Nič čudnega, če otroka nismo že

od majhnega navajali na delo in mu tako razvijali nekatere koristne navade. Težave imajo predvsem tisti otroci, ki jih starši iz »prevelike ljubezni« sami oblačijo, slačijo, umivajo, jim pospravljajo igrače. Enostavno otroku ne dajo možnosti, da samostojno dela, da se nauči skrbeti zase in svoje stvari. Prvošolček nima še utrjenih navad, zato morajo starši na začetku skupaj z otroki zložiti šolsko torbico, pomagati pri domačih nalogah, da bi kasneje opravljal vse sam. Učiteljica pravi: »Zadnjič ni imel domače naloge. Pravi, da je bilo bolan. Ali res? Vem, da je vrgel mokro gobo za brisanje table sošolcu na zvezek, toda taji!«

Če smo otroku že v predšolski dobi marsikdaj pri njegovih drobnih prevarah pogledali »skozi prste« ali se celo prisrčno smejali, smo ga prikrajšali za določena pravila vedenja in poštenost. Kajti poštenost otroka oblikujemo, ko ga učimo, da obljube izpolnjuje, da prizna napake, ki jih stori.

vprašujete — odgovarjamo

Vrnitev za stalno

Na Rodno grudo sem naročena že odkar sem v Kanadi. Opazila sem, da dajete tudi različne informacije. Tudi mene predvsem zanimajo dve stvari:

1. Moj mož je tu zaposlen šest let. Vsak teden mu seveda odbijejo od osebnega dohodka odstotke za pokojnino. Prihodnje leto se nameravamo za stalno vrniti v domovino in skrbim me, če bodo vsa ta leta izgubljena. Povejte mi prosim, če je mogoče vsa ta leta vplačati za nazaj in če bi se to potem štel tako, kot da je bil neprekinjeno zaposlen doma. Star je 26, let, pred odhodom v tujino pa je bil zaposlen le eno leto.

2. Za kolikšno vrednost se lahko prinese domov gospodinskih potrebščin in obleke, da bi ne bilo treba plačati prevelike carine?

Majda Pavlič, Willoudale, Ont. Kanada

1. Znano je, da med Jugoslavijo in Kanado še ni bila sklenjena konvencija o socialnem zavarovanju, zato njegova tamkajšnja zaposlitev ne more šteti tudi za pokojnino v Jugoslaviji. Ostaja pa zakon, po katerem je možen dokup let in ta je dovoljen prav zaradi takih primerov kot je vaš — kadar je naš državljani zaposlen v državi, s katero še nimamo konvencije o socialnem zavarovanju. Interesent se mora po vrnitvi v domovino javiti na Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani, Ki-

dričeva 5 in vložiti vlogo za dokup let. Prav v zadnjem času je v pripravi zakon, ki bo določal višino zneska, ki ga bo treba vplačati za take primere, zato vam trenutno še ne moremo posredovati točnejšega odgovora.

2. Za naše državljane, ki so začasno zaposleni v tujini, in se vračajo za stalno v domovino po najmanj dvoletnem bivanju na tujem, velja carinska olajšava, po kateri lahko brez carine uvozijo rabljene gospodinske predmete do vrednosti 1 milijona starih dinarjev. Pri uvozu gospodarskega inventarja (le nekaterih vrst orodja) do vrednosti 10 milijonov starih dinarjev pa je treba plačati carino v višini 10 odstotkov. Carinarnici je treba predložiti potrdilo diplomatsko-konzularnega predstavništva SFR Jugoslavije, ki je pristojen za vaš kraj bivanja v Kanadi, da ste bili tam zaposleni najmanj dve leti. Za povratnike, ki se vračajo v domovino po več kot desetletnem bivanju v tujini, se te olajšave nekoliko razlikujejo, kar pa v vašem primeru ne pride v poštev.

DOPISUJTE

V

RODNO GRUDO

Kosilo po domače

Goveja juha z ajdovimi žličniki

Govedina v hrenovi omaki

Krompir v kosih zabeljen z ocvirkir

Krhki flancati

Ajdovi žličniki

Tri dkg surovega masla penasto umešamo, dodamo dva rumenjaka in solimo. Zatem rahlo primešamo sneg dveh beljakov in zmes zgoštimo z 2 ali 3 žlicami dobre ajdove moke, da dobimo gosto tekoče testo. Z žlico oblikujemo žličnike, ki jih zakuhamo v vrelo juho. Vro naj 8 do 10 minut.

Govedina v hrenovi omaki

Hrenovo omako pripravimo takole: Pol decilitra kisle smetane vmešamo z žlico moke, dodamo 2 žlici nastrganega hrena in četrt litra juhe. Dobro premešamo in zavremo. Zatem omako ohladimo, solimo, popramo, okisamo s curkom kisa ter primešamo dva raztepena rumenjaka. Govedino zrežemo na rezine in vročo polijemo s to omako. Povrh potresemo žlico drobtin, 2 žlici nastrganega parmezana ter nazadnje dodamo na vrh še košček raztopljenega surovega masla. Tako pripravljeno jed damo za nekaj minut v toplo pečico, zatem pa z njo postrežemo.

Krhki flancati

Tričetrt kg presejane moke, 6 rumenjakov, približno 4 decilitre goste kisle smetane, 2 žlici ruma, soli in 5 dgk sladkorja v prahu vmešamo v testo, ki ga dobro pregnetemo, da je gladko, nakor ga pustimo na hladnem počivati dve uri. Zatem testo razvaljamo za nožev rob debelo in zrežemo na 10 cm široke in 14 cm dolge krpe. V vsako naredimo z nožem po šest zarez in jih med seboj prepletamo. Flancate ocvremo na olju ali drugi maščobi in še tople potresemo s sladkorjem.

Neža Maurer

GOSLICE

Smrečico rišem:
mlada, vesela
je pajkove niti
med veje razpela.

Že vetrc na goslice
nežno igra;
kos zraven prepeva
najlepše, kar zna.

Vesele iz šolskih klopi**Uboga množina**

Učitelj: Povej množino od hiša, Janezek!
Janezek: Vas.

Bolha

Pri uri biologije vpraša učiteljica učenca:
»Kam spada bolha?«
Učenec pa odgovori: »V posteljo.«

Ivan Perhaj**POLET V VESOLJE**

10, 9... kazalec ure
po številčnici hiti,
8, 7... brez oddiha,
6 in 5 in 4, 3,
2 in 1, 0 in Miha
skozi oblake poleti.

Po čemer dolgo hrepenel je,
je resnično doživel:
lep skafander si nadel je
na glavo in poletel
je v vesolje
dobre volje.
Start odlično je uspel!

Mi pa, ki za njim strmimo,
iz srca mu zaželimo:
Vrni se nam zdrav in — cell!

Jana Milčinski

Pravljica o zmaju

Nekoč je živel zmaj, ki je imel osem glav. S sedmimi je bil zelo zadovoljen, osma pa mu je delala same težave.

Kadar je sedem glav hotelo počivati, je osma želela na sprehod. Kadar se je sedem glav lotilo računstva, je osma glava na ves glas prepevala najnovejše popevke.

Kadar se je sedem glav odločilo, da si za kosilo privošči lepo deklico, se je osma zaljubila vanjo in nikakor ni dovolila, da bi jo druge glave požrle.

Zaradi tega je ubogi zmaj hiral iz dneva v dan. Zelo je shujšal in namesto ognja, ki bi ga moral kot spodoben zmaj bruhati iz vseh osmih glav, se mu je le kdaj pa kdaj prižgal droben plamenček, celo manjši kot pri vžigalici. Najhujše pa je bilo to, da se ni in ni naučil poštevanka.

»Tako ne morem več naprej,« si je rekel in sklenil, da gre k zdravniku po nasvet.

Zdravnik je zmaju pretipal trebuh in pretrkal hrbet, potem mu je moralo vseh osem glav pokazati jezike in glasno reči: A!

Sedem glav je res reklo: AAAAA, osma pa je veselo zakričala: EEEEE!

Zdravnik si je popravil učena očala in rekel:

»Že vidim, to je huda bolezen in edino zdravilo, ki ti bo morda pomagalo, je sedemkrat osem skled svežega korenja na tešče, pred tem pa še osemkrat osem sodov ribjega olja.«

»Ojooo!« je zatarnalo sedem zmajevih glav: »Korenje in ribje olje na tešče? Tega pa ne! Rajši bomo pohrustale tebe!«

»Juhej!« je zavriskala osma glava; »korenje in ribje olje! Prima! To imam od vsega na svetu najrajši!«

»Vidiš,« je zatarnal zmaj, »kakšne težave mi dela osma glava!«

'Osma?' je pomislil zdravnik, 'le zakaj osma? Ta je vendar edina, ki bi jo moral poslušati.' A na glas si tega ni upal izreči, ker se je bal, da bo sedem glav izpolnilo svojo grožnjo. Zato je rekel:

»Če ti moj recept ni všeč, pojdi k nadzdravniku in njega prosi za nasvet.« Tudi nadzdravnik je zmaju pretipal trebuh, pretrkal hrbet, mu izmeril vročino in pogledal v žrela vseh osmih glav. Na zadnje mu je morala vsaka glava pokazati jezik in reči: A!

Sedem glav je ubogljivo reklo: AAAAA! Osma pa je veselo zacvilila: IIIII!

Nadzdravnik se je popraskal po učeni pleši in rekel:

»Že vidim — to je zelo čudna bolezen. A jaz ti lahko pomagam. Le osmo glavo bo treba odrezati, pa boš spet zdrav!«

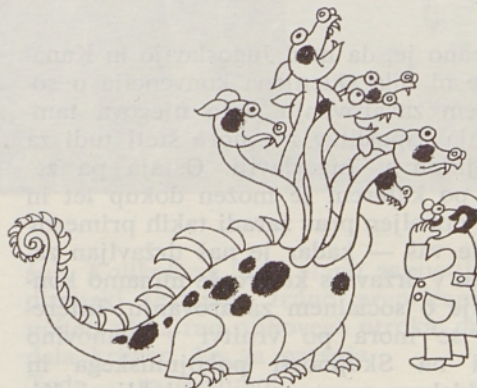
»Ojooo!« je zaklicalo sedem glav. »Odrezati? To pa že ne. Tudi osma glava je naša!«

Osma glava pa je rekla: »Buuu!« in zdravnik se je tako prestrašil, da se je skril pod mizo in nič več ga ni bilo na spregled.

Zdaj je zmaj odšel k nadnadzdravniku. Sedel je v čakalnico in potrpežljivo čakal, da pride na vrsto. Sedem glav je med tem trepetalo v strahu: le kakšno zdravljenje bo predpisal nadnadzdravnik? Tudi osma je bila zelo zaskrbljena. Iznenada pa se ji je čelo zjasnilo in odločno je rekla:

»Takole vam pravim: jaz ne grem k nadnadzdravniku in tudi k nobenemu drugemu zdravniku ne. Jaz grem domov in svetujem vam, da greste tudi ve z mano. Le pomislite: če je nadzdravnik hotel odrezati mojo glavo, bo nadnadzdravnik mogoče predpisal rezanje vaših sedmih glav. Ne verjamem, da bi vam bilo to všeč. Meni ni. Bolje bo, da gremo domov, si očuvamo vseh osem glav in same premislimo, kako bi si pomagale. Jaz na primer pristanim, da se bom naučila poštevanko, ve pa se odločite za korenje in ribje olje.«

Sedem glav se je malo obotavljalo — s poštevanko je vendar veliko manj truda kot s korenjem in ribjim oljem! A ko so pomislile, kaj jih čaka pri nadnadzdravniku, so hitro pristale na sporazum. In tako je zmaj odšel domov. Osma glava se je pridno lotila učenja poštevanka, sedem glav je pridno jedlo korenje in ribje olje, vse skupaj pa so složno hodile na sprehod in ko so srečale lepo deklico, so se vse skupaj zaljubile vanjo. Vsak večer so ji pod oknom zapele najlepšo popevko.

Dragotin Kette ČEBELICA IN ČMRLJ

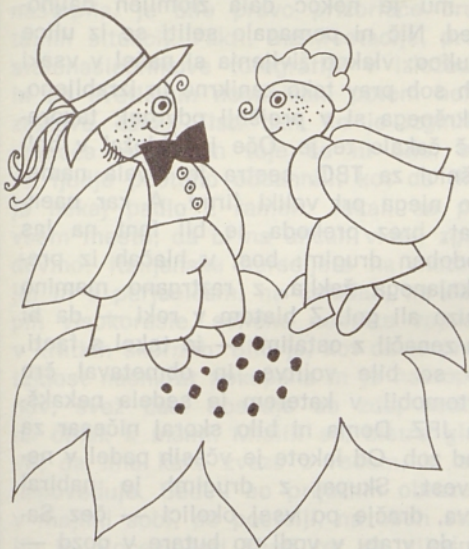
Na dišeči cvetki sta se sešla čmrlj in čebela.

»Oj, čebela,« pravi čmrlj, »kako si ti suha! Poglej mene, kako sem debel in rejen! Le kaj delaš z medom, ki ga nabiraš po cvetju, kaj ga ne poješ sama?«

»O, ne,« odgovori čebelica, »jaz ga dam tudi drugim...«

»To si neumna,« reče nato čmrlj, »jaz ga pa sam pojem. Čemu bi ga dajal drugim? Zato sem tudi tako rejen, ti si pa kot trska!«

»Naj bom kot trska, zato me pa tudi ljudje ljubijo bolj kakor vse druge moje vrste, tebe pa se boje in te ne marajo,« odgovori čebelica in odleti proti uljniku.

Jože Šmit TROBENTICE

Trilili, tralala,
me smo trobentice,
male porednice,
vsak nas pozna.

Prve pomladi
iz zemlje pokukamo,
sonce za žarke
nalahno pocukamo.

Sonce zbudi se,
oči si pomane,
oblake kot kučmo
z glave sname.

Pa se usuje
spod kučme njegove
žarkov in žarkov
na milijone.

Me pa, porednice,
trilila, tralala
pojemo, piskamo,
kar se le da.

Krožek mladih dopisnikov

MOJE PRVO SMUČARSKO TEKMOVANJE V NEMČIJI

Z atkom in mamico sem prišla v Nemčijo, ko sem bila stara tri leta in pol. Atek in mamica sta hodila v službo, jaz pa v nemški otroški vrtec. Malo je bilo težko, ker še nisem znala nemško, pa sem se kmalu privadila. Ker pa vsak človek potrebuje poleg dela še malo razvedrila ob prostem času, smo hodili na smučanje, če je bil sneg. To je za nas zelo lep šport. Smučke sem dobila že zelo zgodaj. Bilo mi je dve leti in pol, ko sem prvič stopila na smučke. Začetek je bil bolj težak, potem pa so noge kar same začele. Kmalu sem dobila nove smučke in to prave, tekaške. Tako smo hodili ob nedeljah na trening v kraj, ki leži v Schwarzwald. Bilo mi je šest let, ko sem prvič tekmovala. Bil je lep sončni popoldan in dovolj snega za tekme. Tudi otrok nas je bilo veliko. Imeli smo društvene tekme. Proga je bila kratka. Med tekmovanjem me je ob progi spremljal atek, ker takrat še nisem poznala vseh pravil. »Daj, daj, da ne boš zadnja!« me je atek ves čas priganjal. Tako sem res prehitela prvo, drugo in še tretjo tekmovalko in že sem bila na cilju.

Seveda sem jokala od veselja in sreče. Atek je zvedel, da sem med deklicami prva in da bom dobila nagrado. Vsi so mi čestitali. Bila sem zelo srečna. Čeprav je od tedaj že dolgo, se vedno rada spominjam te moje prve tekme, ki mi je vlila pogum in veselje do smučarskega športa.

Helena Hribar
5. razred slovenske šole v Pforzheimu

V SLOVENSKI ŠOLI SEM ZADOVOLJEN

Novembra se je pričel pouk v slovenski dopolnilni šoli v Ravensburgu. Slovenski otroci imamo svoj razred v Weingartenu. To je 6 kilometrov od Ravensburga. Pouk v materinem jeziku imamo vsak torek od 14. do 17. ure. Slovenske učiteljice se razveselimo. Borut, Slavka,

Dušanka in Anita jo že čakajo na postaji. Potem se skupaj pripeljejo v Weingarten. S poukom pričnemo takoj. Tovaršica Nunčičeva nam vedno kaj lepega napiše na tablo. Nič ni hudo, če še ne znamo pravilno slovensko govoriti. Ingeborg in Anita ji mnogokrat nemško odgovorita. Vesel sem, da sem vsaj enkrat na teden med slovenskimi otroci. Znamo tudi že pesmico o mamici in eno o domovini.

Egon Jenc,
6. razred, Ravensburg

VSAK TOREK SMO V ŠOLI

Slovenski otroci iz Ravensburga smo vsak torek v šoli, kjer nas uči slovenska učiteljica Dragica Nunčič, ki se pripelje v našo šolo 190 km daleč iz Stuttgarta. Vsak teden dobimo kakšnega novega

učenca. Prejšnji torek je prišel Janko, danes je pa pripeljal še sestro Metko. V razredu nas je že osemnajst slovenskih otrok. Veseli bi bili, če bi v Ravensburgu zapadel sneg. Tako radi bi se sankali. Sanke in smuči imamo že dolgo pripravljene. Pošiljamo vam sliko s praznovanja novega leta.

Oddelek slovenskih otrok
Ravensburg:

Andreja Gabron, Janko Lupšina, Metka Lupšina, Rihard Gabron, Egon Jenc, Ingrid Jenc, Zlatka Meglič, Bojan Štangler, Borut Kokalj, Dušanka Žižek, Anita Žižek, Anita Tičer, Stanko Kokel, Bojan Kokel, Brigita Topolovec, Miran Vogrinec

MOJA PRIJATELJICA V DOMOVINI

Moja prijateljica v domovini je velika siva muca. Ime ji je Mica. Najraje se igra z žogo. Včasih se igrava skupaj. Je zelo pridna muca, zato jo imam rad. Lovi tudi miši. Kadar pridem, kar skoči od veselja. Ko pa odhajam nazaj v Nemčijo, gre v svoj kot in žalostna zaspi.

Tonček Škofič
Vaihingen
Wolfmachden str. 39
Stuttgart

Resničnost

(odlomek)

Njegov oče je bil izseljenec, obrtnik — vandrovec, krojač iz vasi Cegelnica na Dolenjskem. Konec stoletja, l. 1899, je prišel v Saarbrücken v Nemčiji ob francoski meji. Tam se je poročil. Žena je bila ena izmed hčera krojača, pri katerem je delal. (Zdaj bi moral napisati, da je bila Nemica, a to je bilo kakor geslo »vojni zločinec«.) Tik preden je izbruhnila vojna, leta 1910, sta se s svojim prvim otrokom oba odselila v Švico, v mesto Basel. Oče se je priučil krznarstva. Obrt je cvetela. Imel je hišo v središču mesta, na Rue de Courronne, prodajalno, delavnico nad lokalom z več kot dvajsetimi pomočniki. Šlo mu je tako dobro, da sta se obe hčeri — Margit in Cleri — šolali po samostanih v Bruslju, in pridobil si je tako veljavo, da so mu švicarska oblastva na krožniku ponujala svoje državljanstvo. Hotel se je vrniti domov, zdaj ne več v Rudolfswerth v Avstroogrski, temveč v Novo mesto v Jugoslaviji. Leta 1928 ga je gospodarska kriza vrgla s sedla: čez noč je postal siromak. Tega leta se je rodil — čeprav so poskušali prava vse, da se to ne bi zgodilo — sin, tale, ki je zdaj čepel za mizo v rdečem kotičku. Družina je živel čedalje slabše, sredi zmerom večje sordge po najemniških hišah, kjer so bila dvorišča zadaj s skupnimi stranišči prave podzemeljske temnice. Od šole Ubožnih krščanskih bratov do doma v Steinenvorstadt so šolarji gonili fanta po cesti, zmerjali ga, ker si niso mogli domisliti nič boljšega, s Srbom, ki mu tiči okrvavljeno bodalo med zobmi. Čeprav so živeli ubožno, pa je fant še zmeraj dobil za Božič svoj vlakec s tiri. Leta 1937, pred začetkom druge vojne, jih je švicarska oblast pometala z vsemi drugimi tujimi delavci iz dežele. Pod okriljem dveh civilistov in dveh baselskih policajev so jih odpeljali na vlak, ki je bil nabit z izseljenci kakor ujetniško taborišče. Samo Margrit je lahko ostala v Švici. Tako so neke noči, ko je bila ravno poplava, prišli v očetov kraj. Mama v belem plašču, klobuku in čevljkah, od katerih je enega izgubila v blatu, s spečo vnukinjo v naročju, oče, ki je s prižganimi vžigalicami iskal stezo v rojstno vas, on, ki je capljal po vodi in koruzi za obema, ves navdušen, da

je iz sveta samih izložbenih oken mo-goče le naletel na pot v Afriko. Tudi hiša se mu je zdela taka: slamnata streha, črna kuhinja, nizka izba. V kotu je stal ogromen sarkofag (peč), v drugem postelja z listjem, na katerem je ležala očetova sestra, teta Mici z rdečim popivaškim obrazom, na zidu slike Jezusa in Marije z odprtimi mesnatimi srci, ki so gorela. Oče je govoril s teto v neznanem jeziku, ki je imel hudo trde in ponekod premehe glasove. Ihr müsst da wohnen, je rekel oče domačim, weil wir nicht so viel Geld für den Zins in der Stadt haben. Drugi dan je odšel v mesto, da bi šival za veliko firmo. Fant ni razumel jezika, razložil je samo glasove. Gledal je ljudi v obraz in roke, kakor v kaki pantomimi. Bratranca sta na primer neko nedeljo stala pod drevesom z rogovilama za fračo v rokah in hotela drug drugemu iztakniti oči. Teta Mici je zvečer klečala v kuhinji, pela in molila rožni venec. Po vsej vasi so stale kapelice, znamenja, križi. Stric Karel, koščatih, brezličnih nog, kakor da bi večno živel v vodi, ga je nekoč oplazil z vprežno verigo čez hrbet, ker mu je skakal po sadovnjaku; dal mu je poduhati kis, da je prišel k sebi, in ga odgnal nazaj na delo. Fant se je skušal zadržati kot moški, kajti hotel je postati boksar, ko doraste. Mama, še zmerom v belem plašču in klobuku, kakor kos Basla, ki ga je odtrgala tam hkrati s sabo, se je pripravala z obema v švicarski nemščini, in onadva, ki sta delala pri hlevu ali kuhala za prašiče, sta jo razumela prav toliko kakor ona dolensko slovenščino, v kateri sta jo zmerjala nazaj. Bratranca in sestrične so jim zvečer pred njihovim odhodom, ko so ličkali koruzo v veži, vrgli v izbo vrabca, ki so ga oslepili, da se je zaletaval v njihove obraze. Rad bi ostal za zmeraj na deželi, a je že moralo biti tako. Leta 1938 so odšli v Ljubljano, kjer je oče šival za majhen zaslužek. Životarili so v hudi bedi, se selili iz ene majhne sobe v drugo majhno sobo, ki je bila hkrati kuhinja, spalnica in delavnica — vse tri ženske, mati, sestra in njena nezakonska hči, so spale na eni postelji, on in oče na mizi. Zdaj je že razumel jezik. A najbolj se je čudil temu, kakor da odrasli ljudje skoraj niso prav odrasli. V najemniških hišah, v katerih so živeli, so se ljudje sovražili med seboj ko kuga, sovražili so se potihom ali na ves glas. Imeli so prave napade besa in žele po krvi. Drugi na primer so po ves dan ležali po pernicah na dvorišču, napol mestno, napol kmečko oblečeni, in niso delali ničesar. V rjavih uniformah in z dolgimi puškami so posebni policaji, žandarji, hodili po zamestnih poljih okrog hiš in iskali požigalce, fante, ki so koga zaklali na veselica ali posilili kako de-

kle. Ko so prišli pijani možje domov, se je začel višek življenja po sobah. Z brkami so lepili ob zid vse, kar jim je prišlo pod noge: otroke, mačke, pse, ko so otroci tuleč zbežali ali so se živali skrile pod posteljo, kjer so javkale, so skoraj poginili od smeha. In to je bilo za njihove ženske znamenje za spopad: nič jih ni bolj razdražilo kakor živalsko cviljenje. In vnovič se je začel prepir z razbijanjem posode in pohištva, da je odmevalo po vseh dvoriščih, in naraščal je do večera. Otroci so lahko šele zdaj lahko spoznali svojo mater in očeta, a takrat je strela udarila tudi po njih. Bilo je kakor v jetnišnici, v kateri živijo slobodni ujetniki. Fant se je čutil izkorenjenega in ni mogel razumeti, kako da se je znašel v tem kraju. Bal se je teh čudnih duš v ljudeh, ki so si bile v vseh hišah podobne — z izjemo neke starke, ki mu je nekoč dala zlomljen daljnogled. Nič ni pomagalo seliti se iz ulice v ulico; vlakno življenja si našel v vsaki teh sob prav tako zanikrno in izrabljeno, kakršnega si v prejšnji odvrget; takorekoč čakalo te je. Oče je obležal v bolnišnici za TBC, sestra je šivala namesto njega pri veliki firmi. A kar naenkrat, brez prehoda, je bil fant na las podoben drugim: bos, v hlačah iz preluknjane žaklje, z raztrgano mamino bluzo ali gol. Z blatom v roki — da bi se zenačil z ostalimi — je tekel s fanti, ko so bile volitve, in obmetaval črn avtomobil, v katerem je sedela nekakšna JRZ. Doma ni bilo skoraj ničesar za pod zob. Od lakote je včasih padel v nezavest. Skupaj z drugimi je nabiral drva, dračje po vsej okolici — čez Savo do vratu v vodi po butare v gozd — in v mraku je izmikal na stavbiščih deske za hrbti čuvajev. Hodil je po prebranih krompiriščih in kradel z njiv, kar se je dalo. Ob petkih je hodil skrivaj, da domači ne bi vedeli, z neko prebrisano starko, ki je živel v vagonu brez koles v gramozni jami, beračit po imenitni Ljubljani, od trgovine do trgovine, od blagajničark za okenci do razigranih prodajalcev za pulti — cukar, kruh, zavitki pudinga, drobiž — in od enih do drugih vežnih vrat boljših meščanskih hiš. Na cesti so se kdaj pa kdaj odvijale parade sokolov v rdečih srajcah in orlov v rjavih klobukih; na križiščih pa so se vedno začeli pretepi med njimi. Na pogrebih si videl po policaju, ki je vodil sprevod in je bil tudi včlanjen, kateri stranki pripada mrtvec. Bile so procesije, Jadranska straža, križarji, Vincencijeva konferenca — človek se od samih strank in združb ni znašel. A otroci in sosesa v vseh teh majhnih in velikih najemniških kasarnah, ulična svojat — povsod enaka — tudi tule ni vedela nič pametnejšega, kot da je gonila fantovo družino. Samo zdaj so jo

zato, ker sta obe ženski govorili nemško in je bila mama Nemka, nekaj pa, ker jima je prejšnje življenje — prav po neumnem — še zmerom nalagalo neko gosposkost. Oh, dal bi ne vem kaj, če bi lahko zrasel v neki vasi Bogu za hrbtom, kjer so si vsi v sorodu med seboj, kjer se teta na koncu vasi ne razlikuje od tvoje matere in oče ne od strica. Rasel bi v skupnosti, tako rekoč na očeh in v zavetju vseh. Ves ta nacionalizem z zastavami in brez je bil kup gnoja: sodrgi v predmestju je služil za izgovor, da je lahko prišla do svoje žrtve, do svojega krvavega trupla, samo kot tak si jih namreč zanimal. Če enkrat vidiš obraze, zmaličene od velikih idej, iz strahu ne veš več, kam bi se skril. Oče si je tik pred letom 1941 ves besen in obupan izbral pot v Nemčijo, potem pa nanagloma umrl. Vojna, ki je nastopila, je bilo pravo prizorišče brutalnih situacij. Pakti, manifestacije, prestolonaslednikove fotografije v izložbah in na cvetličnih nosilnicah, potem bele zastave, tanki. Tisti dan, ko je izginila domača vojska in tuje še ni bilo, so se ljudje počeno oddahnili, kot da jim je nekaj padlo z ramen. Tekali so po vsem mestu, da bi na ulicah videli zgodovino: italijanske berseljere na motorjih in s perjanicami na čeladah, na džipih visokorasle, solidne nemške vojake v kratkih škornjih. Bilo je, kot da je preteklost naenkrat pokopana in je nastopil nov, svež čas. Sosedje so zdaj hodili na obisk k mami. Mislili so, bistre glave, da ima kako zvezo z redom, ki se napoveduje. Sedeli so prijaznih obrazov v majhni sobi, po postelji, na obeh stoli in pločevinasti kanti ter se vljudno in razigrano pogovarjali v nemščini kakor eksorta parlamentarcev. Na dva načina lahko pogineš: v mirnem času zaradi ravnodušnosti svojega soseda, v vojni zaradi njegove morilske sle. Zdaj se je zgodilo to drugo. Tiste, ki so šli v gozdove, so imeli rdečesrajčnike, oni, ki so ostali, so bili katoliki in črnosrajčniki. A vse skupaj je bila zmeda. Odrasli so se sproti razkrinkavali in rasli drug drugemu čez glavo.

(Odlomek iz novele »Resničnost«, ki je izšla v nagrajeni knjigi skupaj z novelo »Sporočila v spanju«)

Lojze Kovačič

Resničnost

Natrgani cvetovi

Ančka Šumenjak

Natrgani cvetovi, tak je naslov pesniške zbirke, ki jo je izdala Ančka Šumenjak, žena, mati, kmetica... Dolgo je odlašala, spravljala popisane liste v predal mize, lansko jesen pa se je le odločila: dala je na svetlo, med ljudi, verze, ki so nastajali v njenem srcu za vse ljudi, ki ljubijo lepo slovensko besedo in pesem, ki ljubijo lepoto Slovenskih goric in njene rodne Poljanske doline.

Da, Ančka Šumenjak se je rodila pred petdesetimi leti v lepi Poljanski dolini nad Gorenjo vasjo. Tam je kot mlado dekle prepevala in sanjala o svoji bodočnosti. Zgodilo se je, da je v njenem rodnem kraju še pred vojno služil vojaške mladi Anton iz Slovenskih goric. Všeč mu je bila brhka in dobrosrčna Ančka in presadil je lepi gorenjski cvet v vinorodne Slovenske gorice. Tam mu je podarila šest otrok, ki si že sami služijo kruh, razen najmlajše Danice. Dva sinova sta v Nemčiji, ena hči je učiteljica, kar si je tudi Ančka v mladih letih želela postati, a žal ni bilo mogoče.

A njen duh ne počiva. Prepolna lepote, ob pogledu na gorice ali ob spominih na rojstni kraj, se ji verzi kar sami porajajo v srcu. Morala je »dati na papir«, kar je čutila. Kljub težkemu delu na kmetiji (mož je veliko časa posvetil čebelarstvu ter je znan kot vzoren čebelar) je našla čas, da je na hitro napisala misli, katere je potem ob nedeljah, ko bi morala počivati, popravljala tako dolgo, da so ji bile všeč. Občutek za rimo in izpoved notranjih doživetij sta ji nadomestili »učeno pesništvo.« Preprosti so njeni verzi, toda v njih je vse, kar doživlja vsakdo izmed nas: ljubezen, sreča, žalost, naš vsakdanji dan se zrcali v njih. Svoj rod in stan potrjuje z besedami: »Ni me sram da sem kmetica...« Tudi naših izseljencev, ki še vedno radi prihajajo domov, se je spomnila v besedah: Slovenska zemlja čaka vas in naši rodni

kraji, čakamo vas z rožami in starimi običaji!«

Veliko njenih pesmi opeva našo lepo domovino. V tej zbirki je čez šestdeset pesmi, v njih je izpeta ena sama globlja resnica: Kdor ljubi domovino, pesem, rože in spoštuje trdo delo, ki nas preživlja, je dobrega srca, kot tak bo razumel pomen in smisel »NATRGANIH CVETOV«, ki jih je povila v šopek preprosta žena Ančka Šumenjakova.

*Ni me sram, da sem kmetica,
ni me sram žuljavih rok.
Ni me sram, da so mi lica
zvenela od dela in otrok.*

*Ponosna sem, da sem kmetica,
da zastopam kmečki rod.
Saj mimo njega je pravica
hodila vedno in povsod.*

Pesmi je zbral in uredil Janez Švajncar, ki je napisal tudi spremno besedo. Vinjete je narisal akad. slikar Oton Polak. Knjigo lahko naročite pri avtorici: Ančka Šumenjak, Jarenina, 62221 Maribor. Velja 20 ND.

Julka Fortuna

Skupinski polet v Jugoslavijo

*Starejši in mlajši se zbirajo
za veseli obisk Jugoslavije.
Pripravljajo kovčke in potni list,
ker srce jih vleče na obisk.*

*Letalo pristane. Veliko ljudi.
Vsak ima željo, da čimprej odleti.
Veliko pozdravov za svojece v*

*domovini.
Ah, glej v nekaj minutah smo že na
višini!*

*Visoko nad morjem, uro, dve, tri,
že narava tam čas spremeni.
V daljavi pozdravlja nebo nas rdeče.
Od sonca, ki vzhaja, je svetlo žareče.*

*Na Brniku smo srečno pristali.
Pesem slovensko so nam zaigrali.
V rožah, poljubih srce se smeji,
tega se spominjali bomo do konca dni.*

Viljem Samsa, povratnik iz Amerike

Februarske nove znamke

V februarju smo dobili dve novi znamki in sicer 3. februarja za 100-letnico rojstva Radoja Domanovića in 15. februarja za 1000-letnico Škofje Loke. Obe sta bili po 80 par, naklada obeh pa tudi po milijon. Radoje Domanović (rojen 1873 v Ovsištu pri Kragujevcu, umrl 1908 v Beogradu) je eden najbolj znanih satirikov srbske književnosti. Gimnazijo je končal v Kragujevcu, visoko šolo pa v Beogradu. S pisateljevanjem se je začel ukvarjati že kot študent. Pri pripovedkah so mu bili vzorniki starejši srbski realisti. Njegova najbolj znana dela pa so politične in družbene satire, ki so bile eno izmed najborbenjših orožij zoper trinoštvo vladavine zadnjega Obrenovića. Nezadovoljen s političnimi in družbenimi razmerami v Srbiji po majskem prevratu leta 1903 je Domanović še pisal satire, toda brez prejšnjega ustvarjalnega zagona in javne podpore. Umrl je star 35 let. Naša Škofja Loka. Letos mineva 1000 let, odkar se loško ozemlje oziroma Škofja

vojskovodja celjskih grofov in jo požgal. Leta 1476 so jo napadli tudi Turki. Večkrat je v njej razsajala kuga in tudi požari niso bili redki.

Leta 1551 je mesto porušil potres, vendar ga je podjetni škof Filip II v nekaj letih popolnoma obnovil. Od takrat se Škofja Loka ni dosti spremenila in je še danes ohranila svojo srednjeveško podobo.

Znamka Radoja Domanovića je izdelana po njegovi fotografiji, za Škofjo Loko pa je vzeta neka risba iz XVII. stoletja. Obe znamki je tiskal beograjski zavod za izdelavo denarja v dvobarnem ofsetu in v polah po devet znamk. Prva je velika 30 × 37 mm, brez belega roba pa 26 × 33 mm, druga 30,5 × 40 mm oziroma 26 × 36 mm, zobčana prva 12 1/2 in druga 11 3/4 in 11 1/4.

Nad prvo in zadnjo znamko in pod istima spodaj sta na belih robovih napis, in sicer pri Radoju Domanoviću »100-letnica rojstva«, pri Škofji Loki pa »1000 let obstoja«. Pod srednjo znamko spodaj pa sta priveska, in to na prvi z besedilom »Radoje Domanović 1873—1908«, na drugi pa »Škofja Loka 973—1973«.

Gorenjci imajo letos srečo. V marcu bo na eni izmed znamk s podobami naših mest v starih časih še Kranj iz XVI. stoletja.

Nočni mir

Pri Korenovih so imeli domačo zabavo. Sosed pod njimi reče zjutraj razburjen: »Poslušajte, ali niste slišali, da sem ponoči nekajkrat po stropu trkal z metlo?«

»O, ja,« se smehlja Korenova, »ampak nas ni nič motilo, saj tudi mi nismo bili najtišji.«

Zelo priden

Zakonca se vrnete zvečer domov iz opere. Ona vpraša gospodinjsko pomočnico:

»Ali je bil Janežek priden?«

»Gospa, zelo priden, hitro je zaspal in ničesar ni več želel.«

»Prav tak je, kot njegov oče,« pravi prizadeto gospa.

Loka prvič omenja v nekem pisanem viru, in sicer v darilni listini, s katero je nemški cesar Oton II podelil to ozemlje v posest brižinskemu škofu Abrahamu iz Freisinga na Zgornjem Bavarskem. Poznejši brižinski škofje so to prvotno posest še povečali in osnovali v Loki svojo upravo. Zanj so zgradili na griču Kranc-lju prvo utrdbo Zgornji stolp, pozneje pa po pobočju tega griča še grad.

Naselje pod gradom se je hitro razvijalo. V listini iz leta 1274 je Loka že imenovana mesto. Vzdevek Škofja je dobila pozneje, ko so jo hoteli označiti kot posest brižinskih škofov. Prebivalstvo je bilo slovensko in nemško, ker so škofje postavljali nemške uradnike in naseljevali svoje ozemlje z nemškimi priseljenci.

Mesto so v XIV. stoletju obdali z obzidjem, skozi katero je vodilo pet vrat, zavarovanih s stražnimi stolpi. Kljub temu je mesto večkrat občutilo sovražnika. Leta 1457 je v Škofjo Loko vdrl Jan Vitovec,

Spominski koledar april 1973

2. 4. 1894 je bila ustanovljena Kranjsko-slovenska katoliška jednota (zdaj Ameriško slovenska katoliška jednota) v Jolietu III. ZDA.

3. 4. 1930 je bila ustanovljena Federacija društev SNPJ za Chicagu.

3. 4. 1965 je umrl slavn hrvatski violinist Zlatko Baloković, ki je stalno živel v ZDA.

6. 4. 1941 sta Nemčija in Italija napadli Jugoslavijo.

6. do 9. 4. 1904 je bila v Chicagu ustanovljena Slovenska narodna podporni jednota, največja slovenska zveza podpornih društev ameriških Slovencev.

7. 4. 1963 je zvezna ljudska skupščina sprejela novo ustavo, ki se je je že med razpravo oprijel vzdevek samoupravljalvska.

10. 4. 1912 je bil rojen revolucionar Boris Kidrič. Umrl 11. aprila 1953.

11. 4. 1941 je italijanska vojska zasedla Ljubljano.

12. 4. 1869 je bil rojen Rihard Jakopič, veliki slovenski slikar. Umrl je 22. aprila 1943.

15. 4. 1867 je bil rojen Etbin Kristan, znan politični in društveni delavec. Umrl je 21. novembra 1853.

16. 4. 1951 je bila na ljubljanskem radiu prva oddaja za naše izseljence.

26. 4. 1947 je bil v Clevelandu ustanovljen slovenski pevski zbor Triglav.

27. 4. 1941 je bila ustanovljena v Ljubljani Osvobodilna fronta Slovenije.

28. 4. 1651 je bil rojen v Ljubljani Ivan Vajkard Valvazor. Umrl je 19. septembra 1693 v Krškem.

28. 4. 1889 je bil v Šmarju pri Ljubljani rojen slovenski izseljenski pesnik, skladatelj in pevovodja Ivan Zorman. Umrl je v ZDA 4. avgusta 1957.

28. 4. 1945 so italijanski partizani ustrelili fašističnega diktatorja Benita Mussolinija.

29. 4. 1945 je v svojem berlinskem bunkerju naredil samomor največji vojni zločinec vseh časov Adolf Hitler.

Pozdrave sta nam poslala tudi mlada »nemška« Slovenca Tomislav in Aleksander Leist

Ženitev v Franciji

Življenja v domovini se ne morem privaditi, zato se želim vrniti v Francijo. Zaradi tega iščem poznanstva s primerno tovarišico za poroko ali skupno gospodinjstvo. Star sem 70 let, vdovec brez otrok, imam malo francosko pokojnino in nekaj prihrankov. Ponudbe pošljite na upravo Rodne grude pod šifro »Razočaran«.

Hiša v Kresnicah

Prodam visokopritlično komfortno stanovanjsko hišo s sadovnjakom v Kresnicah 37 p. Kresnice. Oddaljeno od Ljubljane 25 km ob cesti Ljubljana—Litija. Hiša je grajena 1959. leta, vseljiva takoj, cena ugodna. Naslov: Karel MIKLAVEC, Ljubljana, Šišenska 82.

Iščem brata v ZR Nemčiji

Z bratom sem pred petimi leti izgubil vse stike. Njegov zadnji naslov je bil: Venčeslav Erzetič, 807 Ingolstadt, Esplanade 48. Prosim brata, če bo bral te vrstice, ali kogarkoli, ki kaj ve o njem, da mi sporoči na naslov:

Jože Erzetič
7311 Hochdorf, Hofackerstr. 15

Rad bi spoznal življenjsko družico

razumevajočo in vestno, staro okrog 25 let, manjše postave. V primeru obojestranske simpatije je mogoča takojšnja poroka. Pišite in mi pošljite kratek življenjepis s sliko na spodnji naslov:

Toni Grobelnik
D-1000 BERLIN 49
Abendrotweg 13

»Katera izmed deklet kadi?«

Nikoli ne bom pozabila tistih dni. Nekaj desetih deklet nas je prišlo naenkrat v mesto. Razdeljene smo bile v dve skupini. V manjši, ki je bila namenjena v drugo tovarno, sem bila tudi jaz. Tako sva se ločili z najboljšo prijateljico. Nikoli več ni bilo tako kot prej, ker se je vsaka od naju znašla v novi sredini, z novimi obveznostmi. Čez nekaj časa sva se nekako »izgubili«.

Bile smo prve Jugoslovanke tukaj in zato neke vrste atrakcija. Fantje nas niso pustili na miru ne na cesti ne v tovarni. Sprva se sploh nismo zmenile zanje, temveč smo se vrgle na delo. Delovodje so lahko poročali le dobre rezultate, ker smo se res trudile. Lastnik tovarne se nam je vedno smehljaval in nas prijazno pozdravljaval. Nekaj dni je šlo vse v redu. Ker sem že od prvega dne neslužbeno prevzela vlogo tolmača, so me poklicali v pisarno. Ni bilo prvič, da sem dekletom morala nekaj razložiti. To pot pa je bilo drugače. Vodja celotnega obrata, ki smo pred njim imele večji strah kot pred lastnikom, zaradi strogosti, je stal sredi pisarne rdeč kot kuhan rak.

»Ali veste, katera izmed deklet kadi?« je vprašal.

»Seveda gospod, le ena kadi, to vemo vse,« je bil moj odgovor.

»Pa veste kakšno nesnago, naravnost svinjarijo je čistilka našla na stranišču? Polno ogorkov, pepela, razmetanih vžigalic in še...«

»Tega naša dekleta niso storile, gospod K.,« sem jezno odgovorila. »Če je čistilka šele danes našla vse to, me smo pa že dva tedna tukaj, kako morete trditi, da so to bile Jugoslovanke? Dobro veste, da polovica Nemk kadi, torej one tega niso mogle storiti?«

Jezno je zamahnil z roko in dejal: »Povejte vašim, da bosta odslej vsak dan po delu dve očistili stranišče.«

»Kaj? Stranišče čistit smo prišle sem? Hvala lepa! Najprej nam dokažite, da so res kriva naša dekleta, toda povem vam, da tudi potem nobena ne bo čistila.« Prezirljivo sem ga pogledala in zapustila pisarno.

»Kaj, za vraga, sta se imela toliko za pomeniti?« so me nestrpno dočakale naše. »Ja, drage moje, veliko čast nam je izkazal gospod K. Dovolil nam je, da vsak večer dve izmed nas čistita stranišče,« sem ironično zdeklamirala. »Koga vraga, se mu je zmešalo? Naj čisti sam, če hoče, jaz ne bom, pa če z zlatom plačajo.«

»Saj ti nihče ne bo plačal, Štefka, zastonj bomo...« povedala sem jim, za kaj nas

Milenko Pegan: Kam?

dolžijo. Spogledale so se, nato pa je začelo vršalo:

»Naj nam takoj izročijo papirje in gremo nazaj. Pa ta dva tedna naj plačajo! To jim povej, pa da nobene minute ne delamo več.« In res se nobena ni premaknila, ko sem šla nazaj v pisarno. Gospodu K. sem natrosila popra pod nos, da sem čakala le trenutek, kdaj ga bo razneslo. Pa ga ni. Meni je šlo tako na smeh, da sem ga komaj zadrževala.

»Kaj je tako smešnega?« je vprašal. »Vse skupaj,« sem odgovorila. »Torej, me se vračamo...« sem začela. »Nikamor se ne vračate, razen sedaj na delo. Povejte dekletom, da bomo vse uredili in raziskali.« Odšla sem in povedala dekletom. Vseeno nobena več tisti dan ni pošteno prišla za delo.

Naslednji dan smo se šle detektive. In veste kaj smo odkrile? To, da so nevoščljive Nemke naredile to umazanijo namenoma, ker jih je grizlo, da smo bile boljše delavke in vedno pohvaljene.

Tako se je zadeva rešila, vendar jim tega nismo pozabile nikoli.

Na žalost pa smo bile me same složne le nekaj tednov. Potem se je vgnezdil črv zavisti in glodal... Toda, to je že druga zgodba.

E. L.

mali oglasi mali oglasi

Prodajam polovico hiše, v pritličju, s štirimi sobami, kuhinjo, kletjo, kopalnico, verando, garažo in 400 m² vrta. Hiša je v Mariboru in je bila grajena 1959. leta. Pogoj: plačilo v devizah.

Felix VEZJAK
8502 ZIRNDORF
Markpl. 2
W. DEUTSCHLAND

Prodajam novo visokopritlično stanovanjsko hišo z vsemi pritliklinami in zemljiščem za vrt — 7 arov ob asfaltirani cesti v Brestanici. V hiši je voda in električna napeljava. Informacije: Marcen Vid, 63263 Prevorje pri Celju.

Če ste se preselili ...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169

Ime in priimek: .....

Stari naslov: .....

Novi naslov: .....

Najlepše darilo za vsakogar

»Odmevi domovine«

Slovenske narodne pesmi,
igrane na orgle

Paul J. Šifler, priznani slovenski
organist (ASCAP)

(Long playing gramofonska plošča
5.95 dolarja)

Naročite jo pri:

John La Montaine

3947 Fredonia Dr.

Hollywood, California 90028

U.S.A.

Slovenski pevski zbor »Zarja« predstavlja svojo novo stereo ploščo

»Songs by Zarja«

Vol. II

(Pesmi Zarje)

Na tej plošči so posnetki s tradicionalne »Zarjine« vinske trgatve:

En hribček bom kupil; Bratci veseli vsi; Mi Slovenci vinca ne prodamo; Ne grem domov; Živijo, oj živijo!

in še enajst drugih znanih slovenskih melodij. Plošči so priložena tudi besedila vseh posnetih pesmi.

Ko naročate ploščo, prosimo, izpolnite spodnji obrazec, priložite 5 dolarjev in pošljite na naslov:

Joe Braddock
20290 Blackfoot Road
Euclid, Ohio 44117
U.S.A.

Naročam gramofonsko ploščo »Songs by Zarja«, vol. II

Ime in priimek: .....

Ulica: .....

Mesto in zip: .....

Država: .....

Tiskovni sklad

AVSTRALIJA: Ivan RUDOLF 0,48 Lstg, Francka LIKAR 0,87 Lstg, Fred in Milena MAVKO 1,52 Lstg, Zora SVETINA 0,41 Lstg.

BELGIJA: Avgust TANSEK 46.— Bfr, Franc in Tončka TRKAJ 130.— Bfr, Karl ROMIH 81.— Bfr, Kristina ROSULNIK 30.— Bfr, Jožefa GLOBEVNIK 30.— Bfr, Josef KRESE 80 Bfr.

FRANCIJA: Jean TRSTENJAK 10.— FF, Franjo OŽBOLT 10.— FF, Franc KOSEC 10.— FF.

GRČIJA: Maria CHALLOY 2.— US \$.

HOLANDIJA: Slavko STERMAN 16.— din.

JUGOSLAVIJA: Ana GOLE 24.— din, Fani SALIŠNIK 30.— din, V. F. RUČIGAJ 4.— can. \$.

KANADA: Mirko VRHOVSEK 100.— din, Vinko BABNIK 2.— can. \$, S. S. PAVLIČ 1.— can. \$, Rose MAROLT 1.— can. \$, Lojzka in Janez SAJE 3,70 can. \$, Franc MATUS 2.— can. \$, Frank TEVC 2.— can. \$, Jože ZIDAR 4,50 can. \$, Janez HOČEVAR 17,50 can. \$, Franc HAJDINJAK 10,50 can. \$, Joseph CERNIGOJ 1.— can. \$, Tony KOBAL 3.— can. \$, Frank SOSTARIC 1.— can. \$, Milan BIZJAK 7.— can. \$, Franc ČELAN 2.— can. \$, Štefan CIGAN 2.— can. \$.

LUXEMBURG: Benjamin MEDVEŠČEK 10.— Bfr, Jean MEDVEŠČEK 30.— Bfr.

NEMČIJA: Franc BOGATAJ 4.— DM, Vinco HERZOG 2.— DM, Gabriella SASS 2.— DM, Albert SVETELSEK 4.— DM, Pavla AMON 5.— din, Toni DROBNIC 4.— DM, Štefka KLOKOV 7.— DM, Erika LEIST 7.— DM, Franc ČEGOVIČ 10.— din, Tone MEDLE 16.— din, Ivan KUNST 4.— DM, Emil ZORZUT 4.— DM.

ŠVEDSKA: Janez SLEBIČ 1.— Skr, Feliks JABLANOVEC 1.— Skr, Štefka LEŠER 11.— Skr, Slavko KOREN 1.— Skr, Stanko BRACKO 11.— Skr, Milan STARC 6.— Skr.

ŠVICA: Janez PETERNEL 4.— Sfr, Olga VEHOVEC 2.— Sfr.

ZDA (USA): John SUSTARSIC 1.— US \$, Josephine KLUN 2.— US \$, Frank ČESEN 2.— US \$, John ZUGICH 1.— US \$, John J. ZUGICH, Jr. 1.— US \$, Mary TURSICH 1.— US \$, N. B. NICKELSON 1.— US \$, Frank MASLE 2.— US \$, Raymond KLANIK 2.— US \$, Jennie MARINSEK 2.— US \$, Ciril MEDVED v spomin pok. Mary Kozjak 2.— US \$, Frances PEKLEY 5.— US \$, John JAMNICK 1.— US \$, Anton ROUS 2.— US \$, Joseph GLAVAN 1.— US \$, Theresa BATIS 2.— US \$, Joseph BIRK 2.— US \$, Tončka EZZO 3.— US \$, Gertrude TRINKAUS 1.— US \$, Louis YARM 2.— US \$, Mary OCVRK 1.— US \$, Amalia BOLKO 2.— US \$, Elsie CULKAR 10.— US \$.

Iskreno se vam zahvaljujemo!

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo po angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

Vaš oglas v reviji RODNA GRUDA vaše okno v svet!

Mesečna revija »Rodna gruda« ima svoje bralce v 40 državah na vseh kontinentih! Enkrat na leto potuje v svet tudi bogato opremljen »Slovenski koledar.«

»Rodno grudo« in »Slovenski koledar« izdaja Slovenska izseljenska matica, ki ima tesne stike s številnimi slovenskimi rojaki po vsem svetu, slovenskimi organizacijami in društvi, potovalnimi agencijami, podjetniki.

Številni bralci naših publikacij, predvsem v tujini začasno zaposleni, se nameravajo za stalno vrniti v domovino in iščejo informacije o možnosti nakupa hiše, stanovanja, avtomobilov, pohištva, gospodinjskih strojev in vsega, kar potrebujejo za življenje in delo doma.

Izkoristite tudi vi stike, ki jih ima z vsem svetom Slovenska izseljenska matica! In zapomnite si:

Vaš oglas v publikacijah Slovenske izseljenske matice vaše okno v svet!

Naš naslov je: Slovenska izseljenska matica
61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II.
Telefon: 21-234

Zahtevajte cenik in podrobnejše informacije.

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar

Koledar za Slovence po svetu lahko naročite pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in pri vseh svojih zastopnikih.

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,
čistljivo izpolnite
in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.
Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto .....

RODNO GRUDO od ..... dalje

Pošiljajte mi na naslov:

Prosimo, čistljivo izpolnite!

Podpis:

Za vsakega novega naročnika — nagrada!

Že pred nekaj meseci smo vas seznanili z našim nagradnim razpisom za pridobivanje novih naročnikov. Obljubili smo vam, da bomo vsakomur, ki nam bo našel vsaj enega novega naročnika, poslali knjižno nagrado po izbiri. Razpis bo veljal vse leto! Že doslej imamo zapisanih vrsto naročnikov, ki so se že odzvali na ta naš razpis, vabimo pa k sodelovanju še druge rojake!

Prav gotovo imate znanca, prijatelja, sorodnika, ki mu bo revija »Rodna gruda« prav tako zvesta prijateljica, kot je vam. Izpolnite spodnji obrazec in ga v kuverti ali nalepljenega na dopisnico pošljite na naš naslov!

Rodna gruda 1973

Moj točen naslov: .....

Točen naslov novega naročnika: .....

Podpis:

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in v Evropo, zaupajte se nam!

 Transturist

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze z lastnimi modernimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, vstopnice za prireditve, lov in ribolov itd.

Turistična agencija Transturist Ljubljana, Šubičeva 1, tel. 20-188, 20-189, telex 31 144 YU TRANLJ, ter poslovalnice v Škofji Loki, Bledu, Bohinju in Radovljici.

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Pomlad v Jarčji dolini

Foto: Ančka Tomšič

YUGOSLAV AIRLINES 1947 1972 **25**